

Georganiseerde criminaliteit in Nederland: cocaïne- smokkel en liquidaties

Zesde rapportage op basis van de
Monitor Georganiseerde Criminaliteit

Cahier 2026-1

C.A.J. van den Eeden

R.A. Roks

M.V. van Koppen

J.H. Goes

S.J. van Deuveren

L.K. Krijger

Georganiseerde criminaliteit in Nederland: cocaïne- smokkel en liquidaties

Zesde rapportage op basis van de
Monitor Georganiseerde Criminaliteit

Cahier 2026-1

C.A.J. van den Eeden
R.A. Roks
M.V. van Koppen
J.H. Goes
S.J. van Deuveren
L.K. Krijger

Cahier

De reeks Cahier omvat de rapporten van onderzoek dat door en in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum is verricht. Opname in de reeks betekent niet dat de inhoud van de rapporten het standpunt van de Minister van Justitie en Veiligheid weergeeft.

Voorwoord

Voor u ligt de Monitor Georganiseerde Criminaliteit. Deze 6^e monitorrapportage van het sinds 1996 lopend onderzoeksproject richt zich op cocaïnesmokkel en liquidaties. De onderzoekers hebben zich geheel in de traditie van deze monitor intensief bezig gehouden met de bestudering van deze twee criminele activiteiten waarbij zij, waar dat kon, de diepte hebben opgezocht over de modi operandi, samenwerkingsverbanden, de criminele carrières. Ook hebben zij de aanpak door politie en justitie tegen het licht gehouden. De aangebrachte diepte in combinatie met de langjarige continuïteit van deze monitor maakt de resultaten ervan uniek en levert met deze monitor weer betere inzichten op in de georganiseerde misdaad en de aanpak ervan.

De inzichten uit dit rapport maken duidelijk dat een aantal aspecten van de onderzochte feiten en de onderzochte groep daders c.q. verdachten vrij consistent is, maar dat er wel verschuivingen te zien zijn in de modi operandi en ook in de criminele carrières en de samenwerkingsverbanden. Juist die nuanceringen zijn van belang voor de praktijk. Bovendien worden de constatering van de onderzoekers in deze monitor nader ondersteund en ingekleurd doordat zij in deze ronde bij een deel van hun onderzoek de beschikking hadden over bijzondere data, te weten communicatie vanuit de cryptocommunicatie, de PGP data waardoor de resultaten op deze onderwerpen nog scherper geduid kunnen worden.

Hoe dan ook onderstrepen de resultaten van deze onderzoeksmonitor opnieuw de noodzaak en het belang van de aanpak van de georganiseerde criminaliteit. Het bestrijden ervan is niet eenvoudig en vraagt telkens weer om aanpassingen. Het onderwerp is in de afgelopen jaren niet minder actueel geworden en bestrijding vraagt telkens weer deels andere benaderingen. Ook maakt het onderzoek duidelijk dat sommige aspecten extra aandacht blijven vragen. Waar in vorige monitors al eerder gewezen werd op het ontbreken van voldoende zicht op het financiële aspect binnen de strafrechtelijke onderzoeken die onderwerp zijn van de Monitor Georganiseerde Criminaliteit is dat ook in deze monitor het geval. Nu een feit als cocaïnehandel een financieel gedreven feit is, zou dat aspect wat mij betreft echt nadere aandacht verdienen in een volgende monitor als aanvulling op de inzichten over samenwerkingsverbanden en carrières.

De urgentie voor de aanpak van de georganiseerde criminaliteit is duidelijk, de noodzaak om die aanpak telkens te verbeteren is dat eveneens. De wetenschap dat criminelen zich waar mogelijk aanpassen maakt die noodzaak ook voor opsporing en vervolging duidelijk. Dit rapport biedt daarvoor opnieuw goede bouwstenen.

Mr. J.J.A. Lucas
Hoofdofficier Landelijk Parket, Openbaar Ministerie

Dankwoord

Ten eerste zijn we dank verschuldigd aan de respondenten voor de tijd die zij hebben vrijgemaakt om mee te werken aan dit onderzoek en het Openbaar Ministerie voor de inzage in de dossiers. Zonder hen zou dit onderzoek er niet zijn. Daarnaast veel dank aan Barbra van Gestel voor het werk dat zij heeft verzet bij de start van dit onderzoek. Ook zijn we Edward Kleemans en Anne van Uden erkentelijk voor hun waardevolle feedback op eerdere versies van deze rapportage. Tot slot bedanken wij de leden van de begeleidingscommissie voor hun tijd en de feedback op eerdere versies van dit rapport.

Inhoud

Samenvatting	10
1 Inleiding	18
1.1 Bestudeerde criminele activiteiten	19
1.1.1 Cocaïnesmokkel	20
1.1.2 Liquidaties	21
1.2 Centraal gestelde thema's bij de bestudering van cocaïnesmokkel en liquidaties	23
1.2.1 Modi operandi	23
1.2.2 Criminele samenwerkingsverbanden	24
1.2.3 Criminele carrières	25
1.2.4 Aanpak	26
1.3 Onderzoeksmethoden en -technieken	29
1.3.1 Selectie opsporingsdossiers	29
1.3.2 Dossieronderzoek – van longlist naar shortlist	30
1.3.3 Data-analyse van het kwalitatieve onderzoeksmateriaal	31
1.3.4 Data-analyse van het kwantitatieve onderzoeksmateriaal	33
1.3.5 Reikwijdte en beperkingen van het onderzoek	36
1.3.6 Opbouw rapport	37
2 Criminele levenspaden van verdachten van georganiseerde criminaliteit tussen 1995 en 2021	38
2.1 Bestaande kennis over criminele carrières van verdachten betrokken bij criminele samenwerkingsverbanden	38
2.1.1 Parameters van criminele levenspaden	39
2.1.2 Verdachten met verschillende rollen en betrokken bij verschillende typen activiteiten	40
2.1.3 Samenhang criminele levenspaden en werk	40
2.1.4 Vergelijking met de algemene daderpopulatie	41
2.2 Verdachten betrokken bij georganiseerde criminaliteit in verschillende periodes	41
2.3 Criminele levenspaden van verdachten van georganiseerde criminaliteit uit verschillende cohorten	43
2.4 Ontwikkelingen op het niveau van criminele samenwerkingsverbanden	49
2.5 Recapitulatie	50
Deel I Cocaïnesmokkel	52
3 Methoden in de cocaïnesmokkel naar of via Nederland	53
3.1 Literatuuroverzicht	53
3.1.1 Productie van cocaïne	53
3.1.2 Modus operandi	54
3.1.3 Crime scripts	57
3.2 Cocaïnesmokkel in de eerste vijf rondes van de MGC	59
3.2.1 Oude niet-haven of polydrugs zaken	59
3.3 Smokkelmethoden in de zesde ronde van de Monitor Georganiseerde Criminaliteit	65
3.4 Containerscript	67
3.4.1 Rip-on/rip-off methode	67
3.4.2 Switchmethode	68
3.4.3 Kopiecontainers	70

3.5	Scheepsscript	70
3.5.1	Drop-off methode	70
3.5.2	Afloopsscenario	73
3.5.3	Oude casussen	74
3.6	Ladingscript	75
3.6.1	Deklading	75
3.6.2	Oude casussen	77
3.6.3	Rotten-methode	78
3.6.4	Cocaïnewasserij	79
3.7	Verdiene, verdelen en besteden van criminele inkomsten	81
3.7.1	Verdiene van cocaïnesmokkel	82
3.7.2	Verdeling van criminele inkomsten	82
3.7.3	Besteding van criminele inkomsten	83
3.8	Recapitulatie	85
4	Criminele samenwerkingsverbanden betrokken bij de invoer van cocaïne naar of via Nederland	88
4.1	Structuur van de samenwerkingsverbanden betrokken bij de invoer van cocaïne	88
4.2	Hoeveelheid verdachten in de bestudeerde zaken over de invoer van cocaïne	90
4.3	Rollen in criminele samenwerkingsverbanden betrokken bij de invoer van cocaïne	94
4.3.1	Organisatorische rollen	94
4.3.2	Faciliterende rollen	97
4.3.3	Uitvoerende rollen	99
4.4	Sociale relaties binnen de criminele samenwerkingsverbanden	100
4.4.1	Familie	101
4.4.2	Vrienden en bekenden	101
4.4.3	Beroepsmatige contacten	102
4.5	Recapitulatie	104
5	Criminele carrières van verdachten in de cocaïnesmokkel	106
5.1	Eerder onderzoek naar criminele levenspaden van verdachten van cocaïnesmokkel	106
5.2	Criminele levenslopen van verdachten van cocaïnesmokkel	107
5.3	Verdachten van cocaïnesmokkel in verschillende periodes	109
5.4	Verdachten van cocaïnesmokkel met verschillende rollen in een criminele groep	112
5.5	Recapitulatie	116
6	Aanpak van de Nederlandse cocaïnesmokkel	118
6.1	Aandacht voor cocaïnesmokkel	118
6.2	Nieuwe ontwikkelingen in de opsporing en vervolging	120
6.2.1	De opkomst en juridische implicaties van PGP-data	120
6.2.2	Van Individuele Opsporing naar de Aanpak Criminele Machtsstructuren	122
6.2.3	Procesafspraken tussen het Openbaar Ministerie en verdachten	122
6.3	Aanleiding voor het oppakken van de bestudeerde cocaïneonderzoeken	124
6.4	Niet alles kan worden opgepakt: afbakening onderzoek	125
6.5	Aspecten waarover veel informatie is verzameld en de bijdrage van verschillende opsporingsmethoden	127
6.6	PGP: een <i>gamechanger</i> in de opsporing van cocaïnesmokkel?	129
6.7	Traditioneel opsporen in relatie tot PGP-data	131
6.8	Internationale aspecten in de opsporing van cocaïnesmokkel	132
6.9	Procesafspraken	135
6.10	Recapitulatie	136

Deel II Liquidaties

138

7	Criminele samenwerkingsverbanden betrokken bij liquidaties in Nederland	140
7.1	Structuur van de criminele samenwerkingsverbanden betrokken bij liquidaties	140
7.2	Rollen in de criminele samenwerkingsverbanden betrokken bij liquidaties	142
7.2.1	Organisatorische rollen	142
7.2.2	Faciliterende rollen	144
7.2.3	Uitvoerende rollen	146
7.3	Sociale relaties binnen criminele samenwerkingsverbanden	148
7.3.1	Familie en vrienden	149
7.3.2	De rol van 'offender convergence settings'	150
7.4	Recapitulatie	151
8	Methoden bij de uitvoering van liquidaties	153
8.1	Het crime script van liquidaties	153
8.2	Opdrachtgeven	154
8.2.1	Opdrachtverstrekking en de achtergrond van liquidaties	154
8.2.2	Het uitzetten van een liquidatieopdracht	155
8.3	Vorbereiding	157
8.3.1	Voertuigen en het regelen van een chauffeur	157
8.3.2	Vuurwapens en munitie	158
8.3.3	PGP-telefoons	158
8.3.4	Verblijfplaatsen	159
8.3.5	Voorverkenneren en spotters	159
8.3.6	Lokkers	160
8.4	Uitvoering	160
8.5	Vlucht	161
8.6	Nasleep	162
8.6.1	Terugkoppeling, uitbetaling en bestedingen	162
8.6.2	Ontspanning zoeken	163
8.7	Recapitulatie	163
9	Criminele carrières van verdachten betrokken bij liquidaties	165
9.1	Eerder onderzoek naar criminele levenspaden van verdachten betrokken bij liquidaties	165
9.2	Criminele levenspaden van verdachten van liquidaties	165
9.3	Verdachten van liquidaties met verschillende rollen	168
9.4	Recapitulatie	171
10	Aanpak van liquidaties in Nederland	172
10.1	Start van de onderzoeken	172
10.2	Ingezette opsporingsmiddelen	173
10.2.1	Traditioneel rechercheren	173
10.2.2	PGP-berichten	174
10.3	De inzet van kroongetuigen	175
10.4	Recapitulatie	177
11	Slotbeschouwing	178
11.1	Synthese van de belangrijkste onderzoeksbevindingen	178
11.1.1	Continuïteit	178
11.1.2	Nieuwe inzichten	180

11.1.3	Methodologische beperkingen	182
11.2	Mogelijke implicaties voor beleid en aanknopingspunten voor vervolgonderzoek	183
11.2.1	Wisselwerking opsporingsdiensten en criminele samenwerkingsverbanden	183
11.2.2	Verdachten minder in beeld	184
11.2.3	Datagedreven opsporen en sturen op basis van PGP-data	185
11.2.4	Nieuwe Kroongetuigenregeling	186
Summary		187
Literatuur		194
Bijlage 1	Samenstelling begeleidingscommissie	203
Bijlage 2	Aandachtspuntenlijst	204
Bijlage 3	Codeboek	210
Bijlage 4	Topiclijst zaaksinterviews	218
Bijlage 5	Topiclijst verdiepende interviews	221
Bijlage 6	Beknopte casusbeschrijvingen ronde 1 t/m 6	225

Samenvatting¹

Doel

Deze rapportage bevat de bevindingen van de zesde ronde van de Monitor Georganiseerde Criminaliteit. Het doel van dit onderzoeksproject is om kennis die door opsporingsinstanties wordt opgedaan tijdens grootschalige opsporingsonderzoeken zo goed mogelijk te benutten voor het verkrijgen van inzicht in de aard van de georganiseerde criminaliteit in Nederland. Informatie uit opsporingsonderzoeken levert unieke kennis op over het verschijnsel georganiseerde criminaliteit en het gedrag van personen die daarbij betrokken zijn. In deze ronde zijn voor het eerst opsporingsonderzoeken meegenomen waarbij zicht is gekomen op de communicatie van verdachten via PGP-data. We hebben ons in deze zesde ronde gericht op twee specifieke vormen van criminaliteit, namelijk cocaïnesmokkel en liquidaties.

Onderzoeksopzet

De basis van de Monitor Georganiseerde Criminaliteit bestaat uit diepgravende analyses van afgeronde grootschalige opsporingsonderzoeken. Vanaf 1996 tot en met deze ronde zijn met behulp van dezelfde systematiek 196 grootschalige opsporingsonderzoeken geanalyseerd. Daarmee is inmiddels een grote dwarsdoorsnede aan opsporingsonderzoeken voorhanden, niet alleen over verschillende samenwerkingsverbanden en criminaliteitsvelden, maar ook in de tijd.

Zowel cocaïnesmokkel als liquidaties zijn in het voorliggende onderzoek aan de hand van vier thema's bestudeerd, namelijk: modi operandi bij de criminele activiteiten, criminele samenwerkingsverbanden, criminele levenslopen van betrokken verdachten en de aanpak door politie en justitie. Voor alle vier de thema's is voor cocaïnesmokkel gekeken naar de nieuwe dossiers die in deze zesde ronde zijn verzameld en daarnaast naar oude zaken die betrekking hebben op cocaïnesmokkel. Voor liquidaties hebben wij ons in deze ronde van de monitor op vijf casussen gericht: één casus die is bestudeerd in de vijfde ronde en vier zaken die zijn bestudeerd in de huidige ronde. Voor de criminele levenslopen vonden de analyses plaats op verdachtenniveau in plaats van op casusniveau. Daarom is in die analyses gekeken naar de verdachten uit alle monitorrondes. Het unieke materiaal dat 25 jaar lang is verzameld over verdachten betrokken bij georganiseerde criminaliteit in Nederland biedt de mogelijkheid de criminele levenslopen van verdachten en hun betrokkenheid bij de georganiseerde criminaliteit over de afgelopen decennia te volgen en vergelijken. Daarom zijn de criminele levenspaden bestudeerd van cohorten van verdachten die in verschillende periodes actief waren in de georganiseerde criminaliteit.

¹ In de samenvatting zijn vanwege de leesbaarheid literatuurverwijzingen weggehaald. Deze staan wel in de rest van het rapport.

Conclusies

Criminele levenspaden van verdachten van georganiseerde criminaliteit tussen 1995 en 2021

In deze rapportage zijn de criminele levenslopen onderzocht van 386 in Nederland geboren verdachten die op enig moment in hun leven verdacht werden van betrokkenheid bij een crimineel samenwerkingsverband dat zich bezighield met georganiseerde criminaliteit. Om veranderingen over de tijd te kunnen bestuderen, zijn de verdachten ingedeeld in vier cohorten op basis van de periode waarin zij in verband werden gebracht met georganiseerde criminaliteit: cohort A met het indexdelict – de concrete zaak waarin zij verdacht waren van betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit – tussen 1995 en 2000, cohort B met een indexdelict tussen 2001 en 2007, cohort C met een indexdelict tussen 2008 en 2014 en cohort D met een indexdelict tussen 2015 en 2021. Overeenkomsten of verschillen tussen groepen verdachten uit verschillende cohorten kunnen worden gezien in het licht van de tijdgeest van de georganiseerde criminaliteit in die periode.

Ondanks de spreiding over verschillende tijdsperiodes, vertonen de cohorten opvallend veel overeenkomsten. De leeftijd waarop verdachten voor het eerst in aanraking kwamen met justitie, zowel bij hun eerste veroordeling als bij het indexdelict, is door de jaren heen niet veranderd. Ook de duur van de criminele levensloop voorafgaand aan het indexdelict in de georganiseerde criminaliteit verschilt niet tussen de cohorten. Daarnaast laten verdachten uit alle cohorten een vergelijkbaar delictpatroon zien: ze zijn gemiddeld genomen generalisten en plegen delicten in uiteenlopende categorieën. Binnen criminele samenwerkingsverbanden is vaak sprake van een mix van verdachten met en zonder eerdere veroordelingen, ongeacht de periode waarin de groep actief was.

Tegelijkertijd zien we duidelijke verschillen tussen de cohorten. Verdachten uit oudere cohorten hebben gemiddeld meer criminele ervaring, uitgedrukt in aantal veroordelingen voorafgaand aan het indexdelict, dan verdachten uit recentere cohorten. In het oudste cohort had slechts een klein deel van de verdachten geen eerdere veroordelingen, terwijl in het meest recente cohort het merendeel nog niet eerder was veroordeeld. Ook het aantal eerdere veroordelingen is in latere cohorten lager. De ernst van de delicten is daarentegen toegenomen: delicten worden in recentere jaren vaker als zwaar geclassificeerd. Dit lijkt vooral een gevolg te zijn van zwaardere acties van verdachten, en niet of minder van een verzwaring van strafmaten.

Cocaïnesmokkel

Methoden in de cocaïnesmokkel naar of via Nederland

We geven in dit rapport een overzicht van de verschillende smokkelmethoden van cocaïne via of naar Nederland die door de tijd heen zijn gebruikt. Sinds de eerste ronde van de monitor zijn we een diversiteit aan smokkelmethoden tegengekomen. In de oude casussen gaat het over smokkelmethoden via het water, de lucht en over de weg. De opsporingsdossiers uit de zesde ronde bevatten enkel manieren om cocaïne via het water te smokkelen. Dat wil niet per se zeggen dat de criminele samenwerkingsverbanden uit de door ons bestudeerde casussen zich niet bezighielden met het vervoeren van cocaïne via de lucht; enkel dat deze smokkelmethoden tijdens de geanalyseerde opsporingsonderzoeken niet in beeld zijn gekomen. We zijn acht

verschillende methoden tegengekomen die vallen binnen het containerscript, het scheepsscript en het ladingscript.² Binnen het containerscript zijn we drie scenario's tegengekomen: de rip-off methode (in één casus), de switch methode (in drie casussen) en het werken met kopiecontainers (in één casus). In het onderzoeksmateriaal vonden we twee scenario's die passend zijn bij het scheepsscript, namelijk het drop-off scenario (in één casus) en het afloopscenario (in één casus). Tot slot hebben we binnen het ladingscript drie scenario's onderscheiden: invoeren via deklading (in vier casussen), de rotten-methode (in één casus) en een cocaïnewaterij (in twee casussen). De hoeveelheid gesmokkelde cocaïne varieert in de casussen uit de zesde ronde sterk, tussen de 200 en 16.000 kilogram cocaïne. In de eerste vijf rondes liggen de hoeveelheden gesmokkelde cocaïne via het water lager, maar zagen we toch ook al een grote zending terug in één van de aandachtspuntenlijsten. De hoeveelheid gesmokkelde cocaïne ligt in de luchtvaartcasussen lager ten opzichte van het vervoer via het water. We zagen parallellen tussen de casussen uit de zesde ronde en de oude casussen (zowel via het water als via de lucht). In alle casussen spelen dekladingen en/of corrupte contacten een belangrijke rol in een succesvolle smokkel van cocaïne.

Vergelijkbaar met bevindingen uit eerdere monitorrondes, blijft het lastig voor opsporingsdiensten, en daarmee voor ons als onderzoekers, om volledig zicht te krijgen op verdiensten en de manier waarop deze worden verdeeld binnen een crimineel samenwerkingsverband.

Criminele samenwerkingsverbanden betrokken bij de invoer van cocaïne naar of via Nederland

Hoewel het klassieke beeld van georganiseerde misdaad lange tijd werd gekenmerkt door strak hiërarchisch opgebouwde, piramidale structuren, wijzen opeenvolgende monitorrondes op meer flexibele en dynamische netwerkverbanden. Binnen deze netwerken vervullen verdachten uiteenlopende rollen, waarbij sprake is van verschillen in hiërarchische positie en mate van betrokkenheid. Ook het aantal betrokken verdachten per zaak vertoont door de jaren heen een zekere stabiliteit, waarbij doorgaans sprake is van meerdere personen met verschillende rollen. Recentere zaken vormen hierop voor een deel een uitzondering, mede door de invloed van PGP-communicatie als bewijsmiddel. In deze zaken staat een beperkt aantal verdachten centraal, wat leidt tot een gefragmenteerd beeld van hun onderlinge samenwerking en rolverdeling.

Om meer zicht te verkrijgen in de aard van deze samenwerking, is onderscheid gemaakt tussen organisatorische, faciliterende en uitvoerende rollen. Dit onderscheid blijkt door de tijd heen grotendeels constant. Zowel in oudere als recente zaken ligt de nadruk op verdachten in leidinggevende en coördinerende rollen. Verdachten in faciliterende rollen blijven eveneens prominent aanwezig, al verandert de aard van hun dienstverlening. Deze verschuiving hangt samen met veranderingen in modus operandi en prioritering binnen criminele netwerken. Waar eerder luchthavenpersoneel een rol speelde, zien we in recente dossiers, gezien de casuïstiek, vooral de rol van havenmedewerkers. Opvallend is dat alle recente zaken elementen van corruptie bevatten, zowel binnen als buiten het ambtelijk apparaat. Dit lijkt gerelateerd aan aangescherpte beveiligingsmaatregelen, waardoor interne medewerking essentieel is geworden voor de succesvolle invoer van cocaïne.

² Crime scripts zijn de stappen die worden doorlopen bij het plegen van een misdrijf.

Ten slotte hebben we gekeken naar de sociale relaties tussen verdachten. De beschikbare informatie hierover is doorgaans beperkt. Zowel in eerdere en de meer recente monitorronde wordt duidelijk dat samenwerking vaak plaatsvindt binnen bestaande sociale netwerken, zoals familie- en vriendenkringen. Ook de werkcontext speelt een centrale rol: verdachten leren elkaar kennen via hun functie in de transportsector, op luchthavens of in havens, ongeacht hun rol binnen het criminele verband.

Criminele carrières van verdachten in de cocaïnesmokkel

De criminele levenslopen van 108 in Nederland geboren verdachten die tussen 1996 en 2021 betrokken waren bij cocaïnesmokkel zijn voor deze rapportage onderzocht. De analyse is gericht op 108 in Nederland geboren verdachten die op enig moment in hun leven betrokken raakten bij een crimineel samenwerkingsverband dat zich toeleegde op cocaïnesmokkel. Om veranderingen over de tijd te kunnen bekijken, zijn de verdachten ingedeeld in drie cohorten op basis van het jaar van hun indexdelict: cohort A met een indexdelict tussen 1996 en 2003, cohort B met een indexdelict tussen 2008 en 2014 en cohort C met een indexdelict tussen 2018 en 2021. De vergelijking tussen de cohorten laat een vergelijkbaar beeld zien als voor de volledige groep verdachten van alle vormen van georganiseerde criminaliteit en vormt daarmee een aanwijzing voor de robuustheid van de resultaten.

De cohorten vertonen veel overeenkomsten. De leeftijd waarop verdachten voor het eerst worden veroordeeld en de leeftijd waarop zij betrokken zijn bij georganiseerde criminaliteit, verschilt niet tussen de cohorten. Verdachten uit oudere cohorten hebben wel vaker een justitiële voorgeschiedenis, terwijl voor verdachten uit recentere cohorten het indexdelict vaak de eerste keer was dat zij werden vervolgd. De verdachten uit het meest recente cohort zijn jonger wanneer zij hun eerste onvoorwaardelijke gevangenisstraf opgelegd krijgen, hetgeen wijst op een eerdere escalatie van hun criminele carrière in termen van ernst. Het indexdelict wordt in de recentere cohorten minder vaak als middelzwaar en vaker als zwaar geclassificeerd, hetgeen overigens niet tot uitdrukking lijkt te komen in de straffen die worden opgelegd.³ Voor de verdachten van cocaïnesmokkel uit de zesde monitorronde is informatie over hun rol in het criminele samenwerkingsverband bekend en gekoppeld aan de criminele levenslopen. Verdachten vervullen uiteenlopende rollen, zoals leider/coördinator, uitvoerder, transporteur en facilitator. Leiders/coördinatoren en uitvoerders hebben over het algemeen al langer criminele ervaring voorafgaand aan het indexdelict dan verdachten met een andere rol. Uitvoerders hebben gemiddeld de meeste eerdere veroordelingen en brengen voorafgaand aan het indexdelict de meeste tijd door in detentie. Transporteers en facilitators zijn gemiddeld ouder ten tijde van hun eerste veroordeling en hebben minder justitiecontacten voorafgaand aan het indexdelict dan verdachten met een andere rol.

Aanpak van de Nederlandse cocaïnesmokkel

De prominente plaats die PGP-data de afgelopen jaren heeft ingenomen binnen opsporingsonderzoeken in Nederland, is in de bestudeerde dossiers uit deze ronde goed terug te zien. Van de twaalf bestudeerde dossiers die betrekking hebben op cocaïnesmokkel zijn zeven onderzoeken gestart op basis van informatie uit PGP-data. Slechts twee zaken zijn gestart doordat in verschillende havens concrete partijen

³ De classificatie berust op de maximale strafdreiging binnen het gerelateerde wetsartikel van het zwaarste feit van elke zaak. Voor drugsgerelateerde delicten zijn deze strafmaxima sinds 1976 stabiel. Er zijn pas recent wetsvoorstellen om de maxima te verhogen (*Kamerstukken II 2022/23, 29911*). De verzwaring lijkt dus vooral een gevolg te zijn van feitelijk zwaardere acties van verdachten.

cocaïne werden onderschept door de Douane. Ook over de modi operandi van cocaïnesmokkel is over het algemeen veel informatie verkregen, veelal door inzage in PGP-data. De PGP-berichten geven daarnaast zicht op leden van het netwerk. Ze bevestigden niet alleen vermoedens over bestaande criminele contacten, maar legden in sommige gevallen ook andere contacten bloot. Die contacten konden verder worden uitgezocht door aanvullend 'klassiek' researchewerk door middel van observaties, het plaatsen van bakens en het opnemen van vertrouwelijke communicatie (OVC).

In de zaken die voor dit onderzoek zijn bestudeerd, werd door verdachten behoorlijk vrijuit gesproken in PGP-communicatie. Dat heeft veel waardevolle informatie opgeleverd voor de betrokken opsporingsdiensten. In zekere zin kan worden gezegd dat er in ruim 25 jaar wat dat betreft weinig is veranderd. Ook ruim voor de komst van PGP-data bleek zicht krijgen op de communicatie van criminelen, veelal door de inzet van telefoontaps, in grote mate bij te dragen aan het vergaren van informatie tijdens opsporingsonderzoeken en aan bewijs in strafzaken. Zicht op communicatie van verdachten geeft een beeld van het criminele samenwerkingsverband, haar leden en toegepaste werkwijzen.

Bij de grote waarde die wordt gehecht aan PGP-data als belangrijk(st)e opsporingsmethode moet een kanttekening worden geplaatst. Vaak is juist de gecombineerde inzet van methoden van belang in een opsporingsonderzoek. Daarnaast geldt dat bepaalde opsporingsmethoden (zoals observatie of infiltratie) belangrijke informatie kunnen opleveren voor de sturing van het opsporingsonderzoek zonder tot concreet bewijs te leiden. Dat is ook terug te zien in de bestudeerde zaken. PGP geeft vaak een goede start, maar er is meer nodig om een zaak rond te krijgen en tot zicht op het gehele samenwerkingsverband te komen.

Tot slot is stilgestaan bij internationale samenwerking in opsporingsonderzoeken naar cocaïnesmokkel. De oude en nieuwe zaken laten zien dat als de wil tot samenwerking er is en de communicatie tussen landen goed verloopt, er in concrete opsporingsonderzoeken zeer succesvol kan worden samengewerkt. Structurele internationale samenwerking kent echter nog steeds knelpunten.

Liquidaties

Criminele samenwerkingsverbanden betrokken bij liquidaties in Nederland

In eerdere monitorrondes werd bij zaken waarin liquidaties voorkwamen slechts beperkt zicht verkregen op de aard van de betrokken netwerken, hun interne rolverdeling en de sociale relaties tussen verdachten. Om deze lacune te adresseren, zijn in deze zesde monitorronde vijf omvangrijke liquidatiezaken diepgaand onderzocht.

De onderzochte zaken vertonen qua samenwerkingsstructuur duidelijke overeenkomsten, maar ook relevante verschillen. In sommige dossiers ligt de nadruk op verdachten in leidinggevende en organiserende posities, terwijl in andere zaken zowel deze 'kopstukken' als leden van uitvoerende geweldsteams zijn vervolgd. Organisatorische rollen blijken een zekere mate van vastigheid te hebben. In bepaalde gevallen betreft het een verdachte die met een kleine kring vertrouwelingen anderen aanstuurt; in andere situaties fungeert iemand als tussenpersoon die opdrachten ontvangt en doorgeeft aan uitvoerders. De faciliterende rollen worden vervuld door verdachten die logistieke en materiële randvoorwaarden organiseren: voertuigen, wapens, onderkomens, opslaglocaties en communicatiemiddelen. In de uitvoerende

rollen zien we ten opzichte van de organisatorische rollen meer verschillende en soms ook per liquidatie wisselende verdachten in verschillende rollen, zoals: schutters, afleggers⁴ en verdachten die slachtoffers lokken naar bepaalde locaties en chauffeurs.

Ten slotte hebben we in dit onderzoek geprobeerd een beeld te geven van de aard van de sociale relatie tussen de verdachten in het samenwerkingsverband. Over het algemeen bevatten de dossiers maar in beperkte mate informatie over de aard van de sociale relatie tussen de verdachten. Dit kwam onder andere doordat verdachten over dit onderwerp, en over hun aandeel in de liquidaties meer in het algemeen, zwijgen. Duidelijk wordt dat een deel van de betrokkenen elkaar goed kent, hetzij via familiebanden, langdurige vriendschappen of een gedeelde achtergrond. Daarnaast wijzen de dossiers op het belang van zogenoemde *offender convergence settings*: sociale omgevingen zoals jeugdgroepen, horeca of de gevangenis waar verdachten elkaar hebben leren kennen en waarbinnen de criminele samenwerking lijkt te zijn ontstaan.

Methoden bij de uitvoering van liquidaties

Bij de uitvoering van een liquidatie worden verschillende fases doorlopen. De eerste fase is die van 'opdrachtgeven'. De opdracht wordt door een opdrachtgever, al dan niet door tussenkomst van een moordmakelaar, aan uitvoerders gegeven. In de tweede fase worden voorbereidende werkzaamheden getroffen, bestaande uit het regelen van voertuigen en chauffeurs, vuurwapens en munitie, PGP-telefoons, verblijfplaatsen voor schutters, voorverkenneren en spotters, en lokkers. Criminele groeperingen maken gebruik van gestolen auto's met valse kentekenplaten en hebben de beschikking over een wapenarsenaal. Deze goederen kunnen in aparte opslagloodsen, vaak gehuurd onder valse voorwendselen of door middel van een katvanger, worden opgeslagen. Het gebruik van katvangers zien we ook terug in het regelen van verblijfplaatsen. Waar vroeger voorverkenningen vaak door schutters zelf werden gedaan, worden in de recente casussen observaties veelal uitbesteed. Slachtoffers kunnen op afstand worden gevolgd door middel van peilbakens. De derde fase is de uitvoeringsfase. In de recentere casussen bestaat een uitvoeringsteam vrijwel altijd uit twee schutters en een derde persoon die als chauffeur optreedt. Bij de oudere liquidatiecasus zien we meer variatie terug, en zien we ook dat schutters zelf de vluchtauto besturen. De vierde fase is de vluchtfase. In deze fase worden vluchtauto's in brand gestoken en andere sporen, zoals gebruikte wapens en kleding, weggevoerd. De laatste fase is de nasleep, waarin door uitvoerders wordt teruggekoppeld hoe een liquidatie is verlopen. In de uren of dagen na een liquidatie volgt de uitbetaling en zien we dat schutters ontspanning zoeken of wegvluchten. We concluderen dat PGP-communicatie een faciliterende rol is gaan spelen in alle fasen van de uitvoering van liquidaties. Opdrachtgevers kunnen op afstand opdrachten uitzetten en contact onderhouden met uitvoerders van liquidaties. Een andere ontwikkeling is de verdeling van specialistische deeltaken binnen een crimineel samenwerkingsverband. In de recente casussen zien we een onderscheid tussen verdachten die betrokken zijn bij de voorbereiding van een liquidatie, schutters en chauffeurs die de vluchtauto besturen.

Criminele carrières van verdachten betrokken bij liquidaties

Net als voor verdachten betrokken bij cocaïnesmokkel, zijn de criminele levenspaden onderzocht van verdachten die betrokken waren bij criminele samenwerkingsverbanden gericht op liquidaties. De analyse is gericht op vijf zaken uit de monitor, waarbij niet alleen schutters zijn meegenomen, maar ook opdrachtgevers,

⁴ Een aflegger vergaart informatie over het beoogde slachtoffer ter voorbereiding op een liquidatie.

tussenpersonen en andere betrokkenen. In totaal werden criminele levenspaden van 62 verdachten bekeken die opereerden binnen een crimineel samenwerkingsverband dat zich toelagde op het voorbereiden en uitvoeren van liquidaties. Binnen deze groep verdachten had de meerderheid geen criminele voorgeschiedenis voorafgaand aan het indexdelict. De verdachten die dat wel hadden, laten ten opzichte van verdachten van cocaïnesmokkel een relatief ernstig verloop van de criminele levensloop zien in termen van frequentie en ernst. Dat geldt met name voor schutters; zij werden vaker dan verdachten met andere rollen veroordeeld en brachten de meeste tijd door in detentie.

Aanpak van liquidaties in Nederland

Liquidatiezaken zijn over het algemeen langlopende, omvangrijke onderzoeken die meerdere jaren in beslag nemen en waarin zeer veel verdachten worden opgenomen en vervolgd. Dat is wezenlijk anders dan een deel van de cocaïne-zaken waarin bewust voor 'korte klap'-onderzoeken wordt gekozen. De lange looptijd van de onderzoeken heeft meerdere oorzaken. Zo moeten veel feiten onderzocht worden, zijn het arbeidsintensieve onderzoeken waarin veel opsporingsmiddelen moeten worden ingezet om informatie te vergaren en is veelal sprake van een moment waarop deelonderzoeken vastlopen en op een later moment weer kunnen worden opgepakt. Daarnaast is in drie van de vijf bestudeerde liquidatiezaken voor deze ronde sprake van een kroongetuigeregeling. Het optuigen en uitwerken van zo'n regeling is een proces dat veel tijd in beslag neemt. Kroongetuigen kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan de informatie- en bewijspositie van de politie en het Openbaar Ministerie. Tegelijkertijd moeten ze met enige terughoudendheid worden benaderd. In concrete zaken kunnen uiteenlopende visies bestaan op de beweegredenen van de verklarende getuige, de voorwaarden waaronder de verklaringen zijn afgelegd en/of het waarheidsgehalte van de verklaringen. Het is daarom van groot belang de verklaringen te toetsen en het verhaal te verankeren met behulp van andere bewijsmiddelen, om zo te zorgen voor een hogere bewijswaarde van de verklaringen. Tot slot heeft inzage in PGP-data in grote mate bijgedragen aan het oplossen van grote liquidatiezaken en het krijgen van zicht op de netwerken die achter de moordopdrachten zitten. Moordonderzoeken, die eerder als losstaande zaken werden beschouwd, kunnen door PGP-data aan elkaar worden gelinkt.

Synthese van de belangrijkste onderzoeksbevindingen

Uit dit onderzoek blijkt dat er op de verschillende onderzochte thema's sprake is van een bepaalde mate van consistentie bij het plegen van delicten die relateren aan georganiseerde criminaliteit. Zo lijkt de structuur van de samenwerkingsverbanden door de tijd heen niet wezenlijk te veranderen, evenals het aantal verdachten dat per zaak centraal staat. Verder laat de analyse van de criminele levenspaden van individuele verdachten een zekere continuïteit zien. In tegenstelling tot het heersende beeld dat daders van georganiseerde misdaad steeds jonger worden, vallen in de vergelijking vooral de overeenkomsten in de fases van criminele levenslopen op tussen verdachten die in verschillende periodes een indexdelict pleegden. Kijkend naar de opsporing laat dit onderzoek zien dat het krijgen van zicht op communicatie van verdachten altijd belangrijk is geweest voor de opsporingsdiensten.

Tegelijkertijd geeft het onderhavige onderzoek ook zicht op enkele veranderingen. Alhoewel sommige smokkelmethoden door de tijd heen een zekere continuïteit kennen, springt in het oog dat er rondom een aantal 'klassieke' modi operandi sprake is van nieuwe uitvoeringen. Meer in het algemeen zien we een aanzienlijk grotere diversiteit aan smokkelmethoden dan in eerdere monitorrapportages het geval was.

Ook blijft de smokkel niet beperkt tot de haven van Rotterdam, maar zien we in de dossiers dat Nederlandse criminele samenwerkingsverbanden actief zijn in andere Europese havens. Een ander verschil is dat de meer recente zaken allemaal op de een of andere manier voorbeelden van 'hulp van binnenuit' bevatten. De noodzaak van deze hulp kan niet los gezien worden van veranderingen in de aanpak: meer beveiliging en controle maakt dat de invoer van cocaïne niet langer zonder hulp van binnenuit kan plaatsvinden.

Verschillen zijn er ook wanneer we kijken naar de criminele levenspaden. Verdachten van nu hebben veel minder justitiecontacten voorafgaand aan hun indexdelict in de georganiseerde criminaliteit dan verdachten uit eerdere cohorten, terwijl de periode tussen de start van de criminele carrière en het indexdelict gelijk is gebleven. Dit verschil is op basis van de beschikbare informatie uit de strafbladen en de dossiers lastig te verklaren.

Eerder schreven we al over PGP-data. Inzage in het berichtenverkeer heeft in grote mate bijgedragen aan de opsporing. Met name bij het oplossen van grote liquidatiezaken. Moordonderzoeken die eerder als losstaande zaken werden beschouwd, kunnen door PGP-data aan elkaar worden gelinkt. In oude zaken zonder toegang tot PGP-data bleef men in het onderzoek vaker hangen op het uitvoerende niveau van de organisatie. Ook personen in faciliterende rollen bij zowel cocaïnesmokkel, als liquidaties zijn duidelijker naar voren gekomen door PGP-data.

1 Inleiding

De Monitor Georganiseerde Criminaliteit is een langlopend periodiek onderzoek waarin sinds 1997 de aard van de georganiseerde criminaliteit in Nederland en de ontwikkelingen op dit terrein worden bestudeerd. In de jaren negentig van de vorige eeuw leidde de zogenoemde IRT-affaire – waarbij omstreden opsporingsmethoden door de politie waren ingezet bij grote internationale drugstransporten – tot de Parlementaire Enquêtecommissie Opsporingsmethoden (hierna: Enquêtecommissie), ook wel de Commissie Van Traa genoemd naar de voorzitter van de commissie. Deze commissie had als taak om de aard van de zware georganiseerde criminaliteit in kaart te brengen. Vier vooraanstaande criminologen werden door de Enquêtecommissie gevraagd dit onderzoek ter hand te nemen, namelijk de hoogleraren Fijnaut, Van de Bunt, Bovenkerk en Bruinsma.⁵ Zij voerden empirisch onderzoek uit op basis van de inhoud van grootschalige opsporingsdossiers om de aard van de georganiseerde criminaliteit in Nederland op dat moment in kaart te brengen.

Over de bevindingen werd verslag gedaan in het Eindrapport onderzoeksgroep Fijnaut (1996). De Enquêtecommissie concludeerde op haar beurt in haar eindrapport dat aan het beleid ter bestrijding van de georganiseerde criminaliteit in de voorliggende jaren een beter onderbouwd inzicht ten grondslag had moeten liggen (*Kamerstukken II* 1995/96, 24072). De empirische studie van de onderzoeksgroep Fijnaut voorzag dan ook in een duidelijke kennisbehoefte. Naar aanleiding van de conclusie van de Enquêtecommissie heeft de toenmalige Minister van Justitie de Tweede Kamer toegezegd om – in navolging van de studie van de onderzoeksgroep Fijnaut – periodiek te rapporteren over de aard van de georganiseerde criminaliteit in Nederland. Deze toezegging is voor het WODC mede aanleiding geweest om in 1996 te starten met de Monitor Georganiseerde Criminaliteit. De Monitor wordt sinds de tweede rapportage uitgevoerd in samenwerking met de Erasmus Universiteit Rotterdam en de Vrije Universiteit Amsterdam.

Voor de monitor vindt periodiek gestructureerde gegevensverzameling plaats met betrekking tot recent afgesloten opsporingsonderzoeken, die zijn gericht op de opsporing van criminele organisaties. Het betreft grootschalige opsporingsonderzoeken die doorgaans complex zijn qua inhoud en bestaan uit verschillende zaaks- en persoonsdossiers. De laatste rapportage verscheen in 2019. Met deze zesde ronde vervolgen we de uitvoering van dit onderzoeksproject. Met behulp van dezelfde systematiek zijn nu in totaal 196 opsporingsonderzoeken naar verschillende vormen van georganiseerde criminaliteit diepgaand geanalyseerd. Daarmee is inmiddels een grote dwarsdoorsnede aan opsporingsonderzoeken voorhanden, niet alleen over verschillende samenwerkingsverbanden, maar ook in de tijd.

Het doel van het onderzoek is om door middel van deze systematische kennisverzameling het leervermogen van politie en justitie te vergroten en een relevante basis te verschaffen voor de vorming en uitvoering van preventief en repressief beleid en wetgeving.

⁵ Bij de uitvoering van sommige deelonderzoeken werd de toenmalige directeur van het WODC, prof. dr. H.G. van de Bunt geassisteerd door drs. H. Nelen en dr. H. Werdmölder (Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum), prof. dr. F. Bovenkerk door drs. A. Lempens (Willem Pompe Instituut voor Strafrechtswetenschappen) en drs. N. van de Ven (Divisie Centrale Recherche Informatie, Korps Landelijke Politiediensten), en prof. dr. G.J.N. Bruinsma door drs. E.R. Kleemans (Internationaal Politie Instituut Twente).

De centrale probleemstelling van de monitor luidt:

Wat is de aard van de georganiseerde criminaliteit in Nederland en welke ontwikkelingen zijn op dit gebied te onderkennen?

Deze onderzoeksvraag zal in de zesde monitorronde worden toegespitst op de specifieke criminele activiteiten cocaïnesmokkel en liquidaties. Voor cocaïnesmokkel zal tevens worden gekeken welke ontwikkelingen binnen deze activiteit te zien zijn in de afgelopen 25 jaar. De gestructureerde gegevensverzameling gedurende alle monitorrondes maakt het mogelijk om – naast het nieuwe onderzoeksmateriaal – ook het ‘oude’ onderzoeksmateriaal vanuit nieuwe invalshoeken te bestuderen. Omdat liquidaties tot deze ronde van de monitor niet als afzonderlijk fenomeen zijn bestudeerd, is het niet mogelijk om op deze manier een vergelijking door de tijd heen te maken. We lichten dit in paragraaf 1.2 nader toe.

Elk opsporingsonderzoek dat voor de monitor werd bestudeerd, kan gezien worden als één casus. Per casus zijn ook interviews met betrokken opsporingsfunctionarissen gehouden. Voor iedere casus werd informatie verzameld op basis van de volgende zeven onderzoeksvragen:

- 1 Hoe is het opsporingsonderzoek verlopen?
- 2 Op welke wijze is het criminele samenwerkingsverband georganiseerd?
- 3 Welke illegale activiteiten worden door het criminele samenwerkingsverband verricht en welke werkwijze wordt daarbij gehanteerd?
- 4 Welke contacten worden onderhouden met de (wettige) omgeving ten behoeve van facilitering van criminele activiteiten en de afscherming daarvan?
- 5 Wat is de omvang en besteding van het crimineel verdiende geld en op welke wijze wordt dit geld witgewassen?
- 6 Op welke wijze vindt strafrechtelijke afdoening plaats?
- 7 Wat zijn leerervaringen van de betrokken opsporingsfunctionarissen?

Informatievergaring ten behoeve van deze onderzoeksvragen stond in alle rondes centraal bij de dataverzameling. Daardoor is het voor cocaïnesmokkel mogelijk een goede vergelijking door de tijd heen te maken en uitspraken over ontwikkelingen te doen. We doen dat met hetzelfde onderzoeksinstrument als voorgaande jaren, namelijk een aandachtspuntenlijst (zie Bijlage 2) die is gebaseerd op de hierboven beschreven onderzoeksvragen (zie ook Kleemans et al, 1998; 2002, p. 183-195; Kruisbergen et al., 2019). Voor de start van de analyse hebben we de aandachtspuntenlijst grondig doorgenomen en gekeken of alle thema's en subvragen nog voldoende relevant en duidelijk waren. Ook is een codeboek (zie Bijlage 3) gemaakt waarin per thema een kopje is uitgewerkt met wat hieronder beschreven kon worden. Op die manier is geprobeerd te waarborgen dat alle onderzoekers op een zo eenduidig mogelijk wijze de aandachtspuntenlijsten zouden invullen.

1.1 Bestudeerde criminele activiteiten

Cocaïnesmokkel en/of liquidaties waren het uitgangspunt bij de selectie van de opsporingsdossiers. Met deze keuze bakenen we deze monitorronde sterk af. In de onderstaande paragrafen wordt de keuze voor de focus op deze twee vormen van criminaliteit nader toegelicht aan de hand van de politieke en maatschappelijke aandacht voor deze criminele activiteiten.

1.1.1 *Cocaïnesmokkel*

Georganiseerde drugscriminaliteit staat het laatste decennium opnieuw sterk in de politieke en publieke belangstelling (Nelen et al., 2023; Staring et al., 2019). In het afgelopen decennium is door verschillende maatschappelijke actoren een sterke groei geconstateerd van de internationale cocaïnesmokkel en betrokkenheid van Nederlandse groepen daarin (zie o.a. Boekhout Van Solinge, 2021; European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, 2021; Van Gestel & Kouwenberg, 2021). Die actuele aandacht voor het fenomeen is mede gegroeid door het zichtbare excessieve geweld vanuit criminele drugsorganisaties. Na de moord op advocaat Derk Wiersum in 2019 kwam de aandacht voor drugsorganisaties in een stroomversnelling. Het kabinet Rutte III versterkte toen de al eerder ingezette aanpak van georganiseerde ondermijnende criminaliteit en introduceerde het 'Brede Offensief Tegen Georganiseerde Ondermijnende Criminaliteit' ('Botoc') met als gevolg dat veel extra middelen vrijkwamen voor repressieve en preventieve maatregelen (*Kamerstukken II* 2018/19, 29911, nr. 254). In *Kamerstukken*, beleidsmatige en wetenschappelijke publicaties werden bij de beschrijving van de misdaadproblematiek zowel het internationale, grensoverschrijdende karakter van georganiseerde drugscriminaliteit benadrukt, als de gevolgen voor buurten en de legale economie in Nederland. Een kamerbrief van de Minister van Justitie en Veiligheid wees op de rol van Nederland als spil in de wereldwijde drugshandel en op de noodzaak om als overheid meer oog te hebben voor de 'ondermijnende' effecten van drugshandel (*Kamerstukken II* 2021/22, 29911, nr. 348, kamerbrief d.d. 26 april 2022). Daarbij werd ook gewezen op de naïeve houding die de overheid lange tijd zou hebben aangenomen als het gaat om de aanpak van georganiseerde drugscriminaliteit, zoals naar voren komt in het onderzoeksrapport over 25 jaar drugsbeleid in Nederland (Abraham et al., 2021; *Kamerstukken II* 2021/22, 29911, nr. 348, kamerbrief d.d. 26 april 2022).

De toenmalige Minister van Justitie en Veiligheid, presenteerde in 2022 aan de Tweede Kamer een plan van aanpak voor het tegengaan van drugssmokkel via de mainports. De focus in dit plan lag op de versterking van de aanpak op vijf grote knooppunten en overkoepelende maatregelen om de aanpak in de breedte te versterken en gedeelde knelpunten, problemen waar alle knooppunten tegenaan lopen, weg te nemen. De knooppunten – de haven van Rotterdam, de havens van Zeeland en West-Brabant, de havens in het Noordzeekanaalgebied, de luchthaven Schiphol en de bloemenveilingen – moesten onaantrekkelijk worden gemaakt voor drugscriminelen, specifiek voor cocaïnesmokkelaars (*Kamerstukken II* 2022/24077, nr. 504). In de Halfjaarbrieven Georganiseerde, ondermijnende criminaliteit van december 2024 schrijft de Minister van Justitie en Veiligheid dit plan van aanpak te willen doorzetten. Ook is er een toezegging gedaan dat er extra politiecapaciteit beschikbaar komt voor de aanpak van drugssmokkel in het Noordzeekanaalgebied en in de havens van Zeeland/West-Brabant (*Kamerstukken II* 2024/29911, nr. 454).

Bovenstaande stukken maken duidelijk dat er vanuit de overheid sterk wordt ingezet op de aanpak van drugssmokkel, specifiek cocaïnesmokkel. Dit maakt het relevant om deze vorm van criminaliteit nader te bestuderen in de huidige ronde van de Monitor Georganiseerde Criminaliteit. Immers, een betere kennispositie kan worden gebruikt bij de ontwikkeling van beleid ten behoeve van de aanpak van criminele activiteiten.

1.1.2 Liquidaties

Tot deze ronde van de monitor zijn liquidaties niet als afzonderlijk fenomeen centraal gesteld. Wel komt het onderwerp liquidaties, en geweld meer in het algemeen, in alle eerdere monitorrondes terug en wordt het benoemd als een wezenlijk onderdeel van de georganiseerde criminaliteit in Nederland. Met de keuze voor het onderwerp liquidaties en de selectie van opsporingsonderzoeken die specifiek daarop betrekking hebben wordt een verdiepingsslag aangebracht ten opzichte van eerdere, andere, verkennende studies naar liquidaties (Van Gestel & Verhoeven, 2017; Van Gestel & Kouwenberg, 2021).

De komst van nieuwe criminele groepen in de cocaïnesmokkel, mede mogelijk gemaakte door het wegvallen van oude 'kopstukken' uit de Hollandse netwerken, heeft volgens eerder onderzoek mogelijk geleid tot onrust op drugsmarkten en conflicten, al dan niet tot uiting komend in liquidaties (Van Gestel & Verhoeven, 2017). Uit meerdere studies blijkt dat de toegepaste werkwijze bij liquidaties aan verandering onderhevig is (Adjiembaks et al., 2023; Van Gestel & Kouwenberg, 2021; Van Gestel & Verhoeven, 2017). Sinds de dubbele moord in de Staatsliedenbuurt in 2012⁶ lijkt er sprake van een aantal stijlaanpassingen in de modus operandi van liquidaties. Er wordt een verschil in werkwijze geconstateerd ten opzichte van bijvoorbeeld de traditionele Hollandse netwerken. Dit komt mede door de beschikbaarheid van nieuwe middelen, zoals zware vuurwapens en nieuwe technologieën, en andere groepen schutters (Adjiembaks et al., 2023; Van Gestel & Verhoeven, 2017). Door Adjiembaks et al. (2023) worden drie grote veranderingen geconstateerd: de verruwing en verbreding van het excessieve geweld, professionalisering in de uitvoering van moorden in het criminele milieu en de ogenschijnlijk lage instapdrempel voor deelname aan ernstige vormen van georganiseerde criminaliteit.

Verruwing van het excessieve geweld is terug te zien in het gebruik van zware vuurwapens door onervaren schutters (Van Gestel & Verhoeven, 2017). Hierdoor is het risico op vergismoorden en onschuldige slachtoffers hoger (Van Gestel & Kouwenberg, 2021). Ook zou sprake zijn van verruwing aan de kant van opdrachtgevers. Dat blijkt uit onderschepte PGP (Pretty Good Privacy) -berichten tussen criminelen waar met ogenschijnlijk gemak en onverschilligheid moordopdrachten worden uitgedeeld.⁷ Er lijkt sprake te zijn van een verharde mentaliteit bij opdrachtgevers. Daarnaast wordt er een verbreding van het excessieve geweld geconstateerd. Daar waar het voorheen voornamelijk rivaliteit tussen groepen leek te betreffen, worden nu leden van de eigen groep geliquideerd om anderen in het gareel te houden. Ook kunnen personen buiten de criminele kring slachtoffer worden van excessief geweld. Voorbeelden van dergelijke slachtoffers zijn onder andere advocaat Derk Wiersum, de broer van kroongetuige Nabil B. en misdaadverslaggever Peter R. de Vries (Adjiembaks et al., 2023; Van Gestel & Kouwenberg, 2021).

Naast verruwing en verbreding wordt ook een zekere mate van professionalisering in de uitvoering van moorden in het criminele milieu geconstateerd (De Korte &

⁶ 'Het betreft een dubbele liquidatie en een poging daartoe, waarbij twee mannen om het leven kwamen. Een derde persoon wist, door in het water te springen tussen twee woonboten, ternauwernood te ontsnappen. Twee motoragenten die de achtervolging inzetten werden eveneens onder vuur genomen. De schietpartij lijkt een startsein te zijn geweest voor een lange reeks liquidaties die zich kenmerkt door excessief vuurwapengeweld.' (Openbaar Ministerie, 2018a, p. 1).

⁷ Hierbij kan men zich afvragen hoe criminele kopstukken in het verleden met elkaar communiceerden over liquidaties. Niet te achterhalen is of men destijds ook al met veel gemak en onverschilligheid sprak over liquidaties en dat dit niet zozeer nieuw is, maar slechts beter zichtbaar is geworden vanwege de chatberichten (Van Gestel & Kouwenberg, 2021).

Kleemans, 2021; Van Gestel & Kouwenberg, 2021). Verdachten zetten verscheidene observatiemethoden, contrastrategieën en nieuwe technologische middelen in om uit beeld van politie en justitie te blijven (De Korte & Kleemans, 2021). Er lijkt sprake te zijn van een sterkere taakverdeling bij de voorbereiding en uitvoering van liquidaties. Voorheen deden schutters vaak zelf de observaties om de gewoontes en routes van het beoogde slachtoffer en diens omgeving in kaart te brengen. Door de activiteiten zo veel mogelijk uit te besteden kan het lastig worden om de opdrachtgever aan het dodelijke schietincident te koppelen (Boerman et al., 2024; Van Gestel & Kouwenberg, 2021).

Een laatste verandering is de ogenschijnlijk lage drempel om betrokken te raken bij de voorbereiding en uitvoering van liquidaties. Zo stellen Klerks en De Waard (2019) dat vele honderden jongens uit bepaalde grootstedelijke probleemwijken bereid en in staat zouden zijn tot het plegen van excessief geweld, zelfs jongeren zonder antecedenten. Hoeveel jongeren daadwerkelijk bereid zijn om voor relatief weinig geld een liquidatie te plegen, valt echter nog te bezien. Uit onderzoek van Adjiembaks (2021) blijkt bijvoorbeeld dat de gemiddelde leeftijd van 26 uitvoerders van liquidaties in de regio Midden-Nederland ruim 30 jaar betrof. Meer recent onderzoek van Adjiembaks en collega's (2023) laat zien dat er in de periode 2016-2021 niet meer jonge schutters betrokken raken bij liquidaties. Bovendien komen de schutters niet 'vanuit het niets': 93% van de 56 geïdentificeerde schutters was al voor betrokkenheid bij een liquidatie bekend bij de politie. Sterker nog, Adjiembaks en collega's (2023, p. 180) laten zien dat de schutters in hun studie gemiddeld van 27 strafbare feiten verdacht worden voordat ze betrokken raken bij een liquidatie.

Definitie

In de wetenschappelijke literatuur bestaat geen algehele consensus over welke moordzaken als liquidatie gedefinieerd kunnen worden. Aan het begin van deze eeuw werd door het WODC de opdracht verstrekt om verder onderzoek te doen naar de achtergrond van liquidaties om zo tot een analysekader te komen. Dit onderzoek werd uitgevoerd door de antropoloog Van de Port (Van Gestel & Kouwenberg, 2021). Hij kwam tot de volgende definitie: 'Het totaal van alle niet-natuurlijke doodsoorzaken minus alle evidente niet-liquidaties' (Van de Port, 2001, p. 37). Op deze definitie kwam onder andere kritiek van onderzoeksjournalist Slot. Van de Port zou, vanwege het feit dat ook impulsief gepleegde levensdelicten in zijn studie naar liquidaties waren meegenomen, mede daarom op andere, meer emotionele beweegredenen van een moord zijn gestuit (Van Gestel & Kouwenberg, 2021). Slot kwam met een nieuwe definitie van een liquidatie die als volgt luidt: 'Moord, gepleegd door of in opdracht van leden van een criminele organisatie ter verwerving, bestendiging of versteviging van hun positie in het criminele milieu' (Slot, 2009, p. 18). Deze definitie impliceert dat er kennis moet zijn van het motief van de moord wil men een delict als liquidatie kunnen bestempelen (Van Gestel & Kouwenberg, 2021). Dit laat een ingewikkeld punt zien. Sommige elementen, zoals *modus operandi*, worden op een gegeven moment tijdens een opsporingsonderzoek duidelijk, maar andere elementen, zoals de criminele carrières van daders en slachtoffers of motieven rondom het conflict, worden vaak pas na langere tijd of in enkele gevallen helemaal niet duidelijk (De Korte & Kleemans, 2021). Dit geldt zeker in het geval opsporingsonderzoeken als bron worden gebruikt. Het is maar de vraag of verdachten over het motief verklaren en in hoeverre de politie zich inspant om de motieven te achterhalen, als dit weinig toevoegt voor het onderzoek en de strafzaak. Voor een uitgebreide uitleg en geschiedenis rondom de definitiediscussie over het begrip liquidatie wordt verwezen naar Van Gestel en Verhoeven (2017) en Van Gestel en Kouwenberg (2021).

In dit rapport hanteren we de definitie uit de tweede verkennende studie liquidaties, waarbij met name de focus komt te liggen op de aard van de onderzochte liquidaties en de betrokken criminele organisaties in plaats van het motief van de moord. Voor de selectie van de liquidatiezaken, speelde deze definitiekwestie overigens geen rol. Van Gestel en Kouwenberg (2021) verstaan onder een liquidatie 'een incident met één of meerdere dodelijke slachtoffers waarbij de modus operandi wijst op een vooraf geplande, doelgerichte moord vanuit een crimineel verband.' Het motief van de moord hoeft vanuit deze operationalisatie niet bekend te zijn om een moord als liquidatie te kenschetsen. Een incident wordt als liquidatie aangeduid indien het aan de volgende voorwaarden voldoet:

- er is sprake van één of meerdere slachtoffers;
- de modus operandi wijst op een vooraf geplande, doelgerichte moord (bijvoorbeeld door aanwezigheid van een uitgebrande vluchtauto);
- het slachtoffer en/of dader kan in verband gebracht worden met een georganiseerd crimineel verband' (p. 24).⁸

1.2 Centraal gestelde thema's bij de bestudering van cocaïnesmokkel en liquidaties

De criminele activiteiten cocaïnesmokkel en liquidaties zijn in het voorliggende onderzoek aan de hand van vier thema's bestudeerd. Die thema's zijn: modi operandi bij de criminele activiteiten, criminele samenwerkingsverbanden, criminele carrières en de aanpak door politie en justitie. Voor alle vier de thema's is voor cocaïnesmokkel gekeken naar de nieuwe dossiers die in deze zesde ronde zijn verzameld en daarnaast ook naar de oude zaken die betrekking hebben op deze thema's. Voor liquidaties hebben wij ons in deze ronde van de monitor op vijf casussen gericht: één casus die is bestudeerd in de vijfde ronde en vier zaken die zijn bestudeerd in de huidige ronde. Opsporingsonderzoeken naar liquidaties werden, zoals eerder is opgemerkt, tot de onderhavige ronde van de monitor niet meegenomen. Om die reden is op casusniveau voor de liquidatiezaken geen vergelijking door de tijd mogelijk.

Voor de criminele carrières vinden de analyses plaats op verdachterniveau in plaats van op casusniveau. Daarom wordt voor die analyses wel gekeken naar alle verdachten uit de afgelopen 25 jaar. De vier thema's worden hieronder één voor één toelicht.

1.2.1 *Modi operandi*

In de tweede ronde van de monitor is aandacht besteed aan de modus operandi van criminele samenwerkingsverbanden (Kleemans et al., 2002). Het ging hierbij echter om een breed palet aan criminele activiteiten van de diverse samenwerkingsverbanden. Kleemans en collega's (2002, p. 99) concludeerden dat het merendeel van de bestudeerde criminele samenwerkingsverbanden zich in zekere zin specialiseerde in een bepaald type criminaliteit. Meer specifieke aandacht voor modi

⁸ Binnen deze definitie worden ook liquidaties van Nederlanders in het buitenland meegenomen, als die gerelateerd kunnen worden aan georganiseerde criminaliteit in Nederland. Ook liquidaties van personen uit het buitenland die in Nederland zijn omgebracht vallen hier onder, mits deze gerelateerd kunnen worden aan een crimineel milieu in Nederland. Voorts vallen ook incidenten waarbij de verkeerde persoon doelwit is geworden van de moordaanslag en daarbij dodelijk is getroffen (vergismoorden), als ook incidenten waarbij toevallige omstanders dodelijk zijn getroffen door een moordaanslag onder de gehanteerde definitie (Van Gestel & Kouwenberg, 2021).

operandi bevatten deze of andere monitorrondes echter niet, ondanks dat dit thema in de aandachtspuntenlijst wel voor alle bestudeerde zaken uitvoerig is gedocumenteerd.

Voor de onderhavige ronde geven we een beschrijving van de modi operandi van cocaïnesmokkel en liquidaties aan de hand van het crime script van criminele organisaties, oftewel het crime script dat door samenwerkingsverbanden wordt doorlopen. Cornish (1994) introduceerde de term '*crime scripting*' om te verwijzen naar '*deconstructing an offence into its basic component actions*' (Brayley et al., 2011, p. 133). Een crime script kan in stappen of fasen worden onderverdeeld (planning, voorbereiding, uitvoering, et cetera). Per stap kan worden ontrafeld welke activiteiten door het criminele verband worden verricht, welke actoren uit de (wettige) omgeving betrokken zijn bij de facilitering en welke locaties, gelegenheden en pleisterplaatsen⁹ een rol van betekenis spelen (zie o.a. Felson, 2006; Spapens, 2006). Voor het logistieke proces van cocaïnesmokkel in de haven van Rotterdam is zo'n script eerder uitgewerkt door Staring et al. (2019). Door de politie en onderzoekers is inmiddels ook voor liquidaties een standaard crime script opgesteld (zie o.a. Van Gestel & Verhoeven, 2017 en De Korte & Kleemans, 2021). In deze ronde is bij de analyse van het empirische onderzoeksmateriaal gebruikgemaakt van de methode van crime scripting, om ook via die weg antwoord te vinden op de vraag naar de aard en ontwikkeling van georganiseerde criminaliteit in Nederland. Welke smokkelmethoden worden gebruikt? En over welke stappen in het proces vinden we informatie terug in de opsporingsdossiers?

1.2.2 *Criminele samenwerkingsverbanden*

In Nederland is de empirische bestudering van samenwerkingsverbanden in de georganiseerde criminaliteit van recente datum. Tot aan de Parlementaire Enquêtecommissie Opsporingsmethoden (PEO, 1996) bestond er de nodige discussie of de groeperingen die in Nederland actief waren geclassificeerd konden worden als georganiseerde criminaliteit. Georganiseerde misdaad in Nederland was lange tijd vooral een mythisch probleem, aldus Cyrille Fijnaut in de Ten Geleide van de eerste ronde van de Monitor Georganiseerde Criminaliteit (Kleemans et al., 1998). In de loop der jaren hebben de rapportages van de Monitor Georganiseerde Criminaliteit nadrukkelijk tegenwicht geboden aan dominante, zogenoemde 'oerbeelden' van georganiseerde misdaadgroepen. Deze 'oerbeelden', zoals het beeld van de 'de Octopus' waarbij sprake zou zijn van 'één organisatie waarvan de verschillende geledingen quasi automatisch functioneren als één groot organisch geheel' (Kleemans et al., 1998, p. 32) of het zogenoemde bureaucratie-model dat wordt toegeschreven aan mafia-groeperingen die regio's of bedrijfstakken door corruptie en geweld onder controle proberen te krijgen (Cressey, 1969; Kleemans, 2007; Kleemans, 2023), passen niet direct bij de aard van de georganiseerde criminaliteit in Nederland. De aard van georganiseerde criminaliteit kan juist worden getypeerd als transitcriminaliteit: internationale handel in illegale goederen waarbij gebruikt wordt gemaakt van legale gelegenheidsstructuren (Kleemans, 2007). De 180 zaken die tot het verschijnen van deze zesde ronde van de Monitor Georganiseerde Criminaliteit zijn bestudeerd, geven zicht op criminele, fluïde netwerken (Kleemans et al., 1998; Kleemans et al., 2002; Kruisbergen et al., 2012; Kruisbergen et al., 2019; Van de Bunt & Kleemans, 2007).

⁹ Felson (2006) spreekt in deze context van 'convergence settings'. Klerks (2001) gebruikt de term 'pleisterplaatsen'.

In de eerste monitorronde wordt echter gesignaleerd dat de groeperingen betrokken bij de in- en doorvoer van verdovende middelen nog het meest lijken op hiërarchisch gestructureerde organisaties (Kleemans et al., 1998, p. 36). Meer hedendaagse criminele samenwerkingsverbanden betrokken bij cocaïnesmokkel worden door mensen werkzaam bij opsporingsdiensten getypeerd als flexibele, professionele organisaties die een weerspiegeling zijn van de legale economie en participeren in gespecificeerde taken in het logistieke proces van de drugssmokkel (Boerman et al., 2017; Chessa et al., 2022; Staring et al., 2019). Omdat de monitor in de verschillende rondes zaken bevat waarin criminele samenwerkingsverbanden betrokken zijn bij de invoer van cocaïne, is het mogelijk om een beschrijving te geven van eventuele veranderingen in de structuur van de samenwerking. Dit is in het bijzonder relevant, omdat de specifieke modi operandi van drugssmokkel aan verandering onderhevig zijn, mede als gevolg van de aanpak (Van de Bunt et al., 1999; Spapens, 2006; Staring et al., 2019). Wat betekent deze wapenwedloop tussen cocaïnesmokkelaars en de opsporingsdiensten voor de structuur van samenwerkingsverbanden? In hoeverre vallen daarbij bovendien veranderingen waar te nemen als het gaat om de rollen die verdachten vervullen binnen de bredere samenwerkingsverbanden? Ten slotte bieden de zaken de mogelijkheid om te bezien in hoeverre de aard van de sociale relaties tussen verdachten door de tijd heen is veranderd.

1.2.3 *Criminele carrières*

In het kader van de monitor worden aldus sinds 1996 opsporingsonderzoeken van criminele samenwerkingsverbanden bestudeerd. Dat betekent dat met deze zesde ronde bijna 30 jaar lang verdachten in beeld zijn gebracht die zich toelegden op activiteiten in de georganiseerde criminaliteit. Dit biedt een uitgelezen kans om te bekijken of de verdachten van 30 jaar geleden verschillen van de verdachten die nu betrokken zijn bij de criminele samenwerkingsverbanden. Zijn de verdachten nu bijvoorbeeld jonger of ouder dan 30 jaar geleden wanneer zij bij georganiseerde criminaliteit betrokken raken? En starten zij eerder of later met het plegen van delicten? Hebben verdachten van de recente zaken meer of minder criminele ervaring dan verdachten die 30 jaar geleden betrokken waren bij georganiseerde criminaliteit? Om dit soort vragen te kunnen beantwoorden, zullen in deze rapportage de criminele-carrièrekenmerken van verschillende cohorten van verdachten worden vergeleken.

Sinds de derde rapportage (Van de Bunt & Kleemans, 2007) is ook aandacht geweest voor de criminele levenspaden van de individuele verdachten in de monitor. Deze analyses hebben zich voornamelijk gericht op de volledige steekproef. Daarnaast zijn subgroepen zoals verdachten met verschillende rollen, persisterende verdachten en verdachten met een leidinggevende rol apart bekeken. Gezien de diversiteit aan activiteiten *tussen* en *binnen* criminele samenwerkingsverbanden, is de vraag hoe toepasbaar de bevindingen uit deze onderzoeken zijn op specifieke verdachten. Niet eerder werd in het kader van de monitor bijvoorbeeld uitgebreid gekeken naar criminele carrières van subgroepen verdachten die zich bezighielden met *hetzelfde* type criminele activiteiten, zoals cocaïnesmokkel of liquidaties. Niet alleen kan een dergelijke exercitie meer inzicht bieden in de achtergronden van de verdachten die zich bezighouden met hetzelfde type criminele activiteiten, ook biedt het uitlichten van een subgroep de mogelijkheid om te kijken hoe het type verdachte dat zich toelegt op deze activiteit zich verhoudt tot verdachten die hetzelfde type georganiseerde criminaliteit jaren geleden ontplooiden. Met andere woorden, zien we nu verdachten met dezelfde criminaliteitspatronen in de cocaïnesmokkel als zo'n 25 jaar geleden in de eerste rondes van de monitor? In deze rapportage zullen de criminele levenspaden van

verdachten betrokken bij cocaïnesmokkel en verdachten betrokken bij liquidaties worden belicht. Naar beide groepen is nog weinig onderzoek gedaan dat zich specifiek richt op de parameters van hun criminele carrière.

1.2.4 Aanpak

In deze paragraaf wordt het algemene juridische kader rondom de strafrechtelijke aanpak van georganiseerde criminaliteit uiteengezet. Dit kader vormt de basis voor het begrijpen van de wettelijke instrumenten die kunnen worden ingezet. In de empirische hoofdstukken zullen we kijken naar de inzet van deze instrumenten in concrete casussen. Ook wordt in de empirische hoofdstukken beschreven hoe opsporingsonderzoeken naar cocaïnesmokkel en liquidaties in hun werk gaan. Hoe starten onderzoeken? Welke opsporingsmiddelen leveren veel informatie op? Tegen welke knelpunten loopt men aan?

Georganiseerde criminaliteit wordt gekenmerkt door samenwerkingsverbanden die zich richten op het plegen van ernstige strafbare feiten, vaak met het oog op financieel gewin (Ministerie van Justitie en Veiligheid, 2024). Er wordt kort ingegaan op de relevante wetsartikelen die betrekking hebben op de strafbaarstelling van criminele netwerken. Vervolgens komen de strafbaarstellingen van liquidaties en cocaïnesmokkel aan bod.

Strafbaarstelling van criminele netwerken

Om een goed beeld te krijgen van het strafrechtelijk juridisch kader omtrent organisaties die zich bezighouden met liquidaties en/of cocaïnesmokkel, zoals centraal staat in dit rapport, is het allereerst van belang om de strafbaarstelling van leden van dergelijke organisaties verder uit te diepen. Vaak worden deze leden in eerste instantie vervolgd voor specifieke delicten waar zij zich aan schuldig zouden hebben gemaakt. Vooral op Opiumwet- en levensdelicten staan hoge straffen. Leden van organisaties die zich in groepsverband bezighouden met het plegen van misdrijven als liquidaties en cocaïnesmokkel kunnen daarnaast worden vervolgd op grond van artikel 140 van het Wetboek van Strafrecht (Sr). Dit artikel bestaat uit vijf leden, waarbij lid 1 en lid 3 tot en met 5 voornamelijk van belang zijn.

Artikel 140 lid 1 Sr luidt: 'Deelneming aan een organisatie die tot oogmerk heeft het plegen van misdrijven, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren of geldboete van de vijfde categorie.' Hierbij is het van belang dat het niet gaat om een juridische organisatievorm, maar dat een bepaalde duurzame en gestructureerde samenwerking wordt verondersteld (*Kamerstukken II*, 0000125189, 1984). Hiervan kan worden gesproken wanneer gedurende een vaste periode, meer dan incidenteel, door minimaal twee personen volgens een vast patroon wordt samengewerkt (Peters, 2020). Daarbij kan volgens vaste rechtspraak enkel van deelname worden gesproken indien de verdachte 'behoort tot het samenwerkingsverband en een aandeel heeft in, dan wel ondersteunt, gedragingen die strekken tot of rechtstreeks verband houden met de verwezenlijking van het in dat artikel bedoelde oogmerk' (Hoge Raad 1997, Hoge Raad, 2010, beide geciteerd in Peters, 2020). Lid 5 van artikel 140 Sr vult dit nog verder in: 'Onder deelneming als omschreven in het eerste lid wordt mede begrepen het verlenen van geldelijke of andere stoffelijke steun aan alsmede het werven van gelden of personen ten behoeve van de daar omschreven organisatie.' Ondanks deze verdere invulling blijft een ruime interpretatie van deelname aan een criminele organisatie mogelijk.

Naast deelneming aan een organisatie moet er op grond van artikel 140 lid 1 Sr ook bewezen worden dat de organisatie het plegen van misdrijven als oogmerk heeft. Hierbij is het niet noodzakelijk dat de misdrijven reeds zijn gepleegd (Hoge Raad, 1987). Echter moet het voornemen zich wel geconcretiseerd hebben in een gedraging die strekt tot verwezenlijking van het misdadige oogmerk van de organisatie (Kesteloo, 2015). Bij liquidaties en de smokkel van cocaïne geldt ook het derde lid van artikel 140 Sr, namelijk 'Indien een organisatie tot oogmerk heeft het plegen van misdrijven waarop naar de wettelijke omschrijving een gevangenisstraf van twaalf jaar of meer is gesteld, wordt het in het eerste lid bedoelde feit gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste tien jaren of geldboete van de vijfde categorie.'. Wanneer een organisatie tot oogmerk heeft liquidaties te plegen staat op de moord zelf volgens artikel 289 Sr een gevangenisstraf van ten hoogste dertig jaar of een levenslange gevangenisstraf. Een organisatie die het smokkelen van cocaïne tot oogmerk heeft kan volgens artikel 2 onder A van de Opiumwet juncto artikel 10 lid 5 van de Opiumwet ten hoogste een gevangenisstraf van twaalf jaar ontvangen. Voor de criminele samenwerkingsverbanden die zich bezighouden met de thema's die centraal staan in het voorliggende rapport speelt het derde lid van artikel 140 Sr dus een grote rol.

Tot slot speelt artikel 140 lid 4 Sr nog een rol in de strafbaarstelling van criminele organisaties. Die stelt namelijk: 'Ten aanzien van de oprichters, leiders of bestuurders kunnen de gevangenisstraffen met een derde worden verhoogd.'. Geconcludeerd kan worden dat deelnemers van criminele organisaties met het oogmerk van de smokkel van cocaïne en/of het plegen van liquidaties gestraft kunnen worden met een gevangenisstraf van ten hoogste tien jaar, indien geen rekening wordt gehouden met eventuele andere feiten die ten laste worden gelegd. Daarnaast kan de oprichter, leider of bestuurder ten hoogste ruim dertien jaar worden gestraft voor deelname aan een dergelijke criminele organisatie.

Specifieke juridische kaders

Leden van criminele organisaties kunnen naast een vervolging op grond van artikel 140 Sr ook vervolgd worden voor losse feiten, mede afhankelijk van het oogmerk van het crimineel samenwerkingsverband. Hieronder worden de relevante wetsbepalingen toegelicht die specifiek van toepassing zijn op liquidaties en cocaïnesmokkel.

Strafbaarstelling van liquidaties

Liquidaties vallen onder de zwaarst strafbare feiten in Nederland. Dergelijke moorden worden gekwalificeerd als moord op grond van artikel 289 van het Wetboek van Strafrecht, dat stelt dat moord wordt gekenmerkt door voorbedachte rade en bestraft kan worden met een levenslange gevangenisstraf of een tijdelijke gevangenisstraf van maximaal dertig jaar. Daarnaast is bij liquidaties vaak sprake van omstandigheden die de strafmaat verder kunnen beïnvloeden. Zo wordt bij liquidaties regelmatig gebruikgemaakt van vuurwapens, hetgeen valt onder de Wet Wapens en Munitie.

De Wet Wapens en Munitie (WWM) is een wet die het voorhanden hebben, het dragen, het vervaardigen en het overdragen van bepaalde wapens verbiedt en strafbaar stelt. De wapens waar deze wet betrekking op heeft worden genoemd in artikel 2 WWM, waarbij een onderscheid wordt gemaakt in diverse categorieën. Bij liquidatiezaken waarbij een al dan niet geslaagde poging is gedaan worden regelmatig artikelen 26, 27 en/of 31 WWM ten laste gelegd, die het voorhanden hebben, dragen en het overdragen van bepaalde wapens verbiedt. De strafmaat voor het overtreden van deze wetsartikelen staat in artikel 54 en 55 WWM, waarbij de strafoplegging varieert van

het betalen van een geldboete tot een gevangenisstraf van maximaal acht jaar, afhankelijk van de tenlastelegging en het delict.

In het geval dat de liquidatie plaatsvindt in opdracht van een criminele organisatie kan ook artikel 140 Sr van toepassing zijn, zoals al eerder uiteen is gezet. Op deze manier kunnen, met inachtneming van de wettelijke regels rondom samenloop van feiten, hoge straffen worden geëist tegen organisaties die zich bezighouden met het plegen van liquidaties, ook voor degenen die de liquidatie niet fysiek hebben uitgevoerd.

Strafbaarstelling van cocaïnesmokkel

In Nederland valt cocaïnesmokkel onder de Opiumwet die de handel, de invoer en de uitvoer van drugs reguleert. Het verbod op cocaïne is vastgelegd in artikel 2 van de Opiumwet, die bepaalt dat de productie, handel en het bezit van cocaïne strafbaar zijn. De strafmaat voor deze delicten is beschreven in artikel 10 van de Opiumwet, waarin wordt gesteld dat het vervoeren, invoeren of uitvoeren van cocaïne kan leiden tot een gevangenisstraf van maximaal twaalf jaar of een geldboete van de vijfde categorie.¹⁰ De straf wordt zwaarder wanneer de smokkel plaatsvindt in georganiseerd verband, zoals is geregeld in artikel 140 Sr en eerder in dit stuk uiteen is gezet.

Een andere belangrijke ontwikkeling in de bestrijding van cocaïnesmokkel is de invoering van de Uithalerswet in 2021, zoals vastgelegd in artikel 138aa Sr. Deze wet richt zich specifiek op personen die zich onbevoegd ophouden op haventerreinen, luchthavens of spoorwegemplacements met het doel om drugs uit containers te halen, ook wel bekend als 'uithalers'. Voor de invoering van de Uithalerswet was het voor de politie en justitie lastig om op te treden (Openbaar Ministerie, 2021). Het OM moest bewijzen of een uithaler zodanig in verband kan worden gebracht met het smokkelen van een partij drugs, dat hij zich schuldig maakt aan overtreding van de Opiumwet. Als die connectie niet of onvoldoende aangetoond kon worden, kon het OM alleen een boete opleggen voor het onbevoegd aanwezig zijn op een verboden terrein. Dankzij de nieuwe wet kunnen nu ook mensen die zonder legitieme reden op een haventerrein aanwezig zijn strafrechtelijk worden vervolgd (Openbaar Ministerie, 2021). De strafbaarstelling van onbevoegde aanwezigheid op een haventerrein kan volgens lid van artikel 138aa Sr leiden tot een gevangenisstraf van maximaal één jaar of een geldboete van de derde categorie. Het is hierbij dus niet vereist dat wordt bewezen dat de uithalers daadwerkelijk aanwezig waren om cocaïne uit te halen (*Kamerstukken II* 2019/20, 35564, nr. 3).

Volgens lid 2 van dat artikel kan die straf verhoogd worden naar een gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren of een geldboete van de vierde categorie wanneer de uithaler 'door middel van braak of inklimming, van valse sleutels, van een valse order of een vals kostuum, of door middel van een valse of niet aan betrokkene toebehorende toegangspas, een valse hoedanigheid of misleiding van een persoon, belast met de bewaking van die plaats', zich de toegang heeft verschaft tot het terrein. Daarnaast heeft de wetgever in het derde lid artikel 138aa Sr twee strafverhogingsgronden opgenomen. Dit is allereerst het zich verschaffen van toegang tot een gebouw, ruimte of vervoermiddel bedoeld voor distributie, opslag of overslag van goederen op de in het eerste lid omschreven besloten plaats, waarbij de schuldige zich de toegang heeft verschaft door middel van braak of inklimming, van valse

¹⁰ Een nieuw voorgenomen wetsvoorstel moet het mogelijk maken hogere gevangenisstraffen op te leggen bij grootschalig bezit, productie en de in- en uitvoer van harddrugs. Zo zal de maximale strafeis bij de smokkel van harddrugs van 12 naar 16 jaar gaan. Zie: [Hogere gevangenisstraffen mogelijk voor drugscriminelen | Nieuwsbericht | Rijksoverheid.nl](#).

sleutels, van een valse order of een vals kostuum. Daarnaast betreft dit het plegen van het misdrijf door twee of meer verenigde personen. De strafverhoging bedraagt een derde van de in het eerste en tweede lid bepaalde gevangenisstraf. Dit betekent dat de maximumstraf op overtreding van het eerste lid wordt verhoogd tot een gevangenisstraf van ten hoogste 16 maanden, de maximumstraf op overtreding van het tweede lid is een gevangenisstraf van 32 maanden (*Kamerstukken II 2019/20*, 35564, nr. 3).

1.3 Onderzoeksmethoden en -technieken

In de eerste rapportage is uitvoerig ingegaan op de onderzoeksopzet van de Monitor Georganiseerde Criminaliteit (Kleemans et al., 1998, p. 16-30). In de rapportages daarna is ook elke keer een paragraaf gewijd aan de onderzoeksopzet en gehanteerde methodologie. Voor deze zesde monitorronde is gebruikgemaakt van de kwalitatieve onderzoeksmethoden die ook in eerdere rondes zijn toegepast, te weten dossieranalyse, interviews en (her-)analyse van de reeds opgestelde zaaksbeschrijvingen uit de vijf eerdere rondes.

Naast deze kwalitatieve analyses zijn voor het thema criminele carrières aanvullende kwantitatieve analyses uitgevoerd op basis van de Onderzoek- en Beleidsdatabase Justitiële Documentatie (OBJD). De OBJD is een versleutelde, geanonimiseerde kopie van het officiële justitiële documentatiesysteem. Deze dataset is gebruikt om een beeld te krijgen van de demografische kenmerken van de verdachten uit de monitor, de ontwikkelingen in hun criminele gedrag en hun strafrechtelijk verleden. Hieronder worden de onderzoeksmethoden nader toegelicht.

1.3.1 Selectie opsporingsdossiers

Bij de start van het onderzoek zijn negen inventariserende interviews uitgevoerd met (thema-)officiëren van justitie van het Openbaar Ministerie en opsporingsfunctionarissen van de Landelijk Eenheid van de Nationale Politie. Het betreft sleutelinformanten die kennis hebben van opsporingszaken die in de afgelopen jaren hebben plaatsgevonden naar cocaïnesmokkel en liquidaties. Aan hen is gevraagd om zaken aan te dragen die qua thematiek binnen de scope van deze monitorronde vallen. Op die manier kon een longlist van potentieel relevante opsporingsonderzoeken voor het dossieronderzoek worden samengesteld.

Bij de selectie van opsporingsonderzoeken op basis van de criminele activiteiten cocaïnesmokkel en liquidaties, werden de volgende criteria gehanteerd:

- het opsporingsonderzoek startte bij voorkeur in 2017 of later¹¹;
- de zaak is door de politie overgedragen aan het Openbaar Ministerie ter verdere vervolging;
- het betreft een grootschalig opsporingsonderzoek en/of het opsporingsonderzoek is mede gericht op verdenking van deelname aan een criminele organisatie (art. 140 Sr).

Bij voldoende keuze gingen de meest recente zaken voor.

¹¹ Eén van de geselecteerde liquidatiezaken valt qua startdatum eigenlijk buiten de scope van het onderzoek, maar voldoet verder aan de inclusiecriteria van monitoronderzoeken. Het betreft een nog niet eerder in de monitor opgenomen, grootschalig opsporingsdossier naar liquidaties in georganiseerd verband. Deze oudere zaak is deze ronde opgenomen om een vergelijking te kunnen maken met de meer recente liquidatiezaken.

Het doel van dit onderzoek is om op basis van de bestudeerde dossiers en afgenomen interviews op diepgaande wijze inzicht te verkrijgen in de mechanismen die spelen binnen criminele samenwerkingsverbanden die zich bezighouden met cocaïnesmokkel en liquidaties. Het gaat bij dit onderzoek nadrukkelijk niet om een aselechte steekproef maar juist om een selecte steekproef. Op basis van het onderzoek doen we wat betreft de thema's criminele netwerken, modi operandi en aanpak geen kwantitatieve uitspraken over cocaïnesmokkel of liquidaties. Het gaat daar om beschrijvende kwalitatieve analyses, gebaseerd op kennis die bij de opsporing aanwezig is. Kwantitatieve uitspraken doen wij wel in de hoofdstukken die betrekking hebben op criminele carrières omdat daar andere analyses zijn verricht. Die analyses worden uitgebreider toegelicht in paragraaf 1.3.4.

1.3.2 *Dossieronderzoek – van longlist naar shortlist*

Alle potentieel relevante zaken die in interviews met sleutelinformanten werden genoemd of waar de onderzoekers via andere wegen kennis van hadden genomen werden gebundeld in een Excelbestand. Op basis van dit Excelbestand is een longlist gemaakt van 25 zaken die voldeden aan de inclusiecriteria. Op deze longlist stonden dertien cocaïne-zaken, elf liquidatie-zaken en één witwaszaak waarvan werd verondersteld dat de verdiensten verkregen waren uit cocaïnesmokkel.

De longlist is voorgelegd aan en besproken met de voorzitter en leden van de begeleidingscommissie. Naar aanleiding van deze bespreking zijn zaken afgevalen die bij nader inzien toch niet voldoende binnen de scope van het onderzoek vielen. Tevens zijn zaken die een deelonderzoek vormden van een groter opsporingsonderzoek dat al werd geïncorporeerd niet langer als aparte zaak meegeteld om vertekening van de resultaten te voorkomen. Immers, die informatie zou deels overlappen met informatie in het hoofdossier en zou dan twee keer worden meegenomen. In twee nieuw bestudeerde liquidatiecasussen zagen we tijdens het bestuderen van de dossiers overigens wel enige overlap in uitgevoerde liquidaties.

In totaal zijn er zestien zaken overgebleven op de shortlist: elf cocaïne-zaken, vier liquidatie-zaken en één witwaszaak die gerelateerd was aan cocaïnesmokkel. Een geselecteerde cocaïnezaak was niet overgedragen aan het Openbaar Ministerie ten tijde van de start van het dossieronderzoek. Daarom is in overleg met de begeleidingscommissie en het Openbaar Ministerie een vervangende zaak geselecteerd.

Voor deze ronde zijn dus uiteindelijk zestien dossiers bestudeerd. Dat zijn minder zaken dan in voorgaande rondes. Door de expliciete aandacht in deze ronde voor ontwikkelingen door de tijd heen, is ervoor gekozen minder nieuwe zaken te selecteren. Daarnaast is een aantal zaken zo omvangrijk dat het zinvoller was te kijken wat er precies aan informatie uit de dossiers te halen was, dan puur te kijken naar het aantal dossiers.

Voor elke geselecteerde casus (opsporingsonderzoek) is voorafgaand aan het dossieronderzoek een interview gehouden met een of enkele opsporingsfunctionaris(sen): de zaaksofficier van justitie van het Openbaar Ministerie en/of de teamleider van politie. Voor de zaaksinterviews is een topiclijst (zie Bijlage 4) opgesteld die is gebaseerd op de aandachtspuntenlijst. In totaal hebben we twaalf zaaksinterviews afgenomen met zaaksofficieren en/of teamleiders. Tijdens twee interviews werden meerdere casussen besproken. Voor één van de casussen is

gebruikgemaakt van interviews uit een eerder afgerond onderzoek van het WODC, en zijn de betrokken zaaksofficieren niet nogmaals geïnterviewd. De citaten die afkomstig zijn uit interviews die zijn gehouden voor deze monitorrapportage zijn ter verificatie voorgelegd aan de betreffende respondent voorafgaand aan publicatie van de rapportage. Ten behoeve van de leesbaarheid zijn interviewcitaten geredigeerd. Citaten afkomstig uit de dossiers en PGP-citaten zijn woordelijk overgenomen.

Bij de eerste verkenning van de dossiers kwamen we tot de conclusie dat de cocaïne-zaken en de liquidatie-zaken in hun aard heel ander type zaken zijn. Die andere aard vroeg om een andere werkwijze bij de selectie en analyse van zaken. Voor de cocaïne-zaken zijn zaken geselecteerd die elk zicht geven op een eigen deel van het logistieke proces en complementair aan elkaar zijn. De liquidatie-zaken lijken wat betreft de modus operandi meer op elkaar. Vanwege de gevoeligheid van de dossiers hebben we ons voor de (mega)liquidatie-zaken - met meerdere verdachten en deelonderzoeken - in eerste instantie vooral gericht op het requisitoir en gepubliceerde vonnissen. Deze grote liquidatie-zaken zijn dusdanig bekend bij het grote publiek door de vele media-aandacht, dat zelfs wanneer we ze zo anoniem mogelijk beschrijven in het rapport, ze mogelijk toch herkend worden. Vanwege die gevoeligheid was het Openbaar Ministerie terughoudend bij het verlenen van toestemming tot inzage bij één van de liquidatie-zaken en mochten de onderzoekers voor dat onderzoek alleen het requisitoir inzien - dus de informatie over de zaak die tijdens de openbare zitting bekend is gemaakt - en niet het gehele procesdossier. Het requisitoir van deze liquidatie-zaak was zo uitgebreid dat het over het algemeen voldoende informatie opleverde om de aandachtspuntenlijst in te vullen. Om een zo volledig mogelijk beeld te krijgen van de zaak, is de informatie uit het requisitoir waar nodig aangevuld met informatie uit vonnissen en/of interviews.

1.3.3 *Data-analyse van het kwalitatieve onderzoeksmateriaal*

Tijdens de dataverzameling heeft het onderzoeksteam onderling op structurele basis overleg gehad om zicht te houden op het onderzoeksmateriaal. Daarnaast zijn er periodiek extra overleggen geweest tussen de onderzoekers die de aandachtspuntenlijsten invulden om te kijken of men tegen problemen aanliep en om afstemming te zoeken over de manier van invullen. Onderwerpen die tijdens deze overleggen aan bod kwamen zijn onder meer de mate van detail bij het invullen van de aandachtspuntenlijsten, de omgang met bepaalde vormen van bewijs en de hoeveelheid overige verdachten. Ook is door de onderzoekers tijdens het vullen van de aandachtspuntenlijsten vermeld wat de herkomst van de informatie was. Er werd aangegeven of ingevulde informatie afkomstig was uit het dossier (D), het interview (I), of een parafrasering of samenvatting van de onderzoeker (initialen onderzoeker). Op die manier konden wij transparant zijn over de herkomst van de informatie en feiten en interpretaties bij het invullen zo veel mogelijk te expliciteren en scheiden.

De ingevulde aandachtspuntenlijsten zijn ingevoerd in het softwareprogramma MAXQDA, versie 2020, waarmee kwalitatieve gegevens kunnen worden geanalyseerd. De relevante delen van de zaaksinterviews zijn opgenomen in de aandachtspuntenlijsten die in MAXQDA zijn geïmporteerd. De thema's van de aandachtspuntenlijst zijn verdeeld over de drie onderzoekers die de kwalitatieve analyses voor hun rekening namen. Elke onderzoeker had zo twee thema's om uit te werken.

De data zijn geanalyseerd middels een gecombineerde thematische analyse, waarbij de thema's voornamelijk voortkwamen uit de onderzoeksvraag. Daarnaast waren de onderzoekers alert op nieuwe patronen en op opvallende punten die naar voren kwamen in de data. Er is gebruikgemaakt van codes die van tevoren zijn vastgesteld op basis van de onderzoeksvraag en de aandachtspuntenlijst (zoals de code 'Bindingsmechanismen CSV' en 'Smokkelmethode (cocaïne)'). Daarnaast is gebruikgemaakt van open codes gedurende het analyseproces (zoals de code 'PGP' of 'kroongetuige'). Een enkele keer is een code iets aangepast of aangescherpt.

Tijdens de analyses is er wederom periodiek contact geweest tussen de uitvoerende onderzoekers om bespreekpunten af te stemmen. Tijdens intercodeersessies zijn afspraken gemaakt rondom de thematische analyse en de verdiepingsslag waarin ook open codes werden toegevoegd. In de eerste fase is middels de thematische analyse grof gecodeerd en zijn afspraken gemaakt over het gebruik van memo's in MAXQDA. Omdat de onderzoekers afzonderlijk van elkaar twee thema's uitwerkten, is afgesproken elkaar van voor een ander relevante thema's op de hoogte houden tijdens het coderen. Eén van de besluitpunten rondom de verdiepingsslag had betrekking op de omgang met casussen met verschillende zaaksdossiers. Er is afgesproken de informatie over het criminele samenwerkingsverband en de modus operandi per zaaksdossier uit te werken in plaats van per casus, omdat de betrokkenen en de gebruikte modus operandi per zaaksdossiers konden verschillen en er dus niet altijd één beeld uit te destilleren was.

Na de data-analyse zijn vier afsluitende interviews gehouden met officieren van justitie. Voor de interviews is een topiclijst (zie Bijlage 5) opgesteld, met vragen die wij hadden op basis van het door ons bestudeerde materiaal. Deze gesprekken waren bedoeld om het empirisch materiaal te duiden, als ook om de door onsesignaleerde ontwikkelingen door de tijd heen te kunnen duiden.

Her-analyse oude zaken

Tevens zijn voor deze ronde (her)analyses uitgevoerd met betrekking tot de reeds uitgevoerde casusstudies die expliciet handelen over cocaïnesmokkel en liquidaties. De aandachtspuntenlijsten van de oude zaken vormden daarvoor de basis. Om te bepalen welke oude zaken opnieuw moesten worden geanalyseerd, zijn alle zaaksbeschrijvingen in de aandachtspuntenlijsten uit de eerste vijf rondes bekeken om na te gaan in hoeverre deze zaken daadwerkelijk betrekking hadden op cocaïnesmokkel of liquidaties. Dit resulteerde in een longlist van 37 cocaïne-zaken, 27 zaken waarin gesproken wordt over een liquidatie en/of schietpartij en 16 zaken waarin zowel over cocaïne als liquidaties wordt gesproken. Vervolgens zijn we diepgaander door de longlist gegaan. Een deel van de oude cocaïne-zaken viel af, bijvoorbeeld omdat de beschrijving van een cocaïne-invoer te summier was, er alleen werd gesproken over de smokkel van cocaïne maar geen zicht is gekomen op een concrete partij of omdat een zaak over de distributie in plaats van de invoer van cocaïne ging. Uiteindelijk zijn we tot een shortlist gekomen van 34 oude zaken over cocaïnesmokkel. We hebben hierbij een onderscheid gemaakt tussen polydrugszaken (n=12), zaken waarbij de drugs niet (uitsluitend) via de haven werd ingevoerd (n=15) en havenzaken (n=7). De polydrugszaken en niet-haven zaken zijn gecodeerd aan de hand van een nieuwe codeboom, met de codes: 'Hoeveelheden', 'Manier van transporteren (lucht/water/overig)', 'Eigen vervoersmiddelen/meeliften op andere (container)schepen', 'Etnische achtergrond CSV' en 'Polydrugs'. In deze oude zaken zijn alleen segmenten gecodeerd die over cocaïne gaan. De havenzaken zijn op dezelfde manier gecodeerd als de cocaïne-zaken uit de zesde ronde. We hebben voor

deze methode gekozen omdat in de cocaïne-zaken uit de zesde ronde enkel gebruikgemaakt wordt van smokkel via de havens. Daardoor kunnen alleen de oude havenzaken één-op-één met de nieuwe cocaïne-zaken worden vergeleken. In totaal hebben we zeven oude havenzaken uitgebreid gecodeerd.

Bij de liquidatiezaken vielen op één zaak na alle oudere zaken waarin een liquidatie en/ of schietpartij naar voren kwamen af. Bij nadere bestudering van deze zaaksbeschrijvingen bleek dat liquidaties of het liquidatienetwerk niet centraal stond, maar waren de liquidaties 'bijvangst' in onderzoeken naar andere strafbare feiten. Dit maakte een vergelijking door de tijd met het oog op de *modus operandi*, het criminele samenwerkingsverband of toegepaste opsporingsstrategieën voor dit type criminaliteit niet mogelijk.

1.3.4 *Data-analyse van het kwantitatieve onderzoeksmateriaal*

Steekproef en gegevens over de criminele levenspaden

Om de criminele levenspaden van verdachten van georganiseerde criminaliteit in beeld te brengen, maken we gebruik van justitiële gegevens over de verdachten die betrokken waren bij een van de 196 opsporingsonderzoeken die de afgelopen 25 jaar zijn bestudeerd. Idealiter zouden de gegevens over alle justitiecontacten van alle verdachten uit alle zes rondes van de monitor zijn opgevraagd. Van alle verdachten, vanaf ronde 1, zijn namen en geboortedata beschikbaar uit de bestudeerde politiedossiers. De gewijzigde privacy-eisen maken echter dat het sinds een aantal jaren niet meer is toegestaan is om bevoegde instanties verdachten op basis van hun naam en geboortedatum op te laten zoeken in het Justitieel Documentatiesysteem (JDS). Waar dat in de eerste rondes van de monitor nog de standaard was, was het voor de huidige ronde enkel nog mogelijk gegevens over verdachten te koppelen op basis van een parketnummer¹² (of SKN-nummer¹³) en hun geboortedatum. Een zoektocht in de zaaksbeschrijvingen van zaken uit alle rondes leverde informatie op over de parketnummers van het indexdelict van een deel van de verdachten, maar helaas niet van alle verdachten. Dit kan komen doordat geen parketnummer bekend was op het moment dat het zaaksdossier werd bestudeerd, of omdat bepaalde verdachten uiteindelijk nooit zijn vervolgd. Naar alle waarschijnlijkheid werd in de eerste rondes van de monitor ook niet altijd het parketnummer van alle verdachten genoteerd omdat dat destijds niet cruciaal was om de gegevens over de criminele geschiedenis van de verdachte te koppelen. Omdat het niet mogelijk was om voor alle verdachten het parketnummer te achterhalen, zijn de kwantitatieve analyses over de criminele levenspaden van de verdachten in deze ronde gebaseerd op een kleiner deel van de verdachten dan voorheen. Met name voor de eerste paar rondes van de monitor geldt dat een kleiner deel van de verdachten kon worden opgezocht en meegenomen in de analyses.

Voor verdachten waarvoor een parketnummer bekend is, is de delict- en strafgeschiedenis geëxtraheerd uit het Justitieel Documentatiesysteem (JDS). Dit betreft alle bekende zaken van deze verdachten voorafgaand aan hun indexdelict – de zaak waarin zij verdacht waren van betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit –, het indexdelict zelf en de zaken die daarna plaatsvonden tot aan juni 2024. Zaken waarbij alle feiten onder de competentie van de kantonrechter vallen (overtredingen), zijn geëxcludeerd, evenals zaken die eindigen in een technisch sepot. Ook wanneer

¹² Het parketnummer is het nummer dat een strafzaak krijgt bij registratie door het Openbaar Ministerie.

¹³ Het Strafrechtketennummer (SKN) is het nummer dat verdachten en veroordeelden in de strafrechtketen uniek identificeert.

alle feiten binnen een zaak eindigen in een vrijspraak, is een zaak niet meegenomen. Zaken die werden gevoegd bij een andere zaak zijn wel meegenomen, net als zaken die eindigen in een beleidssepot.

Tabel 1.1 toont per monitorronde het aantal verdachten waarvoor de criminele carrière bekend is. Het kleinere aantal verdachten vanaf ronde vier kan worden verklaard doordat vanaf dat moment per ronde minder casussen werden bestudeerd. In totaal konden van 729 verdachten gegevens over de criminele carrière worden achterhaald. Net als in voorgaand onderzoek naar de criminele carrières van verdachten die in de monitorzaken voorkomen, beperken we de analyses tot de in Nederland geboren verdachten. We beschikken enkel over gegevens over de Nederlandse justitiecontacten van verdachten. Omdat we niet weten op welke leeftijd de in het buitenland geboren verdachten in Nederland zijn komen wonen en we dus geen zicht hebben op eventuele buitenlandse verdenkingen of veroordelingen, is het onvoldoende zeker hoe betrouwbaar de gegevens over criminele carrières van in het buitenland geboren verdachten zijn. In totaal zijn gegevens beschikbaar over de criminele carrières van 386 in Nederland geboren verdachten (52,9%).

Tabel 1.1 Aantal verdachten met bekende criminele carrière

Monitorronde (jaartal publicatie)	Verdachten met bekende criminele carrière	Waarvan in Nederland geboren
	<i>n</i>	<i>n</i>
Ronde 1 (1998)	42	21
Ronde 2 (2002)	67	31
Ronde 3 (2007)	212	99
Ronde 4 (2012)	132	57
Ronde 5 (2019)	152	99
Ronde 6 (2025)	124	79
Totaal	729	386

Verdachten van cocaïnesmokkel en liquidaties

Omdat in deze ronde van de monitor specifieke aandacht uitgaat naar verdachten die betrokken waren bij een samenwerkingsverband dat zich toeleegde op cocaïnesmokkel of liquidaties, zullen deze twee groepen verdachten apart worden bekeken. Conform de kwalitatieve analyses worden daarbij ook de samenwerkingsverbanden en daarin opererende verdachten uit de eerdere rondes bekeken die zich bezighielden met hetzelfde type activiteiten. Naast de twaalf samenwerkingsverbanden die actief waren in de cocaïnesmokkel en in het kader van de huidige ronde van de monitor worden bekeken, worden 34 samenwerkingsverbanden uit eerdere rondes bekeken die zich ook toeleegden op cocaïnesmokkel (tabel 1.2). Van de verdachten die zich toeleegden op cocaïnesmokkel, konden de justitiegegevens van in totaal 258 verdachten worden gekoppeld. Van hen zijn 108 (41,9%) in Nederland geboren.

Samenwerkingsverbanden die zich bezighielden met de organisatie en uitvoering van liquidaties werden in de eerdere rondes van de monitor niet als zodanig bestudeerd, maar dit onderwerp kwam wel in diverse zaken naar voren. In totaal worden verdachten uit vijf samenwerkingsverbanden uit eerdere rondes bekeken die betrokken waren bij liquidaties en verdachten uit vier criminele liquidatiegroepen uit

de huidige ronde. In totaal zijn van 62 verdachten betrokken bij deze samenwerkingsverbanden de criminele carrières bekend, en 45 (72,6%) van deze verdachten werden in Nederland geboren.

Voor alle verdachten die betrokken waren bij een cocaïne- of liquidatiecasus uit de huidige monitorronde, inclusief de in het buitenland geboren verdachten, is informatie verzameld over hun rol in het criminele samenwerkingsverband, de aard van de relatie met hun medeverdachten en opleiding/werk. Deze kwalitatieve informatie over de 82 cocaïne- en 38 liquidatieverdachten is gekoppeld aan de kwantitatieve gegevens over hun criminele carrière. Deze koppeling tussen de kwantitatieve gegevens over de criminele levenspaden en kwalitatieve gegevens afkomstig uit de dossiers maakt het mogelijk om bijvoorbeeld te kijken naar overeenkomsten en verschillen tussen de criminele levenspaden van verdachten die verschillende rollen vervullen in een crimineel samenwerkingsverband.

Tabel 1.2 Aantallen criminele samenwerkingsverbanden en verdachten betrokken bij cocaïnesmokkel of liquidaties

Monitorronde (jaartal publicatie)	Aantal casussen		Aantal verdachten met een bekende criminele carrière betrokken bij deze casus		Waarvan in Nederland geboren	
	Cocaïne	Liquidaties	Cocaïne	Liquidaties	Cocaïne	Liquidaties
	<i>n</i>	<i>n</i>	<i>n</i>	<i>n</i>	<i>n</i>	<i>n</i>
Ronde 1 (1998)	9	1	13	0	0	0
Ronde 2 (2002)	4	1	13	0	1	0
Ronde 3 (2007)	8	0	63	0	25	0
Ronde 4 (2012)	6	1	35	5	1	4
Ronde 5 (2019)	7	2	52	19	30	13
Ronde 6 (2025)	12	4	82	38	51	28
Totaal	46	9	258	62	108	45

Operationalisatie van criminele carrière parameters

Voor het in kaart brengen van de criminele levenspaden, wordt gebruikgemaakt van verschillende parameters die patronen inzichtelijk maken. De **leeftijd van het indexdelict** is de leeftijd van de verdachte bij de inschrijving bij het Openbaar Ministerie van de georganiseerde criminaliteitszaak waarvoor de verdachte in de monitor is opgenomen. Delicten waarvoor een verdachte niet werd vervolgd, werd vrijgesproken of die eindigden in een technisch sepot, zijn hiervan uitgesloten. Een deel van de indexdelicten is nog niet afgedaan. Deze zaken zijn wél meegenomen. Voor de leesbaarheid zullen we steeds spreken van veroordelingen, hoewel dit feitelijk dus niet in alle gevallen helemaal juist is. De **startleeftijd** is de leeftijd van de verdachte bij inschrijving van het eerste delict waarvoor hij of zij werd veroordeeld. De **ernst van delicten** wordt op twee manieren geoperationaliseerd. Ten eerste wordt voor elke zaak gekeken naar de strafdreiging van het zwaarste feit en gerelateerd wetsartikel. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen lichte delicten (feiten met een wettelijke strafdreiging van minder dan 4 jaar), middelzware delicten (strafdreiging van 4 tot 8 jaar) en zware delicten (strafdreiging van 8 jaar of meer). Ten tweede wordt voor elke zaak bekeken of er een **vrijheidsstraf** is opgelegd; dit kan een voorwaardelijke of (deels) onvoorwaardelijke gevangenisstraf betreffen. Van de (deels)

onvoorwaardelijke straffen is ook de duur van het onvoorwaardelijk deel gegeven. Bij de **afdoening** van zaken wordt een onderscheid gemaakt tussen zaken die zijn afgedaan met een OM-beschikking door de officier van justitie of door de Zittende Magistratuur. Voor een deel van de (index)delicten geldt dat deze nog niet zijn afgedaan. De **delicttypen** in de voorgeschiedenis vallen uiteen in zes categorieën: geweldsdelicten (inclusief vermogen met geweld), vermogensdelicten, vernieling, drugsdelicten, verkeer (enkel ernstige verkeersdelicten), overig. Voor elke verdachte wordt de mate van **diversiteit van het delictpatroon** voorafgaand aan het indexdelict bekeken. Hoe meer verschillende delicten een verdachte pleegde, hoe diverser zijn of haar criminele voorgeschiedenis is. Meer delicten van hetzelfde type en minder van verschillende typen, duiden op een meer specialistisch delictpatroon. De mate van diversiteit in een individueel delictpatroon kan worden uitgedrukt met de diversiteitsindex:

$$D = 1 - \sum_{m=1}^M p_m^2$$

waarbij p gelijk is aan de proportie van de verschillende typen delicten en $m = 1, 2, \dots, M$ de categorieën delicten weergeeft. Een diversiteitsindex van nul is gelijk aan volledige specialisatie. De maximale waarde van de diversiteitsindex D is afhankelijk van het aantal delictcategorieën k dat wordt onderscheiden en wordt gegeven door $D_{\max} = (k - 1)/k$. De maximale waarde van D bij de zes delictcategorieën die in dit onderzoek worden onderscheiden, is gelijk aan 0,83. Deze maximale waarde geeft volledige diversiteit weer.

1.3.5 *Reikwijdte en beperkingen van het onderzoek*

Muren van stilzwijgen maken dat georganiseerde criminaliteit doorgaans aan het zicht onttrokken blijft (Van de Bunt, 2007). Alleen opsporingsdiensten zijn op basis van verregaande wettelijke bevoegdheden in staat deze muren te slechten (Kruisbergen, 2017; Roks et al., 2024). Onderzoekers die toegang hebben tot opsporingsonderzoeken over georganiseerde criminaliteit verkrijgen hierdoor unieke inzichten over verdachten, hun onderlinge samenwerking en taakverdeling, maar ook hun criminele activiteiten. Het doel van het onderhavige mixed methods-onderzoek is dan ook om op basis van de bestudeerde dossiers en afgenomen interviews op diepgaande wijze inzicht te verkrijgen in de mechanismen die spelen binnen de georganiseerde criminaliteit in Nederland en in het bijzonder voor cocaïnesmokkel en liquidaties. In eerdere rondes van de monitor, en ook hierboven, is opgemerkt dat de reikwijdte van de respectievelijke rapporten zich door de bestudeerde bronnen in eerste instantie beperkt tot het doen van kwalitatieve uitspraken over de aard van georganiseerde criminaliteit (Kleemans et al., 1998, p. 28-29; Kruisbergen et al., 2012, p. 57-58; Kruisbergen et al., 2019, p. 24), iets wat onverminderd ook geldt voor door ons bestudeerde zaken over cocaïnesmokkel en liquidaties. 'Kwantificerende' uitspraken zoals 'vaak' en 'veel' die worden gedaan op basis van dit onderzoek in de kwalitatief empirische hoofdstukken moeten gezien worden binnen de context van de geanalyseerde zaken.

Ondanks de waarde van de inzichten uit de dossiers, is het eveneens relevant om kort stil te staan bij de beperkingen van het onderzoeksmateriaal. Voor de beschrijving en duiding van de criminele samenwerkingsverbanden die de revue passeren in hoofdstuk 4 en 8 dient opgemerkt te worden dat we ons baseren op het beeld van de structuur,

organisatie, rollen en ontstaansgeschiedenis dat hiervan in de door ons bestudeerde opsporingsonderzoeken naar voren komt. Het crimineel samenwerkingsverband dat centraal staat in een bepaald dossier is daarmee toch primair een weerslag van wat er op basis van feiten en omstandigheden juridisch bewezen kan worden. Met andere woorden: het beeld van de structuur en organisatie van een crimineel samenwerkingsverband, en de hoeveelheid verdachten en hun rollen, is vooral het product van prioriteiten, keuzes en kansen tijdens het opsporingsonderzoek. Dit punt kan gezien worden als de meest fundamentele beperking van het bestuderen van opsporingsonderzoeken: deze databron beperkt zich tot verdachten die onder de aandacht van de politie zijn gekomen en hebben geleid tot een strafrechtelijk onderzoek (Kruisbergen, 2017; Roks et al., 2024).

Tot slot schreven wij dat wij voor één van de liquidatiezaken enkel het requisitoir in mochten zien. Een beperking van het nemen van het requisitoir als uitgangspunt voor de analyse van een opsporingsonderzoek, is dat het requisitoir niet kan worden gezien als een zuivere weergave van de feiten en omstandigheden. In het requisitoir geeft een officier van justitie zijn of haar visie op de zaak. De beschrijving van de feiten en omstandigheden van de delicten zijn dus gekleurd door de officier van justitie om rechters ervan te overtuigen de verdachte(n) te veroordelen. Niet alle feiten en omstandigheden zullen worden opgenomen in het requisitoir. Informatie uit het dossier dat voor ons onderzoek van belang is, kan niet zijn opgenomen in het requisitoir.

1.3.6 *Opbouw rapport*

In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de criminele levenspaden van verdachten van georganiseerde criminaliteit tussen 1995 en 2021. Vervolgens gaan we in op twee specifieke typen criminele activiteiten: cocaïnesmokkel en liquidaties. Het rapport is opgedeeld in twee delen waarbij het eerste deel betrekking heeft op cocaïnesmokkel en het tweede deel op liquidaties. Per deel worden de thema's *modi operandi* bij de criminele activiteiten, criminele netwerken, criminele carrières en de aanpak door politie en justitie in afzonderlijke hoofdstukken behandeld. In hoofdstuk 3 wordt beschreven wat er bekend is over de smokkel van cocaïne naar of via Nederland. Hoofdstuk 4 geeft een beeld van criminele samenwerkingsverbanden die betrokken zijn bij de invoer van cocaïne in Nederland. In hoofdstuk 5 staan de criminele levenspaden centraal van verdachten die betrokken zijn geweest bij een crimineel samenwerkingsverband dat zich toelagde op cocaïnesmokkel. In hoofdstuk 6 gaan we in op de opsporing en aanpak van cocaïnesmokkel in Nederland. Hoofdstuk 7 gaat in op de aard van criminele samenwerkingsverbanden die betrokken zijn bij liquidaties in Nederland. In hoofdstuk 8 beschrijven we wat bekend is over de *modi operandi* van criminele netwerken die zich bezighouden met liquidaties. In hoofdstuk 9 staan de criminele levenspaden centraal van verdachten die betrokken zijn geweest bij een crimineel samenwerkingsverband dat zich toelagde op liquidaties. In hoofdstuk 10 gaan we in op de opsporing en aanpak van netwerken die zich bezig bezighouden met liquidaties. In het afsluitende hoofdstuk 11 bieden we een synthese van de empirische resultaten en bespreken we mogelijke beleidsimplicaties. Dit rapport bevat zes bijlagen: een weergave van de samenstelling van de begeleidingscommissie (bijlage 1), de gebruikte aandachtspuntenlijst (bijlage 2) en het codeboek (bijlage 3), een topiclijst voor de zaaksinterviews (bijlage 4) en verdiepende interviews (bijlage 5), en een beknopte beschrijving van alle 196 zaken die in de zes rondes van de monitor zijn geanalyseerd (bijlage 6).

2 Criminele levenspaden van verdachten van georganiseerde criminaliteit tussen 1995 en 2021

In het kader van de Monitor Georganiseerde Criminaliteit worden sinds 1996 afgeronde opsporingsonderzoeken op het terrein van georganiseerde criminaliteit bestudeerd. Dat betekent dat inmiddels bijna 30 jaar lang terugkerend onderzoek wordt gedaan naar het fenomeen en de verdachten die erbij betrokken zijn. Dit biedt de unieke mogelijkheid te kijken naar hoe criminele levenspaden van verdachten die betrokken zijn bij criminele samenwerkingsverbanden zich over de loop van de tijd ontwikkelen. Dit kunnen we doen voor de volledige groep, maar ook voor verdachten die zich bezighouden met hetzelfde type activiteiten maar op een ander moment in de tijd. Daarmee kunnen we vragen beantwoorden als: zijn verdachten van georganiseerde criminaliteit nu jonger of ouder dan ze vroeger waren? En zijn zij meer of minder ervaren in het criminele circuit dan vroeger? Of: raken verdachten nu op een eerder moment in hun criminele carrières betrokken bij ernstige criminaliteit dan 30 jaar geleden? In dit hoofdstuk wordt de ontwikkeling van criminele levenspaden over de tijd heen bekeken voor alle in Nederland geboren verdachten van enige vorm van georganiseerde criminaliteit.

Het hoofdstuk start met een beschrijving van de kennis die reeds beschikbaar is over de criminele carrières van daders die op enig moment in hun leven betrokken raken bij activiteiten in de georganiseerde criminaliteit (paragraaf 2.1). Vervolgens introduceren we de manier waarop we in dit hoofdstuk de ontwikkelingen van criminele levenspaden zullen bekijken (paragraaf 2.2) en presenteren we de empirische analyses van een vergelijking tussen vier cohorten verdachten die in verschillende periodes betrokken waren bij een crimineel samenwerkingsverband (paragraaf 2.3). Ten slotte beschrijven we ontwikkelingen over de criminele levenslopen op het niveau van criminele samenwerkingsverbanden (paragraaf 2.4) en sluiten we af met een overzicht van de belangrijkste bevindingen (paragraaf 2.5).

2.1 Bestaande kennis over criminele carrières van verdachten betrokken bij criminele samenwerkingsverbanden

De criminele levenspaden van verdachten betrokken bij de criminele groepen die in het kader van de eerdere monitorrondes zijn bestudeerd, werden reeds meermaals in beeld gebracht. Dit waren tevens de eerste onderzoeken waarin voor een grote groep verdachten van georganiseerde criminaliteit werd gekeken naar de criminele carrières die hen op dat punt hadden gebracht. Zo werd onder andere onderzoek gedaan naar de criminele carrières van verdachten uit de eerste twee rondes van de monitor (Kleemans & De Poot, 2007), de eerste drie rondes (Van Koppen et al., 2010a, 2010b, 2013a; 2013b) en de verdachten uit monitorronde drie tot en met vijf (Kruisbergen et al., 2019). In deze studies was onder meer aandacht voor de verschillende parameters die de criminele levensloop van verdachten beschrijven, zoals de startleeftijd, intensiteit en diversiteit.

Tevens werd in verschillende onderzoeken nader gekeken naar verdachten met bepaalde rollen binnen een criminele groep (Kleemans & De Poot, 2007; Van Koppen et al., 2010b), naar verdachten die persisteren in crimineel gedrag (Kruisbergen et al., 2019) en naar verdachten die werden geboren in verschillende decennia (Calderoni et

al., 2024). Voorts werd de relatie tussen legaal werk en de criminele activiteiten bestudeerd (Kleemans & De Poot, 2008; Van Koppen et al., 2020) en werden verschillen en overeenkomsten met de algemene daderpopulatie in beeld gebracht (Van Koppen et al., 2010a). In deze paragraaf zullen de belangrijkste bevindingen van die onderzoeken worden besproken. Hoewel niet eerder de criminele carrières van verdachten van cocaïnesmokkel of liquidaties in beeld werden gebracht op basis van gegevens verzameld in het kader van de monitor, geven eerdere bevindingen wel context aan deze specifieke groepen verdachten. Ander nationaal en internationaal empirisch onderzoek waarin wel specifiek de criminele levenspaden van verdachten of daders van cocaïnesmokkel of liquidaties in kaart werden gebracht, zullen worden besproken in de respectievelijke hoofdstukken over deze verdachten (hoofdstuk 5 en hoofdstuk 9).

2.1.1 *Parameters van criminele levenspaden*

Op het moment dat verdachten bij politie en justitie in beeld komen met de criminele activiteiten waarvoor ze in de monitor zijn opgenomen, zijn de meesten reeds volwassen en is ongeveer driekwart de 30 jaar gepasseerd (Van de Bunt & Kleemans, 2007). Een vijfde tot een kwart van de verdachten was nog niet eerder met Nederlandse politie en justitie in aanraking gekomen; dat kan komen doordat zij eerder geen delicten pleegden, of doordat zij eerder onder de radar opereerden of in het buitenland verbleven (Kruisbergen et al., 2019). Het grootste deel van de verdachten heeft echter al ruime ervaring in de criminaliteit voor het indexdelict (de zaak waarmee zij in de monitor terechtkomen). Zo'n 40% van de verdachten had één tot vijf keer eerder een justitiecontact, 20% had zes tot tien eerdere justitiecontacten, 8% had er elf tot vijftien en 13% had zestien of meer eerdere justitiecontacten. Voor verdachten uit de eerste twee rondes geldt dat het eerste justitiecontact gemiddeld al meer dan 20 jaar voor het indexdelict plaatsvond. Zij waren gemiddeld 27 jaar oud wanneer zij voor het eerst in aanraking kwamen met justitie. Voor 60% van de verdachten ligt het eerste justitiecontact meer dan 10 jaar voor het indexdelict (Van de Bunt & Kleemans, 2007). Voor de verdachten uit monitorronde drie, vier en vijf geldt dat hun criminele carrière nog langer voor het indexdelict begon: bijna een derde was al 21 jaar of langer crimineel actief (Kruisbergen et al., 2019). Ruim één op de drie verdachten kreeg voorafgaand aan het indexdelict ooit een onvoorwaardelijke gevangenisstraf opgelegd.

Het is bekend dat individuele plegers van criminaliteit over het algemeen veelzijdig zijn (Piquero et al., 2003). Slechts weinigen beperken zich tot één of twee typen delicten, de meesten zijn flexibel en plegen verschillende soorten typen delicten. Dat individuele verdachten eerder generalistisch dan specialistisch zijn, betekent niet automatisch dat dit op groepsniveau ook geldt. De veertig criminele groepen die werden bestudeerd in het kader van de tweede rapportage van de monitor laten zien dat het merendeel van de samenwerkingsverbanden zich concentreerde op één type criminele activiteiten, zoals drugshandel of vrouwenhandel. De verschuiving van de individuele generalist naar de specialistische groep kan worden verklaard door het feit dat een groep verdachten activiteiten ontplooit die te maken hebben met de gemeenschappelijke deler van hun kennis, vaardigheden en sociale relaties (Kleemans et al., 2002). Er zijn twee uitzonderingen die betrekking hebben op een klein deel van de samenwerkingsverbanden. Sommige lokaal georiënteerde groepen beperken hun activiteiten tot een beperkte regio, maar pakken daarbinnen meerdere mogelijkheden om diverse criminele activiteiten te ontplooiën. Een tweede uitzonderingscategorie zijn groepen die succesvol zijn in hun, veelal internationale, activiteiten en na verloop van

tijd hun horizon verbreden naar andere illegale activiteiten (Kleemans et al., 2002). Wanneer wordt gekeken naar de individuele carrières van verdachten betrokken bij criminele samenwerkingsverbanden, geldt overigens dat hun criminele gedrag eerder generalistisch dan specialistisch kan worden genoemd (Calderoni et al., 2024).

2.1.2 Verdachten met verschillende rollen en betrokken bij verschillende typen activiteiten

Eerder werden de criminele carrières van 66 leidinggevendenden van criminele samenwerkingsverbanden uit de eerste twee rondes bestudeerd. Hun levenspaden blijken uiteen te lopen in termen van de startleeftijd in de criminaliteit en de lengte van het strafblad. Lang niet alle leidinggevendenden laten zich kenmerken door een problematische jeugd en een lange criminele carrière (Kleemans & De Poot, 2007). Verdachten met een leidinggevende rol in een van de samenwerkingsverbanden hebben gemiddeld een actiever en zwaarder strafrechtelijk verleden en zijn ouder ten tijde van het indexdelict dan verdachten met een andere rol (Kruisbergen et al., 2019). Toch lijkt er geen sterke samenhang te zijn tussen de rol die een verdachte vervult in een crimineel samenwerkingsverband en zijn of haar criminele carrière voorafgaand aan het indexdelict. Datzelfde geldt voor verdachten die zich toeleggen op verschillende typen criminele activiteiten in de georganiseerde criminaliteit; verdachten van bijvoorbeeld drugshandel, hebben geen afwijkende criminele carrières ten opzichte van verdachten van mensensmokkel of fraude (Van Koppen et al., 2010b).

2.1.3 Samenhang criminele levenspaden en werk

Het algemene beeld dat uit de literatuur naar voren komt, is dat de verdachten van georganiseerde criminaliteit een lage opleidingsachtergrond hebben. Een deel heeft nooit legaal werk gehad, voor een ander deel geldt dat hun werkcarrière aan elkaar hangt van korte contracten. In de levensloopcriminologie wordt veelvuldig onderzoek gedaan naar de invloed van transities of belangrijke gebeurtenissen op het criminele gedrag van daders. Een van de algemeen geaccepteerde bevindingen is dat het starten met een baan zorgt voor een afname in criminaliteit (Uggen & Wakefield, 2008; Verbruggen et al., 2012). Onderzoek laat zien dat verdachten van georganiseerde criminaliteit legaal werk juist regelmatig gebruiken als opstapje en dat dit werk hen juist ingangen of gelegenheden biedt voor criminele activiteiten (Kleemans & De Poot, 2008). Werkrelaties kunnen bijvoorbeeld ten grondslag liggen aan samenwerkingen binnen criminele activiteiten, zeker wanneer de criminele activiteiten in het verlengde liggen van legale activiteiten (Van de Bunt & Kleemans, 2007). Het hebben van legaal werk hangt voor verdachten van georganiseerde criminaliteit samen met een stijging van 10% in het aantal gepleegde delicten. Voor verdachten met een leidinggevende rol is de stijging zelfs 47% (Van Koppen et al., 2020).

Bijna 40% van de verdachten heeft een eigen bedrijf of heeft een eigen bedrijf gehad. Voor verdachten van georganiseerde criminaliteit geldt dat het hebben van een eigen bedrijf samenhangt met een stijging van het aantal delicten van 23% (Van Koppen et al., 2020). Van de verdachten die werden bestudeerd in het kader van de eerste rondes van de monitor, werden de beroepen in kaart gebracht. Hoewel lang niet alle verdachten een beroep hadden en de overige verdachten beroepen hadden die sterk uiteenliepen, werden enkele opvallendheden geconstateerd. Relatief veel verdachten hadden een zelfstandig beroep of een beroep met veel autonomie. Veel beroepen waren in of gerelateerd aan de logistieke sector en veel beroepen hadden een sociaal

karakter in de zin dat er veel contact met anderen was tijdens de uitoefening van het werk. Voor deze drie kenmerken geldt dat zij allen samenhangen met de eigenschappen van (transnationale) criminele activiteiten in de georganiseerde criminaliteit of gelegenheden bieden om deze activiteiten te ontplooiën (Van de Bunt & Kleemans, 2007).

2.1.4 *Vergelijking met de algemene daderpopulatie*

Georganiseerde criminaliteit wijkt op wezenlijke punten af van veelvoorkomende, commune delicten. Waar een winkeldiefstal over het algemeen in een handomdraai is gepleegd, vereist georganiseerde criminaliteit planning en voorbereiding. Daders moeten samenwerken met mededaders en vaak ook afnemers, en daarbij moet voldoende vertrouwen in elkaar bestaan om dergelijke illegale activiteiten te ontplooiën. De complexiteit wordt nog eens verhoogd doordat veel activiteiten over de landsgrenzen gaan en daarom ook internationale contacten en logistieke processen nodig zijn voor het succesvol uitvoeren van de illegale activiteiten. Vanuit deze verschillen bezien, is het niet vreemd dat een vergelijking tussen de criminele levenspaden van de monitorverdachten met die van de algemene daderpopulatie meer verschillen dan overeenkomsten laat zien (Kruisbergen et al., 2019; Van Koppen et al., 2010a). Verdachten van georganiseerde criminaliteit hebben bijvoorbeeld vaker een criminele voorgeschiedenis en deze is ernstiger dan voor daders binnen de algemene daderpopulatie. Dat uit zich in het feit dat reeds hun eerste veroordeling twee keer zo vaak tot een gevangenisstraf leidt dan dat voor algemene daders het geval is en dat deze gevangenisstraf gemiddeld ook nog eens drie keer zo lang is. Hoewel onderzoek laat zien dat verdachten van georganiseerde criminaliteit relatief oud zijn ten tijde van hun eerste justitiecontact, wijkt de startleeftijd en de leeftijd-criminaliteitscurve niet veel af van die van de algemene daderpopulatie. Verdachten van georganiseerde criminaliteit laten wel een meer persistent patroon in hun criminele gedrag zien, terwijl daders uit de algemene populatie langere periodes zonder veroordelingen laten zien naarmate zij ouder worden (Van Koppen et al., 2010a).

2.2 **Verdachten betrokken bij georganiseerde criminaliteit in verschillende periodes**

Calderoni en collega's (2024) bekeken de patronen in criminele carrières van verdachten uit de eerste vier monitorrondes geboren in verschillende decennia. Zij vonden een lineaire trend voor veel van de parameters: verdachten die in een recenter decennium zijn geboren, hadden een jongere startleeftijd in de criminaliteit en in de georganiseerde criminaliteit dan verdachten die langer geleden geboren zijn. Ook bereiken de jongere daders eerder een piek in de frequentie van hun criminele gedrag dan de daders die eerder werden geboren. Hoewel deze trends een reflectie kunnen zijn van een verschuiving in het type dader binnen de georganiseerde criminaliteit, kunnen ze ten dele ook voortkomen uit de steekproefprocedure en de aanpak van en gestelde prioriteiten van de aanpak van georganiseerde criminaliteit.

In tegenstelling tot Calderoni en collega's (2024), bekijken we in deze ronde van de monitor de cohorten niet op basis van het geboortjaar van verdachten, maar op basis van het jaartal van het indexdelict in de georganiseerde criminaliteit. Een cohort-indeling op basis van het geboortjaar van verdachten heeft als nadeel dat verdachten die op hetzelfde moment actief zijn in de georganiseerde criminaliteit, maar verschillende leeftijden hebben, in verschillende cohorten terechtkomen. Tegelijkertijd

komen verdachten die op verschillende momenten maar op dezelfde leeftijd in de georganiseerde criminaliteit terechtkomen, in hetzelfde cohort terecht. Dat betekent bijvoorbeeld dat een verdachte geboren in 1980 die in 1998 op 18-jarige leeftijd in verband wordt gebracht met activiteiten in de georganiseerde criminaliteit in hetzelfde cohort terechtkomt als een persoon die ook in 1980 werd geboren maar pas op 40-jarige leeftijd in 2020 verdacht wordt van activiteiten in de georganiseerde criminaliteit. Daarmee worden dus trends vergeleken van verdachten die in hele verschillende periodes in de georganiseerde criminaliteit actief waren. Het is daarmee lastig om iets te zeggen over het beeld en de trends van verdachten in de georganiseerde criminaliteit over de tijd heen. Door in deze rapportage cohorten in te delen op basis van het jaartal van het indexdelict, bekijken we verdachten die in dezelfde periode actief waren in de georganiseerde criminaliteit. Dit heeft als voordeel dat verschillen of overeenkomsten over periodes heen kunnen worden gezien in het licht van de tijdgeest van de georganiseerde criminaliteit in die periode. Het is daarbij goed om in gedachten te houden dat strategische keuzes voor een bepaald typen zaken in de verschillende rondes zorgt voor een andere samenstelling van typen zaken per monitorronde.

Om te bepalen in welke periode verdachten actief waren binnen de georganiseerde criminaliteit, wordt op casusniveau gekeken naar het jaartal waarin het indexdelict van de eerste verdachte werd ingeschreven bij het Openbaar Ministerie. De inschrijfjaren van de indexdelicten van alle verdachten lopen van 1995 tot en met 2021. Voor een indeling in cohorten wordt de groep verdachten gesplitst in kwartielen (tabel 2.1). Van de in totaal 386 verdachten, viel voor 103 verdachten (26,7%) het indexdelict tussen 1995 en 2000, voor 103 verdachten (26,7%) tussen 2001 en 2007, voor 100 verdachten (25,9%) tussen 2008 en 2014 en voor 80 verdachten (20,7%) tussen 2015 en 2021.

Tabel 2.1 Cohorten

Cohort	Indexdelict in jaren	Aantal verdachten
Cohort A	1995 t/m 2000	103 (26,7%)
Cohort B	2001 t/m 2007	103 (26,7%)
Cohort C	2008 t/m 2014	100 (25,9%)
Cohort D	2015 t/m 2021	80 (20,7%)
Totaal		386 (100%)

Bij de interpretatie van de resultaten ten aanzien van overeenkomsten en verschillen tussen cohorten is het belangrijk in gedachten te houden dat de criminele samenwerkingsverbanden die in de monitor worden bestudeerd, geenszins een representatieve afspiegeling zijn van alle zaken. Uiteraard speelt de opsporing en prioritering door de politie een grote rol, maar ook de selectie die voor de monitor is gemaakt, is van invloed op de beperkte generaliseerbaarheid. Zo is in bepaalde monitorrondes bewust gekozen voor een selectie van of nadruk op een bepaald soort georganiseerde criminaliteit. In de eerste rondes werd gekozen voor zaken die het meeste zouden toevoegen aan de bestaande kennis over georganiseerde criminaliteit, hetgeen leidde tot een ondervertegenwoordiging in de steekproef van zaken met betrekking tot handel in traditionele verdovende middelen. Dit leidde in de eerste ronde tot een oververtegenwoordiging van mensensmokkel, vrouwenhandel en synthetische drugs (Kleemans et al., 1998), terwijl in de tweede ronde extra aandacht werd besteed aan wapenhandel, fraude en witwassen (Kleemans et al., 2002). Ook in

de derde (Van de Bunt & Kleemans, 2007) en vierde (Kruisbergen et al., 2012) ronde werd gekozen voor een oververtegenwoordiging van zaken die meer zouden toevoegen aan de bestaande kennis, door het type criminele activiteiten, maar ook door aspecten aanwezig in de zaken waarover nog weinig bekend was, zoals de relatie tussen onder- en bovenwereld, afscherming en financiële aspecten van georganiseerde criminaliteit. In de selectiecriteria voor zaken in de vijfde ronde (Kruisbergen et al., 2019) werd de informatierijkdom van een zaak daaraan toegevoegd: opsporingsonderzoeken waarin bijvoorbeeld gebruik werd gemaakt van telefoontaps of undercovertrajecten geven over het algemeen een beter zicht op de werkwijze van een crimineel samenwerkingsverband en deze zaken werden daarom eerder geselecteerd dan zaken waarin geen gebruik werd gemaakt van dergelijke opsporingsmethoden. Ook werd de toegevoegde waarde van zaken met een internationale component of een nieuwe of opvallende modus operandi verkozen boven zaken waarin deze aspecten niet aanwezig waren. In deze zesde monitorronde is, zoals beschreven in paragraaf 1.3.1 en 1.3.2, gekozen voor het bestuderen van criminele samenwerkingsverbanden die zich toeleiden op één van twee specifieke typen criminele activiteiten: cocaïnesmokkel of liquidaties.

Deze onwillekeurige selectie van zaken en verschuivingen in de manier waarop zaken voor de monitor werden geselecteerd, maken een vergelijking over de tijd heen precair. Hoewel we weten dat daders over het algemeen eerder generalistisch dan specialistisch te werk gaan (Piquero et al., 2003) en dat binnen de georganiseerde criminaliteit drugsverdachten die zich toeleiden op drugs geen wezenlijk andere carrières volgen dan fraudeverdachten (Van Koppen et al., 2010b), kunnen we niet met zekerheid stellen dat we verdachten uit de eerste rondes zonder meer kunnen vergelijken met de verdachten uit de latere rondes. Wat vaststaat is dat alle verdachten die we vergelijken, werden verdacht van het uitvoeren van illegale activiteiten in groepsverband, of dat nu wapenhandel, fraude of drugssmokkel was. In het hoofdstuk over de criminele levenspaden van verdachten in de cocaïnesmokkel (hoofdstuk 5) zullen cohorten worden vergeleken van verdachten die zich in verschillende periodes bezighielden met hetzelfde type activiteiten binnen de georganiseerde criminaliteit.¹⁴ Hoewel de werkwijze binnen de cocaïnesmokkel over de tijd heen ook aan verandering onderhevig zal zijn geweest, kan worden gesteld dat we in die exercitie een nog zuiverder diachrone¹⁵ vergelijking maken.

2.3 Criminele levenspaden van verdachten van georganiseerde criminaliteit uit verschillende cohorten

Tabel 2.2 toont de parameters over de criminele levenspaden van de vier cohorten afzonderlijk. Achter elke parameter in de linker kolom duiden asterisken eventuele significante verschillen aan tussen de verschillende cohorten op die parameter. Zo bestaat er tussen de cohorten een verschil in het deel van de verdachten dat voor het indexdelict wordt vervolgd op basis van artikel 140 uit het Wetboek van Strafrecht ($p < 0,001$). Bij ratiovariabelen wordt in de tabel met letters tevens aangeduid welke cohorten van elkaar verschillen, waarbij verschillende letters een significant verschil ($p < 0,05$) tussen cohorten weergeven. Zo zijn verdachten uit cohort D jonger dan verdachten uit cohorten A, B en C ten tijde van de eerste veroordeling tot een onvoorwaardelijke gevangenisstraf.

¹⁴ Voor verdachten binnen liquidatiecasussen was een vergelijking over de tijd heen vanwege de lage aantallen niet mogelijk.

¹⁵ Diachroon betekent 'door de tijd heen'.

De verhouding tussen mannen en vrouwen verandert niet over de cohorten heen, evenals de leeftijd ten tijde van het indexdelict. Verdachten van georganiseerde criminaliteit zijn dus niet jonger of ouder geworden over de jaren heen. De ernst van de indexdelicten is toegenomen: indexdelicten worden steeds minder vaak afgedaan als middelzwaar delict (wettelijke strafdreiging van 4 tot 8 jaar) en steeds vaker als een zwaar delict (wettelijke strafdreiging van meer dan 8 jaar).¹⁶ Waar in het eerste cohort (1995-2000) nog 43,7% van de indexdelicten een zwaar delict was, was dat in de laatste twee cohorten (2008-2014 en 2015-2021) rond de 80%. Omdat van het laatste cohort meer dan de helft van de indexdelicten nog niet is afgedaan, is het lastig de resultaten ten aanzien van de vrijheidsstraffen te interpreteren.

Wanneer wordt gekeken naar de voorgeschiedenis valt met name op dat verdachten uit de recentere cohorten minder vaak eerdere veroordelingen hebben, en gemiddeld veel kleinere aantallen veroordelingen dan de oudere cohorten. Waar in het eerste cohort slechts 13,6% geen eerdere veroordelingen had, ging dat in cohort B en C richting de helft van de verdachten. In het meest recente cohort heeft 75% van de verdachten geen eerdere veroordelingen in Nederland. Verdachten in Cohort A hadden gemiddeld 6,1 veroordelingen voorafgaand aan het indexdelict en verschillen daarmee van verdachten uit alle andere cohorten ($p < 0,05$). De verdachten uit cohort B hadden gemiddeld 3,9 eerdere veroordelingen, dat is minder dan cohort A ($p < 0,05$), maar meer dan cohort D. De verdachten uit cohort C pleegden gemiddeld 2,3 eerdere delicten en verschillen daarmee enkel van cohort A ($p < 0,05$). De verdachten uit cohort D, het meest recente cohort, werden gemiddeld 1,0 keer eerder veroordeeld, hetgeen minder is dan de verdachten uit cohort A en B ($p < 0,05$). In alle cohorten waren vermogensdelicten het meest gepleegde delict. Verdachten uit het meest recente cohort (D) werden voor alle zes typen delicten die worden onderscheiden minder vaak veroordeeld dan de verdachten uit het oudste cohort (A) ($p < 0,05$). Deze verschillen tussen de cohorten kunnen niet worden toegeschreven aan het feit dat de recentere cohorten minder tijd hebben gehad om delicten te plegen, want de cohorten verschillen niet in startleeftijd en ook niet in het aantal jaren tussen de eerste veroordeling en het indexdelict. Tevens komen de cohorten overeen in de leeftijd waarop verdachten gemiddeld het eerste zware (> 8 jaar strafdreiging) pleegden.

Er zijn geen verschillen tussen de cohorten in de mate van specialisatie: verdachten uit alle cohorten laten een gemiddeld divers delictpatroon zien. Hoewel verdachten uit het meest recente cohort voorafgaand aan het indexdelict gemiddeld minder vaak werden veroordeeld, waren zij wel jonger dan de andere cohorten ten tijde van de eerste onvoorwaardelijke gevangenisstraf die zij kregen opgelegd ($p < 0,05$). Zij spendeerden voorafgaand aan het indexdelict echter niet langer in de gevangenis dan verdachten uit de andere cohorten.

¹⁶ De classificatie berust op de maximale strafdreiging binnen het gerelateerde wetsartikel van het zwaarste feit van elke zaak. Voor drugsgerelateerde delicten zijn deze strafmaxima sinds 1976 stabiel. Er zijn pas recent wetsvoorstellen om de maxima te verhogen (*Kamerstukken II 2022/23*, 29911). De verzwaring lijkt dus vooral een gevolg te zijn van feitelijk zwaardere acties van verdachten.

Tabel 2.2 Gegevens over het indexdelict en de criminele voorgeschiedenis van verdachten betrokken bij georganiseerde criminaliteit in verschillende periodes

Gegevens	Cohort A 1995-2000 (n=103)	Cohort B 2001-2007 (n=103)	Cohort C 2008-2014 (n=100)	Cohort D 2015-2021 (n=80)
	% / M (sd)			
Persoonskenmerken				
Man	96,1%	87,4%	89,0%	92,5%
Geboortejaar***	1958	1966	1970	1980
Indexdelict				
Leeftijd	40,6 (9,1)	38,9 (10,3)	42,5 (12,4)	39,6 (10,9)
Ernst				
Licht delict	6,8%	6,8%	1,0%	3,8%
Middelzwaar delict***	49,5%	39,8%	19,0%	15,0%
Zwaar delict***	43,7%	53,4%	80,0%	81,3%
Vervolging art. 140 Sr.***	52,4%	24,3%	30,0%	36,3%
Afdoening				
OM-beschikking	4,9%	3,9%	9,0%	3,8%
Zittende Magistratuur***	95,1%	96,1%	83,0%	42,5%
Nog niet afgedaan***	-	-	8,0%	53,8%
Vrijheidsstraf***	79,6%	70,9%	64,0%	21,3%
Duur onvoorwaardelijke gevangenisstraf in maanden**	31,7 (31,6) ^A	36,6 (63,2) ^{AB}	21,2 (30,0) ^A	65,0 (76,1) ^B
Taakstraf**	14,6%	22,3%	16,0%	2,5%
Geldstraf	13,6%	4,9%	7,0%	6,3%
Voorgeschiedenis				
Geen voorgeschiedenis***	13,6%	43,7%	49,0%	75,0%
Startleeftijd	26,7 (10,8)	26,2 (11,4)	26,8 (11,2)	23,2 (9,6)
Leeftijd eerste zware delict	42,6 (11,4)	41,0 (12,9)	42,8 (12,1)	40,0 (10,5)
Duur in jaren (start – indexdelict)	13,8 (8,1)	12,8 (10,9)	15,7 (12,4)	16,5 (11,7)
Aantal veroordelingen***	6,11 (7,27) ^A	3,88 (6,82) ^B	2,28 (4,14) ^{BC}	1,03 (2,48) ^C
Drugs**	0,36 (1,00) ^A	0,16 (0,41) ^{AB}	0,13 (0,53) ^B	0,01 (0,11) ^B
Geweld***	0,91 (2,11) ^A	0,42 (1,10) ^{AB}	0,37 (1,43) ^B	0,19 (0,60) ^B
Vermogen**	2,36 (4,09) ^A	1,99 (4,24) ^{AB}	0,91 (2,46) ^{BC}	0,36 (1,17) ^C
Vernieling***	0,62 (1,27) ^A	0,51 (1,13) ^{AB}	0,35 (1,09) ^{AB}	0,16 (0,65) ^B
Verkeer*	0,87 (1,31) ^A	0,28 (0,72) ^B	0,27 (0,89) ^B	0,12 (0,42) ^B
Overig***	0,98 (1,80) ^A	0,52 (1,43) ^B	0,25 (0,82) ^B	0,19 (0,58) ^B
Diversiteitsindex [†]	0,48 (0,25)	0,36 (0,28)	0,33 (0,28)	0,43 (0,27)

Gegevens	Cohort A 1995-2000 (n=103)	Cohort B 2001-2007 (n=103)	Cohort C 2008-2014 (n=100)	Cohort D 2015-2021 (n=80)
	% / M (sd)			
Percentage met eerdere vervolgingen voor art. 140 Sr.***	8,7%	4,9%	3,0%	1,3%
Ernst				
Aantal lichte delicten***	2,06 (2,70) ^A	0,93 (2,11) ^B	0,62 (1,25) ^B	0,32 (0,87) ^B
Aantal middelzware delicten***	3,76 (5,39) ^A	2,61 (5,12) ^{AB}	1,46 (3,17) ^{BC}	0,60 (1,65) ^C
Aantal zware delicten	0,35 (0,99)	0,35 (0,80)	0,21 (0,76)	0,10 (0,38)
Leeftijd eerste onvoorwaardelijke gevangenisstraf***	32,5 (11,7) ^A	30,1 (11,9) ^A	34,1 (11,5) ^A	24,4 (9,3) ^B
Aantal vrijheidsstraffen***	2,0 (2,5) ^A	1,5 (2,8) ^{AB}	0,8 (1,6) ^{BC}	0,4 (1,2) ^C
Totale duur onvoorwaardelijke gevangenisstraf in maanden	14,5 (23,7)	25,6 (37,9)	14,4 (27,6)	15,6 (32,7)

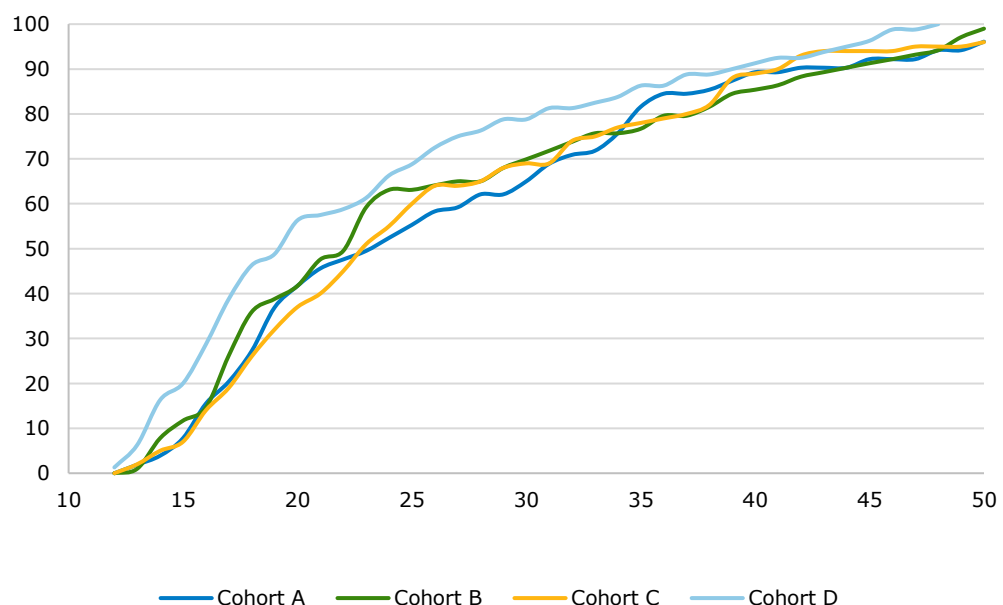
* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$

^{ABC} De letters duiden aan welke cohorten van elkaar verschillen, waarbij gelijke letters betekenen dat er *geen* verschil is en verschillende letters een significant verschil ($p < 0,05$) tussen cohorten aanduiden.

[†] De diversiteitsindex is enkel berekend voor verdachten die twee of meer veroordelingen hebben voorafgaand aan het indexdelict.

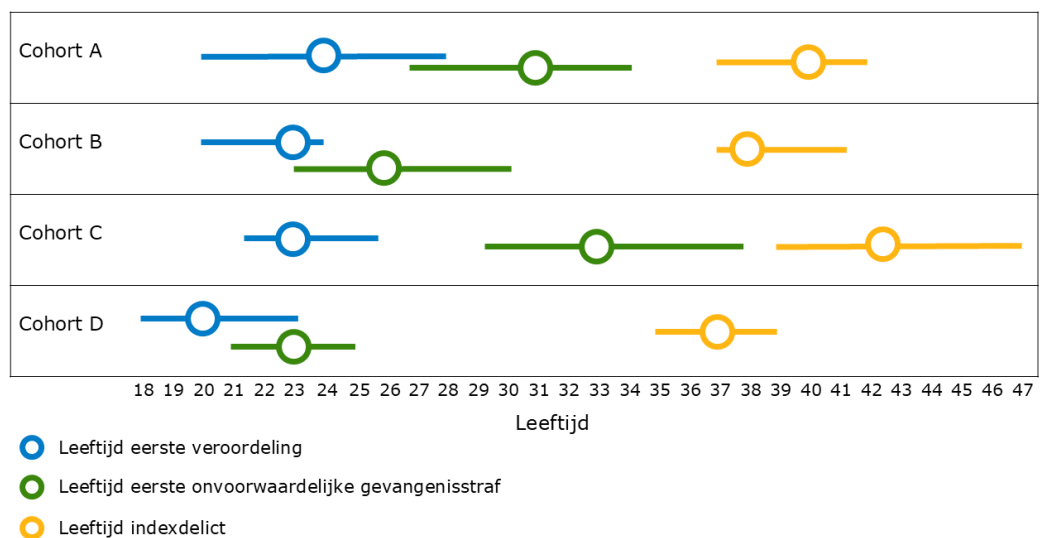
De leeftijd ten tijde van de eerste veroordeling verschilt niet tussen verdachten die in verschillende periodes actief waren in een crimineel samenwerkingsverband (tabel 2.2). Wanneer we kijken naar het cumulatief percentage verdachten dat is gestart afgezet tegen de startleeftijd (figuur 2.1), zien we dat er ook geen grote verschillen zijn tussen de cohorten.

Figuur 2.1 Cumulatieve percentages startleeftijd per cohort

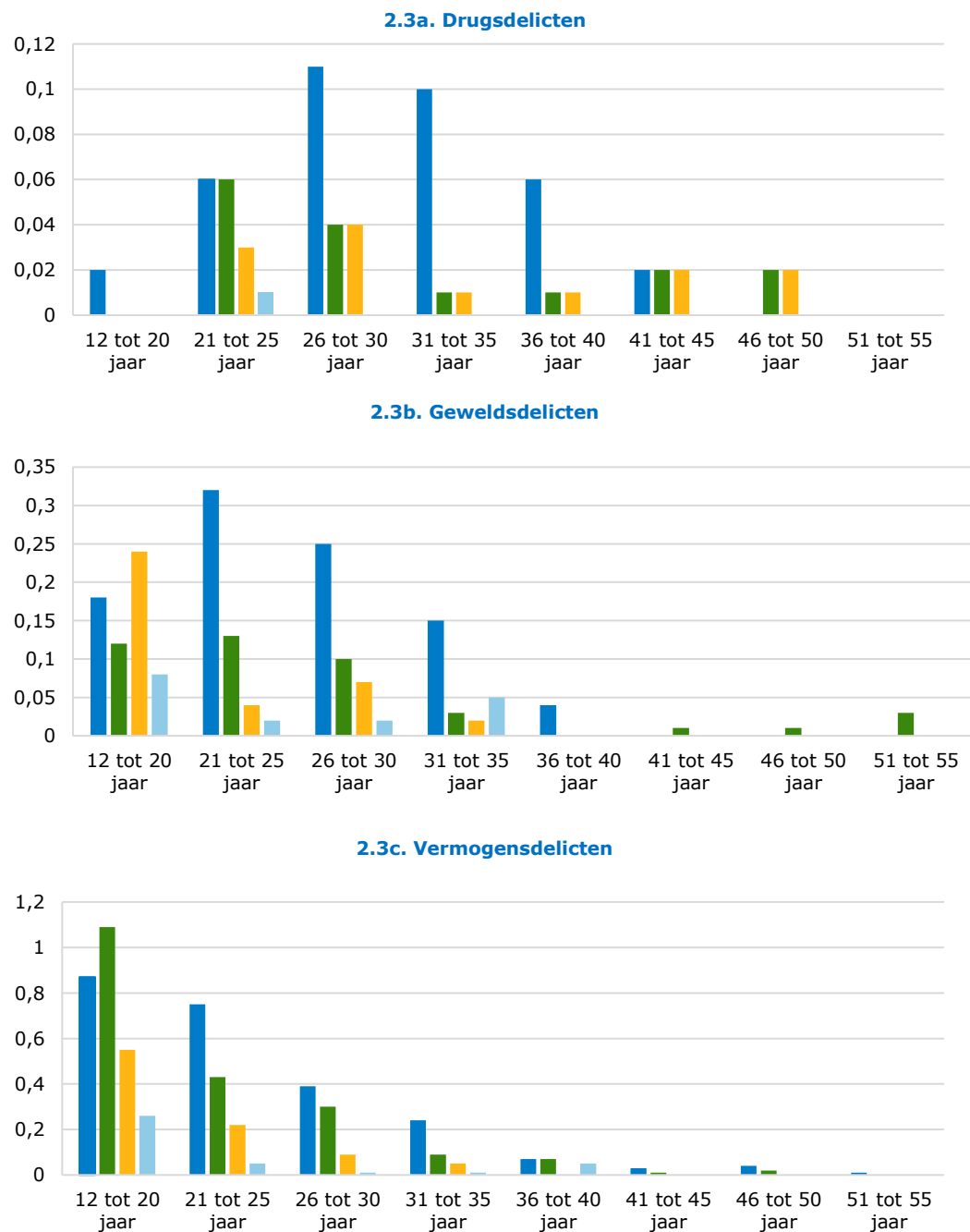
Figuur 2.2 toont een visualisatie van het levenspad van verdachten uit de verschillende cohorten. Voor elke cohort en voor de verschillende parameters toont het rondje de mediaan, de lijn laat de range van het middelste kwintiel (20%) van de verdeling zien. Zo is te zien dat in cohort B en C de mediaan van de leeftijd van de eerste veroordeling gelijk is aan 23. Bij cohort B ligt de startleeftijd van de middelste 20% tussen de 20 en 24, terwijl dat bij cohort C tussen de 21,4 en 25,6 is. De mediaan van de leeftijd ten tijde van de eerste opgelegde onvoorwaardelijke gevangenisstraf ligt voor cohorten D en B lager dan voor de andere cohorten, een aanwijzing dat hun criminele paden eerder in hun leven een ernstiger wending namen. De mediaan van de leeftijd ten tijde van het indexdelict ligt voor deze twee groepen ook iets lager dan voor cohort A en C.

Figuur 2.2 Visualisatie van de belangrijke momenten in de criminele levensloop van verdachten, uitgesplitst naar cohort

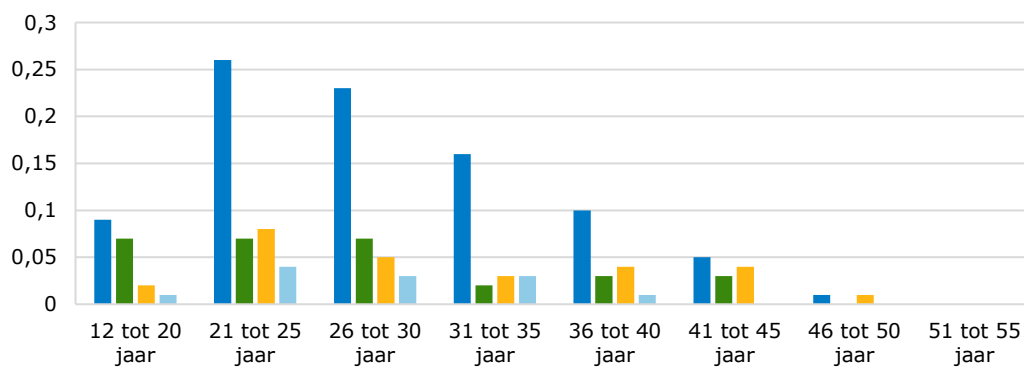

In figuur 2.3a tot en met 2.3f zijn voor elk type delict en elk cohort apart de patronen te zien in aantallen veroordelingen voorafgaand aan het indexdelict. Het figuur laat duidelijk zien dat de verdachten uit cohort A het meest criminele ervaring hadden, of in ieder geval de meeste ervaring met politie en justitie, voorafgaand aan het indexdelict. De verdachten uit cohort D, het meest recente cohort, hebben binnen alle delicttypen de minste ervaring. Het aantal veroordelingen voor vermogensdelicten en vernieling neemt in alle cohorten af naarmate verdachten ouder worden. Voor geweldsdelicten en verkeersdelicten ligt de piek tussen de 21 en 25 jaar, terwijl het aantal veroordelingen voor drugsdelicten voor cohort A en C pas piekt tussen 26 en 30 jaar.

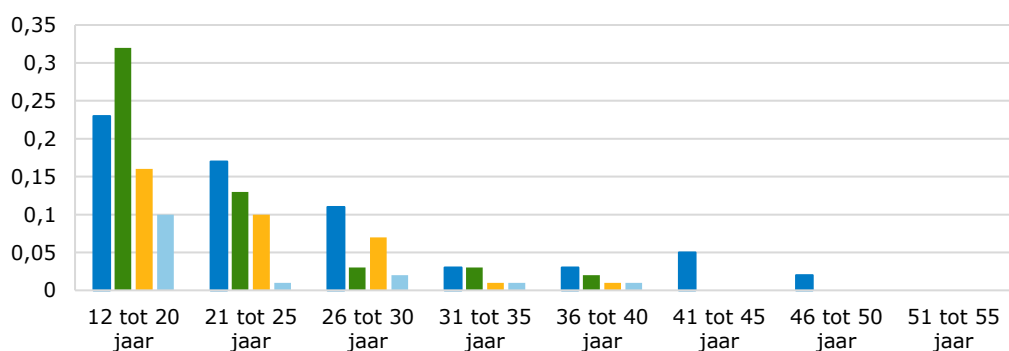
Figuur 2.3 Aantal delicten in de voorgeschiedenis per delicttype en per cohort*

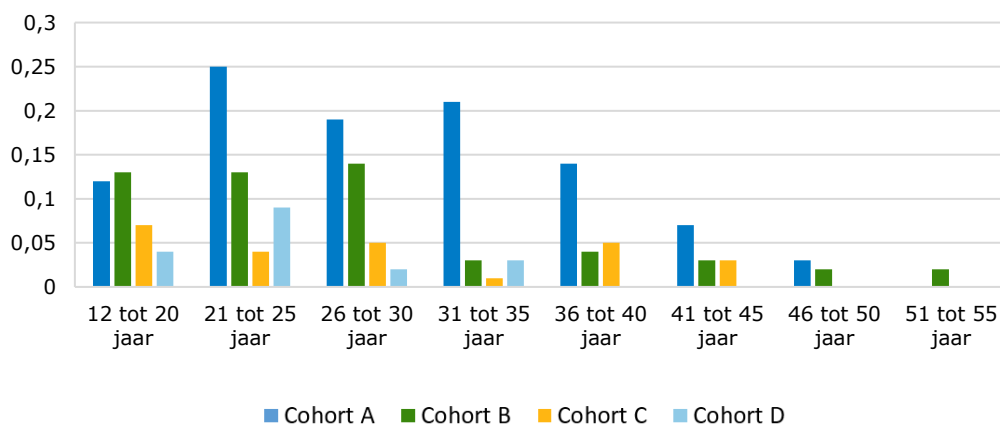
2.3d. Verkeersdelicten

2.3e. Vernieling

2.3f. Overige delicten

■ Cohort A ■ Cohort B ■ Cohort C ■ Cohort D

* De schaal op de Y-as verschilt per subfiguur

2.4

Ontwikkelingen op het niveau van criminele samenwerkingsverbanden

Tot op dit punt werden criminele levenspaden op individueel niveau beschreven, waar werd losgelaten dat de groep verdachten is geclusterd in meerdere criminele samenwerkingsverbanden. Het is tevens mogelijk om te bekijken of op groepsniveau

ontwikkelingen over de tijd zijn te ontwaren. Zijn de groepen bijvoorbeeld homogeen of heterogeen als het gaat om de leeftijden van verdachten? En is dat nu anders dan 20 jaar geleden? En is in alle criminele samenwerkingsverbanden ruime criminele ervaring aanwezig?

Het is lastig iets te zeggen over de omvang in aantallen verdachten dat betrokken is bij criminele groepen en eventuele ontwikkelingen over de cohorten heen. Het aantal personen dat als verdachte wordt aangemerkt, hangt immers sterk samen met opsporingsprioriteiten en de indeling van zaken. In sommige gevallen worden gerelateerde activiteiten van verdachten door de politie bijvoorbeeld gesplitst in twee onderzoeken om de opsporing enigszins overzichtelijk en behapbaar te houden. In totaal zijn de in Nederland geboren verdachten waarvan de criminele carrière kon worden herleid, betrokken bij 87 verschillende criminele samenwerkingsverbanden, waarvan 24 in cohort A, 28 in cohort B, 21 in cohort C en 14 in cohort D. Van tussen de 1 en 22 verdachten per casus is informatie bekend over hun criminele levenspad (gemiddelde is 4,4 verdachten). Bij 21 van deze criminele groepen waren, naast mannen, ook vrouwelijke verdachten betrokken waarvan de criminele carrière kon worden gekoppeld.

De gemiddelde leeftijd ten tijde van de eerste veroordeling ligt in sommige samenwerkingsverbanden relatief laag; zo waren de zes verdachten uit een criminele organisatie (monitorronde 5) die het plegen van liquidaties tot oogmerk had allen tussen de 13 en 17 jaar oud toen zij voor het eerst werden veroordeeld. Tijdens hun veroordeling voor de activiteiten in de georganiseerde criminaliteit zijn zij tussen de 24 en 37 jaar oud (gemiddeld 30,5 jaar). Voor sommigen is dat inmiddels de elfde veroordeling. Voor de negen verdachten uit een samenwerkingsverband (monitorronde 5) dat via de Rotterdamse haven cocaïne smokkelde vanuit Zuid-Amerika ligt dat anders: zij zijn gemiddeld 35 jaar tijdens hun eerste veroordeling. Waar de eerste van hen al op 17-jarige leeftijd wordt veroordeeld, wordt een van de medeverdachten pas op 54-jarige leeftijd voor het eerst veroordeeld. Op het moment van de veroordeling voor activiteiten in de georganiseerde criminaliteit is er nog steeds een grote spreiding in de leeftijden van de verschillende verdachten uit deze groep: de jongste is 19 jaar en de oudste is 57 jaar. Voor sommigen is het dan ook de eerste veroordeling, voor een ander reeds de zeventiende veroordeling.

In 64 van de 87 samenwerkingsverbanden zit minimaal een verdachte die voorafgaand aan het indexdelict nog nooit is veroordeeld. Zij hebben vaak wel een of meerdere medeverdachten die in dezelfde criminele groep opereren, maar wel ruime criminele ervaring hebben. Zo zijn er in dezelfde criminele groepen bijvoorbeeld verdachten met 28 of 35 veroordelingen voorafgaand aan het indexdelict. In 27 samenwerkingsverbanden is minimaal één verdachte aanwezig die ervaring heeft met drugscriminaliteit, blijktens minimaal een eerdere veroordeling voor een drugsgelateerd delict. In 34 criminele groepen zitten één of meerdere verdachten die eerdere geweldsdelicten op hun naam hebben staan, oplopend tot 14 eerdere veroordelingen voor een geweldsdelict.

2.5 Recapitulatie

In dit hoofdstuk werden de criminele levenspaden van 386 verdachten bekeken die op enig moment tussen 1995 en 2021 actief waren binnen de georganiseerde criminaliteit. Om eventuele veranderingen in de criminele levenspaden van deze

verdachten over de tijd heen te bestuderen, werden vier cohorten samengesteld: verdachten met indexdelicten tussen 1995 en 2000, tussen 2001 en 2007, tussen 2008 en 2014 en tussen 2015 en 2021.

Verdachten uit de verschillende cohorten laten veel overeenkomsten zien. Zo komen zij overeen in de momenten waarop zij in hun leven in contact kwamen met justitie: verdachten uit recentere cohorten zijn niet ouder of jonger tijdens de eerste veroordeling of tijdens de inschrijving bij het Openbaar Ministerie van het indexdelict. Ook verschilt de duur van de criminele carrière voorafgaand aan het indexdelict niet. De cohorten verschillen wel in de criminele ervaring uitgedrukt in het aantal veroordelingen voorafgaand aan het indexdelict. De verdachten uit het meest recente cohort werden aanzienlijk minder vaak veroordeeld tijdens de justitiële voorgeschiedenis dan verdachten uit het oudste cohort, zowel wanneer wordt gekeken naar het totaal aantal veroordelingen als naar de veroordelingen per delicttype. Deze daling kan worden veroorzaakt doordat de verdachten minder delicten pleegden en zich minder in het criminele circuit begaven, maar kan ook worden veroorzaakt door verschuivingen in het type delicten waarop zij zich toeleiden of de mate waarin zij onder de radar wisten te blijven. Voor sommige delicten gelden hogere ophelderingspercentages dan voor andere typen delicten, en sommige typen delicten kunnen leiden tot meer losse veroordelingen dan andere typen delicten.

Het feit dat in het meest recente cohort ruim de helft van de zaken nog niet is afgedaan, maakt het lastig vergelijkingen te maken met betrekking tot de strafrechtelijke afhandeling van de indexdelicten. Het is niet vreemd dat een deel van de meer recente zaken nog niet is afgedaan; het opsporingsonderzoek is veelal vastgelegd in omvangrijke dossiers en de zaken duren lang voort. Tussen het vonnis in eerste aanleg en het arrest in hoger beroep, zat in 163 bestudeerde zaken van verdachten uit de derde en vierde monitorronde bijvoorbeeld gemiddeld 25 maanden (range 4 – 145 maanden) (Van Wingerde & Van de Bunt, 2017). De bevindingen suggereren wel dat de indexdelicten in de meer recentere cohorten vaker leiden tot een lange(re) onvoorwaardelijke gevangenisstraf. Dit kan worden verklaard doordat de indexdelicten in recentere cohorten als ernstiger worden gezien, maar ook door de strategische keuzes in verschillende monitorrondes voor het typen zaken en door de toenemende hardheid van bewijs (bijvoorbeeld in de vorm van PGP-communicatie) dat beschikbaar is voor zaken met een hoge strafmaat.

Deel I Cocaïnesmokkel

In dit deel gaan we in op de cocaïnesmokkel naar of via Nederland. In hoofdstuk 3 bespreken we verschillende smokkelmethoden. Hoofdstuk 4 gaat over de criminele samenwerkingsverbanden betrokken bij de invoer van cocaïne naar of via Nederland. In hoofdstuk 5 bespreken we de criminele carrières van verdachten in de cocaïnesmokkel. Tot slot gaan we in hoofdstuk 6 in op de aanpak van de Nederlandse cocaïnesmokkel.

We richten ons hierbij op 46 casussen die in de zes rondes van de Monitor Georganiseerde Criminaliteit zijn geanalyseerd; 34 zaken zijn afkomstig uit de eerste vijf rondes van de monitor en twaalf opsporingsonderzoeken zijn geanalyseerd voor de onderhavige rapportage.¹⁷ Binnen de 34 oude zaken ging specifieke aandacht uit naar de zaken waarin cocaïne uitsluitend of eveneens via havens werd gesmokkeld, omdat dat een betere vergelijking door de tijd heen mogelijk maakt. Niet alle zaken, zoals ook staat beschreven in het eerste hoofdstuk, gaan exclusief over de invoer van cocaïne. We hebben voor dit hoofdstuk ook de polydrugszaken meegenomen waarin de samenwerkingsverbanden zich ook bezighielden met cocaïnesmokkel. Zie voor een uitgebreidere beschrijving van de oude cocaïne-zaken paragraaf 3.2. In de hoofdstukken over de modus operandi en de criminele samenwerkingsverbanden betrokken bij de invoer van cocaïne naar of via Nederland is één zaak niet meegenomen, omdat deze zaak zich primair richtte op witwassen.

¹⁷ Voor de leesbaarheid van het rapport hebben we spel fouten in de citaten in de hoofdstukken, indien nodig, gecorrigeerd. In de citaten nummeren we de verdachten willekeurig. Dat betekent dus dat 'V1' niet altijd de hoofdverdachte was binnen een opsporingsonderzoek. Deze wijze van weergave van citaten geldt ook voor het tweede deel van deze rapportage dat over liquidaties gaat.

3 Methoden in de cocaïnesmokkel naar of via Nederland

In dit hoofdstuk bespreken we wat er bekend is over de smokkelmethoden van cocaïne naar of via Nederland. We beginnen in paragraaf 3.1 met een literatuuroverzicht over de productie van cocaïne, de modus operandi van cocaïnesmokkel en crime scripts. In paragraaf 3.2 schetsen we een algemeen beeld van de smokkelmethoden die wij in de eerste vijf rondes van de monitor zijn tegengekomen. Vervolgens gaan we in paragraaf 3.3 in op de smokkelmethoden uit de door ons bestudeerde opsporingsdossiers uit deze monitorronde. De smokkelmethoden passen binnen de crime scripts uit het onderzoek van Staring et al. (2019). In paragraaf 3.4 staat het containerscript centraal, in paragraaf 3.5 het scheepsscript en in paragraaf 3.6 het ladingscript. Vervolgens gaan we in paragraaf 3.7 in op het verdienen, verdelen en besteden van criminele inkomsten, voortkomend uit de smokkel van cocaïne. We besluiten dit hoofdstuk in paragraaf 3.8 met een recapitulatie van de belangrijkste bevindingen.

3.1 Literatuuroverzicht

3.1.1 *Productie van cocaïne*

De productie van cocaïne vindt hoofdzakelijk plaats in Colombia, Bolivia en Peru. Het productieproces behelst verschillende chemische processen waarbij de bladeren van cocaplanten worden omgezet in cocaïnepasta. Uit de cocaïnepasta wordt vervolgens cocaïnebase geproduceerd. Tijdens de laatste stap wordt de cocaïnebase omgezet in cocaïnehydrochloride. Dit is de snuifbare variant van cocaïne (Vermeulen et al., 2024). Het is lastig uitspraken te doen over de totale hoeveelheid cocaïne die wereldwijd geproduceerd en geëxporteerd wordt (United Nations Office on Drugs and Crime, 2016). Volgens schattingen die de United Nations Office on Drugs and Crime (hierna: UNODC) jaarlijks uitbrengt, neemt de productie van cocaïne in Colombia, Bolivia en Peru elk jaar toe. Het aantal ton geproduceerde cocaïnehydrochloride in deze landen werd in 2018 geschat op 1,723 ton en zou anno 2023 zijn opgelopen tot 3,708 ton (100% pure cocaïne) (UNODC, 2025). Een mogelijke verklaring voor deze stijging zijn de politieke ontwikkelingen in Zuid-Amerika, met name in Colombia, waar een verbod op het besproeien van cocaplanten met pesticiden – waardoor de planten vernietigd worden – en een vredesovereenkomst met de FARC hebben geleid tot meer groepen die zich bezighouden met cocaïneproductie (Van Gestel, 2023).

De belangrijkste doorvoerlanden in Zuid- en Midden-Amerika zijn Brazilië, Ecuador, Mexico en Venezuela (UNODC, 2025). Vanuit de doorvoerlanden kan de cocaïne op verschillende manieren naar andere regio's worden vervoerd, met name in Noord-Amerika en Europa. De cocaïne kan rechtstreeks vanuit de doorvoerlanden worden vervoerd (Chessa et al., 2022). Een andere veelgebruikte smokkelroute voor cocaïne loopt van de productielanden in Zuid-Amerika via Colombia (wat tevens ook een productieland kan zijn), Venezuela, Ecuador en Suriname naar de Caribische eilanden (Lien & Feltran, 2025), met name Jamaica en de Dominicaanse Republiek (EMCDDA, 2019). De drugs worden vervolgens over zee en door de lucht vervoerd naar Europa (EMCDDA, 2019). Via onder meer Suriname en Curaçao wordt cocaïne Nederland binnengesmokkeld (Chessa et al., 2022). Tot slot lijken smokkelroutes via West-Afrika in opkomst te zijn. Vanuit productielanden als Peru en Bolivia wordt de cocaïne via onder meer Brazilië, Uruguay en Argentinië richting West-Afrika gesmokkeld. Vanuit

daar komt de cocaïne via Zuid-Europese landen op de Europese markt terecht (Lien & Feltran, 2025).

3.1.2 *Modus operandi*

Criminele samenwerkingsverbanden kunnen verschillende manieren gebruiken om cocaïne via of naar Nederland te smokkelen. We geven een overzicht van de bestaande literatuur over smokkelmethoden. We beperken ons hierbij tot de smokkel via de lucht en het water.

Cocaïnesmokkel via de lucht

Cocaïne komt onder andere Nederland binnen op luchthavens. Op Schiphol worden regelmatig postpakketten met cocaïne onderschept. Daarnaast smokkelen sommige passagiers cocaïne door het te slikken (zogenoemde bolletjesslikkers), in hun bagage te verstoppert of op hun lichaam te dragen (Abraham et al., 2021; Boerman et al., 2017; Van Wijk et al., 2020; Vermeulen et al., 2018). Een deel van de smokkelaars koopt een ticket voor een verbindingsvlucht in de hoop als transferpassagier strengere controles te ontlopen, terwijl zij in feite Nederland als eindbestemming hebben en niet met de verbindingsvlucht meegaan (Vermeulen et al., 2018). Ook maken smokkelaars gebruik van corrupt luchthavenpersoneel op Schiphol om de drugs uit de bagage of het vliegtuig te halen (Van Wijk et al., 2020; Vermeulen et al., 2018).

Ook de luchthaven van Eindhoven kent risico's en kwetsbaarheden voor ondermijnende criminaliteit. Hoewel de focus niet op drugs ligt, wordt er door rechtshandavingsinstanties als de KMar en de Douane tijdens controles weleens drugs ontdekt. Het gaat dan met name om vondsten van softdrugs, harddrugs wordt in mindere mate aangetroffen. In de periode 2019-2023 werd door de KMar sporadisch melding gemaakt van registraties van cocaïnesmokkel. Registraties van de Douane laat een overeenkomend beeld zien, in dezelfde periode zijn slechts enkele grammen cocaïne aangetroffen (Staring et al., 2023).

De Veen et al. (2024) voerden een onderzoek uit naar twaalf kleinere luchthavens waar de politie is belast met toezicht en handhaving.¹⁸ Vanaf deze vliegvelden vertrekken (inter)nationale vluchten met huur- en privétoestellen. Op deze luchthavens is in de periode 2016-2023 zes keer een drugsvlucht onderschept van of naar Nederland.¹⁹ In het onderzoek, waarbij aan de hand van risicofactoren 27 controles zijn uitgevoerd op de luchthavens van Kempen (Budel), Teuge, Breda, Twente en Hilversum, werden geen ernstige signalen van georganiseerde en ondermijnende criminaliteit gevonden. Wel worden gelegenheden gesignaleerd die met name zitten in het gebrek aan toezicht (De Veen et al., 2024). Op kleinere luchthavens of landingsbanen is geen constant fysiek toezicht aanwezig en vindt er nauwelijks controle plaats, en is de aard en omvang van criminaliteit lastig vast te stellen (Boerman et al., 2017; Van Nimwegen et al., 2021). Hoewel dus gewezen is op het risico van kleine vliegvelden is het beeld in de bestaande literatuur dat, ook voor het relatief grotere vliegveld van Eindhoven, de drugssmokkel beperkt lijkt. Zeker wanneer dit vergeleken wordt met de situatie op Schiphol.²⁰

¹⁸ Dit zijn Breda Airport, vliegveld Hoogeveen, vliegveld Midden-Zeeland, Teuge International Airport, vliegveld Hilversum, Texel International Airport, luchtvaartterrein Budel (Kempen Airport), luchthaven Enschede (Twente Airport), vliegveld Stadskanaal (Groningen), Oostwold Airport (Groningen), vliegveld Drachten en Ameland Airport.

¹⁹ Alle vluchten waren privévluchten.

²⁰ Informatie over andere Nederlandse luchthavens is niet (openbaar) bekend.

Cocaïnesmokkel via het water

De meeste pakketten cocaïne worden vanuit Zuid-Amerika per schip naar Europa vervoerd (Calandra, 2017). Voor het importeren van cocaïne vanuit Zuid-Amerikaanse landen naar Europese havens wordt gebruikgemaakt van import- en exportbedrijven voor zowel de doorvoer via zee als de verdere distributie over land (Terenghi, 2022). Spanje, Portugal, Nederland en België behoren tot de belangrijkste toegangspoorten voor cocaïne die bestemd is voor de Europese markt. Spanje en Portugal hebben van oudsher een relatie met de Spaans- en Portugeestalige landen in Zuid-Amerika en Nederland en België hebben grootschalige handelsrelaties met Zuid-Amerikaanse landen (Vermeulen et al., 2018). Vanuit Zuid-Amerika wordt cocaïne naar verschillende Nederlandse havens verscheept, zoals Rotterdam, Vlissingen en Terneuzen. Ook komt veel cocaïne bestemd voor Nederland aan in de haven van Antwerpen (Boerman et al., 2017; De Middeleer et al., 2018).

Cocaïnesmokkel in de haven van Rotterdam

Vanwege de locatie, efficiënte voorzieningen en de goede infrastructuur is de Rotterdamse haven aantrekkelijk voor zowel legale als illegale ondernemers. Met name de transoceanische handelslijnen die Rotterdam als eerste haven aan doen, zijn aantrekkelijk om te gebruiken als smokkelroute (Staring et al., 2023). Het resultaat is dat verschillende plekken op het haventerrein worden gebruikt voor drugssmokkel, zoals containerterminals, lege depots en fruitbedrijven op de Maasvlakte. Het is ingewikkeld om een haven als Rotterdam goed te beveiligen. Er is veel personeel werkzaam en het terrein is te groot om hermetisch te kunnen afsluiten. Dit levert kwetsbaarheden op waar criminele organisaties gebruik van kunnen maken. Technologische ontwikkelingen, zoals meer camerabeveiliging, het gebruik van biometrische data voor toegangspassen en het loggen van activiteiten van medewerkers, zorgen voor meer beveiliging van het terrein en pogen daarmee de kwetsbaarheden te verminderen. Deze technische toepassingen zijn met name gericht op het voorkomen van toegang tot de haven door niet-geautoriseerde personen en het lekken van belangrijke informatie (Staring et al., 2023).

Een gevolg van deze toegenomen beveiliging is dat criminele organisaties bijna niet meer zonder corrupte havenmedewerkers kunnen werken en men genoodzaakt is om ondersteuning van binnenuit in de haven te regelen (Staring et al., 2023). Personeel dat toegang heeft tot cruciale informatie voor drugssmokkel is daarom kwetsbaar voor benadering door criminele organisaties (Roks et al., 2021). Hierbij kan gedacht worden aan informatie over de locatie van containers in de terminals en kennis over de logistieke processen en controlesystemen (Staring et al., 2023).

Cocaïnesmokkel in de haven van Antwerpen

Eerdere studies laten zien dat er sprake is van een zekere inwisselbaarheid van de havens van Antwerpen en Rotterdam voor criminele samenwerkingsverbanden die cocaïne willen importeren en doorvoeren (Colman et al., 2018; Staring et al., 2021). Beide havens kennen vergelijkbare fysieke kenmerken. Zo kennen ze beide naast oudere, dicht bij de stad gelegen havens eveneens nieuwe, moderne havens wat verder buiten de stad gelegen. Net als Rotterdam, wordt ook Antwerpen door veel grote scheepslijnen gebruikt als eerste *port of call*.²¹ Daarnaast kent Antwerpen een vergelijkbare, goede infrastructuur met het achterland als Rotterdam (Staring et al., 2021). Nederlandse criminele organisaties kiezen naar gelang verschillende factoren hun werkgebied uit, waarbij ze een keuze maken tussen de haven van Antwerpen en Rotterdam (De Middeleer et al., 2018).

²¹ 'First port of call' is de eerste haven waar het schip aanmeert op een bepaalde route.

Cocaïnesmokkel in de kleinere havens in Nederland

De laatste jaren werden meerdere drugsvangsten gedaan in kleinere havens²², zoals recent in de haven Vlissingen waar bijna 2.600 kilo cocaïne werd ontdekt.²³ Fijnaut (2019) beschrijft dat men kan verwachten dat criminele organisaties de invoer van verdovende middelen verplaatsen naar kleinere havens in Nederland en omliggende landen, wanneer grotere havens de controle opvoeren. In de havens van Vlissingen en Terneuzen worden regelmatig grote ladingen met drugs ontdekt. Tegelijkertijd zijn er in de tijdsperiode van 2017-2019 geen aanwijzingen gevonden dat sprake zou zijn van structurele smokkel via de havens. Het leek vooral te gaan om zogenoemde toevalstreffers, hoewel het omgekeerde ook het geval zou kunnen zijn: doordat toezicht en handhaving regelmatig tekortschiet in dergelijke kleinere havens, zouden de ladingen die in beeld komen ook slechts het topje van de ijsberg kunnen zijn (Van Nimwegen et al., 2021). Onderzoek van TNO naar de havens van Moerdijk, Vlissingen, Borsele en Terneuzen laat eenzelfde beeld zien. Ook daar wordt incidenteel een drugsvangst gedaan. Uit de door de onderzoekers begeleide expertsessies komt naar voren dat de haven van Moerdijk met name een secundaire rol heeft in de invoerketen van cocaïne. De cocaïne zou Nederland binnenkomen via de havens van Antwerpen, Rotterdam en Vlissingen en daarna soms in de haven van Moerdijk belanden (Keijser et al., 2020).

Voor de Noordelijke zeehavens van Nederland blijkt het eveneens lastig om te bepalen hoe vaak er drugs gesmokkeld wordt. Het feit dat pakketjes met cocaïne aanspoelen aan de Noordelijke kust kan wijzen op enige vorm van drugscriminaliteit via de havens van Harlingen, Lauwersoog, Delfzijl en de Eemshavens (Struiksmā et al., 2020). Ook in het Noordzeekanaalgebied, wat uit de havens van Amsterdam, Zaanstad, Beverwijk en Velsen/IJmuiden bestaat, bestaan signalen van de aanwezigheid van drugscriminaliteit, in het bijzonder cocaïnesmokkel. Kleine hoeveelheden cocaïne (van 100 tot 250 kg) komen sporadisch binnen. Het Noordzeekanaalgebied zou kunnen dienen als uitwijkhaven voor criminele organisaties die voornamelijk via de Rotterdamse haven cocaïne proberen binnen te smokkelen (Eski et al., 2021).

In het licht van de hoeveelheden cocaïne die in de haven van Rotterdam worden onderschept, zijn er in de bestaande wetenschappelijke literatuur geen duidelijke aanwijzingen dat er substantiële hoeveelheden cocaïne via kleinere havens – met uitzondering van Vlissingen en Terneuzen – worden gesmokkeld.

Cocaïnesmokkel met privéboten

Naast het invoeren van cocaïne middels containers in kleinere en grotere havens in Nederland kunnen ook privéboten gebruikt worden om cocaïne Nederland in te smokkelen. Het komt voor dat pakketten cocaïne uit Zuid-Amerikaanse landen in Europese wateren van een containerschip worden overgeladen naar bijvoorbeeld vissersschepen of andere kleinere boten om het risico op douanecontroles te beperken (Staring et al., 2019; Struiksmā et al., 2020; Vermeulen et al., 2018). Ook worden pakketjes vanaf grotere containerschepen in zee gegooid om vervolgens te worden

²² Zoals bijvoorbeeld op 13 november 2024 in de haven van Vlissingen: [Douane onderschept 755 kilo cocaïne in haven Vlissingen, drietal aangehouden | Nieuwsbericht | Openbaar Ministerie](#); Op 20 juni 2024 in de haven van Vlissingen: [Grootste drugsvangst in haven Vlissingen dit jaar](#); Op 29 juni 2024 ontdekte de Zeehavenpolitie Zeeland-West-Brabant 3000 kilo cocaïne in een telescoopkraan in een bedrijfspand in het havengebied van Moerdijk, welke via de haven van Antwerpen was ingevoerd: [Enorme drugsvangst in havengebied Moerdijk: politie ontdekt cocaïne in telescoopkraan | Nieuwsbericht | Openbaar Ministerie](#).

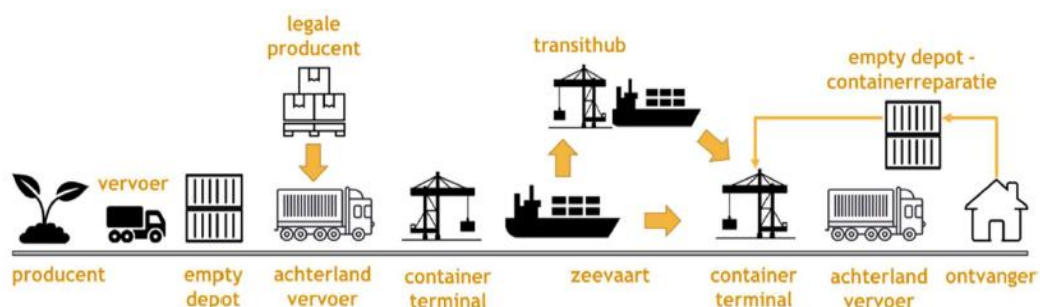
²³ Op 27 februari 2025 werd 2598 kilo cocaïne in de haven van Vlissingen onderschept: [Vijf aanhoudingen na vangst van bijna 2600 kilo cocaïne in Vlissingen | Nieuwsbericht | Openbaar Ministerie](#).

opgepikt door kleinere boten (Struiksmā et al., 2020). In de media zijn er tevens voorbeelden van privéboten die werden ingezet om cocaïne te smokkelen.²⁴

3.1.3 *Crime scripts*

Om de manieren waarop cocaïne via de havens wordt binnengebracht in kaart te brengen, hebben diverse onderzoekers crime scripts opgesteld (Sergi, 2022; Terenghi, 2022; Van Santvoord & Van Ruitenbūrg, 2023). Eén van de onderzoeken waarin een crime script is opgesteld voor cocaïnesmokkel is de studie van Staring et al. (2019). Het masterscript omvat het logistieke proces van de internationale cocaïnesmokkel via de haven. De onderzoekers hebben dit masterscript opgesteld door op zoek te gaan naar patronen in de smokkel. Figuur 3.1 omvat de opeenvolgende logistieke fases in de vervoersketen waarop alle smokkelmethoden meeliften.

Figuur 3.1 Masterscript cocaïnesmokkel. Overgenomen uit *Drugscriminaliteit in de Rotterdamse haven: Aard en aanpak van het fenomeen*.

Bron: Staring, Bisschop, Roks, Brein, & Van de Bunt (2019, p. 84).

Binnen het masterscript worden drie specifieke scripts onderscheiden, waarbij 1) de rol van de container centraal staat (containerscript), 2) de rol van de legale, reguliere lading centraal staat (ladingscript) en 3) de rol van het schip of personeel op het schip centraal staat (scheepsscript). Binnen deze scripts kunnen verschillende scenario's worden onderscheiden waarbij respectievelijk de container, de lading of het schip een centrale rol speelt. We geven een overzicht van enkele scenario's – smokkelmethoden – die binnen de drie verschillende scripts vallen.

Containerscript

Een eerste smokkelmethode die kan worden geschaard onder het containerscript is de rip-on/rip-off methode. Bij deze methode wordt in een haven in Zuid-Amerika cocaïne in (sport)tassen verpakt en op een later moment in het logistieke proces tussen de reguliere lading verstopt, vaak direct achter de containerdeur (Staring et al., 2019; Vermeulen et al., 2018). In de haven van bestemming wordt de lading door uithalers uit de containers gehaald. Criminele samenwerkingsverbanden hoeven weinig tijd en moeite te investeren in het uithalen van de cocaïne (Eski & Buijt, 2017). Voor deze smokkelmethode is doorgaans corruptie in beide havens noodzakelijk (EMCDDA & Europol, 2022; Eski & Buijt, 2017). De verzender en ontvanger van de legale lading

²⁴ In 2021 werd in Cadzand een sportvisboot vol met cocaïne ontdekt. De cocaïne was voor de kust van Knokke overgedragen van een sleepboot uit Suriname naar de kleinere privéboot. Zie: [OM eist in hoger beroep gevangenisstraffen van 3,5 tot 9 jaar voor smokkel van 1075 kilo cocaïne | Nieuwsbericht | Openbaar Ministerie](#). Ook werd recentelijk een Friese familie verdacht van het smokkelen van cocaïne uit Zuid-Amerika met zeilboten. Zie: [Friese familie zou smokkelen per zeilboot. 'Criminele netwerken hebben vaak een familiekeren' | Trouw](#).

zijn veelal niet op de hoogte van de smokkelwaar (EMCDDA & Europol, 2022; Staring et al., 2019). In de periode 2020-2023 was de rip-on/rip-off methode de meest geconstateerde smokkelmethode via Nederlandse zeehavens (Vermeulen et al., 2024).

De switchmethode is een variant op de rip-on/rip-off methode. Ook bij deze smokkelmethode worden de drugs op een toegankelijke plek in de container geplaatst. In de haven van bestemming worden de drugs uitgehaald en naar een switchcontainer overgebracht – een container die al door de Douane is vrijgegeven of een container waarbij geen controles hoeven plaats te vinden, zoals containers die binnen Europa worden vervoerd (EMCDDA & Europol, 2022; Vermeulen et al., 2018). Ook kan gebruik worden gemaakt van lege containers of containers bestemd voor de export (Europol, 2023; Staring et al., 2019; Vermeulen et al., 2018). Bij deze smokkelmethode is naast de betrokkenheid van corrupte havenmedewerkers ook medewerking van ofwel de verzender ofwel de ontvanger van de legale lading van de vervangende container nodig (EMCDDA & Europol, 2022). Corrupte havenmedewerkers positioneren de twee containers in de buurt van elkaar, en spelen de locaties van de containers door naar het criminele samenwerkingsverband. Zodra de cocaïne is verplaatst naar de vervangende container, kan de switchcontainer worden afgesloten met een valse, nagmaakte zegel en worden opgehaald uit de haven. Zodra de switch is voltooid en de cocaïne is verwijderd, wordt vaak weinig moeite gedaan om de deklading te verkopen. In plaats daarvan wordt de container teruggestuurd, zogenaamd omdat de kwaliteit van de lading inferieur is. Criminele organisaties proberen op deze manier minder op te vallen en onder de radar te blijven (Chessa et al., 2022).

Een variant op de switchmethode is het werken met kopiecontainers, ook wel '*cloning*' genoemd (Chessa et al., 2022; Europol, 2023). Wanneer een cocaïnecontainer is geselecteerd voor douanecontrole, wordt deze container naar een loods op het haventerrein gereden waar een kopiecontainer klaar staat. Kopiecontainers zijn een exacte kopie van de cocaïnecontainer, met dezelfde bestickering, hetzelfde containernummer en dezelfde deklading. In de loods worden de containers gewisseld en een chauffeur brengt de kopiecontainer naar de douanescan. In de tussentijd wordt in de loods de cocaïne uit de container gehaald (Chessa et al., 2022). Een laatste voorbeeld is het constructiescenario. Bij deze methode worden pakketten cocaïne in de constructie van een (koel)container verstopt, zoals in de vloer, het plafond of in de wanden (Staring et al., 2019).

Scheepsscript

Een manier om controles in aankomsthavens te omzeilen, is de drop-off methode. Pakketten cocaïne – vaak vastgemaakt aan een boei en voorzien van een GPS-tracker – worden in de Noordzee vanaf containerschepen overboord gegooid. De pakketten worden vervolgens opgepikt door kleinere vaartuigen, zoals snelle motorboten of (kleine) vissersschepen, en aan wal gebracht (Boerman et al., 2017; Staring et al., 2019; Vermeulen et al., 2024).

Een smokkelmethode waarbij het personeel aan boord van het containerschip een belangrijke rol speelt, is het afloopsценario. Bij de aflopmethode wordt de cocaïne verstopt op het schip. Zodra het schip ligt afgemeerd, worden de pakketten cocaïne door een persoon van het schip 'afgelopen' en aan wal gebracht. Dit impliceert dat de (gecorrumpeerde) scheepsbemanning een centrale rol heeft bij het succesvol aan boord brengen en verstoppen van de cocaïne (Staring et al., 2019, p. 87-88).

Ladingscript

Een veel voorkomende smokkelmethode is het verstoppertje van cocaïne in of vermengen met een deklading (EMCDDA & Europol, 2022; Vermeulen et al., 2018). Vermeulen et al. (2018) omschrijven dit als de meest traditionele manier van cocaïnesmokkel. Voor deze smokkelmethode is betrokkenheid van de eigenaar van de legale lading en/of een corrupte havenmedewerker vereist (EMCDDA & Europol, 2022). Een andere smokkelmethode die steeds vaker wordt toegepast, is het invoeren van cocaïne, verwerkt in dragermaterialen. Cocaïne wordt niet in poedervorm ingevoerd, maar verwerkt in dragermaterialen als steenkool, plastic en vloeistoffen waar het vervolgens uitgewassen moet worden (Chessa et al., 2022; Vermeulen et al., 2024). Deze manier van het importeren van cocaïne is niet nieuw, maar er zijn binnen Europa wel zorgen dat deze methode vaker wordt toegepast. Het detecteren van cocaïne verwerkt in dragermaterialen kan namelijk zeer lastig zijn. Ook in Nederland treffen de autoriteiten cocaïne-extractielaboratoria aan. Deze extractielaboratoria worden ook wel 'wasserijen' genoemd. Zodra de geïmpregneerde cocaïnebase is getransporteerd, wordt de cocaïne geëxtraheerd of uitgewassen in een cocaïnewaterij om cocaïnehydrochloride, snuifbare cocaïne, te maken. Voor dit extractieproces zijn verschillende chemicaliën, speciale hardware en ervaren koks noodzakelijk (Vermeulen et al., 2024). Uit politie-informatie blijkt dat Nederlandse criminelen vaak een kok uit Zuid-Amerika laten overkomen om de cocaïnepasta of basecokes om te laten zetten in cocaïne die geschikt is voor gebruik. Uiteindelijk kan de poeder worden versneden en geperst in kiloblokken, en worden verkocht (Chessa et al., 2022).

3.2 Cocaïnesmokkel in de eerste vijf rondes van de MGC

Zoals al eerder beschreven in paragraaf 1.3.3, zijn 34 casussen uit de eerste vijf rondes van de Monitor Georganiseerde Criminaliteit, die betrekking hebben op cocaïnesmokkel, opnieuw geanalyseerd. Zeven daarvan zijn even uitgebreid gecodeerd als de nieuwe zaken omdat het ook om smokkel via de haven ging. In paragraaf 3.3 volgt deze één-op-één vergelijking. Het overgrote deel van de casussen (27 casussen) zijn daarentegen gecodeerd aan de hand van een nieuwe codeboom, omdat deze oude casussen niet één-op-één kunnen worden vergeleken. Dat komt doordat cocaïne in deze casussen niet (uitsluitend) via de haven werd gesmokkeld of omdat er sprake was van polydrugs. Hieronder volgt een beschrijving van deze casussen.

3.2.1 Oude niet-haven of polydrugs zaken

In 13 van de 27 oude casussen is sprake van polydrugs. Naast cocaïne smokkelden de criminele samenwerkingsverbanden andere soorten drugs, waaronder XTC, heroïne, amfetamine, hasj, marihuana en MDMA. In de overige 14 casussen was sprake van cocaïnesmokkel via het land of via de lucht, of een combinatie van meerdere smokkelmethoden. Tabel 3.1 geeft een overzicht van de smokkelmethoden uit de 27 casussen die voor de Monitor Georganiseerde Criminaliteit zijn bestudeerd. Casus 131 is niet in deze tabel opgenomen, omdat niet kan worden achterhaald welke smokkelmethode werd gebruikt. In 16 casussen werden drugs via het water gesmokkeld, in 17 casussen via de lucht en in 1 casus over de weg. In 8 casussen werden meerdere smokkelmethoden gebruikt.

Tabel 3.1 Smokkelmethoden

Smokkelmethode	Casusnummers
Via het water	
Ronde 1	Casus 6, casus 11 en casus 27
Ronde 2	Casus 56 en casus 70
Ronde 3	Casus 90, casus 100, casus 101 en casus 119
Ronde 4	Casus 128 en casus 139
Ronde 5	Casus 151, casus 164, casus 167, casus 170 en casus 176
Via de lucht	
Ronde 1	Casus 16 en casus 18
Ronde 2	Casus 43 en casus 58
Ronde 3	Casus 96, casus 99, casus 101, casus 102 en casus 119
Ronde 4	Casus 126, casus 128, casus 139 en casus 140
Ronde 5	Casus 159, casus 164, casus 167 en casus 176
Via de weg	
Ronde 1	Casus 18
Ronde 2	X
Ronde 3	X
Ronde 4	X
Ronde 5	X

Via het water

Via het water worden de drugs, waaronder cocaïne, op verschillende manieren getransporteerd. In het overgrote deel van de casussen wordt de cocaïne in containers naar Europa gesmokkeld. Een van de meest voorkomende smokkelmethoden is het verstoppn van cocaïne in of tussen dekladingen. Deze smokkelmethode werd gebruikt in tien oude casussen (casus 6, casus 11, casus 70, casus 100, casus 101, casus 119, casus 128, casus 167, casus 170, casus 176). Andere smokkelmethoden die voorkomen in de oude casussen, vallen binnen het containerscript. Het gaat hierbij om de rip-on/rip-off methode (casus 27), containerdiefstal (rip-off) door middel van het hacken van computersystemen (casus 151) en het constructiescenario (casus 56, casus 119 en casus 176). Ook komen we methoden tegen die passen bij het scheepsscript: een duikklus (casus 11), het gebruik van een zeiljacht (casus 90), het gebruik van vissersboten (casus 128) en medewerking van koeriers aan boord van een schip (casus 139). Het is niet concreet geworden welke smokkelmethode via het water het criminele samenwerkingsverband uit casus 164 heeft gebruikt, mogelijk ook smokkel via deklading.

Ladingsscript

In tien oude casussen komen we het smokkelen van cocaïne in of tussen deklading tegen. We zien een grote variëteit aan dekladingen, waaronder fruit (bananen, mango, ananas en fruitpulp), erts, dekens, palmharten, whisky, koffie, latex, shampoo, vis, frisfrank, holle ruimtes in blokken aluminium en houten steunblokken van pallets, asfaltshredders en kabelhaspels. In casus 128 werd in de keel van een vis een gaatje gemaakt. In de holte werd vervolgens cocaïne verstopt. De cocaïne werd in de

verschillende casussen verscheept uit landen als Colombia, Peru, Suriname, Brazilië, Ecuador en Venezuela. Havens van aankomst waren onder andere Rotterdam, Amsterdam, Antwerpen, Moneypoint, Liverpool, Pembroke, Malta, Zeebrugge, Le Havre en een haven in Spanje. De hoeveelheid gesmokkelde cocaïne varieerde sterk. We zien in de casussen transporten met hoeveelheden tussen de 9 en 3.000 kilogram cocaïne.

Onderstaand fragment uit een aandachtspuntenlijst beschrijft de smokkelmethode van het criminele samenwerkingsverband uit casus 100:

De bedoeling van V1 was om Nederland zodanig te overspoelen met ladingen fruit, dat de politie zou denken dit niet meer te kunnen behappen, waardoor partijen drugs mee zouden kunnen liften zonder te worden gecontroleerd. V1 dacht volgens het rechteerteam in termen van "scheepsladingen vol met dozen bananen". "Dan wordt het teveel om alles door een scan te halen". (casus 100)

Ook zien we in dezelfde casus dat bewust werd gekozen voor de haven van Antwerpen. De hoofdverdachte vond de haven van Rotterdam niet wenselijk, omdat hij ervanuit ging dat containers in Rotterdam door de Douane gescand zouden worden. In Rotterdam was destijds een scanner, en in Antwerpen klaarblijkelijk nog niet. In deze casus, en ook in casus 101, werden door de criminele samenwerkingsverbanden eerst bewust containers zonder verdovende middelen verstuurd om de smokkelroute uit te proberen. In casus 100 waren er zeven testzendingen alvorens de cocaïnecontainer, een partij van rond de 3.000 kilogram, werd verstuurd.

Containerscript

Het criminele samenwerkingsverband uit casus 27 hield zich bezig met de invoer van verschillende soorten verdovende middelen. Voor de smokkel van cocaïne maakte het samenwerkingsverband (onder meer) gebruik van een smokkelmethode die kan worden geschaard onder de rip-off methode, zo blijkt uit één van de dossiers:

Containers met een reguliere lading, bestemd voor bonafide bedrijven, werden gebruikt om sporttassen/koffers met cocaïne ons land binnen te brengen. De gehanteerde methode van lossen in de haven van Amsterdam was dat de deuren van de container werden geopend, waarna de verdovende middelen werden verwijderd (zgn. ripcontainers). Hierna kon men de deur eventueel weer sluiten met een nieuw rederijzegel. (casus 27).

Het criminele samenwerkingsverband uit deze casus werkte eind jaren negentig samen met personen werkzaam op het haven terrein. In deze casus werden hoeveelheden variërend tussen (ongeveer) 30 en 210 kilogram cocaïne inbeslaggenomen.

Een andere vorm van de rip-off methode zien we terug in casus 151. Dit betreft een cyberzaak die in de vijfde ronde van de Monitor Georganiseerde Criminaliteit is meegenomen. In deze casus werden de computersystemen van twee bedrijven (terminal/rederij) gehackt door personen met computerkennis. Dankzij deze hack kon het crimineel samenwerkingsverband de containers met drugs in de haven van Antwerpen uithalen, voordat de reguliere bedrijven dit konden doen (Kruisbergen et al., 2019). In deze casus werd in totaal bijna 1.200 kilogram cocaïne inbeslaggenomen.

In casus 56, casus 119 en casus 176 werd tot slot het constructiescenario toegepast. De criminele groepering uit casus 56 kocht oude machines op, die vervolgens werden geprepareerd om cocaïne in te verbergen. Deze machines werden vanuit Israël via Europa (per vrachtwagen, per boot en per vliegtuig) naar Zuid-Amerika getransporteerd, waar de cocaïne in de machines werd gestopt. De verborgen ruimte werd aan de binnenzijde afgeschermd met lood, zodat er geen problemen zouden zijn bij een röntgenscanning. Vervolgens werden de machines, met daarin verstopt cocaïne, terug naar Europa verscheept. Het ging in deze casus om hoeveelheden tussen de negentig en driehonderd kilogram cocaïne. In Nederland werden de machines ontmanteld. In casus 119 werd in de haven van Rotterdam iets meer dan drie kilogram cocaïne ontdekt in de deuren van een container, afkomstig uit Suriname. Uit onderlinge communicatie bleek dat er in casus 176 een partij van veertig kilogram cocaïne door een 'technische man' zou zijn weggewerkt in een verborgen compartiment van een gekoelde container.

Scheepsscript

In casus 11 was er naast het smokkelen tussen deklading ook één poging met een duikklus. In deze casus werd iemand benaderd om voor 50.000 gulden een partij cocaïne onder een schip uit de Amsterdamse haven te halen. Deze uithaalpoging heeft uiteindelijk niet plaatsgevonden. Andere voorbeelden van het scheepsscript zien we terug in casussen 90 en 128. In casus 90 wilde het crimineel samenwerkingsverband gebruikmaken van een zeiljacht om zo cocaïne naar Nederland te vervoeren:

Het criminele samenwerkingsverband is gericht op het voortdurend plegen van (inter)nationale handel/export in verdovende middelen, met name het aanwezig hebben, het vervoeren, het uitvoeren van XTC en de invoer van cocaïne. XTC wordt ook gebruikt ter betaling/ruiling van cocaïne. XTC wordt vanuit Nederland naar de Caraïben vervoerd om vervolgens bij aankomst cocaïne vanuit Zuid-Amerika via het Caraïbisch gebied naar Nederland te vervoeren. (casus 90)

De modus operandi uit casus 128 was als volgt:

De cocaïne wordt voor de kust van Suriname door kleine boten, zoals vissersboten, naar grote zeeschepen gebracht. Voor de kust van Nederland worden de partijen cocaïne middels zeer kleine boten weer van de zeeschepen afgehaald. Deze cocaïne zit verstopt in vis of bananen. (casus 128)

Tot slot werd in casus 139 gebruikgemaakt van de medewerking van koeriers aan boord van een schip van Brazilië naar Vlissingen. De koeriers namen drugs in een koffer of tas mee aan boord naar Nederland.

Via de lucht

Ook via de lucht zien we in de oude casussen verschillende smokkelmethoden terug. In vier casussen (casus 16, casus 96, casus 101 en casus 167) werd cocaïne via luchtvracht of postpakketten vervoerd. Daarnaast werd cocaïne aan boord van een vliegtuig verstopt (casus 58 en casus 159). In de meeste casussen (casus 18, casus 43, casus 58, casus 96, casus 99, casus 119, casus 128, casus 139, casus 140, casus 164, casus 167 en casus 176) werd gebruikgemaakt van koeriers. Koeriers kunnen cocaïne in hun bagage of geplakt op hun lichaam meesmokkelen. Ook maken criminele netwerken gebruik van bolletjesslikkers. Tot slot spelen in casus 102 en casus 126 transferkoffers een belangrijke rol in de modus operandi van cocaïnesmokkel.

Luchtvracht

In casus 16 was door het crimineel samenwerkingsverband tussen de vijf en dertien kilogram cocaïne, verstopt in pakketten levensmiddelen, verzonden als luchtvracht vanuit Curaçao naar Brussel en Hamburg. De pakketten werden op Schiphol door corrupte medewerkers onderschept. Zij ontvingen een nummer van medewerkers op de luchthaven van Curaçao, waarmee zij konden raadplegen waar de vracht zich bevond op Schiphol. Vervolgens werden de pakketten buiten het vliegveld gebracht met een elektrisch wagentje. De acculaadplaats van deze wagentjes bevond zich buiten het vliegveld. Toen de acculaadplaats werd verplaatst binnen het vliegveld, probeerde het crimineel samenwerkingsverband medewerkers van een schoonmaakbedrijf te rekruteren. Ook in casus 96 werd gebruikgemaakt van luchtvracht vanaf de luchthaven van Curaçao. De Koninklijke Marechaussee heeft in deze zaak een postpakket in beslaggenomen van ongeveer een kilogram cocaïne.

In casus 101 werd cocaïne via luchtvracht met als deklading bloemen en fruitpulp van Colombia naar Luxemburg gesmokkeld, met als eindbestemming Nederland. Het vermoeden bestond dat het criminele samenwerkingsverband de lijn met fruitpulp zeven keer eerder had gebruikt, waarbij vermoedelijk tussen de 2.100 en 3.500 kilogram cocaïne zou zijn getransporteerd. Bij een controle in Colombia werd een hoeveelheid van meer dan 700 kilogram cocaïne in fruitpulp aangetroffen. Het criminele samenwerkingsverband had in Colombia mensen tot hun beschikking die werkzaam waren op de luchthaven om cocaïne na de douanecontrole in de vrachten te stoppen, zendingen door te laten gaan en veiligheidscontroles te omzeilen. Tot slot blijkt dat ook het criminele samenwerkingsverband uit casus 167 gebruikmaakte van het smokkelen van cocaïne via postpakketten, vanuit Suriname naar Schiphol. In een onderschept postpakket op Schiphol bleek meer dan 500 gram cocaïne te zijn verstopt.

Verstoppen aan boord van een vliegtuig

In casus 58 werd cocaïne vanuit Colombia via Suriname of de Antillen via de lucht naar Nederland gesmokkeld. Het crimineel samenwerkingsverband had contacten op Aruba en Curaçao en op Schiphol, en maakte gebruik van meerdere smokkelmethoden. Eén daarvan was het verbergen van cocaïne in het vliegtuig. Medewerkers van een schoonmaakploeg op de luchthaven van Curaçao verstopte de smokkelwaar onder de afschermplaat van het toilet. In de holle ruimte van de wc paste maximaal tien kilogram cocaïne. Op deze manier werden hoeveelheden tussen iets meer dan drie en tien kilogram cocaïne gesmokkeld. Medewerkers op Schiphol, vermoedelijk ook schoonmakers, zouden de lading uithalen.

Casus 159 gaat over een crimineel samenwerkingsverband met een eigen schoonmaakbedrijf op Schiphol. Dit bedrijf was speciaal opgericht voor criminele doeleinden, om cocaïne naar Nederland te smokkelen. De modus operandi was om verdovende middelen door medewerkers van dit schoonmaakbedrijf in een vliegtuig te verstoppen, zoals bij de watertanks, in de wand of bij een stoel in het passagiersgedeelte. In het geval van de (geslaagde) invoeren zijn hoeveelheden tussen de een en zes kilogram cocaïne door opsporingsautoriteiten inbeslaggenomen of door het crimineel samenwerkingsverband veiliggesteld.

Gebruik van koeriers

Een veel gebruikte smokkelmethode uit de oude casussen is het gebruiken van koeriers die de cocaïne in hun bagage verstoppen of op zich plakken, en bolletjesslikkers. In casus 58 werden koeriers benaderd om cocaïne in hun

handbagage van de Antillen naar Schiphol te smokkelen. Over het verpakken van de cocaïne staat het volgende in het dossier:

Het blok cocaïne wordt door de verpakkers in een plastic tas gestopt en omwikkeld met tape. Vervolgens wordt er een mengsel van koffie, Vicks en mosterd op gesmeerd zodat de honden het niet ruiken. Dit blok wordt wederom in een plastic zak gestopt die weer met tape wordt omwikkeld. Daarna wordt de cocaïne tussen een aantal sponzen in een rugzak gestopt. Die rugzak gaat uiteindelijk in de koffer. (casus 58)

Foto's van koeriers werden naar corrupte douanebeambten, zowel op de Antillen als op Schiphol, gestuurd zodat de koeriers niet zouden worden gecontroleerd. In één van de gevallen was een koerier met zijn gezin benaderd om rond de zeventig kilogram te smokkelen. Zij zijn ondanks de corrupte medewerkers op Schiphol aangehouden. Tevens werd in deze casus nog een andere smokkelmethode gebruikt:

Wanneer de koffers zonder koeriers op Schiphol kwamen, waren zij van tevoren op aparte wijze – of juist in het geheel niet – gelabeld zodat ze hier door Schipholmedewerkers die voor de organisatie werkten konden worden geselecteerd en buiten de douanecontrole om van de luchthaven konden worden gesmokkeld. (casus 58)

Ook in andere casussen (casus 18, casus 43, casus 96, casus 119, casus 128, casus 139, casus 140, casus 164 en casus 167) komen we het gebruik van koeriers tegen. In casus 18 gebruikte het crimineel samenwerkingsverband zowel het beplakken van koeriers als het vervoeren van cocaïne in tassen vanuit Curaçao en Aruba naar Zaventem. In één vliegtuig zaten negen koeriers die in totaal iets minder dan dertig kilogram cocaïne bij zich hadden. Het crimineel samenwerkingsverband uit casus 43 gebruikte vrouwelijke koeriers en verstopte de drugs in elektronische apparatuur. In casus 96 reisde een koerier met iets meer dan een kilogram cocaïne vanuit Curaçao naar Nederland. De cocaïne zat verstopt in twee plastic bakken met een bevroren substantie. Een koerier uit casus 119 werd in Peru aangehouden met meer dan twintig kilogram cocaïne in zijn koffer. Hij was onderweg naar Nederland. In casus 128 en casus 139 werden koeriers ingezet om cocaïne via een koffer met een dubbele bodem Nederland in te smokkelen. Ook in casus 140 werd cocaïne in koffers gesmokkeld. Het criminele samenwerkingsverband plaatste lood om de cocaïne in de koffer zodat de röntgenstralen gestoord zouden worden op de luchthaven.

In vier casussen (casus 99, casus 139, casus 140 en casus 176) zien we bolletjesslikkers terug. In casus 99 werd door bolletjesslikkers in totaal ongeveer vijf kilogram cocaïne vanaf Curaçao en de Dominicaanse Republiek naar Nederland gesmokkeld. Het crimineel samenwerkingsverband uit casus 140 importeerde cocaïne vanuit Venezuela via Colombia naar Curaçao, van waaruit het naar Nederland werd gesmokkeld. Uit informatie van de Criminele Inlichtingendienst bleek dat het criminele samenwerkingsverband uit deze casus bolletjesslikkers een munt lieten inslikken, zodat de röntgenstralen op de luchthaven verstoord zouden worden.

Ruimbagage

Ook zijn er casussen waar cocaïne wordt verstopt in bagage, maar waar de rol van koeriers minder groot is. In casus 102 speelden medewerkers in de bagagekelder van Schiphol een belangrijke rol. De werkwijze was als volgt:

In de bagagekelder wordt een koffer, voor zover bekend afkomstig van Curaçao, uit de container gehaald. In deze koffer zit een rugtas met cocaïne, die eruit wordt gehaald en vervolgens door een van de medewerkers van B1 van airside naar landside wordt gebracht. Op landside wordt de rugtas overgedragen aan een andere medewerker van de organisatie. Wat er met de cocaïne gebeurt nadat het op landside wordt afgegeven, is niet bekend. De groepering hanteerde twee werkwijzen: enerzijds koffers met rugtassen die in containers werden vervoerd, anderzijds rugtassen in losse koffers (die niet in containers werden vervoerd). (casus 102)

De verzender van de cocaïne gaf van tevoren aan hoe de koffer eruitzag en op welke plaats in de container de koffer zich bevond. Opsporingsautoriteiten hebben drie zendingen, tussen de veertien en veertig kilogram cocaïne, onderschept. Het ging voornamelijk om transferbagage. Als een koffer aan een passagier was gekoppeld, was deze persoon van de cocaïnesmokkel op de hoogte. Deze smokkelmethode zien we ook in casus 126 terug. In deze casus waren Schipholmedewerkers, werkzaam in de bagagekelder, betrokken bij de invoer van verdovende middelen op de luchthaven middels transferkoffers. De verdovende middelen, afkomstig uit Zuid-Amerika, moesten op Schiphol uit de bagage worden gehaald voordat de transferkoffers verder zouden worden getransporteerd. De cocaïne kon vervolgens door medewerkers het Schipholterrein worden afgereden. Het crimineel samenwerkingsverband had ook nog een tweede modus operandi:

Op Schiphol worden door transfermedewerkers de labels van transferkoffers afgehaald. De gebruikte bagagelabels worden naar een bron- en doorvoerland van verdovende middelen gezonden. Aldaar wordt dit bagagelabel aan een koffer met drugs bevestigd en de koffer gaat aan boord van een vliegtuig dat naar Schiphol vliegt. De koffer is een koffer zonder passagier [zgn. 'rush baggage'] en deze is zonder medeweten van de luchtvaartmaatschappij aan boord van het vliegtuig. Na het lossen van de koffers worden deze in het transport/opslagsysteem van Schiphol geplaatst. Het systeem is in staat om de bagagelabels te lezen en transporteert de koffers naar de juiste banden. Doordat in deze situatie een gebruikt bagagelabel wordt gebruikt (en er dus o.a. een oude datum op staat) komt de koffer met drugs op een bepaalde bagageband in de bagagekelder terecht. Dit is bekend bij de verdachten, die zodoende de koffer kunnen lichten. (casus 126)

Via de weg

Tot slot is er één casus waarin cocaïne over de weg naar Nederland werd gesmokkeld. In casus 18 werd cocaïne besteld van een organisatie in Turkije. Die organisatie leverde op bestelling cocaïne door middel van vrachtauto's naar Polen, alwaar het door het Nederlandse criminele netwerk werd opgehaald.

3.3 Smokkelmethoden in de zesde ronde van de Monitor Georganiseerde Criminaliteit

In deze ronde van de Monitor Georganiseerde Criminaliteit hebben we een diversiteit aan smokkelmethoden waargenomen. Bij de smokkelmethoden die wij in de casussen zijn tegengekomen, is cocaïne over zee naar Europa gesmokkeld, met name via containerschepen. De cocaïne werd vanuit Zuid-Amerikaanse landen als Costa Rica, de Dominicaanse Republiek, Paraguay, Panama, Ecuador, Brazilië en Colombia naar Europese havens verscheept. Havens van aankomst die wij in dit onderzoek zijn

tegegekomen, zijn de havens van Karlsruhe, Hamburg, Gdynia (Polen), Vlissingen, Rotterdam en Antwerpen. Op deze manier konden hoeveelheden tussen de 200 en 16.000 kilogram cocaïne worden gesmokkeld.

De smokkelmethoden die we hebben waargenomen in deze monitorronde en de havenzaken uit eerdere rondes van de Monitor Georganiseerde Criminaliteit kunnen worden geschaard onder de crime scripts uit het onderzoek van Staring et al. (2019). Binnen het containerscript (paragraaf 3.4) zijn we drie scenario's tegengekomen: de rip-off methode (casus 183, paragraaf 3.4.1), de switchmethode (casussen 183, 186 en 189, paragraaf 3.4.2) en werken met kopiecontainers (casus 186, paragraaf 3.4.3). Binnen het scheepsscript (paragraaf 3.5) zijn twee scenario's waargenomen, namelijk het drop-off scenario (casus 196, paragraaf 3.5.1) en het afloopsenario (casus 186, paragraaf 3.5.2). In het onderzoeksmateriaal vonden we drie scenario's die passend zijn bij het ladingscript (paragraaf 3.6). Namelijk invoeren via deklading (casussen 181, 184, 185 en 187, paragraaf 3.6.1 en 3.6.2), de rotten-methode (casus 182, paragraaf 3.6.3) en een cocaïnewaterij (casussen 182 en 194, paragraaf 3.6.4).²⁵

Uit onderschept berichtenverkeer blijkt dat criminele samenwerkingsverbanden ook andere manieren bespraken om cocaïne in te voeren. Voorbeelden van dergelijke besproken smokkelmethoden zijn het vervoeren van cocaïne via duikboten en via de luchtvaart. Een kanttekening hierbij is wel dat deze methoden niet op de beschreven manier terugkomen in de dossiers. Deze methoden kunnen dus ofwel hypothetisch, ofwel nog in de voorbereidende fase zijn geweest. Of er is door de opsporing geen duidelijk zicht op gekregen. In casus 184 werd gesproken over het aanschaffen van een eigen boot waarmee een grote hoeveelheid cocaïne naar Nederland zou worden gebracht. Niet is gebleken of daadwerkelijk een boot was aangeschaft. In casus 186 mislukte een uithaalactie in de haven van Rotterdam, waarna het crimineel samenwerkingsverband een poging deed om de cocaïne terug te halen door een bedrijf in Finland te overvallen.

Naast de diversiteit in smokkelmethoden, kunnen criminele samenwerkingsverbanden zich ook bezighouden met andere soorten drugs. Dat was het geval in casus 195. Dit samenwerkingsverband was onder andere ook actief in de handel van heroïne, synthetische drugs en hennep. In het dossier staat dat de verdachten gebruikmaakten van de mogelijkheden en kansen die zich voordeden:

Er wordt vooral gebruikgemaakt van de mogelijkheden die voorbij komen en de kansen die zich voordoen. Het gaat dan om mogelijkheden voor het opzetten van nieuwe transportlijnen, het importeren en exporteren van verdovende middelen, het gebruik van nieuwe bedrijven en dekladingen, de aankoop en verkoop van verdovende middelen en mogelijkheden voor het opzetten van drugslabs, dan wel het ondersteunen ervan. Bijvoorbeeld, cocaïne lijkt voor de meesten een stabiele factor, maar komt er een goede deal voorbij ten aanzien van hennep dan is dat (daarnaast) ook goed. (casus 195)

In hetzelfde opsporingsdossier staat dat dit het geval was voor zowel illegale als legale goederen. Ter illustratie, in het dossier uit casus 195 staat dat twee verdachten tijdens

²⁵ In de scenario's wordt ingezoomd op het deel uit het masterscript van Staring et al. (2019) dat in de opsporingsonderzoeken centraal stond. Dat zijn in de meeste gevallen de stappen die worden uitgevoerd vanaf het moment dat het containerschip Europese wateren bereikt of de container wordt geladen in de haven van aankomst. In de door ons bestudeerde opsporingsonderzoeken lag de focus niet op het deel van het crime script dat zich afspeelt in het bronland. Soms geven de PGP-berichten toch enigszins inzicht in die stappen. In die gevallen is de informatie overgenomen en beschreven bij het scenario.

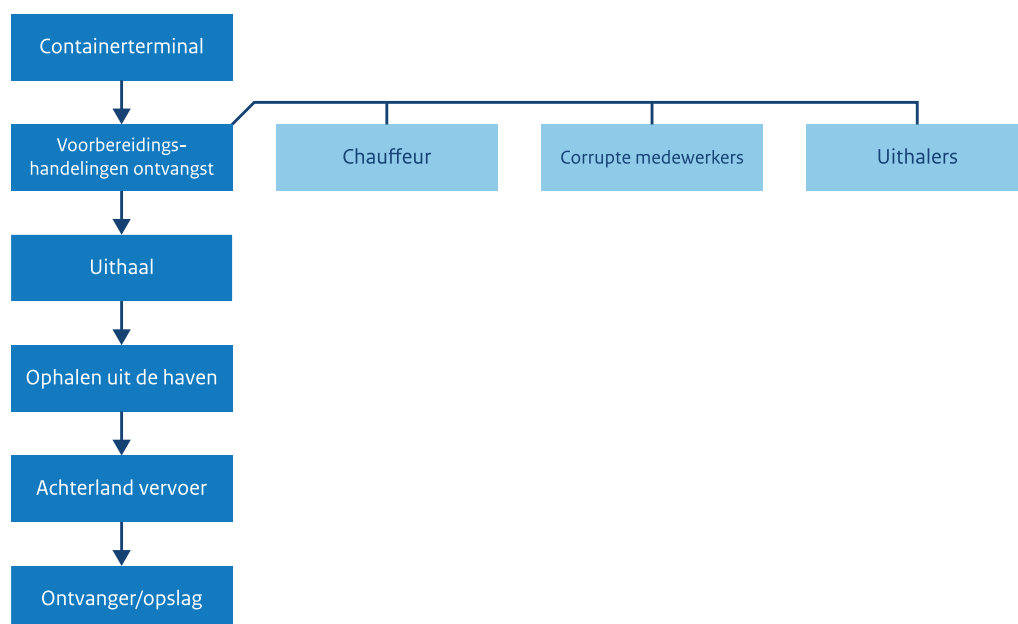
de Coronaperiode de handel in mondkapjes bespraken: 'Leuke handel erbij, helpen we de mensheid en verdienen we wat bij, we zijn zo slecht nog niet.' (casus 195).

3.4 Containerscript

3.4.1 Rip-on/rip-off methode

In deze ronde van de Monitor Georganiseerde Criminaliteit hebben we één zaak geanalyseerd waarin de rip-on/rip-off methode werd toegepast (zie figuur 3.2). Het criminele samenwerkingsverband uit casus 183 hanteerde deze smokkelmethode om enkele honderden kilo's cocaïne vanuit Ecuador en Costa Rica, verstopt in containers gevuld met cacao of fruit, naar de haven van Antwerpen te smokkelen.

Figuur 3.2 Rip-on/rip-off methode

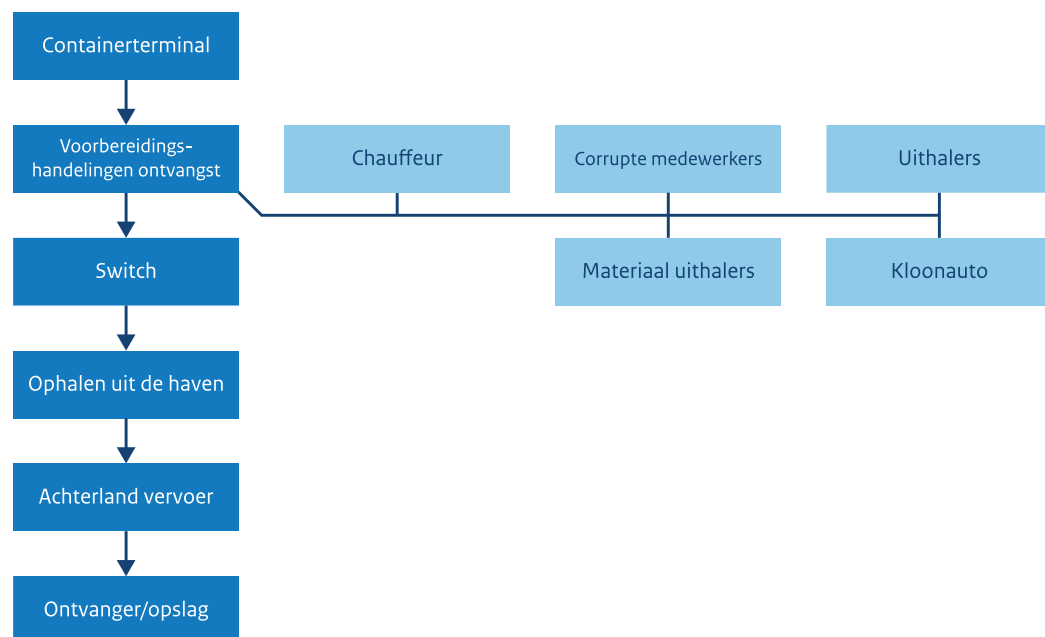
De hoofdverdachte uit casus 183 had contact met een leverancier uit Zuid-Amerika die voor hem blokken cocaïne, met een bepaalde stempel, zou maken. De leverancier hield het samenwerkingsverband op de hoogte van het verplaatsen van de blokken binnen Zuid-Amerika, het laden van de cocaïne in de container en wanneer het containerschip zou vertrekken. In het zaaksdossier zijn PGP-berichten weergegeven van twee personen in Zuid-Amerika die de leverancier op de hoogte hielden. Deze berichten gaan over het plaatsen van de blokken cocaïne in de container door de twee personen in Zuid-Amerika, door de betrokken personen ook wel aangeduid als 'het zwanger maken van het mondstuk'. Op foto's die zij stuurden, is te zien dat ze de cocaïne achter de rechterdeur van een container hadden geplaatst, zodat de blokken in de haven van aankomst gemakkelijk uitgehaald konden worden. Ook hebben zij een zegel laten maken. Zodra de blokken cocaïne uit de container in Antwerpen waren gehaald, kon de oorspronkelijke zegel door deze kopie worden vervangen.

Op het moment dat de container binnenkwam in de haven van aankomst, werden verschillende voorbereidingshandelingen getroffen. Het crimineel samenwerkingsverband regelde een chauffeur, corrupte werknemers op de containerterminal en uithalers. De leider van het uithaalteam zou bij één van de twee invoeren een bedrag van iets meer dan een miljoen euro voor de uithaal krijgen. Ook zou hij tientallen blokken cocaïne mogen overnemen tegen inkoopprijs. Nadat de cocaïne uit de container was gehaald, werd een deel van de blokken naar Nederland vervoerd, waar ze verder zouden worden gedistribueerd. Bij de tweede invoer veranderde de aankomsthaven last minute in Rotterdam in plaats van Antwerpen. Het samenwerkingsverband moest daarop snel anticiperen. Zij probeerden de exacte locatie van de container te achterhalen, regelden een loods en de pincode om de container op te kunnen halen uit de haven van Rotterdam. Deze partij cocaïne werd uiteindelijk aangetroffen en in beslag genomen door de Douane.

3.4.2 Switchmethode

In drie zaken (casussen 183, 186 en 189) werd cocaïne ingevoerd middels de switchmethode. De cocaïne (variërend tussen de 200 en 900 kilogram) werd vanuit Zuid-Amerika, in casus 183 vanuit Ecuador²⁶, naar Antwerpen of Rotterdam vervoerd. Figuur 3.3 weergeeft het crime script van de switchmethode uit deze zaken.

Figuur 3.3 Switchmethode

In casus 183 werkte het crimineel samenwerkingsverband samen met dezelfde leverancier van cocaïne in Ecuador als bij de rip-on/rip-off methode uit paragraaf 3.4.1. Deze leverancier was verantwoordelijk voor de productie van de cocaïne. Hij hield het netwerk op de hoogte van het vervoer binnen Zuid-Amerika en het plaatsen van tassen cocaïne in de container op het haven terrein. Zodra de leverancier mededeelde dat het containerschip was vertrokken, onderhielden de verdachten contact met elkaar over de uithaalactie en werden door het samenwerkingsverband ter

²⁶ Van de andere casussen weten we niet uit welk Zuid-Amerikaans land de cocaïne werd verscheept.

voorbereiding verschillende handelingen getroffen. Voorbeelden van voorbereidingshandelingen zijn het regelen van uithalers, de uithalers voorzien van gereedschap en communicatiemiddelen, een chauffeur regelen die de container in de haven kan ophalen en een chauffeur die kan navigeren op het haventerrein. In casus 189 was er een chauffeur die het haventerrein kende als voormalig medewerker technische dienst.

Om ongemerkt het haventerrein te betreden en er te verblijven, maakte het crimineel samenwerkingsverband uit casus 189 gebruik van gedupliceerde havenbusjes. Corrupte havenmedewerkers maakten filmopnames van het haventerrein. Aan de hand daarvan kon het netwerk busjes dupliceren en rij-routes op het haventerrein verkennen. Gestolen of geëxporteerde bedrijfsbusjes werden vervolgens omgebouwd tot bedrijfsmatige havenbusjes, voorzien van valse kentekenplaten en bestickering. Corrupte medewerkers van een beveiligingsbedrijf zorgden ervoor dat het netwerk toegang kreeg tot het haventerrein. Dit deden zij ofwel door het openen van de slagboom, ofwel door het regelen van valse toegangspasjes. De corrupte havenmedewerkers hielden tevens de bewegingen van de Douane en politie op het haventerrein in de gaten.

Zodra het containerschip was gearriveerd in de haven van aankomst en voorbereidingen waren getroffen, werd de cocaïne uit de containers uitgehaald en overgebracht naar een switchcontainer voordat controle door de Douane plaatsvond. In casus 186 gebruikten de uithalers aanvullend nog twee andere lege containers waarin de cocaïne werd overgepakt in doorzichtige zakken, alvorens de cocaïne naar de switchcontainer werd gebracht. In de bestudeerde zaaksdossiers is geen zicht gekomen op het arriveren van deze containers. Ook tijdens deze stap speelden corrupte havenmedewerkers een belangrijke rol, omdat zij konden monitoren wanneer de cocaïne was gelost. Tevens konden zij de vindplaats van de cocaïnecontainer en de switchcontainer doorspelen naar het criminele samenwerkingsverband.

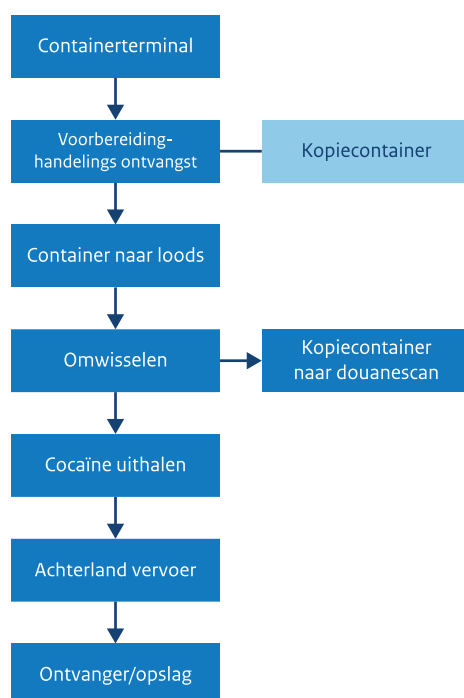
Na de succesvolle switch, werd de switchcontainer middels regulier transport opgehaald uit de haven. In casus 186 werd gebruikgemaakt van pincodefraude²⁷ om de container uit de haven van Rotterdam op te halen. De pincode was bekend bij één van de hoofdverdachten die bij een containerrederij werkzaam was. Vervolgens werd de switchcontainer overgebracht naar de eindbestemming, waar de cocaïne werd uitgehaald. In casus 183 en casus 186 werd de cocaïne eerst overgebracht naar een loods of een bedrijfspand, alvorens de cocaïne aankwam op de plaats van bestemming. In casus 189 werd op de eindbestemming, na het uithalen van de cocaïne, de reguliere lading aangevuld tot het oorspronkelijke gewicht. Tot slot werd de cocaïne verdeeld en verkocht.

²⁷ Sinds 2025 is het gebruik van pincodes volledig afgeschaft in de haven van Rotterdam (Port of Rotterdam, 2025). Voorheen werd voor elke verschepping van een container een unieke pincode aangemaakt. Met deze code bekrachtigde de rederij dat de container in de haven van bestemming gelost mocht worden, en dat de klant de container mocht komen ophalen aan de terminal. De code werd gedeeld met het transportbedrijf dat in de naam van de klant de container zou ophalen. Criminele organisaties achterhaalden deze codes en konden zo eigen transporteurs de containers, met daarin cocaïne of andere drugs, laten ophalen (Rotterdamsehavenveilighehaven.nl, 2022). Tegenwoordig werkt de haven van Rotterdam via de zogenoemde Vertrouwensketen. Dit is een samenwerking tussen het bedrijfsleven en overheidsinstanties waarbij gebruik wordt gemaakt van het platform Port Community System van Portbase. Daar kunnen partijen op een veilige manier informatie uitwisselen (Port of Rotterdam, 2025).

3.4.3 Kopiecontainers

In casus 186 werd een kopiecontainer gebruikt (zie figuur 3.4 voor het crime script). Uit de chats bleek dat een container met cocaïne vanuit Panama onderweg was naar de haven van Antwerpen. Eén van de verdachten binnen het crimineel samenwerkingsverband was werkzaam bij een containerrederij in Nederland. Hij zocht in de systemen naar informatie over de cocaïnecontainer en stuurde een foto door waarop het containernummer goed zichtbaar was. Hij kon ook zien of de container was gelost in de haven van Antwerpen. De container moest worden overgebracht naar de scanner voor controle. De cocaïnecontainer werd opgehaald en naar een loods gereden. Een gekloonde container, met exact dezelfde deklading en identieke containernummers, stond klaar en werd naar de douanescan gereden. Over deze kopiecontainer was verder geen informatie bekend in het opsporingsdossier. In deze loods lagen stickers en materiaal om de containernummers te bevestigen. Tijdens de douanescan werden geen verdovende middelen aangetroffen in de kopiecontainer, maar een lading vis en valse zegels. In de loods trof de Douane duizenden kilo's cocaïne aan.

Figuur 3.4 Kopiecontainers

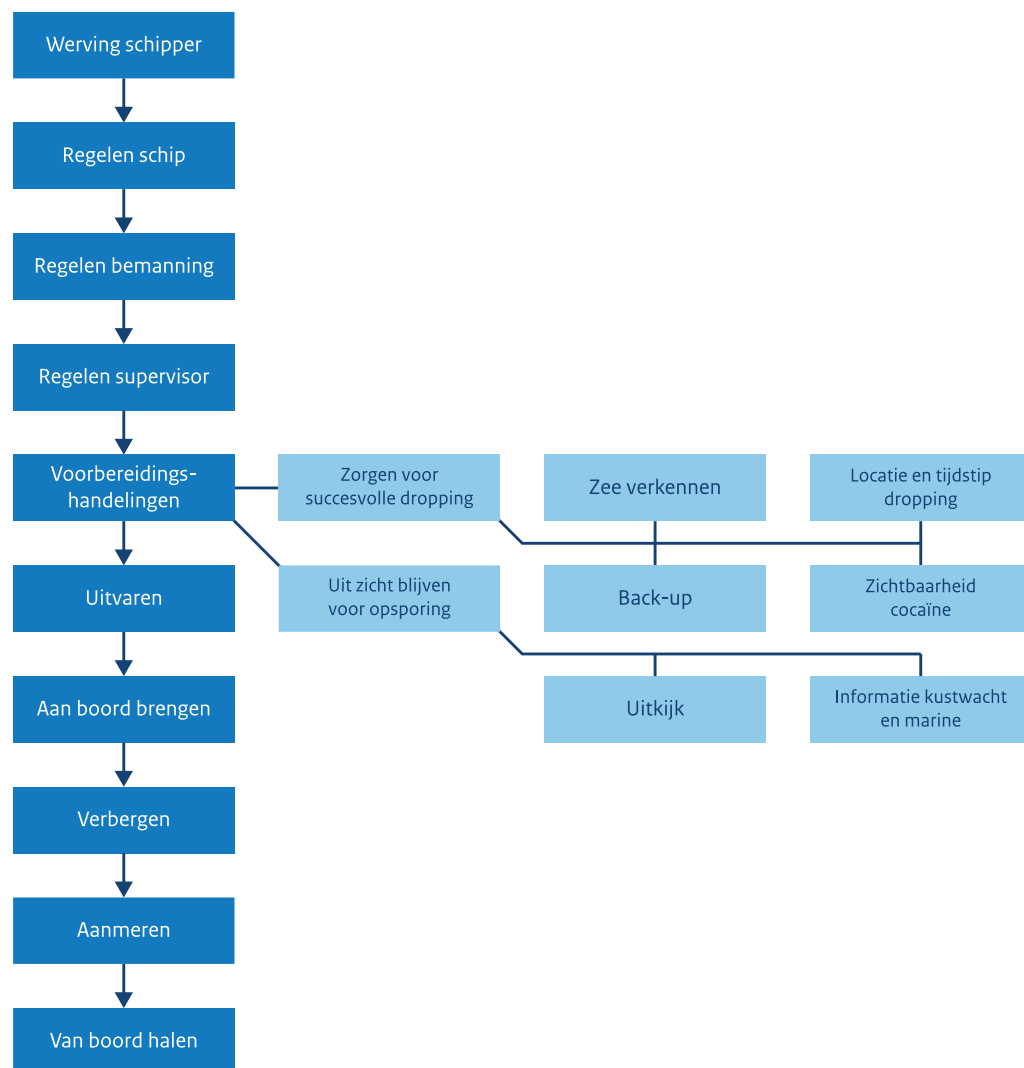
3.5 Scheepsscript

3.5.1 Drop-off methode

In casus 196 werd door een crimineel samenwerkingsverband cocaïne Nederland binnen gevoerd middels de drop-off methode. In deze casus zijn in een tijdspanne van vijf maanden drie pogingen gedaan om cocaïne middels een sportvisboot op zee op te vissen. Slechts in één van de gevallen was er sprake van een geslaagde invoer van enkele honderden kilo's cocaïne. We hebben het crime script van desbetreffende drop-

off uitgewerkt (zie figuur 3.5), waarbij zoveel mogelijk aansluiting is gezocht bij de stappen uit het crime script zoals beschreven in het onderzoek van Mehlbaum et al. (2021). Zij hebben op basis van het masterscript van Staring et al. (2019) een crime script opgesteld voor het aan wal brengen van drugs door kottersvissers in Nederland (Mehlbaum et al., 2021).

Figuur 3.5 Drop-off methode

De eerste stap in het script bestaat uit het werven van een schipper en het regelen van een boot. Mehlbaum et al. (2021) beschrijven dat doorgaans vissers worden benaderd met wie het financieel slecht gaat. In casus 196 was een visser met een dergelijk profiel benaderd. De zaaksofficier vertelde over de werving:

En toen had hij nog meer schulden en toen is er iemand naar hem toegekomen die zei van die schulden kun je laten verdwijnen als jij voor ons gaat varen met een bootje. Dat heeft hij gedaan. (casus 196).

In ruil voor het geleende geld moest de verdachte een dienst verlenen en ontving hij een sportvisboot die een vaste ligplaats had in een jachthaven in Zeeland. Het is niet bekend of deze boot speciaal voor de cocaïnesmokkel was aangeschaft. Voordat de hoofdverdachte uit casus 196 overging tot de uitvoering, heeft hij samen met andere personen voorbereidingshandelingen uitgevoerd. Deze handelingen kunnen worden onderverdeeld in twee categorieën: 1) het zorgen voor een succesvolle dropping en 2) uit het zicht blijven van de opsporing. In het dossier staan verschillende voorbeelden van handelingen ter voorbereiding op een succesvolle dropping. Zo ging de hoofdverdachte vooraf ter verkenning het open water op. Ook voerde hij via PGP-communicatie een gesprek met andere personen binnen het crimineel samenwerkingsverband om de meest geschikte locatie en het tijdstip van de dropping te bepalen. Hierbij werd contact onderhouden met personen aan boord van het containerschip. De hoofdverdachte zorgde ook voor een back-up plan in het geval de dropping met de sportvisboot zou mislukken. Hij regelde een kotter die een stuk noordelijker op de vaarroute van het containerschip lag. Tot slot werden maatregelen getroffen zodat de tassen cocaïne in het water goed zichtbaar zouden zijn. De politie heeft bijvoorbeeld tassen aangetroffen waaraan stroboscooplampen zaten bevestigd en in de chats hadden de verdachten het over het meenemen van een nachtzichtkijker. Tevens zat in één van de tassen een baken waarmee de tas op zee, en daardoor ook de andere tassen, gelokaliseerd konden worden.

De hoofdverdachte ondernam ook handelingen om uit het zicht te blijven van de opsporing. Allereerst regelde hij via PGP-communicatie dat er iemand op de uitkijk zou staan bij een vestiging van de waterpolitie, zodat zicht kon worden gehouden op het wel of niet uitvaren van een patrouillevaartuig van de Waterpolitie. Naast het op de uitkijk staan bij een vestiging van de Waterpolitie, kwam de hoofdverdachte ook op een andere manier aan informatie over patrouillevaartuigen van de Kustwacht en marine. Een van de betrokken personen in de casus kon via een contact bij de Kustwacht aan coördinaten van schepen komen, en wist ook wat voor controles deze schepen uitvoerden. Uit het dossier blijkt niet of dit een corrupt contact van het crimineel samenwerkingsverband was. Tevens bleek er een groepsapp te zijn waarin werd gecommuniceerd over de locatie van schepen van de Kustwacht. Uit het opsporingsonderzoek is niet duidelijk geworden met welk doeleinde de informatie in deze groep werd gedeeld. Wel was deze groep dus bezig met het verschaffen van een goede informatiepositie.

In het geval van de succesvolle uitvoering zijn de verdachten naar Zeeland afgereisd, waar zij midden in de nacht met een sportvisboot de Noordzee zijn opgevaren. De derde opvarende zat volgens de zaaksofficier als controleur aan boord voor het contact met personen op het containerschip. Tijdens een eerdere poging voer een andere supervisor met een Sloveense nationaliteit mee. De bemanning van de sportvisboot voer nabij een containerschip dat vanuit Ecuador onderweg was naar Vlissingen.²⁸ Zodra de bemanning van het containerschip communiceerde dat de tassen overboord waren gegooid, haalden de verdachten de tassen uit het water. Voor het lokaliseren van het containerschip en de tassen met cocaïne was gebruikgemaakt van de app Marine Traffic en een baken. De verdachten hebben de tassen met cocaïne aan boord verstopt in een verborgen ruimte. De verdachten zijn teruggevaren naar de jachthaven alwaar zij zijn aangehouden.

²⁸ Tijdens een eerdere poging was het containerschip vanuit Brazilië onderweg naar een haven in Polen.

3.5.2

Afloopscenario

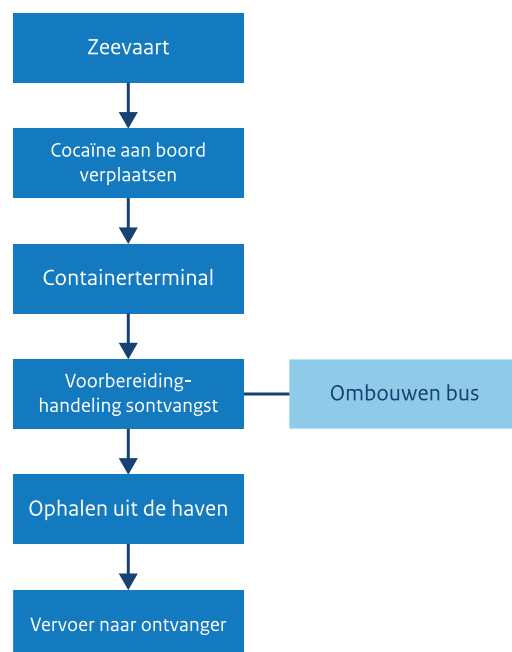
Deze methode is toegepast in casus 186 (zie figuur 3.6). In deze casus zijn vanuit Zuid-Amerika enkele honderden kilo's cocaïne naar de haven van Antwerpen verscheept. De cocaïne was aan boord van een containerschip verstopt in trucks. Omdat deze trucks 'heet' zouden zijn, kregen 'mariniers', medewerkers aan boord van het schip, van een persoon met een leidinggevende rol de opdracht om de cocaïne te verplaatsen naar kofferbakken van auto's. De opdrachtgever verschafte de personen aan boord informatie op welke wijze en waar de partij cocaïne uitgehaald moest worden, en waar deze naar toe getransporteerd moest worden.

Bij een autoverhuurbedrijf, van wie de eigenaar één van de hoofdverdachten uit deze casus is, werden voorbereidende werkzaamheden getroffen voor de uithaal. Bij dat bedrijf was een busje, met een verborgen ruimte, voorzien van valse kentekenplaten en overgespoten met een andere kleur. Met dit voertuig moesten de verdovende middelen uit de haven van Antwerpen worden opgehaald. Het crimineel samenwerkingsverband plaatste dit busje op een autoambulance, een aanhangwagen om voertuigen mee te vervoeren, om zo de verdovende middelen de grens over te brengen. De zaaksofficier vertelde hierover:

Ze waren ook heel slim, want ze hadden op een gegeven moment (...) ook een busje gebruikt met een verborgen ruimte voor een uithaalactie en die bus die werd dan vervoerd op zo'n trailer, op zo'n autoambulance, zoals ze dat dan noemen, zo'n oplegger. Want dan word je namelijk niet gescand door de ANPR. (casus 186).

Uiteindelijk zijn de verdachten in dit busje, met daarin meerdere honderden kilo's cocaïne verstopt, aangehouden door de politie.

Figuur 3.6 Afloopscenario

Smokkelmethoden die vallen binnen het scheepsscript zien we ook terug in de eerste (casus 7 en 22) en vierde ronde (casus 124) van de Monitor Georganiseerde Criminaliteit. In casus 7 en casus 124 werd gebruikgemaakt van eigen vaartuigen. In casus 22 was er sprake van medewerking op het containerschip. Hieronder volgt een beschrijving van deze smokkelmethoden.

Eigen vaartuigen

In casus 7 en casus 124 hanteerden de criminele samenwerkingsverbanden een smokkelmethode waarbij gebruik werd gemaakt van eigen vaartuigen. In casus 7 werd een transport van over de 1.000 kilogram cocaïne naar Nederland geregeld. De cocaïne werd in Colombia van een criminele groepering afgenomen, waarna het naar het Caribisch gebied werd overgebracht. Vervolgens vervoerde een Nederlandse schipper de cocaïne aan boord van een zeiljacht naar Nederland. Het criminele samenwerkingsverband in casus 124 richtte zich op grootschalige cocaïne-transporten vanuit Zuid-Amerika naar Afrika. Het vervoer naar Europa is in deze casus niet in beeld gebracht. Het opsporingsonderzoek richtte zich op het transport van verdovende middelen naar West-Afrika, waar diverse Nederlandse criminelen bij betrokken waren. In deze casus is geen concreet transport onderschept. De modus operandi was als volgt:

De eenvoudige modus operandi van de verdachten is een grote lege boot de zee opsturen vanuit Zuid-Amerika en deze dan bevoorraden met cocaïne via kleinere schepen. Het lossen van de lading bij West-Afrika gaat ook met kleinere bootjes, bijvoorbeeld Zodiac rubberboten. Je voorkomt dan de gehele problematiek rond het in- en uitschepen van boten in havens. De organisatie van V1 en V2 beschikt over een aantal logistieke middelen, waaronder schepen, speedboten, trailers, en andere vervoersmiddelen. Verder beschikt de groep over satellietcommunicatiemiddelen, zoals een zgn. simkaart van het merk Iridium, welke bij uitstek geschikt is om te communiceren op zee. (casus 124)

De criminele groepering had iemand die in West-Afrika verbleef en zorgde voor de aanlanding, het transport, de opslag en eventuele verkoop van de cocaïne. Verder had de hoofdverdachte contacten in Zuid-Amerika, en zorgde een andere verdachte voor de levering van cocaïne en het vertrek van ladingen cocaïne vanuit Zuid-Amerika. In één van de zaaksdossiers werd een tankoplegger vanuit Amsterdam naar Senegal verscheept. Vermoedelijk zou deze 'tanktrailer' gebruikt worden voor het vervoer van cocaïne van West-Afrika naar Nederland. Tijdens de afronding van het opsporingsonderzoek bevond de trailer zich nog in West-Afrika.

Medewerking op het containerschip

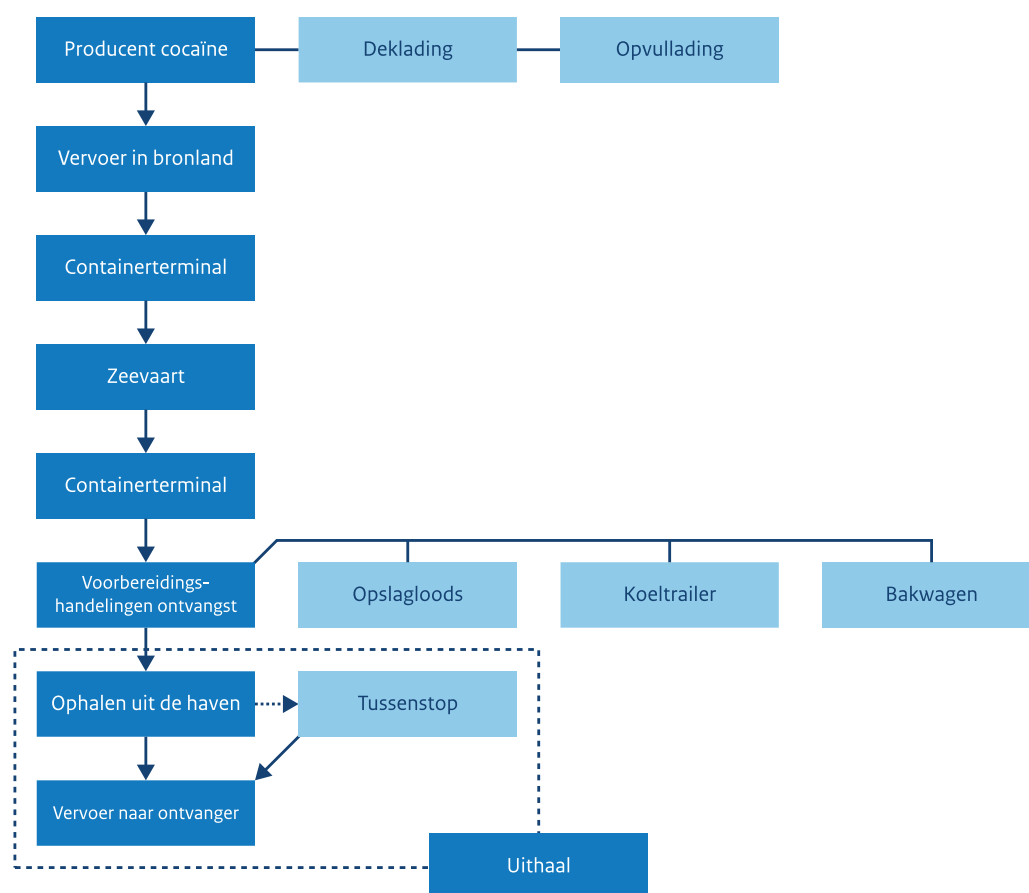
In casus 22 werden hoeveelheden tussen de 100 en 200 kilo cocaïne gesmokkeld. De cocaïne was afkomstig uit Bolivia. In één van de transporten werd de volgende smokkelmethode gehanteerd. Aan boord van een containerschip afkomstig uit Brazilië zaten koeriers die cocaïne, verpakt in weekendtassen, van boord haalden in Antwerpen. De cocaïne werd vervolgens over de weg vervoerd naar Amsterdam. Op het schip werd de cocaïne door één van de verdachten bewaakt. In het dossier wordt gesproken dat het vermoedelijk ging om meeliften en de kapitein niet op de hoogte was.

3.6 Ladingscript

3.6.1 Deklading

Tijdens het dossieronderzoek zijn we vier casussen tegengekomen waarin deze smokkelmethode werd gehanteerd (casussen 181, 184, 185 en 187). Figuur 3.7 geeft het crime script van het smokkelen van cocaïne via deklading weer. Daarna volgt een beschrijving van het crime script, zoals toegepast door de verschillende criminele samenwerkingsverbanden uit deze ronde van de monitor.

Figuur 3.7 Deklading

De eerste stappen in het crime script bestaan uit het contactleggen met de producent van cocaïne, het regelen van de deklading, het vervoer ervan en de handelingen bij de containerterminal in Zuid-Amerika. In de casussen is weinig zicht gekregen op deze stappen uit het crime script, omdat binnen de opsporingsonderzoeken de focus vermoedelijk vooral lag op het Nederlandse deel van de smokkel. Van de hoofdverdachte uit casus 184 is bekend dat hij regelmatig in Zuid-Amerika verbleef, vermoedelijk voor de voorbereidingen van een (aanstaand) transport of voor de aanschaf van cocaïne. Verder is van vier casussen bekend van waaruit de containers zijn vertrokken, namelijk vanuit Colombia, Costa Rica, Brazilië, Paraguay en Panama. De containers zijn vanuit Zuid-Amerika verscheept naar de havens van Rotterdam, Antwerpen en Hamburg. Tussen de deklading zat tussen de 600 en 16.000 kilo cocaïne verstoppt. De deklading bestond uit fruit (bananen, ananas(sap), mango's en

limoenen), blikken met gipsplaat en hout. In casus 181 was vóór de aankomst van de cocaïnecontainer in de haven van Antwerpen een andere container gelost. Dit bleek een opvulling met fruit te zijn geweest, die in een koeling was geplaatst bij een transportbedrijf. Dat bedrijf was tevens het afleveradres van de cocaïnecontainer.

Voor de invoer van cocaïne tussen deklading is in de verschillende casussen gebruikgemaakt van verschillende (legitieme) bedrijven en/of corrupte havenmedewerkers. Voor de invoer van twee cocaïne-transporten met als deklading fruit, was de importeur van deze ladingen de hoofdverdachte uit casus 185. Deze verdachte had twee legale fruitimportbedrijven, waarbij hij zich als bestuurder naast de legale handel ook bezighield met de import van cocaïne. In casus 181 waren de twee afleveradressen van de ladingen legitieme bedrijven: een transportbedrijf (transportbedrijf 1) en een groothandel in groente en fruit. In hoeverre beide bedrijven op de hoogte zijn geweest van de smokkelwaar is niet bekend. Het bedrijf waar een tussenstop werd gemaakt is ook een legitiem transportbedrijf (transportbedrijf 2). Niet het gehele transportbedrijf leek betrokken te zijn bij de criminele activiteiten. Het was volgens de zaakofficier eerder de directeur die zijn eigen transportbedrijf misbruikte. Dit bedrijf hield zich überhaupt niet bezig met fruitopslag of het vervoer van fruit. De importeur van de cocaïnecontainer had daarentegen een eigen dekmantelbedrijf dat was opgericht om cocaïne te importeren. Uit casus 187 blijkt dat verschillende verdachten kennis hebben van de havenlogistiek. Dat blijkt uit het feit dat enkele personen de weg weten in de haven en kennis hebben van logistieke processen. Eén van de betrokken personen uit deze casus bleek vroeger ook te hebben gewerkt in de haven. Tot slot is in casus 184 gebruikgemaakt van een corrupte douanemedewerker die ervoor moest zorgen dat containers zonder controle het haventerrein konden verlaten. In dit specifieke geval had het criminele samenwerkingsverband, vermoedelijk omwille van afscherming, niet rechtstreeks contact met de douanemedewerker, maar vond het contact plaats via een tussenpersoon.

Alvorens de cocaïnecontainer in de haven wordt opgehaald, worden verschillende voorbereidende werkzaamheden getroffen. Casus 181 geeft een goed beeld van deze voorbereidingshandelingen. In dit specifieke geval diende de container volgens onderliggende documentatie afgeleverd te worden bij transportbedrijf 1, maar vonden bij transportbedrijf 2 voorbereidingshandelingen plaats om de container te ontvangen. Dit bedrijf bleek een tussenstop te zijn waar de cocaïne zou worden uitgehaald, alvorens de container naar het afleveradres zou worden vervoerd. De bestuurder van transportbedrijf 2 regelde een opslagloods, een koeltrailer en een bakwagen. De bakwagen zou worden gebruikt voor het vervoer van de pallets met daarin verstopt cocaïne. Ook was de opvulling fruit, die eerder bij transportbedrijf 1 was gelost, klaargezet. De opvulling zou in plaats van de dozen met cocaïne in de container worden teruggezet.

De volgende stap is het daadwerkelijk ophalen van de cocaïnecontainer in de haven. Een container kan rechtstreeks naar de ontvanger worden verstuurd, zoals het geval was in casus 184. De hoofdverdachte in deze zaak had voor de uithalers hele specifieke informatie hoe de container was geladen en in welke vaten de cocaïne verstopt zat. In sommige gevallen daarentegen wordt een tussenstop gemaakt, zoals hierboven is beschreven. In beide zaaksdossiers uit casus 181 zijn chauffeurs geregeld die de container hebben opgehaald in de haven en hebben afgeleverd bij transportbedrijf 2. Dat terwijl de containers afgeleverd hadden moeten worden bij

transportbedrijf 1. De zaaksofficier vertelde dat het crimineel samenwerkingsverband deze tussenstop als een soort vangnet had ingebouwd:

Vanaf de haven kun je verschillende momenten inbouwen in een transport om te controleren of [woord ontbreekt] er ook in zit en ook naar de buitenwereld zeggen: hey dit klopt niet. Dus wat doen ze dan, nou dan gaan ze bijvoorbeeld naar een bekende importeurbedrijf waar je [fruit] kunt opslaan (...). En dat is gewoon iemand die weet dat, die ook zelf in de cocaïne zit. Die doet die deuren open en zegt hey het lijkt wel alsof er [fruit] zijn verschoven. Ik ga even douane bellen. En als hij dat ziet, dan weet hij ook de cocaïne is eruit. Er zit politie bij. Stel hij ziet dat die dingen nog gewoon allemaal vastzitten en er heeft niemand aangezeten, kan hij zeggen prima rij maar door. En zo was het een beetje gegaan. (casus 181)

In beide zaaksdossiers uit casus 181 heeft de Douane de containers onderschept en een kleine hoeveelheid teruggeplaatst in de lading. Eenmaal aangekomen bij transportbedrijf 2 was de container geopend. Vermoedelijk om te kijken of de container was opengemaakt. In het eerste zaaksdossier uit casus 181 viel de politie op dat moment binnen. In het tweede zaaksdossier is de vrachtwagen naar het oorspronkelijke afleveradres vertrokken, een groothandel in groente en fruit, alwaar men de Douane heeft gebeld omdat er iets mis zou zijn met de lading.

3.6.2 Oude casussen

Ook in de eerste (casussen 8 en 30), derde (casus 94) en vijfde ronde (casus 163) van de Monitor Georganiseerde Criminaliteit werd de smokkelmethode van het vervoeren van cocaïne in deklading gehanteerd door criminele samenwerkingsverbanden. Het ging in de verschillende casussen om hoeveelheden tussen de 250 en 3.000 kilo cocaïne. De cocaïne zat verstopt tussen dekladingen als flacons met water, cassave, garnalen, tin, schroot en fruit(pulp). De cocaïne werd naar Europa verscheept vanuit Zuid-Amerikaanse landen als Costa Rica, Colombia, Brazilië, Ecuador, Panama en Guatemala. Havens van aankomst in de casussen waren onder andere Amsterdam, Rotterdam en Antwerpen. In casus 94 ging het verscheppen via bedrijven die speciaal voor cocaïnesmokkel waren opgericht in Macedonië. Het zou daar makkelijker zijn om smokkelwaar aan wal te krijgen door middel van corruptie.

In casus 8 werd door de criminele groepering een marihuanatransport opgezet om de route te testen. Later zou via dezelfde route cocaïne worden getransporteerd. Het transport verliep via containers op een vrachtschip naar de haven van Hamburg, waarna de smokkelwaar naar Nederland werd vervoerd. Containers konden door middel van eigen of omgekochte personen in Colombia aan boord worden gebracht van een containerschip. Bij één van de transporten liet het cocaïne-transport door verschillende omstandigheden meer dan een jaar op zich wachten. Toen de container het schip op zou gaan, bleek er al een container met verdovende middelen op het schip te staan. Het criminele samenwerkingsverband vond het risico te groot om ook hun container te plaatsen op het schip. De container bleef achter op het haven terrein in Colombia en aan de autoriteiten werd 2.000 dollar 'bewaringsloon' betaald.

Corruptie speelde een grote rol in casus 163. In het dossier staat het volgende over de smokkelmethode van dit crimineel samenwerkingsverband:

Een groep verdovende middelenhandelaren importeert vooral cocaïne vanuit Zuid-Amerika in containers via de Rotterdamse haven. Daar maken zij gebruik van een

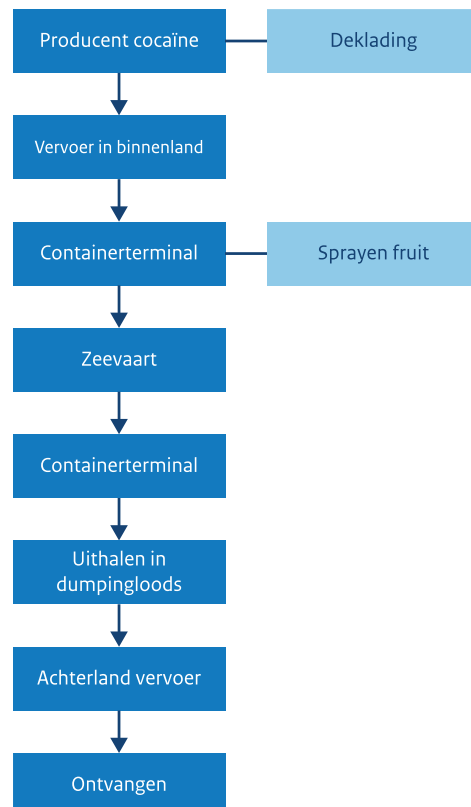
platte [corrupte] douanier, die er voor kan zorgen dat containers niet door de scan heen gaan. Door een container het label 'wit' [geen controle] mee te geven kan de douanier de container doorlaten, waarna het CSV [crimineel samenwerkingsverband] de beschikking heeft over de verdovende middelen. (casus 163)

De douanier hield in ruil voor een percentage van de binnengesmokkelde hoeveelheid verdovende middelen containers opzettelijk buiten douanecontroles. In die casus zien we ook terug dat de corrupte douanier de opdracht kreeg om een container zonder verdovende middelen te laten controleren. Zodoende zou het bedrijf in de systemen van de Douane een 'wit profiel' krijgen en als legitieme importeur geregistreerd komen te staan, waardoor de controle-intensiviteit voor volgende containers verminderd zou worden. Uiteindelijk heeft iemand anders binnen de Douane de legitieme container op wit gezet, waardoor de container niet werd gecontroleerd.

3.6.3 Rotten-methode

Een variant op het smokkelen van cocaïne in deklading, is de rotten-methode. In casus 182 werd deze smokkelmethode gehanteerd. In het opsporingsonderzoek staat beschreven dat deze methode vooral plaatsvindt in de haven van Antwerpen. Figuur 3.8 geeft inzicht in de modus operandi van deze smokkelmethode.

Figuur 3.8 Rotten methode

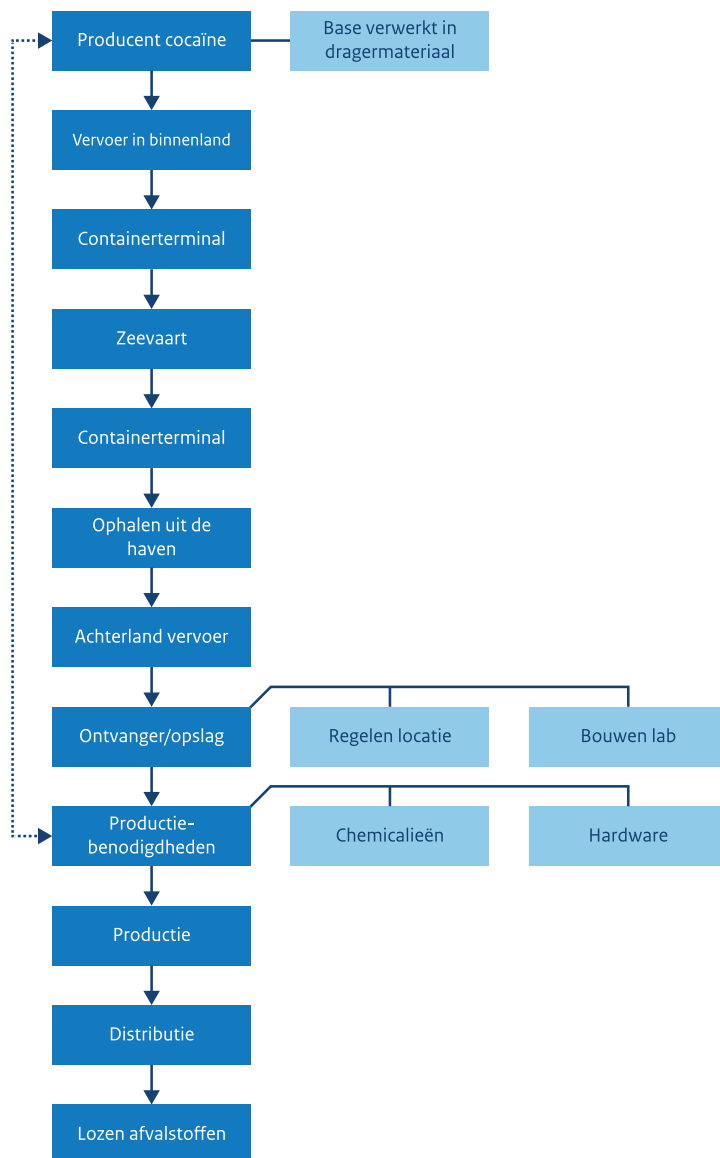
In casus 182 bespraken de verdachten via PGP-communicatie de mogelijkheid om vanuit Colombia cocaïne naar Antwerpen te smokkelen tussen een deklading fruit. Zij wilden gebruikmaken van de rotten-methode. De modus operandi was dat het crimineel samenwerkingsverband pallets fruit met daarin verstopt blokken cocaïne verscheepten. Het netwerk zorgde ervoor dat het fruit met een chemisch middel werd gesprayd, zodat het fruit overrijp of rot in de haven van Antwerpen zou komen. Het doel was dat het fruit zou worden afgekeurd en overgebracht naar een dumpingloods – een afvalloods voor afgekeurde partijen groente en fruit – alwaar corrupte havenmedewerkers de cocaïne uit de pallets konden halen.

Het crimineel samenwerkingsverband uit deze casus werkte samen met Colombianen met wie zij al eerder deze smokkelmethode hadden uitgevoerd. Nadat de blokken cocaïne tussen de pallets met fruit waren geplaatst, en het fruit was gesprayd met een chemisch middel, deelden personen in Colombia informatie met betrekking tot de partij cocaïne, zoals palletnummers, het aantal blokken en de stempels. Zodra de cocaïnecontainer in de haven van Antwerpen was gearriveerd, kwamen diverse personen binnen het crimineel samenwerkingsverband met elkaar in contact. Zij gingen ervanuit dat de pallets met fruit waren afgekeurd en naar de dumpingloods waren overgebracht. Eén van de betrokken personen binnen het crimineel samenwerkingsverband leek de eigenaar te zijn van deze dumpingloods. Hij faciliteerde met zijn eigen bedrijf de import van cocaïne. Een dag na aankomst in de haven, gingen diverse personen in de avond op zoek naar de verdovende middelen in de dumpingloods. Bij de loods stond een koerier klaar om de cocaïne, nadat deze zou zijn uitgehaald in de dumpingloods, direct naar Nederland te vervoeren.

3.6.4 *Cocaïnewaterij*

In deze ronde hebben we twee casussen (casus 182 en 194) geanalyseerd waarin cocaïne, verwerkt in dragermateriaal, is uitgewassen in een laboratorium in Nederland. Figuur 3.9 geeft een overzicht van het overkoepelende crime script van deze smokkelmethode in beide zaken. Casus 182 richt zich voornamelijk op het zoeken naar een geschikte locatie van de cocaïnewaterij, het bouwen van het laboratorium en het regelen van productiebehoeftes. Deze locatie is niet door de politie aangetroffen. Casus 194 daarentegen omvat het gehele proces: van acquisitie in Colombia tot aan de productie in Nederland. Dit laboratorium is door de politie aangetroffen. In het laboratorium werkten diverse Colombiaanse arbeidskrachten. De politie schatte in dat daar dagelijks honderden kilo's cocaïne konden worden geproduceerd.

Figuur 3.9 Cocaïnewaterij

Het crimineel samenwerkingsverband uit casus 194 voerde in steenkool opgeloste cocaïne in vanuit Colombia. Eén van de verdachten uit het netwerk verbleef enkele maanden in Colombia, en was verantwoordelijk voor de verzending van de deklading steenkolen naar de haven van Rotterdam. Eenmaal aangekomen in de haven zijn de containers vervoerd naar loodsen die werden gebruikt als opslaglocatie voor vloeistoffen en in steenkool opgeloste cocaïne. De criminele groepering had voor het vervoer in Nederland een vrachtwagencombinatie aangeschaft. Vanuit de loodsen werden *bigbags* met steenkool vervoerd naar de laboratoria.

Uit de opsporingsonderzoeken blijkt dat de criminele samenwerkingsverbanden uit casussen 182 en 194 professioneel te werk gingen. In beide casussen werd in de PGP-communicatie gesproken over het zoeken naar een geschikte locatie voor een cocaïnewaterij. Het moest gaan om een goed geïsoleerde en geventileerde locatie, zonder burens in verband met de geur en bewegingen rondom het lab. Voorkeur werd

gegeven aan een residentieel pand, omdat dit minder verdacht zou ogen dan een industrieel pand. In deze fase was binnen beide criminele netwerken één iemand de aangewezen persoon die op zoek ging naar een geschikte locatie en contact onderhield met de eigenaar van de locatie. Uit de PGP-gesprekken van casus 194 bleek dat het netwerk laboratoria op meerdere plekken heeft gehad, waaronder één in een grote vrijstaande schuur, één in een loods op het erf van een boerderij en één op een manege. De boeren werden contant betaald voor het verhuren van opslagruimte of ontvingen geld op hun rekening. In het geval van stortingen op de rekening was gebruikgemaakt van een katvanger die hiervoor een kleine vergoeding kreeg. Hiervoor werd een valselijk contract opgemaakt. Van één van de boeren is bekend dat hij 500 euro per maand contant kreeg. Het is niet duidelijk in hoeverre de boeren op de hoogte waren van de exacte werkzaamheden van het crimineel samenwerkingsverband.

Na het vinden van een geschikte locatie wordt overgegaan tot het bouwen van een laboratorium. Hiervoor werd door de criminele netwerken apparatuur aangeschaft, zoals filters voor de afzuiging en machines voor het mengen en persen. Ook werden in één van de casussen goederen/benodigdheden als Intermediate Bulk Containers²⁹, droogapparatuur, een verwarmingsketel, verpakkingsmateriaal en magnetrons aangetroffen. In casus 194 werden deze goederen aangeschaft in groothandels en bouwmarkten in Nederland. Tevens was in deze casus een lasser ingehuurd die voor het criminele netwerk een ketel had aangepast. Ook werden slaapplekken, een keuken en een eetgelegenheid geregeld voor de in het cocaïneleratorium werkzame Colombianen.

Om de cocaïne daadwerkelijk te kunnen uitwassen, dienen tevens chemicaliën te worden gekocht. In beide zaaksdossiers wordt gesproken over het aanschaffen van chemicaliën, als aceton, ammoniak, calciumchloride, kaliumpermanganaat, natriumhydroxide en zoutzuur. Dit zijn chemicaliën waarvan bekend is dat ze worden gebruikt voor de omzetting van cocaïnepasta naar cocaïnebase, en de omzetting van cocaïnebase naar cocaïnehydrochloride (Chessa et al., 2022). In casus 194 werden van diverse personen in Nederland chemicaliën gekocht. In casus 182 vonden twee geldoverdrachten plaats voor de betaling van de chemicaliën. Ten behoeve van de identificatie en veiligheid zijn bij deze geldoverdrachten tokens en wachtwoorden gebruikt.

Zodra deze productiebenodigdheden zijn vervaardigd, kan het crimineel netwerk overgaan tot de productiefase. Uit het dragermateriaal, zoals de steenkool in casus 194, kan de cocaïne worden geëxtraheerd, gezuiverd en neergeslagen. De geproduceerde cocaïne wordt omgezet in cocaïnehydrochloride dat vervolgens geperst, gedroogd en verpakt wordt. Na het productieproces werden de afvalstoffen van de productie geloosd. Het crimineel samenwerkingsverband uit casus 194 verkocht de teruggewonnen cocaïne aan afnemers in binnen- en buitenland. Verdachten in deze zaak hielden zich bezig met de doorvoer van cocaïne naar onder andere Zweden, Turkije en Engeland.

3.7 Verdienen, verdelen en besteden van criminele inkomsten

In deze paragraaf bespreken we het verdienen, verdelen en besteden van criminele inkomsten, voortkomend uit de smokkel van cocaïne. In paragraaf 3.7.1 staan de

²⁹ Containers bedoeld voor het opslaan en vervoeren van grote hoeveelheden vloeistoffen.

verdiensten van cocaïnesmokkel centraal, gevolgd door de verdeling van de verdiensten binnen een crimineel samenwerkingsverband in paragraaf 3.7.2. In paragraaf 3.7.3 wordt ingegaan op de bestedingen van criminele inkomsten.

3.7.1 *Verdiensten van cocaïnesmokkel*

De totale omvang van de winst die criminele samenwerkingsverbanden maken door de smokkel van cocaïne, wordt door opsporingsinstanties nagenoeg nooit volledig in beeld gebracht. In de vierde ronde van de Monitor Georganiseerde Criminaliteit staat beschreven dat dit te maken heeft met het feit dat er in opsporingsonderzoeken veelal geen of enkel gedeeltelijk boekhoudingen worden aangetroffen en verdachten over het algemeen geen informatie willen verschaffen over de inkomsten (Kruisbergen et al., 2012; Meloen et al., 2003, p. 343-344).

In de door ons bestudeerde opsporingsonderzoeken zien wij het hierboven geschetste beeld terug. In de onderzoeken kon vaak enkel worden afgegaan op wat er aan cocaïne werd onderschept en welke (straat)waarde dit vertegenwoordigde. Hierbij dient de kanttekening te worden geplaatst dat de geschatte (straat)waarde of omzet niet hetzelfde is als de daadwerkelijk gemaakte winst. Opbrengsten uit drugsproductie en -handel moeten doorgaans verdeeld worden over veel personen die daarvoor eveneens kosten maken (Reuter, 2014). Bovendien blijken veel verdiensten van de drugshandel niet in Nederland zelf, maar in andere landen neer te slaan (Kruisbergen et al., 2012). Onderstaande voorbeelden dienen dus enkel als illustratie van de bandbreedte van het wederrechtelijk verkregen voordeel zoals dat binnen een zaak in de opsporingsfase is berekend/verondersteld. Overigens wordt in lang niet alle opsporingsonderzoeken een wederrechtelijk verkregen voordeel berekend. Wel wordt duidelijk dat het bij de smokkel van cocaïne via of naar Nederland om hoge bedragen kan gaan, die kunnen oplopen tot in de miljoenen euro's. In casus 187 werd door de politie een behoorlijk bedrag aan contanten aangetroffen tijdens een doorzoeking van een woning. De zaaksofficier vertelde daar het volgende over:

Bij de aanhouding van een van die [naam verdachten] is er in de woning waar hij vaak kwam, waar een vriendje van hem woonde (...) bijna drie miljoen euro aangetroffen in contanten. Die had hij daar gestashd [opgeslagen]. (casus 187)

In casus 195 werd voor enkele leden van het criminele samenwerkingsverband het wederrechtelijk verkregen voordeel in euro's specifiek genoemd. Deze bedragen varieerden tussen de 91 duizend en 63 miljoen euro. Hiermee wil nog niet worden gezegd dat deze bedragen uiteindelijk ook standhouden in de rechtbank. Eerder werd in de vierde ronde van de Monitor Georganiseerde Criminaliteit al vastgesteld dat door het gerecht vaak een kleiner wederrechtelijk verkregen voordeel wordt vastgesteld dan in het opsporingsonderzoek is berekend (Kruisbergen et al., 2012).

Ook in eerdere monitorrondes zien we dat het bij cocaïnesmokkel om hoge bedragen kan gaan die oplopen in de miljoenen euro's (casus 58, casus 100, casus 101, casus 131, casus 139 en casus 140).

3.7.2 *Verdeling van criminele inkomsten*

In de opsporingsdossiers is nauwelijks informatie te vinden over de manier waarop criminele inkomsten worden verdeeld onder de leden van een crimineel

samenwerkingsverband. Dit heeft onder andere te maken met het eerder aangehaalde punt dat (volledige) informatie over inkomsten vaak niet voorhanden is voor opsporingsinstanties. In de vierde ronde van de Monitor Georganiseerde Criminaliteit is gekeken naar de verdeling van criminele inkomsten in onder andere drugszaken. Daar werd geconstateerd dat de winst voornamelijk verdeeld wordt naar gelang de positie van iemand binnen het samenwerkingsverband. Personen die deel uit maken van de kern van het samenwerkingsverband krijgen het grootste aandeel van de winst (Kruisbergen et al., 2012). Bij het smokkelen van cocaïne is degene die ervoor kan zorgen dat de drugs succesvol aankomen en worden geïmporteerd degene die de meeste winst maakt. Dit heeft voornamelijk te maken met de grote afstand die moet worden afgelegd om de cocaïne van de productielocaties naar de afzetmarkten te krijgen. Bij de invoer van cocaïne zijn de organisatoren/financiers de grootverdieners. Zij verdienen vaak aanzienlijk meer dan overige betrokkenen als bewaarders, koeriers, verpakkers en versnijders (Bushway & Reuter, 2008).

In enkele casussen uit de zesde ronde van de monitor komen een aantal aanknopingspunten terug voor verdelingen. Zo werd bij het criminele samenwerkingsverband uit casus 186 gebruikgemaakt van een kasboekhouding voor de verdeling van het geld. V1 hield, onder leiding van V2, in zijn telefoon de kasboekhouding bij. V2 gaf opdrachten tot het bijwerken van de boekhouding en wie er betaald moest worden. In het kasboek werden contante geldstromen bijgehouden. Er stonden veelal geen data genoteerd, enkel bedragen en (bij)namen. De aantekeningen in het kasboek waren zeer versluierd, waarschijnlijk met de bedoeling om de herkomst van de gelden te verhullen.

De criminele samenwerkingsverbanden uit casussen 191 en 195 werkten met fictieve dienstverbanden waarbij leden 'loon' uitbetaald kregen in een poging om het zwart verdiende geld richting de reguliere markt te brengen. Ook in eerdere monitorrondes kwam naar voren dat criminele samenwerkingsverbanden in sommige gevallen gebruikmaakten van fictieve dienstverbanden (bijvoorbeeld casus 131 en casus 170).

In casus 189 werden hele concrete bedragen genoemd die facilitators ontvingen. In het dossier staat dat medewerkers van een beveiligingsbedrijf op een haven terrein bedragen tussen de 100.000 en 150.000 euro ontvingen, waarbij het bedrag afhing van de hoeveelheid cocaïne dat werd doorgelaten. Bij uithalers werd gekeken naar ervaring. Een ervaren uithaler ontving 150.000 euro, terwijl een nieuwe uithaler start met een bedrag van 100.000 euro. De uithalers kregen borgbedragen, variërend tussen de 5.000 en 10.000 euro, voor het geval een invoer zou mislukken of ze zouden worden aangehouden. Ook staat beschreven dat een douanier en een chauffeur ieder 100.000 euro ontvingen voor hun werkzaamheden. In eerdere monitorrondes komen in enkele casussen ook concrete bedragen voorbij. Zo kregen Schipholmedewerkers in casus 102 bijvoorbeeld 10.000 gulden per koffer per persoon, en in casus 119 40.000 gulden per gelukt transport. Bolletjesslikkers ontvingen rond de 5.000 euro per ingevoerde kilo (casus 139 en casus 140) en in casus 151 werd gesproken over een chauffeur die 10.000 euro ontving per rit.

3.7.3 *Besteding van criminele inkomsten*

Wanneer we kijken naar de besteding van criminele inkomsten in de nieuwe zaken rondom cocaïnesmokkel zien we een overlap met de bevindingen uit de tweede en vierde ronde van de Monitor Georganiseerde Criminaliteit (Kleemans et al., 2002; Kruisbergen et al., 2012). Voor zover daar iets over staat beschreven in dossiers, gaat

het vaak om een combinatie van een luxueuze levensstijl (in binnen- en/of buitenland) en het investeren in nieuwe partijen cocaïne. Bij een luxueuze levensstijl kan worden gedacht aan het aankopen van vastgoed, exclusieve horloges, merkkleding en dure auto's. In het requisitoir uit casus 184 staat bijvoorbeeld:

Het onderzoek [onderzoeksnaam] heeft gedurende de looptijd maar ook al daarvoor – via de binnen dat onderzoek opgenomen zaaksdossiers [naam van twee zaaksdossiers] – een staaltje ondermijning laten zien waar je U tegen kunt zeggen. We zien verdachten – V1 voorop – op zeer grote voet leven. Hij verblijft in luxe woningen in binnen- en buitenland, verplaatst zich in dure auto's, heeft tienduizenden euro's "handgeld", drinkt de duurste cognacs en champagnes en reist met regelmaat naar diverse buitenlandse landen waar hij verblijft in dure hotels en zich laaft in exclusieve restaurants. En dat allemaal zonder over enig legaal inkomen te beschikken. (casus 184)

Ook in een interview met een zaaksofficier kwam de besteding van criminele inkomsten aan bod:

(...) Bij alle doorzoekingen hebben we wel veel dure merkkleding. Nou ja de bekende merken. Tasjes, schoenen. Dat soort dingen. Ik had nog nooit een Louis Vuitton brandblusser gezien. Nou die bestaan. (...) Kijk in dat soort spullen kun je crimineel geld kwijt. Je kunt niet een huis van een miljoen kopen. (...) Ze gaan wekelijks naar de PC Hooft en geven daar het geld uit. En dat zie je ook. (casus 189)

In opsporingsdossiers uit eerdere monitorrondes werd tevens gesproken over de aankoop van vastgoed, dure auto's en luxegoederen, en het maken van verre reizen (casus 11, casus 30, casus 43, casus 58, casus 70, casus 96, casus 100, casus 101, casus 124, casus 163 en casus 167). Zo blijkt ook uit onderstaand citaat:

Het is duidelijk dat hij ruim leeft. Zo ziet men (...) het volgende: regelmatig buiten de deur eten en gebruikmaken van taxi's, kinderen met dure hobby's, voetbalwedstrijden in het buitenland bijwonen van Ajax, een tuinman in dienst, briefjes van duizend [euro] liggen los in huis, etc. Aan voertuigen had hij auto's en motoren in zijn bezit t.w.v. ruim 190.000 gulden; aan vaartuigen o.a. boten en jet ski's t.w.v. eveneens 190.000 gulden; verder een autotelefoon die hem 120 gulden per maand kost en een vakantie naar [Nederlandse Antillen] van 17.500 gulden. (casus 27)

Naast dat het geld in Nederland wordt uitgegeven zijn er voorbeelden van investeringen in het buitenland. Zo wordt bijvoorbeeld vastgoed aangekocht in Spanje, Suriname, de Nederlandse Antillen, Andorra en de Dominicaanse Republiek. Dit zien we zowel terug in de zaken uit eerdere rondes als in de huidige monitorronde (casus 58, casus 70, casus 100, casus 101, casus 102, casus 124, casus 140 en casus 195). Al kan het ook om vermoedens gaan die lastig bewezen kunnen worden. Dit wordt toegelicht in een interview met een zaaksofficier uit casus 189:

Dat ze ook wel vaak in het buitenland onroerend goed hebben of bankrekeningen. En daar krijg je onvoldoende zicht op. Dat heeft ook gewoon alles te maken met rechtshulp die we in dat soort landen en Dubai gewoon heel moeilijk krijgen. (casus 189)

Ook wordt vaak een deel van de winst gebruikt om te herinvesteren in drugstransporten (casus 6, casus 131, casus 140 en casus 195). Dit gebeurt niet alleen in de vorm van cash, maar kan ook middels ruilhandel van luxegoederen. Uit een interview met een zaaksofficier komt het gebruik van horloges naar voren:

(...) Van horloges is bekend dat die gebruikt worden als betaalmiddel in de onderwereld. En dat zag je ook wel op het moment dat er bijvoorbeeld over prijzen werd gesproken voor drugs dan werd er ook gesproken over om dan bijvoorbeeld met klokkies te betalen. Dus juist die dure merken die zie je ook steeds vaker, in ieder geval in dit onderzoek, echt wel naar boven komen als betaalmiddel bijvoorbeeld. Dus dan heb je enerzijds een soort van de legitieme achterkant van handel in de horloges, maar ja ook natuurlijk om te gebruiken als betaalmiddel in de onderwereld. Hetzelfde geldt voor auto's. Die zie je ook een rol spelen bij die criminele drugstransacties. Ietsje minder maar bij P1 [een overige betrokkene] hebben we natuurlijk wel gezien dat er een soort van beloning werd gegeven. Krijgt die een dikke Mercedes cadeau. (casus 195)

Niet in alle opsporingsonderzoeken is onderzoek gedaan naar de manier waarop criminele samenwerkingsverbanden het verdiende geld besteden. Het is aannemelijk dat wanneer de besteding van het crimineel verkregen vermogen niet bijdraagt aan de bewijsvoering van een zaak, er niet zal worden ingezet op het achterhalen daarvan.

3.8 Recapitulatie

In dit hoofdstuk hebben we een overzicht gegeven van de verschillende smokkelmethoden van cocaïne via of naar Nederland in de verschillende rondes van de monitor. Dit overzicht komt voort uit de (her)analyse van 34 oude casussen en 12 casussen uit deze zesde ronde van de Monitor Georganiseerde Criminaliteit.

In deze monitorronde zagen we een diversiteit aan smokkelmethoden, waarbij enkel de methoden over het water in de opsporingsdossiers in beeld zijn gekomen. Dat wil niet zeggen dat de criminele samenwerkingsverbanden uit de door ons bestudeerde casussen zich niet bezighielden met het vervoeren van cocaïne via bijvoorbeeld de lucht; enkel dat deze smokkelmethoden tijdens de geanalyseerde opsporingsonderzoeken niet in beeld zijn gekomen.

In deze zesde ronde van de monitor zijn er acht methoden die vallen binnen de crime scripts uit het onderzoek van Staring et al. (2019). Passend binnen het containerscript zijn we de rip-on/rip-off methode, de switchmethode en het gebruik van kopiecontainers tegengekomen. In het geval van het scheepsscript zijn dat de drop-off methode en het afloopsценario. Tot slot vallen binnen het ladingsscript het smokkelen van cocaïne via deklading, de rotten-methode en het gebruik van een cocaïnewaterij. De meeste van deze methoden zijn we enkel in de zesde ronde van de Monitor Georganiseerde Criminaliteit tegengekomen. Het smokkelen van cocaïne via deklading is daarentegen iets wat we ook veel voorkomt in de oude casussen. Tevens zien we in de oude casussen ook al de rip-off methode en de inzet van medewerkers op een containerschip (het afloopsценario) terug. Smokkelmethoden die we enkel bij de oude casussen zien, zijn het constructiesценario, waarbij cocaïne werd weggewerkt in een verborgen compartiment van een container, en het gebruik van eigen vaartuigen. Een officier vertelde in een verdiepend interview dat de hoeveelheid aan verschillende smokkelmethodes het gevolg kan zijn van risicospreiding.

De hoeveelheid gesmokkelde cocaïne varieert in de casussen uit de zesde ronde sterk, tussen de 200 en 16.000 kilogram cocaïne. In de eerste vijf rondes liggen de hoeveelheden gesmokkelde cocaïne via het water lager, maar zien we in casus 100 (ronde drie van de monitor) toch ook al een zending van 3.000 kilogram terug. Waar we in de eerste vijf rondes nog weleens een smokkelpoging zien uit Suriname en Curaçao, zien we dat in de zesde ronde niet meer terug. Cocaïne werd in de casussen uit de zesde ronde vanuit Zuid-Amerikaanse landen als Costa Rica, de Dominicaanse Republiek, Paraguay, Panama, Ecuador, Brazilië en Colombia naar Europa verscheept. Een officier vertelde in een verdiepend interview dat criminele samenwerkingsverbanden tegenwoordig veel verschillende routes gebruiken, en dat het aantal landen waar de opsporing zich op moet richten groeit. Eén van de nieuwe routes zou via West-Afrika zijn. Echter kan de vraag worden opgeworpen of het om een nieuwe of hernieuwde route gaat. Een van de oude casussen uit 2008 richtte zich namelijk ook al op een transport van verdovende middelen naar West-Afrika.

In de eerste vijf rondes van de monitor zijn veel casussen geanalyseerd waarin cocaïne via luchthavens werd vervoerd. De smokkelmethoden die werden gebruikt zijn het vervoeren van cocaïne via luchtvracht of postpakketten, het verstoppert van cocaïne aan boord van een vliegtuig en het inzetten van koeriers. Koeriers verstopten cocaïne in hun bagage, plakken pakketten op hun lichaam of slikken bolletjes cocaïne door. De hoeveelheid gesmokkelde cocaïne ligt in deze casussen lager ten opzichte van het vervoer via het water. In één van de casussen waarin cocaïne aan boord werd verstopt, kon bijvoorbeeld maximaal tien kilogram worden verstopt in de holle ruimte van een wc. In het geval van luchtvracht lagen de hoeveelheden wel hoger.

Hoewel de luchtvaartcasussen niet één-op-één kunnen worden vergeleken met de casussen uit de zesde ronde, zien we wel parallellen. Ook in de luchtvaartcasussen zien we smokkelen via deklading terug. Allereerst bij de smokkel via luchtvracht, door bijvoorbeeld cocaïne te vervoeren met als deklading bloemen of fruitpulp. Daarnaast vertonen ook koeriers, die cocaïne verhullen door het in hun bagage te verstoppert, op hun lichaam te plakken of bolletjes door te slikken, een zekere overeenkomst met het gebruik van deklading. In dat geval zijn het de koeriers die de deklading zijn. In het geval van het smokkelen van cocaïne in bagage zien we ook parallellen met het afloopsценario. Net als bij de havencasussen zijn er corrupte contacten op de luchthavens die ervoor zorgen dat controles kunnen worden ontweken. Bij het verstoppert van cocaïne aan boord van een vliegtuig zijn corrupte medewerkers op de luchthaven van groot belang. In de door ons bestudeerde oude casussen zien we schoonmaakploegen die cocaïne verstoppert in vliegtuigen op de luchthaven van vertrek en schoonmakers die deze op Schiphol uithalen. Hier zien we een parallel met het scheepsscript waarbij medewerking van corrupte medewerkers een belangrijke rol speelt en controles in havens worden vermeden.

Wat betreft het verdienen, verdelen en besteden van criminele inkomsten zien we een zekere continuïteit ten opzichte van eerdere monitorrondes in de zin dat hier door de jaren weinig zicht op wordt gekregen. De verdiensten van cocaïnesmokkel worden in lang niet alle opsporingsonderzoeken berekend. Wel zijn er indicaties dat de smokkel gepaard gaat met miljoenen euro's. Vergelijkbaar is het voor opsporingsinstanties lastig om goed zicht te krijgen op de manier waarop criminele inkomsten worden verdeeld binnen een crimineel samenwerkingsverband. Slechts in enkele casussen worden concrete bedragen genoemd. Beter zicht is er op de manier waarop verdachten hun geld besteden. Net als in eerdere monitorrondes, zien we dat verdachten in de

door ons bestudeerde casussen er een luxueuze levensstijl op na houden en/of hun geld investeren in het buitenland en in nieuwe partijen cocaïne.

4 Criminele samenwerkingsverbanden betrokken bij de invoer van cocaïne naar of via Nederland

In dit hoofdstuk geven we een beeld van criminele samenwerkingsverbanden die betrokken zijn bij de invoer van cocaïne naar of via Nederland. We richten ons hierbij op 45 dossiers over criminele samenwerkingsverbanden; 34 zaken³⁰ zijn afkomstig uit de eerste vijf rondes van de monitor en elf opsporingsonderzoeken³¹ zijn geanalyseerd voor de onderhavige rapportage. We beginnen dit hoofdstuk in paragraaf 4.1 met een beschrijving van de structuur van de samenwerkingsverbanden die in de 45 zaken naar voren komen. In paragraaf 4.2 geven we een beschrijving van de omvang van deze zaken. Hierin besteden we aandacht aan de hoeveelheid verdachten, maar ook wat de door ons bestudeerde dossiers ons leren over keuzes die gemaakt zijn gedurende het opsporingsonderzoek. Vervolgens gaan we in paragraaf 4.3 nader in op een aantal rollen die in de Nederlandse cocaïnesmokkel zijn te ontwaren. In paragraaf 4.4 belichten we wat er in de door ons geanalyseerde zaken bekend is over het ontstaan van de samenwerking tussen de verdachten. We besluiten dit hoofdstuk in paragraaf 4.5 met een korte recapitulatie waarbij we ingaan op de overeenkomsten en verschillen tussen de 'oude' en de 'nieuwe' zaken.

4.1 Structuur van de samenwerkingsverbanden betrokken bij de invoer van cocaïne

In de loop der jaren hebben de rapportages van de Monitor Georganiseerde Criminaliteit nadrukkelijk tegenwicht geboden aan dominante, zogenoemde 'oerbeelden' van georganiseerde misdaadgroepen. In de eerste ronde van de Monitor Georganiseerde Criminaliteit (Kleemans et al., 1998, p. 36) wordt opgemerkt dat de groeperingen binnen één van de onderzochte misdaadvelden op het eerste oog nog het meest lijken op piramidale organisaties: samenwerkingsverbanden die betrokken zijn bij de smokkel van grote partijen verdovende middelen. In het bijzonder wordt daarbij gewezen op de in- en doorvoer van hasj via schepen, omdat dit wordt getypeerd als een logistiek complexe activiteit met verschillende verdachten in hiërarchisch verschillende rollen. Een dergelijke hiërarchische structuur zien we ook terug in een van de zaken over de invoer van cocaïne uit de eerste ronde van de monitor:

Verdachten V1, V2 en V3 waren de belangrijkste; zij hadden de organisatie opgebouwd en leidden deze; zij stuurden de overige leden aan betreffende alle uitvoeringshandelingen. V1 nam echter altijd de eindbeslissingen en besliste ook over de financiële afwikkeling van zaken. Ook gaf V1 direct opdrachten aan o.a. V6 om bepaalde zaken te regelen. Om te zorgen dat de hoofdverdachten niet in verband konden worden gebracht met strafbare feiten, werden alle uitvoerende activiteiten gedelegeerd aan hiërarchisch ondergeschikten. (...) Ook tussen de ondergeschikten bestond weer een rangorde. (...). De hiërarchische lijn is duidelijk en ruwweg in 3 lagen onder te verdelen: V1, V2 en V3 als leidinggevenden, waarbij

³⁰ Niet alle zaken, zoals ook staat beschreven in het eerste hoofdstuk, gaan exclusief over de invoer van cocaïne. We hebben voor dit hoofdstuk ook de polydrugzaken meegenomen waarin de samenwerkingsverbanden zich ook bezighielden met de invoer van cocaïne.

³¹ Een van de zaken richtte zich primair op witwassen en die hebben we voor de beschrijving van het criminele samenwerkingsverband in dit hoofdstuk niet meegenomen.

V1 het laatste woord had; daaronder een aantal personen, zoals V4, V5, V6, V7, V11, V14, V15 en V19, die zorgdroegen voor o.a. opslag, betaling, begeleiding/beheer van zendingen en die op hun beurt ook weer activiteiten aan ondergeschikten delegeerden; daaronder de laag van uitvoerders: de koeriers en personen die hand- en spandiensten verrichtten, zoals V8, V9, V10, V12, V13 en V17 (casus 11).

Ook in andere beschrijvingen van de samenwerkingsverbanden uit eerdere rondes van de monitor zien we elementen terug die appelleren aan de mythische oerbeelden, zoals: 'Het was een zeer strak geleide, hiërarchisch gestructureerde organisatie' (casus 6), 'De organisatie kende een hiërarchische structuur, waarbij de zeggenschap binnen de organisatie beperkt werd tot een aantal kernleden, welke de feitelijke leiding hadden binnen de organisatie' (casus 58) en 'Er is sprake van een duidelijke hiërarchische structuur en een taakverdeling binnen de groep die bestaat uit meerdere "divisies"' (casus 90).

Een centrale bevinding in de verschillende rondes van de Monitor Georganiseerde Criminaliteit (1998, p. 41; 2002, p. 141) is echter dat de onderzochte criminele samenwerkingsverbanden niet overeenkomen met het oerbeeld van het bureaucratiemodel. Een eerste voorbeeld hiervan vormt een zaak uit de eerste monitorronde (casus 27) waarin ongeveer 25 verdachten naar voren komen die in wisselende samenstelling samenwerkten. Twee verdachten worden aangemerkt als de dubbelkoppige leiding. Ondanks dat het bestudeerde criminele samenwerkingsverband geen piramidale structuur kent, meent een voor deze zaak geïnterviewde medewerker van een bijzondere opsporingsdienst dat er nog andere mensen niet geïdentificeerd zijn die in hiërarchische zin boven de hoofdverdachten zouden staan. Er zou, met andere woorden, volgens deze respondent nog geen zicht zijn verkregen op het volledige samenwerkingsverband. Alhoewel de mogelijkheid bestaat dat er andere verdachten in meer organisatorische rollen betrokken zijn, illustreert deze constatering ook de hardnekkigheid van de beeldvorming over de organisatie van criminele samenwerkingsverbanden. In meer interviews over de structuur, ook in het kader van de meest recent bestudeerde zaken, lijkt men beducht op het bestaan van een leider aan de top van de organisatie die buiten beeld is gebleven.

Een tweede verschil met het bureaucratiemodel is volgens Kleemans en collega's (1998, p. 37) gelegen in het feit dat de verdachten, zowel diegenen met een meer organisatorische rol als degenen die faciliterende of uitvoerende rollen vervullen, zelden werkzaam zijn voor slechts één bepaalde organisatie of persoon. Een zaak in de tweede ronde van de monitor is hiervan een voorbeeld. Het criminele samenwerkingsverband bestaat uit in totaal 80 verdachten die onderdeel uitmaken van in totaal zes groeperingen met elk eigen hoofdverdachten in een aansturende rol. In plaats van een vastomlijnde organisatie wordt het criminele samenwerkingsverband getypeerd als een netwerk. Ook in veel van de andere zaken zien we dat het geheel van verdachten wordt beschreven als een crimineel netwerk (Kleemans et al., 1998, p. 35-36). Meer recente studies naar de bij invoer van cocaïne betrokken organisaties typeren de bestudeerde samenwerkingsverbanden eveneens als fluïde criminele netwerken (Boerman et al., 2017; Chessa et al., 2022; Staring et al., 2019, p. 73-74).

Alhoewel het denken in termen van criminele netwerken een ander theoretisch perspectief behelst op criminele samenwerkingsverbanden, betekent dit volgens Kleemans en collega's (1998, p. 41; 2002, p. 141) niet dat er geen sprake is van hiërarchische verhoudingen. In een van de door ons bestudeerde zaken wordt dit als

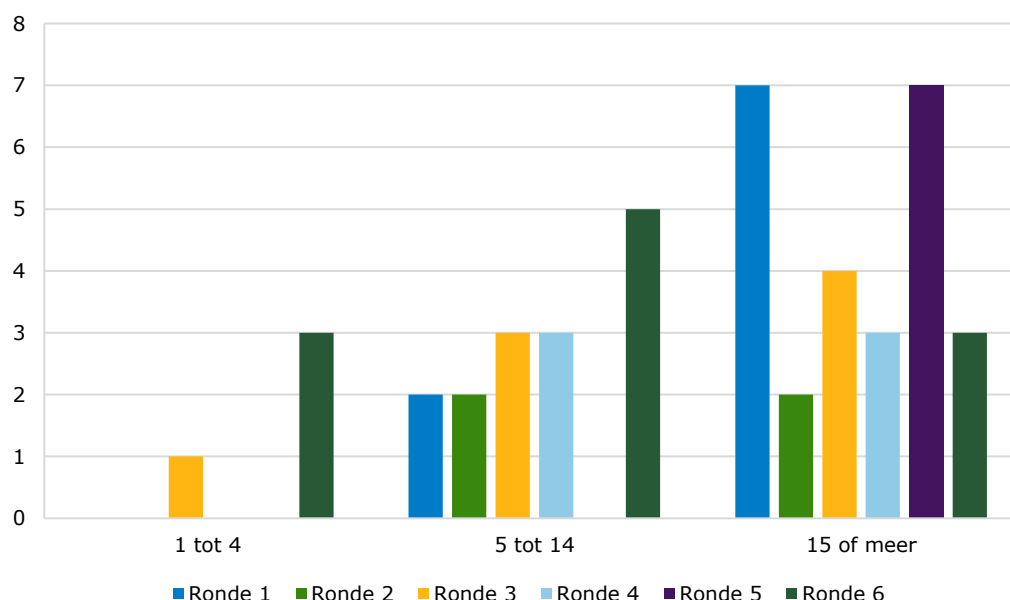
volgt geëxpliciteerd: 'binnen de afzonderlijke groepen is wel sprake van zekere hiërarchie, maar binnen het bredere netwerk niet' (casus 43). Er zijn – zoals we in het volgende hoofdstuk en in paragraaf 4.3 uitvoeriger zullen toelichten – wel degelijk 'hoofdrospelers' die een organisatorische rol hebben en getypeerd kunnen worden als 'misdaadondernemers'. Zij kunnen, vervolgens, samenwerken met andere hoofdrospelers. Bovendien komen er in de dossiers verdachten naar voren in meer faciliterende en uitvoerende rollen en ook hun activiteiten hoeven zich niet te beperken tot een bepaald door de politie of het Openbaar Ministerie afgebakend crimineel samenwerkingsverband.

4.2 Hoeveelheid verdachten in de bestudeerde zaken over de invoer van cocaïne

Voordat we in paragraaf 4.3 meer gedetailleerd ingaan op de verschillende rollen van de verdachten in de door ons bestudeerde criminele samenwerkingsverbanden, geven we eerst een beeld van de omvang van de zaken. We doen dit aan de hand van de hoeveelheid verdachten die per zaak in beeld is gekomen. De hoeveelheid verdachten geeft ons een indicatie van de omvang van het criminele samenwerkingsverband, maar leert ons ook iets over de structuur en organisatie. Wel merken we op, zoals ook benoemd in het eerste hoofdstuk, dat het beeld van de structuur en organisatie van een crimineel samenwerkingsverband, en de hoeveelheid verdachten en hun rollen, vooral gezien moet worden als het product van keuzes die door de politie en het Openbaar Ministerie tijdens het opsporingsonderzoek zijn gemaakt.

Figuur 4.1 geeft een overzicht van de hoeveelheid verdachten die actief is bij de invoer van cocaïne via of naar Nederland. We hebben ons hierbij gebaseerd op het totaal aantal personen dat in een bepaalde zaak als verdachte is aangemerkt. Dit hoeft niet te betekenen dat deze verdachten ook allemaal veroordeeld zijn of onderdeel uitmaken van het crimineel samenwerkingsverband dat centraal staat in het opsporingsonderzoek. Per zaak noemen we niet het exacte aantal verdachten, maar kiezen we omwille van herleidbaarheid voor drie categorieën. We lichten deze categorieën nader toe en beginnen met de zaken waarin meer dan vijftien verdachten naar voren komen.

Figuur 4.1 Aantal verdachten per casus, uitgesplitst voor de verschillende monitorrondes

Van de 45 bestudeerde dossiers zijn in 26 zaken meer dan vijftien verdachten teruggekomen. In 13 van deze 26 zaken gaat het bovendien om meer dan twintig verdachten, met enkele uitschieters tot meer dan dertig verdachten. In deze opsporingsonderzoeken is met andere woorden een omvangrijke hoeveelheid verdachten in beeld gebracht, hetgeen het mogelijk maakt iets te zeggen over de structuur van het criminele samenwerkingsverband en de verschillende rollen die verdachten daarin lijken te vervullen. Goed om op te merken is dat in 20 van de 45 door ons bestudeerde zaken artikel 140 van het Wetboek van Strafrecht ten laste is gelegd. In een zaak met meer dan twintig verdachten in de tweede ronde (Kleemans et al., 2002) lichtte een geïnterviewde teamleider toe: 'Wij pakken de mensen op concrete feiten. Anders hadden we nog 100 man extra kunnen aanhouden' (casus 43). Deze uitspraak werd gevolgd door de uitleg dat deze respondent artikel 140 nog maar zelden toepast, omdat het in de praktijk volgens hem, en ook andere teamleiders of Officieren van Justitie in de door ons bestudeerde dossiers, lastig blijkt om tot een veroordeling op grond van artikel 140 Wetboek van Strafrecht te komen. In de meest recent bestudeerde dossiers zien we dat in vier van de elf zaken wel artikel 140 ten laste is gelegd.

Uit het bovenstaande volgt dat de door ons bestudeerde dossiers zicht geven op een crimineel samenwerkingsverband, maar dat dit niet per definitie ook een criminele organisatie hoeft te zijn. Dit betekent ook, zoals we in de volgende paragrafen nog nader zullen toelichten, dat niet alle verdachten elkaar (hoeven te) kennen of daadwerkelijk met elkaar hebben samengewerkt. Zo komen we zaken tegen met meerdere zaaksdossiers waarin de verdachten in de respectievelijke zaaksdossiers geen contact met elkaar hebben en primair verbonden lijken door hun contact met één van de verdachten – doorgaans de hoofdverdachte. In een van de recente zaken zien we bijvoorbeeld een samenwerkingsverband dat zich bezighoudt met de invoer van diverse partijen cocaïne op verschillende momenten in de tijd. In de verschillende zaaksdossiers komen verschillende verdachten naar voren, met de hoofdverdachte als verbindende schakel of als gedeeld (zakelijk) contact. In meer algemene zin betekent

dit, zoals naar voren werd gebracht in een van de interviews, dat de criminele samenwerkingsverbanden die naar voren komen in het dossier – met name in het geval van vijftien of meer verdachten in een zaak – niet altijd gezien moeten worden als één netwerk: 'het zijn verschillende groepen die met elkaar in verschillende samenstellingen samenwerken. En hij had gewoon een eigen netwerk en deed ook zaken met [naam verdachte]' vertelde een zaaksofficier (casus 183). We zien dit bijvoorbeeld in zaken waarin allerlei afnemers van de cocaïne die wordt geïmporteerd als verdachte meegenomen worden (casus 6, 22, 163, 183).

Er zijn echter wel voorbeelden van zaken met meer dan vijftien verdachten waarin een hoofdverdachte gezien kan worden als de centrale figuur, met daaromheen een min of meer vaste kern met wie hij duurzaam lijkt samen te werken. Een voorbeeld hiervan vinden we in een recente zaak. In het dossier valt te lezen dat er binnen 'de organisatie' ook subgroepen vallen te onderscheiden: 'Deelnemers van deze subgroepen dragen door hun handelen in een verder verband bij aan de doelen van de organisatie van V1 en vormen op zichzelf ook een of meer criminele organisaties' (casus 195). Ondanks dat we hier meerdere voorbeelden van zien in de door ons bestudeerde zaken, werken lang niet alle verdachten op een vergelijkbare manier samen in subgroepen. In zaken met meer dan vijftien verdachten is het eerder zo dat het dossier zicht geeft op verschillende verdachten die een bepaalde faciliterende of uitvoerende rol vervullen, zoals medewerkers van een bagagekelder (bijvoorbeeld casus 102, 126 en 159), koeriers (casus 58 en 99), uithalers (casus 186 en 189) of verdachten die werkzaam zijn in een cocaïnewaterij (casus 194). Op deze rollen gaan we in de volgende paragraaf nader in.

In de tweede categorie zien we zaken met meer dan vijf maar minder dan vijftien verdachten. Nog steeds gaat het hier, zeker in zaken met meer dan tien verdachten, om omvangrijke samenwerkingsverbanden. In deze dossiers zien we dat zowel verdachten in organisatorische rollen in beeld komen, als verdachten in meer uitvoerende rollen. Ook hier rijst het beeld dat het bestudeerde dossier niet per definitie zicht geeft op een criminele organisatie, maar eerder op meerdere, soms los van elkaar opererende, samenwerkingsverbanden. Casus 99 vormt hiervan een illustratie: de beschrijving in het dossier maakt duidelijk dat het gaat om twee afzonderlijke groeperingen die zich bezighouden met de smokkel van cocaïne naar Nederland. De ene groepering betreft een familieorganisatie rondom V1 en V2 en richt zich op koeriers die bolletjes cocaïne slikken en vervoeren van Curaçao naar Nederland. De andere groepering lijkt zich te concentreren rondom V3 die actief was zowel in de Dominicaanse Republiek als in Rotterdam en afzonderlijke smokkelactiviteiten organiseerde vanuit zowel Curaçao als de Dominicaanse Republiek naar Nederland.

Ten slotte komen we ook een aantal kleinere samenwerkingsverbanden tegen in de door ons bestudeerde dossiers. Het gaat hierbij om zaken waarin minder dan vijf personen als verdachte zijn aangemerkt. Een voorbeeld hiervan komen we tegen in de derde ronde van de monitor:

De groepering betreft een familieorganisatie bestaande uit broer V1, zus V2 en haar zoon V3. V1 wordt gekenmerkt als de intellectuele dader en wordt omschreven als een intelligente man. Hoewel V1 en V2 op gelijk niveau stonden en allebei opdrachten gaven aan V3, stak V1 er naar de mening van het team toch duidelijk boven uit. (casus 96)

Het is opmerkelijk te noemen dat drie voorbeelden van dergelijke kleine zaken naar voren komen in de recent door ons bestudeerde zaken. Als we nader inzoomen op deze dossiers dan zien we dat de focus van de opsporingsactiviteiten lijkt uit te gaan naar de handel en wandel van een specifieke verdachte. Deze opsporingsonderzoeken zijn, met andere woorden, niet gericht op het hele criminele samenwerkingsverband, maar op de activiteiten van een bepaald persoon. In één van de zaken lezen we het volgende: 'V1 leek vooral zelfstandig te opereren. Hij had wel contacten met anderen over de handel, maar uit het onderzoek is niet gebleken dat er sprake was van een netwerk' (casus 185). In een andere recente zaak vertelde de zaaksofficier dat er wellicht wel sprake was van een netwerk, maar dat er gekozen is om hier niet op in te zetten:

Puur voor deze zaak, zit veel meer organisatie achter, maar het was eigenlijk V1 zelf, de chauffeur, de secretaresse van V1 en de persoon die eigenlijk de drugs had ingevoerd. Maar op de achtergrond spelen er natuurlijk veel meer organisaties mee, maar die zijn eigenlijk een beetje buiten het onderzoek gehouden. (casus 181)

Hier zien we dat er nadrukkelijk sprake is van een keuze in het opsporingsonderzoek. In een andere zaak wordt dit eveneens duidelijk. De zaaksofficier vertelde:

Maar het was ook, dat is bij al die lijstjes, bij al die mensen die op het lijstje staan van sleutelfiguur uit de kring van [naam verdachte], we maken kant en klare zaken en zorgen dat ze een behoorlijk aantal jaren opgeborgen worden. En dat lukt tot nu toe. Dus we gaan niet het hele netwerk in om te kijken hoe, gewoon V1 moet weg. We hebben nog twee andere verdachten, twee mensen uit zijn organisatie ook aangehouden en inmiddels ook veroordeeld. (casus 183)

Voor de oudere zaken is het lang niet altijd mogelijk om te achterhalen of en in hoeverre dergelijke keuzes eveneens een rol hebben gespeeld in het opsporingsonderzoek en hoe dit een rol heeft gespeeld in het beeld van het criminele samenwerkingsverband dat in het dossier wordt geschetst. Opgemerkt dient te worden dat de ontsleuteling van de PGP-communicatie in de bovengenoemde recente zaak een belangrijke rol heeft gespeeld. De overdaad aan bewijs uit cryptocommunicatie maakt dat er in sommige zaken al voldoende bewijs is om tot een veroordeling te komen. Op deze keuzes in het opsporingsproces komen we in hoofdstuk 6 nader terug, maar hier is het goed om op te merken dat dit betekent dat niet altijd een goed beeld wordt verkregen van het criminele samenwerkingsverband. In één van de dossiers lijkt het bijvoorbeeld dat er verschillende personen betrokken zijn bij de invoer, maar wordt geëxpliciteerd dat hier voor het onderhavige opsporingsonderzoek niet verder op is ingezet. Het bewijsmateriaal op basis van cryptocommunicatie maakt zonneklaar dat bepaalde verdachten betrokken zijn bij de grootschalige invoer van cocaïne. Tegelijkertijd blijven wezenlijke vragen over de aard, achtergrond en ontstaansgeschiedenis van het bredere samenwerkingsverband hierdoor doorgaans onbeantwoord. Het beeld dat op basis van cryptocommunicatie ontstaat van het criminele samenwerkingsverband is daarmee aanzienlijk meer fragmentarisch dan in eerdere rondes van de monitor.

4.3 Rollen in criminele samenwerkingsverbanden betrokken bij de invoer van cocaïne

In deze paragraaf richten we ons op een aantal rollen dat naar voren komt in de door ons bestudeerde criminele samenwerkingsverbanden. We zien hier, tegen de achtergrond van wat in de vorige paragrafen werd benoemd over de keuzes in het opsporingsproces, nadrukkelijke verschillen tussen de dossiers. De diversiteit aan beelden van de organisatie, in termen van de structuur, hiërarchie en taakverdeling, moet vooral ook gezien worden als een product van het opsporingsonderzoek. In sommige gevallen, zoals het volgende voorbeeld illustreert, levert dat een uitvoerig beeld op. De zaaksofficier vertelde hierover:

We hebben uiteindelijk volgens mij [hoeveelheid] verdachten vervolgd. Waarbij dan dus niet de hoofdverdachte. De echte hoofdverdachte. En dat heb ik ook op zitting gezegd we hadden eigenlijk alle lagen wel. (...). Maar we hadden echt van de organisator, degene die ook het contact met Zuid-Amerika had tot aan de uithalers. En alles wat daartussen zat. Dus we hadden een corrupte man (...) die de poort opendeed. We hadden mensen die op het haventerrein rondreden. Die hebben we uiteindelijk niet vervolgd. We hadden mensen die uithaalden, maar we hadden ook mensen die de uithalers regelden. En we hadden dan zijn rechterhand die daar een soort boven hing. We hadden een financiële man. Dus die het uitbetaalde. Dus ja, we hadden eigenlijk echt van hoog tot laag. We konden de piramide best wel aardig bouwen zeg maar. (casus 189)

In andere zaken komt slechts een beperkt aantal verdachten in het dossier naar voren. Meer in het algemeen valt op dat het vooral gaat over verdachten die in Nederland een rol spelen bij de invoer van cocaïne; de overzeese contacten komen, zoals Staring en collega's (2019, p. 85-88) eerder hebben geconstateerd, niet of nauwelijks naar voren in de dossiers.

In de 45 door ons bestudeerde zaken komen we een veelvoud aan rollen tegen, waaronder die van organisator, tussenpersoon, broker, importeur, investeerder, uithalers, transporteur, leveranciers, afnemer, corrupt contact en financiële man. Spapens (2006, p. 43-46) onderscheidt een viertal functietypen in criminele netwerken, te weten organisatoren, financiers, hulpkrachten en dienstverleners. Voortbouwend op deze indeling, maken we in het vervolg van deze paragraaf een onderscheid naar organisatorische rollen (paragraaf 4.3.1), faciliterende rollen (paragraaf 4.3.2) en uitvoerende rollen (paragraaf 4.3.3). Het gaat hier om ideaaltypische rollen: in zaken vinden we namelijk voorbeelden van verdachten die in sommige gevallen meerdere van deze hiërarchisch te onderscheiden rollen vervullen.

4.3.1 Organisatorische rollen

Tijdens één van de interviews gaf een Officier van Justitie aan dat de 'kopstukken' die in Nederland betrokken zijn bij de invoer van cocaïne in wisselende samenstellingen met elkaar zakendoen. Sterker, de respondent stelde: 'Die kopstukken moeten ook samenwerken om succesvol te kunnen zijn'. Van deze samenwerking tussen 'kopstukken' wordt in twee recente door ons geanalyseerde zaken melding gemaakt, alhoewel hier niet uitvoerig op wordt ingegaan. Het accent ligt veelal op de hoofdverdachten die in het merendeel van de bestudeerde dossiers getypeerd kan worden als 'hoofdrolspelers': de spreekwoordelijke spil in het web die een

leidinggevende rol op zich neemt. Het onderstaande fragment uit het dossier vormt hiervan een illustratie:

Uit de feiten en omstandigheden die in het onderzoek naar voren zijn gekomen, blijkt dat V1 een leider binnen het CSV was. In de verschillende zaakdossiers werd bevonden dat V1 bepaalde wie er met de criminele activiteiten mee deden en dat hij opdrachten gaf aan leden van het CSV. Uit de dwingende wijze waarop V1 de opdrachten gaf en het feit dat deze door de leden van het CSV uitgevoerd werden blijkt een bepaalde mate van ontzag voor V1. Daarnaast bleek V1 over specifieke informatie te beschikken, zoals containernummers, het aantal blokken die in de containers verborgen zaten, namen van schepen waar containers met cocaïne erin op geladen waren, wie er blokken cocaïne op kwam halen, etc. Ook leek V1 te bepalen wie er uitbetaald kreeg en hoeveel er uitbetaald werd voor verrichte werkzaamheden. Daarnaast rees het vermoeden dat [naam bedrijf X] gebruikt werd om het geld dat door V1 verdiend werd met zijn criminele activiteiten witgewassen werd middels [naam bedrijf X]. De feiten en omstandigheden tonen aan dat V1 in hiërarchisch opzicht boven de andere leden stond die deel uit maakten van het criminele samenwerkingsverband. (casus 186)

Ook in casus 189 wordt de hoofdverdachte getypeerd als leider: hij wordt gezien als de centrale persoon die de verbindende schakel vormt tussen verschillende verdachten en activiteiten. Ook wordt er in deze zaak gesproken over een 'groep'. Zo valt in een van de zaakdossiers te lezen dat de hoofdverdachte het geregeld heeft over 'zijn team'. Uit de beschrijving in het dossier rijst het beeld dat het gaat om een criminele organisatie waarbinnen nauw met elkaar wordt samengewerkt. Een andere verdachte spreekt in dit opzicht over 'onze groep'. De hoofdverdachte onderhoudt via PGP bovendien contact met een flink aantal verdachten, ook personen die zich bezighouden met uitvoerende taken.

In vrijwel alle zaken komen we verdachten tegen die een organisatorische rol spelen bij de invoer van cocaïne en om die reden worden aangemerkt als leidinggevende figuren. In een beperkt aantal zaken zien we echter dat het gaat om een dubbelkoppige leiding (casus 27) of komen er meerdere verdachten in beeld met een min of meer gelijkwaardige rol, zoals in casus 164: 'Duidelijk is dat de broers (V1) en (V2) de leidende figuren zijn. Zij zwaaien de scepter en sturen anderen aan en maken afspraken met hen'.

De door ons bestudeerde zaken geven een beeld van de activiteiten van deze hoofdverdachten. Te denken valt aan het investeren in of het organiseren van drugstransporten of het overbrengen van sommen geld naar Zuid-Amerika (casus 101). In een andere zaak wordt de volgende beschrijving gegeven van de activiteiten van de hoofdverdachte:

Hij controleert en levert de hele benodigde logistiek voor het invoeren van verdovende middelen, schepen, communicatieapparatuur, infrastructuur, financiële ondersteuning, et cetera. Hij onderhoudt voortdurend telefonisch en persoonlijk contact met alle leden, gevestigd aan beide zijden van de oceaan. (casus 124)

Waar de hoofdverdachte in casus 124 zich bijzonder hands-on toont, zien we dat een hoofdverdachte in een andere zaak een andere invulling geeft aan zijn organisatorische rol:

V1 heeft de leiding van het samenwerkingsverband. V1 geeft opdrachten aan een aantal leden van de organisatie die op hun beurt zorgdragen voor de uitvoering hiervan door anderen aan te sturen of zelf uit te voeren. Over de voortgang van de uit te voeren activiteiten wordt V1 op de hoogte gehouden en hierover wordt aan hem verantwoording afgelegd. Uit het onderzoek is gebleken dat V1 het plegen van delicten mogelijk maakte, enerzijds door middel van het beschikbaar stellen van financiën en anderzijds door middel van het in het vooruitzicht stellen van een vergoeding in de vorm van een hoeveelheid verdovende middelen. (casus 90)

In een andere zaak zien we dat de hoofdverdachte op een andere manier betrokken is bij het criminele samenwerkingsverband, namelijk in een coördinerende rol. In het dossier staat:

V1 heeft een coördinerende rol. Terugkoppelingen worden naar hem gedaan en hij maakt de afspraken met de leverancier. V1 stuurt mensen aan, deelt opdrachten uit en men houdt hem op hoogte van de situatie, bepaalt wat de prijs is per blok, bepaalt wie korting krijgt, zorgt dat er geld betaald wordt. Is een direct contact van een leverancier in Ecuador van de blokken cocaïne. (casus 183)

Casus 189 geeft, ten slotte, zicht op een hoofdverdachte die de hoogte van de vergoedingen bepaalt, financiële voorwaarden stelt als hij partijen cocaïne voor andere invoert en de betalingen controleert.

Naast deze 'leiders', die een enkele keer worden aangeduid als 'baas' (casus 195) of 'president' (casus 119), komen we ook verdachten tegen die worden aangeduid als 'secondanten' of als 'de rechterhand' (casus 6, 26, 100, 101 en 119). Deze verdachten hebben ten opzichte van de leidinggevendenden een bepaalde rol zoals het volgende voorbeeld duidelijk maakt:

V3 krijgt opdrachten van V2 en bij diens afwezigheid vervangt hij V2. Zodoende heeft hij incidenteel contact met V1. Feitelijk is hij de vertrouweling en rechterhand van V2. V3 heeft in opdracht van V2 werkzaamheden aan het zeiljacht met anderen uitgevoerd in een haven in Polen en legt hierover verantwoording af aan V2. Tevens regelt hij dat het zeiljacht naar Zierikzee gevaren wordt. Samen met zijn neef V4 voert hij herstelwerkzaamheden uit aan het zeiljacht en brengt daarin ook bergplaatsen aan voor verdovende middelen. V3 onderhoudt in opdracht van V2 contacten met personen in Colombia. (casus 90)

Ook in twee meer recente zaken zien we dat een van de verdachten in het dossier beschreven wordt als 'de directe plaatsvervanger van V1' (casus 184) die bovendien de bevoegdheid zou hebben om in afwezigheid van de hoofdverdachte zelfstandig zaken te regelen en besluiten te nemen. Dit zien we ook terug in het volgende fragment uit een zaaksdossier:

V2 wordt gezien als de secondant. Als V1 in het buitenland is, dan neemt V2 de zaken waar. Hij wordt eveneens gezien als de schakel tussen V1 en andere verdachten. V2 heeft ook een zekere mate van inspraak bij V1, bijvoorbeeld als het gaat om het verdelen van het geld bij een geslaagde invoer. V2 wordt gezien als de ogen en oren van V1. V2 is, met andere woorden de rechterhand van V1, neemt waar als V1 in het buitenland verblijft. (casus 189)

Deze secondanten en 'rechterhanden' worden gezien als de vertrouwelingen van de hoofdverdachten en zij hebben veelal een organisatorische rol in het samenwerkingsverband.

4.3.2 *Faciliterende rollen*

De tweede categorie rollen van verdachten die naar voren komt in de door ons bestudeerde dossiers hebben betrekking op het faciliteren van de invoer van cocaïne. Deze 'facilitators', zoals ze door Kleemans en collega's (1998; 2002, p. 56) worden genoemd – of 'dienstverleners' in het werk van Spapens (2006, p. 43-45) – zijn personen die een zekere dienst verlenen. Lange tijd kregen deze facilitators volgens Kleemans en collega's (1998; 2002) weinig prioriteit van de opsporingsdiensten, in het bijzonder omdat zij in het traditionele beeld van criminele organisaties doorgaans een lagere hiërarchische positie innamen. Wanneer criminele samenwerkingsverbanden echter worden gezien als netwerken, wordt duidelijk dat facilitators doorgaans een belangrijke positie innemen. Personen met organisatorische rollen zijn veelal afhankelijk van de diensten van facilitators. Verdachten met een faciliterende rol kunnen beschouwd worden als knooppunten tussen netwerken (Kruisbergen et al., 2012, p. 109; Morselli, 2001; 2010). Ook vormen deze facilitators vaak het contactpunt tussen de wettige wereld en de georganiseerde criminaliteit.

Allereerst komen we in door ons bestudeerde zaken diverse verdachten in faciliterende rollen tegen die werkzaam zijn op logistieke knooppunten. In de eerste rondes van de monitor is dat vooral luchthavenpersoneel (Kruisbergen et al., 2012, p. 56; 121). De dossiers geven zicht op verdachten die op verschillende manieren een faciliterende rol spelen, onder andere vanuit hun functie als schoonmaker, steward, medewerker van de bagagekelder of van de vrachtafdeling. Een voorbeeld hiervan vinden we terug in casus 16, waarbij informatie van de luchtvrachtbrief wordt doorgespeeld aan luchthavenpersoneel in Nederland dat vervolgens de lading onderschept en buiten het vliegveld brengt, alwaar de handel op een parkeerplaats wordt afgehaald. In een andere zaak zien we hoe enkele verdachten van een crimineel samenwerkingsverband werkzaam zijn op een luchthaven, onder andere om daar afspraken te maken met schoonmaakpersoneel en douaniers over het verbergen van cocaïne in vliegtuigen en het ongehinderd doorlaten van koeriers (casus 58). In casus 102 zien we ook dat medewerkers van een bagagekelder in beeld komen en gezien worden als onderdeel van het criminele samenwerkingsverband, omdat zij het bagagesysteem van de luchthaven misbruiken voor de smokkel van cocaïne. Meerdere medewerkers van hetzelfde bedrijf spelen hierbij een faciliterende rol, aangestuurd door een hoofdverdachte die de smokkel organiseert.

In de meer recente zaken over cocaïnesmokkel, in de vijfde en onderhavige ronde van de monitor, is het beeld anders. Ronde vijf van de monitor bevat een zaak over de invoer van cocaïne via een luchthaven – ditmaal in de vorm van verdachten die een schoonmaakbedrijf hebben opgericht om de smokkel van cocaïne te faciliteren (casus 159). Alhoewel recente studies wijzen op de rol van Nederlandse luchthavens bij cocaïnesmokkel (Staring et al., 2023; Van Wijk et al., 2020), verloopt de invoer van cocaïne in het merendeel van de in de monitor bestudeerde zaken via zeehavens. Voor de cocaïnesmokkel via zeehavens was, anders dan via luchthavens, lange tijd het beeld dat er voldoende mogelijkheden en faciliteiten – al dan niet met hulp van havenpersoneel – waren om de cocaïne ongezien in- of door te voeren. Kleemans en collega's (2002, p. 93) merkten hierbij expliciet op dat ambtelijke corruptie om die reden niet noodzakelijk was. Meer recente studies maken inzichtelijk dat de invoer van

cocaïne tegenwoordig niet langer mogelijk is zonder hulp van binnenuit (Eski & Buijt, 2017; Roks et al., 2021; Staring et al., 2019). Deze hulp kent verschillende gradaties en heeft doorgaans betrekking op informatie over het logistieke proces, controles of het verschaffen van toegang tot haventerreinen. Het kan hierbij gaan om zowel ambtelijke als niet-ambtelijke vormen van corruptie (Staring et al., 2019). In beide gevallen van corruptie zien we dat facilitators behulpzaam zijn bij de invoer van verdovende middelen en dit doen uit hoofde of in het verlengde van hun legale functie of werkzaamheden.

Van verdachten in dergelijke faciliterende rollen komen we ook in de oudere zaken een aantal voorbeelden tegen. In casus 8 wordt melding gemaakt van een verdachte die werkzaam was in een Colombiaanse haven en voor het criminele samenwerkingsverband drugs aan boord smokkelde. Casus 11 geeft zicht op een sjorder – iemand die containers en stukgoed vastzet op zeeschepen – die volgens de beschrijving in het dossier kon doorgeven wanneer een bepaald schip gearriveerd was en aan welke kade het schip lag afgemeerd. In een andere zaak is de beschrijving van een verdachte met een faciliterende rol meer uitgebreid:

V5 was werkzaam bij [naam bedrijf]. Hij regelde de invoer, het transport en de administratieve afhandeling van de containers voor [naam bedrijf] waartoe V5 en V7 contact met elkaar onderhielden. Ook V3 onderhield veelvuldig telefonisch contact en had tevens diverse ontmoetingen met V5. V5 verleende facilitaire ondersteuning bij het veilig stellen van de verdovende middelen vanuit de legale lading. (casus 101)

Een meer recente zaak geeft zicht op een verdachte die werkzaam is bij een bedrijf dat wereldwijd containers verscheept. Een andere verdachte in deze zaak werkt op een afdeling waar hij toegang heeft tot informatie over de verscheping van containers, waaronder containernummers, scheepsbewegingen en vaarschema's. Deze verdachte kan hierdoor uitzoeken waar een bepaalde container staat (casus 151). Een van de verdachten in een andere zaak had bij een ander bedrijf een vergelijkbare functie en hij kon met de autorisaties die hij had voor zijn reguliere werkzaamheden informatie opzoeken over containers (casus 181). Een andersoortige faciliterende rol komen we tegen in een ander dossier:

De cocaïne wordt verstopt in verborgen compartimenten in de gekoelde containers en in vliegtuigen. Dit komt naar voren doordat V3 een "technische man" naar voren schuift die een speciale constructie in de bananencontainers moet maken. Deze technische man blijkt V10 te zijn. Uit de onderschepte pinggesprekken tussen V3 en V5 komt naar voren dat er foto's van de containers naar de technische man V10 worden gestuurd zodat deze weet waar de verborgen ruimtes gemaakt moeten worden. Uit de inbeslaggenomen foto's van V10 blijkt dat hij werkt voor [naam bedrijf] dat zich bezighoudt met specifieke werkzaamheden op vrachtschepen. V10 heeft via zijn werkgevers toegang tot de koelschepen en kan zodoende zelf de geheime compartimenten aanbrengen. (casus 176)

Ook in andere zaken komen we voorbeelden van facilitators tegen, waaronder een eigenaar van een groente-en-fruitbedrijf, een eigenaar van een transportbedrijf of diverse chauffeurs die in opdracht van verdachten containers de terminal afrijden of uithalers het haventerrein op helpen te komen. Een recente zaak richt zich op een aantal beveiligers werkzaam op een haventerrein. Ook zij spelen een waardevolle faciliterende rol, in het bijzonder door het verlenen van toegang tot de terminal, maar

ook in het werven van nieuwe contacten bij het beveiligingsbedrijf voor het criminele samenwerkingsverband (casus 189).

De activiteiten van bovengenoemde medewerkers op logistieke knooppunten, die een wezenlijke faciliterende rol spelen bij de invoer van cocaïne, worden doorgaans geschaard onder de noemer van niet-ambtelijke corruptie. In de door ons bestudeerde zaken komen we ook voorbeelden tegen van ambtelijke corruptie, oftewel informatie over de betrokkenheid van overheidsfunctionarissen (Nelen & Kolthoff, 2017). Veelal wordt hierbij gewezen op de rol van douaniers, die in de dossiers ook wel aangeduid worden als 'platte strepen'. Casus 58 laat zien hoe douaniers op een luchthaven foto's kregen doorgespeeld van koeriers zodat zij ervoor konden zorgen dat de koeriers ongehinderd de grens konden passeren. In een meer recente zaak, waarbij cocaïne wordt gesmokkeld via zeehavens, lezen we het volgende in het requisitoir:

De handel in en invoer van cocaïne waar verdachten uit [casus 184] zich mee bezig hebben gehouden, kan bovendien niet op zo'n schaal plaatsvinden zonder corrupte contacten. De organisatie onder leiding van V1 had ook dergelijke contacten. Zo staat het dossier bol van PGP-berichten waarin worden gesproken over 'streep'. Bekend is dat daarmee een corrupte douaneambtenaar wordt bedoeld. Die betekenis blijkt ook wel uit de context van die berichten. De organisatie is telkens op zoek geweest naar mensen die ervoor kunnen zorgen dat 'bakken' niet naar de scan hoeven of wel op 'groen' konden worden gezet. Maar niet alleen bij de Douane heeft de organisatie contacten gehad. Het is ook gebleken dat politie informatie rechtstreeks en één-op één-bij leden van de organisatie van V1 terecht komt. (casus 184)

Ondanks dat in diverse dossiers melding wordt gemaakt van vermoedens van 'platte strepen' of andere gecorrumpeerde overheidsfunctionarissen, zien we deze personen zelden terug in het verdachtenoverzicht. Dit lijkt een keuze te zijn in het opsporingsonderzoek. Kruisbergen en collega's (2019, p. 65) merken hierover op dat het goed mogelijk is dat deze signalen van corruptie later verder onderzocht worden, bijvoorbeeld door de Rijksrecherche. Een nadrukkelijke uitzondering hierop vormt een zaak in de vijfde ronde van de monitor waarbij ingezoomd wordt op de activiteiten van een corrupte douanier – de hoofdverdachte in deze zaak – die een faciliterende rol speelde bij de invoer van cocaïne via een haven. Vanwege zijn specifieke functie kon deze douanier beslissen welke container wel en niet werd gecontroleerd. Uit het onderzoek werd duidelijk dat hij deze bevoegdheid heeft misbruikt en zo betrokken is geweest bij de invoer van honderden kilo's cocaïne. Met de verleende diensten voor verschillende verdachten zou de douanier miljoenen euro's hebben verdiend (casus 163).

4.3.3 *Uitvoerende rollen*

De laatste rollen die we belichten hebben betrekking op de activiteiten van verdachten op meer uitvoerend niveau. Dit zijn, met andere woorden, de verdachten die dicht bij het spreekwoordelijke vuur zitten. We maken hierbij een onderscheid tussen verdachten die beschouwd kunnen worden als 'recruiter' of 'broker' en op zoek gaan naar mensen voor specifieke activiteiten en de daadwerkelijke uitvoerders. Deze eerste categorie illustreert de dunne lijn tussen de organisatorische en meer uitvoerende rollen. In oudere zaken zien we dat de invoer van cocaïne plaatsvindt via luchthavens, waarbij gebruik wordt gemaakt van koeriers, die ook wel aangeduid worden als 'bolletjesslikkers' omdat zij met de cocaïne in hun maag de overtocht naar

Nederland maken. Eén van de verdachten in casus 99 is verantwoordelijk voor het regelen van koeriers, maar ook voor de vliegtickets. In een andere zaak gaat één van de verdachten nog een stapje verder: hij regelt het transport van de koeriers, inclusief de trip naar de luchthaven, en reist zelfs met de koerier mee op dezelfde vlucht. Wel checken ze afzonderlijk in, passeren ze niet gezamenlijk de Douane en stappen ze afzonderlijk van elkaar weer uit het vliegtuig. Andere verdachten, zoals in casus 58 en 99, lijken een rol te hebben als chauffeur van de koeriers.

In de zaken waarin de cocaïnesmokkel plaatsvindt via zeehavens komen verdachten in andere uitvoerende rollen naar voren. In casus 164 en 184 wordt een aantal verdachten beschreven als 'uithaalcoördinator': iemand die in staat is om een 'uithaalploeg' op de been te brengen als er cocaïne op een haventerrein bevindt. Ook in deze rollen gaat het om verdachten die andere verdachten aansturen. Een verdachte in casus 186 was eveneens verantwoordelijk voor het regelen van uithalers, terwijl een andere verdachte een wisselende groep verdachten aanstuurde om cocaïne uit containers uit te halen. Hij zorgde hierbij voor spullen voor de uithalers - zoals tassen, klimtuig, gereedschap en zegels (vgl. Staring et al., 2019, p. 121-122) - en zette de uithalers af bij een grote containerterminal.

Ten slotte komen we in de dossiers ook voorbeelden tegen van verdachten die daadwerkelijk uitvoerende werkzaamheden verrichten. Te denken valt aan de eerder benoemde koeriers en in meer recente zaken uithalers. In casus 189 zien we bijvoorbeeld een ervaren uithaler die betrokken is bij de invoer van meerdere partijen cocaïne en direct contact onderhoudt met de hoofdverdachte. Ook twee andere uithalers komen in beeld, omdat zij worden aangehouden op het haventerrein. Over het algemeen is het opvallend te noemen dat verdachten in exclusief uitvoerende rollen in de door ons bestudeerde dossiers, in alle rondes van de monitor, doorgaans beperkt aanwezig zijn. De nadruk in het opsporingsonderzoek lijkt doorgaans uit te gaan naar verdachten die zich bezighouden met meer organisatorische of faciliterende rollen. Dat kan een keuze vanuit de opsporing zijn. De uitvoerende rollen zijn binnen criminele samenwerkingsverbanden meer vervangbaar.

4.4 Sociale relaties binnen de criminele samenwerkingsverbanden

De informatie in de voorgaande paragrafen roept de vraag op hoe de verdachten elkaar hebben leren kennen en wat kan worden gezien als de basis van hun samenwerking. Over het algemeen is dit een onderwerp waar in de dossiers lang niet altijd goed zicht op wordt gekregen, een punt dat in meerdere interviews met teamleiders bij de politie en officieren van justitie in verschillende monitorrondes wordt benadrukt. Deels heeft dit te maken met het doel van het opsporingsonderzoek. Dat een verdachte een bepaalde rol vervult in een criminele samenwerking is voor politie en het Openbaar Ministerie doorgaans immers belangrijker dan hoe en waarom deze samenwerking tot stand is gekomen. Tijdens verhoren, in het bijzonder gedurende het sociale deel van het verhoor, zien we dat verdachten zich structureel beroepen op hun zwijgrecht en niets kwijt willen over de sociale relaties binnen het criminele samenwerkingsverband. In telefoontaps of wanneer sprake is van een opname van heimelijke communicatie krijgen we hier soms wel een beeld van, alhoewel dit doorgaans bijzonder fragmentarisch is. In het vervolg van deze paragraaf geven we een beschrijving van wat we wél weten over de aard van de relatie tussen verdachten. Achtereenvolgens behandelen we de rol van familie (paragraaf 4.4.1), vrienden of bekenden (paragraaf 4.4.2) en, ten slotte, collega's (paragraaf 4.4.3).

4.4.1 *Familie*

In eerdere rondes van de monitor is bij herhaling gewezen op het belang van familierelaties. Kruisbergen en collega's (2019, p. 50-51) beschrijven dat deze familiale omgeving hechte onderlinge banden met zich mee kan brengen en daarmee kan fungeren als bindmiddel en manier om het hoofd te bieden aan wantrouwen en verraad (Kleemans et al., 1998, p. 42-44; Van de Bunt & Kleemans, 2007, p. 49-56). In de door ons bestudeerde zaken over cocaïnesmokkel zien we diverse voorbeelden van familierelaties tussen de verdachten. Er is een zekere continuïteit zichtbaar in de oude en nieuwe rondes. Soms gaat het hierbij om relaties binnen vergelijkbare organisatorische rollen, maar we komen ook voorbeelden tegen van familieleden die in hiërarchisch opzicht een andersoortige rol vervullen. In sommige zaken wordt het criminele samenwerkingsverband geduid als familiebedrijf, met zoals in casus 56, een broer, zus, echtgenoot, schoonzus, zwager, oom en neef in verschillende rollen. Ook het volgende fragment is een voorbeeld van een familiebedrijf:

Zoals reeds gezegd was een deel van de organisatie een familiebedrijf. De zoon van V1 (V3) is zo ongeveer zijn rechterhand; de broer van V1 (V7) is de financiële man en ook de naam van de andere zoon van V1 komt voor in sommige van de dossiers (hij zal echter niet worden vervolgd omdat zijn rol niet noemenswaardig was). En dan is er natuurlijk nog V8, de [Zuid-Amerikaanse] vrouw van V1 die kennis van zaken had en voor V1 soms vertaalde van het Spaans naar het Nederlands. Bovendien heeft zij twee broers, waarvan met name één (V6) meermaals betrokken was bij het transport van cocaïne. (casus 70)

Iets vergelijkbaars komen we tegen in een andere zaak:

Er is sprake van verschillende familierelaties binnen het criminele samenwerkingsverband. Zo is V3 een broer van V20. V5 is de echtgenoot van V26. V23 is de zoon van V24. V27 is de vader van V28. V35 is de vader V36. V40 is de ex-zwager van V2. (casus 151).

In weer een andere zaak (casus 140) zien we dat de moeder aan het hoofd staat en samen met haar kinderen en de zonen van haar zus de drugssmokkel regelt. Ook in een meer recente zaak (casus 195) zien we verschillende familieleden in het verdachtenoverzicht, waaronder een vader, zijn zoon en dochter, ex-vrouw en een neef.

Deze voorbeelden maken duidelijk dat een deel van de verdachten in de door ons bestudeerde zaken voor de samenwerking bij de invoer van cocaïne terugvalt op familierelaties. Het gaat hierbij zowel om bloedverwantschap, maar ook om aangetrouwde familieleden. Ondanks dat duidelijk wordt dat sprake is van een zekere familierelatie tussen verdachten, wordt in de dossiers over het algemeen geen duidelijkheid verschaft over hoe en waarom de daadwerkelijke samenwerking is gestart.

4.4.2 *Vrienden en bekenden*

Kruisbergen en collega's (2019, p. 51) beschrijven dat ook in gevallen waarin de (hoofd)verdachten geen directe familie van elkaar zijn, het duidelijk wordt dat zij elkaar al jaren kennen en soms goed bevriend zijn. Ook deze sociale relaties lijken een belangrijke rol te spelen in de door ons bestudeerde criminele

samenwerkingsverbanden. Uit de dossiers wordt duidelijk dat sommige verdachten elkaar al jaren kennen. Zo worden de hoofdverdachten in casus 16 getypeerd als jeugdvrienden die samen zijn opgegroeid en wordt in casus 102 op een vergelijkbare manier beschreven dat twee verdachten elkaar al van jongs af aan kennen. Soms, zoals in casus 56, hebben verdachten bij elkaar op school gezeten. In andere gevallen wordt duidelijk dat de verdachten elkaar kennen uit de wijk, zoals we zien in casus 184. Tijdens het verhoor vertelde een verdachte:

Verdachte geeft tijdens het eerste verhoor aan hoofdverdachte al 25 jaar te kennen: "We komen uit dezelfde buurt. Ik voetbalde bij hem voor de woning op het pleintje. Zijn moeder [naam moeder] gooide altijd krentenbollen naar ons." (casus 184)

In casus 184 zien we tevens dat de bovengenoemde verdachten samen zijn opgegroeid. Uit het dossier wordt duidelijk dat zij elkaar al jaren kennen, maar lange tijd niet samen hebben gewerkt. Jaren later komen zij elkaar weer tegen en wordt het feit dat zij elkaar al jaren kennen door de zaaksofficier beschreven als het fundament van hun huidige samenwerking. Ook in casus 186 en 196 wordt duidelijk dat een deel van de verdachten met elkaar is opgegroeid in dezelfde buurt of omgeving.

Alhoewel deze gedeelde omgeving het aannemelijk maakt dat verdachten elkaar daar hebben leren kennen, geeft het geen directe verklaring voor hun huidige samenwerking. Hier zien we de beperkingen van het door ons bestudeerde materiaal. Op basis van de informatie in de dossiers valt immers lang niet altijd te achterhalen of de vriendschap de bron of het product is van de samenwerking. Bovendien valt op dat de meer recente zaken, waarbij doorgaans veel bewijs is verkregen vanuit PGP-communicatie, weinig duidelijkheid geven over de aard van de sociale relatie tussen verdachten. In één van de dossiers (casus 196) zien we dat de hoofdverdachte contact onderhoudt via PGP met andere verdachten. Ze spreken elkaar aan met 'vriend' en sturen smileys naar elkaar, maar het contact lijkt vooral zakelijk van aard.

4.4.3 *Beroepsmatige contacten*

Van de Bunt en Kleemans (2007) wijzen in de derde ronde van de monitor op bepaalde sociale relaties waar tot dan toe weinig aandacht naar uitging: beroepsmatige contacten. In veel van de bestudeerde zaken over cocaïnesmokkel komen we, naast familie- en vriendschapsrelaties, ook verdachten tegen die elkaar hebben leren kennen tijdens het werk of die in het verleden beroepsmatig contact hebben gehad. De verdachten in casus 11 kennen elkaar bijvoorbeeld uit de transportwereld:

V6 ontmoette V1 via een vriend en raakte in gesprek met hem over zijn transporteur-zijn, waarbij V1 hem vroeg of hij ook op Turkije reed. Op een latere datum vroeg V1 hem of hij een pakje in [naam stad] van een schip wilde afhalen, waarvoor V6 F 2000 per kilo geboden werd. Door de prijs wist V6 dat het om verdovende middelen ging. V8 werd weer via V6 met V1 in contact gebracht. V8 had ooit met V6 als chauffeur gewerkt bij hetzelfde bedrijf. V6 kende ook V9 uit de transportwereld en verdachten V9 en V12 kenden elkaar eveneens uit die wereld. Zij werden later compagnons en hadden samen een oplegger. (casus 11).

Naast contacten in de logistieke sector, komt in de door ons bestudeerde dossiers ook de groente- en fruitsector in beeld. Het volgende fragment vormt hiervan een voorbeeld:

V1 zat al in de fruitwereld. Na zijn vrijlating in [naam land] begon V1 met B3 en andere bedrijven. De oom van V2 was bij een van die bedrijven betrokken, maar na diens vertrek kwam V2 er in. Eigenlijk zat V2 er al een korte tijd in, dus was er sprake van enige overlap. V1 en V2 kenden elkaar in elk geval uit deze wereld en vooral V1 had daarin contacten. Door de reguliere handel had V1 al behoorlijk wat contacten in Zuid-Amerika. (casus 100)

We komen in de dossiers ook voorbeelden tegen van andere beroepen. Voor de smokkel via logistieke knooppunten hebben we reeds gewezen op luchthavenpersoneel, havenmedewerkers en beveiligers. In casus 102 wordt duidelijk dat de hoofdverdachte op zijn werk op zoek gaat naar mensen die kunnen helpen met de smokkel van cocaïne en dat hij enkele van hen op de werkplek hiervoor heeft benaderd. Eén van hen verklaart hierover het volgende:

V4: "Ik heb het nooit als druk ervaren. Het werd gewoon aan mij gevraagd en ik kon er geld mee verdienen, zodat ik meer met mijn kinderen kon doen... Je kan 5000 euro krijgen en dan denk je met je volle verstand." (casus 102)

Een andere verdachte in dezelfde zaak verklaarde: 'Ik vond het wel spannend want ik weet dat het verboden is. Aan de andere kant weet ik ook dat ik er een hoop geld mee kan verdienen.' Deze voorbeelden illustreren, zoals in eerdere rondes van de monitor is geconstateerd (Van de Bunt & Kleemans, 2007), dat bepaalde beroepen zowel bepaalde kennis, mogelijkheden als contacten met zich meebrengen die relevant zijn voor de smokkel van cocaïne.

Ten slotte zien we dat bepaalde verdachten ook op een andere manier, namelijk vanuit een '*crime-as-work*' perspectief (Fagan & Freeman, 1999; Letkemann, 1973), gezien kunnen worden als collega's. In sommige dossiers wordt duidelijk dat verdachten in het verleden al eens gezamenlijk betrokken zijn geweest bij criminele activiteiten. Uit casus 94 blijkt bijvoorbeeld dat twee verdachten elkaar al sinds hun tienerjaren kennen en vaak samen met politie in contact zijn geweest. Zij kennen elkaar al jaren, maar het samen plegen van delicten kan gezien worden als een extra manier om vertrouwen op te bouwen. Het gaat hier echter om een thema waar verdachten in de door ons bestudeerde dossier niet over verklaren. Wel wordt in een aantal zaken duidelijk dat de verdachten elkaar hebben leren kennen in de gevangenis. Dit is een plek die in de criminologische literatuur wordt beschouwd als een 'criminele leerschool' (Groenendijk & Van Delft, 2013) of zelfs 'de hogeschool voor de criminaliteit' (Van Swaaningen, 2001, p. 231). De gevangenis kan beschouwd worden als een ideale plek om nieuwe criminele contacten met 'collega's' uit hetzelfde werkveld op te doen. Een verdachte in casus 170 verklaart dat hij samen met een andere verdachte uit het criminele samenwerkingsverband had vastgezeten en hem daar had leren kennen. Iets vergelijkbaars zien we in casus 139. Deze verdachte voegde daar in het bijzonder het volgende aan toe: 'Ik heb het vertrouwen opgebouwd in de gevangenis. Dit is de reden dat er bij mij geld wordt bewaard' (casus 139).

In dit hoofdstuk hebben we een beschrijving gegeven van de criminele samenwerkingsverbanden die in verschillende rondes van de monitor betrokken zijn bij de smokkel van cocaïne via of naar Nederland. We hebben gebruikt gemaakt van 34 oudere zaken over de cocaïnesmokkel, maar ook elf meer recente zaken bestudeerd. Als we deze zaken met elkaar vergeleken in termen van de structuur van de samenwerking, de hoeveelheid verdachten, de rollen binnen het samenwerkingsverband en, ten slotte, de sociale relaties tussen verdachten die bekend zijn, dan vallen de volgende dingen op.

De structuur van de samenwerkingsverbanden lijkt door de tijd heen niet wezenlijk te veranderen. Alhoewel het beeld van piramidale organisaties lange tijd het dominante oerbeeld was voor georganiseerde misdaadgroepen, laten de diverse monitorrondes zien dat er eerder sprake is van fluïde criminele netwerken, met verdachten in hiërarchisch verschillende rollen. Ook in de hoeveelheid verdachten die per zaak centraal staan, valt een zekere continuïteit waar te nemen. Over het algemeen gaat het in de diverse rondes van de monitor om zaken met een veelvoud aan verdachten in verschillende rollen. Enkele meer recente zaken vormen hierop een uitzondering. Het veelvoud aan belastende informatie uit PGP-berichtverkeer lijkt gevolgen te hebben voor de omvang van de samenwerkingsverbanden die in de meer recente dossiers naar voren komen. Een aantal zaken concentreert zich op het overweldigende bewijs uit PGP-berichtenverkeer van een beperkt aantal verdachten. Het gevolg hiervan is dat er een beperkt en gefragmenteerd beeld ontstaat van de verdachten, hun rol en hun samenwerking met anderen.

Om een nader beeld te geven van de samenwerking tussen verdachten hebben we een onderscheid gemaakt naar organisatorische, faciliterende en uitvoerende rollen. Ook hier zien we door de tijd heen vooral veel gelijkenissen. In zowel oude als nieuwe zaken lijkt het accent te liggen op 'kopstukken' in meer organisatorische en leidinggevende rollen. In veel van de zaken, zowel oud als nieuw, komen verdachten in meer faciliterende rollen naar voren. Wel zien we dat de specifieke diensten die deze verdachten verlenen wijzigt in de loop der jaren, mede als gevolg van veranderingen in de modus operandi van de samenwerkingsverbanden en prioritering. Waar in de oudere zaken medewerkers op luchthavens in beeld komen, zien we in de meer recente zaken vooral personeel in de haven terug in de dossiers. Een belangrijk verschil is dat de meer recente zaken allemaal op de een of andere manier voorbeelden van corruptie bevatten, zowel ambtelijk als niet-ambtelijk. De noodzaak hiervan kan niet los gezien worden van veranderingen in de aanpak: meer beveiliging en controle maakt dat de dominante methoden van de invoer van cocaïne niet langer zonder hulp van binnenuit kunnen plaatsvinden (Nelen & Kolthoff, 2017; Roks et al., 2021). Ten slotte komen er diverse uitvoerende rollen in beeld, waarbij opgemerkt dient te worden dat de nadruk in de door ons bestudeerde zaken meer lijkt te liggen op verdachten met een meer coördinerende of aansturende rol dan op de daadwerkelijke uitvoerders.

We hebben ten slotte aandacht besteed aan wat er bekend is over de sociale relaties tussen verdachten in de door ons bestudeerde zaken. Over het algemeen bevatten de dossiers over dit onderwerp weinig informatie. De kennis die er over de aard van sociale relaties tussen verdachten beschikbaar is, blijft beperkt en fragmentarisch. In het algemeen lijkt de samenwerking dichtbij huis te worden gezocht en werken verdachten in de verschillende rondes van de monitor samen met familie en bekenden,

een constatering die ook reeds in eerder monitorrapportages is gedaan (Kleemans et al, 1998, 2002; Kruisbergen et al., 2012; Van de Bunt & Kleemans 2007). Een andere constante factor in de monitorrondes lijkt de rol van beroepsmatige contacten te zijn. In de context van de invoer van cocaïne zien we dat werk, bijvoorbeeld op de luchthaven, in de transportbranche of in de haven, een context vormt waarbinnen verdachten, zowel hoofdverdachten, facilitators als verdachten met meer uitvoerende rollen, elkaar hebben leren kennen.

Het beeld van de criminele samenwerkingsverbanden betrokken bij de invoer van cocaïne in Nederland lijkt, kortom, weinig te veranderen door de tijd heen. Deze continuïteit in de structuur van de samenwerkingsverbanden, rollen en de aard van sociale relaties is interessant, omdat, zoals we in het vorige hoofdstuk hebben belicht, de modus operandi van drugsmokkel in Nederland in de loop der jaren wel nadrukkelijk van karakter is veranderd.

5 Criminele carrières van verdachten in de cocaïnesmokkel

In dit hoofdstuk staan de criminele levenspaden centraal van verdachten die betrokken zijn geweest bij een crimineel samenwerkingsverband dat zich toeleegde op cocaïnesmokkel. Eerst zal bestaande kennis uit eerder onderzoek naar criminele carrières van verdachten van cocaïnesmokkel worden beschreven (paragraaf 5.1). Vervolgens worden de criminele levenspaden besproken van verdachten van cocaïnesmokkel in de huidige monitorronde en in alle rondes tezamen (paragraaf 5.2), gevolgd door een vergelijking tussen de levenspaden van verdachten die in verschillende periodes betrokken waren bij cocaïnesmokkel (paragraaf 5.3) en verdachten die verschillende rollen vervulden binnen een crimineel samenwerkingsverband dat zich toeleegde op cocaïnesmokkel (paragraaf 5.4). Het hoofdstuk wordt afgesloten met een bespreking van de belangrijkste bevindingen (paragraaf 5.5).

5.1 Eerder onderzoek naar criminele levenspaden van verdachten van cocaïnesmokkel

Naar cocaïnesmokkel als criminele activiteit is veel onderzoek gedaan. Dit onderzoek is met name gericht op de structuren en het functioneren van deze illegale markt, maar veel minder op de daders die binnen deze markten opereren. Hetgeen bekend is over daders van cocaïnesmokkel – of breder: drugssmokkel – en hun achtergronden, komt met name uit meer kwalitatief etnografisch onderzoek (Adler & Adler, 1983; Campbell & Hansen, 2012; Wang, 2013). Onderzoek meer specifiek naar de criminele levenspaden naar en in de cocaïnesmokkel of -handel is vooral afkomstig uit biografieën en ander kwalitatief onderzoek, waarin de structuren van criminele samenwerkingsverbanden worden bestudeerd. Uitzondering hierop is het recente onderzoek naar Australische drugshandelaren, dat voor 7.985 daders van cocaïnehandel laat zien dat ruim de helft tussen de 20 en 29 jaar oud is tijdens het delict, dat 20,8% het eerste justitiecontact tussen 16- en 18-jarige leeftijd heeft en 38,6% tussen 19- en 25-jarige leeftijd (Weatherburn et al., 2024). Zo'n 40% heeft geen eerdere veroordelingen, 30% één of twee eerdere veroordelingen en 30% is meer dan twee keer eerder veroordeeld. Slechts 19% heeft een eerdere veroordeling voor een drugsdelict.

Dergelijke specifieke cijfers zijn nog niet bekend voor Nederlandse daders of verdachten van cocaïnesmokkel. Eerder kwalitatief onderzoek naar Nederlandse daders geeft al wel een beeld van de instapmechanismen en van hoe de criminele levenspaden naar cocaïnesmokkel kunnen verlopen. Zo werden de criminele levenslopen van personen betrokken bij drie Nederlandse jeugdgroepen, sommigen actief in de cocaïnehandel, in beeld gebracht (Ferwerda et al., 2013) en worden de illegale stromen en criminele bedrijfsprocessen rondom cocaïnehandel in de haven Rotterdam bestudeerd (zie bijvoorbeeld Roks et al., 2021; Roks & Ter Weijden, 2025). Een substantieel deel van de verdachten die in alle rondes van de monitor zijn bestudeerd, heeft zich met het criminele samenwerkingsverband toegelegd op cocaïnesmokkel. Hoewel de criminele carrières van deze verdachten dus vaker zijn bekeken, is deze groep niet eerder apart geanalyseerd.

5.2 Criminele levenslopen van verdachten van cocaïnesmokkel

Om een actueel beeld te schetsen van verdachten betrokken bij cocaïnesmokkel, zullen de criminele parameters worden bekeken van verdachten betrokken bij de twaalf cocaïne-casussen die in het kader van deze zesde monitorronde zijn bestudeerd. Waar mogelijk zijn de kwantitatieve gegevens over de verdachten aangevuld met dossiergegevens over hun criminele levenspad en rol in de criminele groep. Om een indruk te krijgen van de criminele levenspaden van verdachten die de afgelopen dertig jaren bij cocaïnesmokkel waren betrokken, zullen tevens de parameters worden besproken van de volledige groep verdachten betrokken bij criminele samenwerkingsverbanden die zich toeleiden op cocaïnesmokkel en die in het kader van de monitor werden bestudeerd.

Eerst zullen de parameters van het indexdelict en de criminele voorgeschiedenis worden geschetst van de verdachten van cocaïnesmokkel uit deze zesde rapportage van de monitor en van de volledige groep verdachten van cocaïnesmokkel uit alle monitorrondes. Voorts zullen de criminele levenspaden worden beschreven van verdachten die in verschillende periodes betrokken waren bij cocaïnesmokkel. Daarna zullen de criminele carrières van verdachten met verschillende rollen binnen een crimineel samenwerkingsverband, dat zich toeleide op cocaïnesmokkel, worden beschreven en vergeleken.

Van 82 verdachten die betrokken waren bij één van de twaalf bestudeerde cocaïne-zaken van de zesde monitorronde, kon de criminele carrière worden achterhaald. Van deze verdachten zijn er 51 (62,2%) in Nederland geboren en op basis daarvan beschouwen we de criminele carrière volledig genoeg om te bestuderen. Tezamen met de eerste vijf monitorrondes, zijn 46 cocaïne-zaken bestudeerd. Van de 258 bij die zaken betrokken verdachten waarvan de criminele carrière kon worden achterhaald, zijn er 108 (41,9%) in Nederland geboren. Tabel 5.1 laat de parameters van de bij cocaïne-zaken betrokken verdachten in de zesde ronde en in alle rondes samen zien.³² Gemiddeld waren de verdachten in de cocaïne-zaken van de huidige monitorronde 43 jaar oud op het moment dat ze werden vervolgd. Voor de meesten van hen werd het indexdelict geïnclassificeerd als een zwaar delict (86,3%). De meeste indexdelicten werden nog niet afgedaan (62,7%). Van de zaken die al wel werden afgedaan, eindigde bijna de helft in een vrijheidsstraf. Gemiddeld werden deze verdachten tot 2,5 jaar onvoorwaardelijke gevangenisstraf veroordeeld. Twee derde van de verdachten was nog niet eerder veroordeeld voor een delict. De verdachten voor wie dat wel gold, waren gemiddeld 26 jaar op het moment dat ze voor het eerst werden veroordeeld en werden gemiddeld 1,22 keer veroordeeld voorafgaand aan het indexdelict. Dat was het vaakst voor vermogensdelicten en geweldsdelicten. De meeste van deze delicten in de voorgeschiedenis waren middelzwaar of licht van ernst. Slechts 2% van de verdachten werd eerder vervolgd voor artikel 140 Sr. Gemiddeld kregen zij op 27-jarige leeftijd de eerste onvoorwaardelijke gevangenisstraf opgelegd en zaten zij voorafgaand aan het indexdelict in totaal bijna 1,5 jaar in de gevangenis.

³² De verdachten van de zaken uit de zesde ronde zijn in beide groepen opgenomen.

Tabel 5.1 Criminele levenslopen van verdachten van cocaïnesmokkel

Criminele levensloop	Zesde monitorronde (n=51)	Alle monitorrondes (n=108)
	% / M (sd)	
Man	90,2%	91,7%
Indexdelict		
Leeftijd	43,5 (11,1)	42,4 (11,6)
Ernst		
Licht delict	3,9%	2,8%
Middelwaar delict	9,8%	18,5%
Zwaar delict	86,3%	78,7%
Vervolg art. 140 Sr.	25,5%	35,2%
Afdoening		
OM-beschikking	3,9%	4,6%
Zittende Magistratuur	33,3%	63,0%
Nog niet afgedaan	62,7%	32,4%
Vrijheidsstraf	15,7%	45,4%
Duur onvoorwaardelijke gevangenisstraf in maanden	29,9 (35,1)	36,3 (35,2)
Taakstraf	3,9%	4,6%
Geldstraf	5,9%	7,4%
Voorgeschiedenis		
Geen voorgeschiedenis	66,7%	51,9%
Leeftijd eerste veroordeling	26,0 (10,5)	26,7 (10,7)
Leeftijd eerste zware delict	43,9 (10,5)	43,6 (11,5)
Duur in jaren (start – indexdelict)	17,5 (13,2)	15,7 (12,2)
Aantal veroordelingen	1,22 (2,59)	1,82 (3,31)
Drugs	0,02 (0,14)	0,07 (0,30)
Geweld	0,25 (0,72)	0,32 (1,39)
Vermogen	0,43 (1,36)	0,66 (1,65)
Vernieling	0,12 (0,33)	0,27 (0,65)
Verkeer	0,12 (0,43)	0,22 (0,52)
Overig	0,27 (0,70)	0,27 (0,64)
Diversiteitsindex [†]	0,40 (0,28)	0,40 (0,26)
Eerdere vervolging voor art. 140 Sr.	2,0%	3,7%
Ernst		
Aantal lichte delicten	0,43 (1,03)	0,56 (0,93)
Aantal middelzware delicten	0,63 (1,55)	1,06 (2,39)
Aantal zware delicten	0,16 (0,46)	0,19 (0,70)
Leeftijd eerste onvoorwaardelijke gevangenisstraf	27,4 (11,2)	32,8 (12,1)
Aantal vrijheidsstraffen	0,51 (1,35)	0,63 (1,51)

Criminele levensloop	Zesde monitorronde (n=51)	Alle monitorrondes (n=108)
	% / M (sd)	
Totale duur onvoorwaardelijke gevangenisstraf in maanden	17,7 (34,5)	16,6 (31,8)

† De diversiteitsindex is enkel berekend voor verdachten die twee of meer veroordelingen hebben voorafgaand aan het indexdelict.

5.3 Verdachten van cocaïnesmokkel in verschillende periodes

De relatief hoge prevalentie van cocaïnesmokkel binnen de georganiseerde criminaliteit over een langere periode maakt dat in het kader van de monitor tussen 1996 en 2021 al vele casussen van cocaïnesmokkel zijn bestudeerd. Daarmee kunnen de criminele levenslopen van verdachten van cocaïnesmokkel over de tijd heen worden bekeken. De in totaal 108 in Nederland geboren verdachten over wie informatie aangaande hun justitiële geschiedenis bekend is, hadden een inschrijfjaar van het indexdelict tussen 1996 en 2021. Binnen deze periode zijn twee periodes van een aantal jaren te ontwaren waarin geen van de bestudeerde zaken werd ingeschreven bij het Openbaar Ministerie: tussen 2003 en 2008 en tussen 2014 en 2018. De voor-, tussen-, en achterliggende periodes vormen daarmee logische cohorten: 26 verdachten voor wie het indexdelict tussen 1996 en 2003 viel (24%), 31 verdachten met het indexdelict tussen 2008 en 2014 (29%) en 51 verdachten met het indexdelict tussen 2018 en 2021 (47%) (tabel 5.2).

Tabel 5.2 Cohorten van verdachten van cocaïnesmokkel

Cohort	Indexdelict in jaren	Aantal verdachten
Cohort A	1996 t/m 2003	26 (24,1%)
Cohort B	2008 t/m 2014	31 (28,7%)
Cohort C	2018 t/m 2021	51 (47,2%)
Totaal		108 (100%)

Tabel 5.3 toont de parameters van de criminele carrières van verdachten uit de verschillende cohorten. Tussen verdachten uit verschillende cohorten zijn geen verschillen in de leeftijd tijdens het indexdelict en de leeftijd ten tijde van de eerste veroordeling. De ernst van het indexdelict neemt toe over de tijd: het indexdelict is minder vaak een middelzwaar delict voor cohort C dan voor cohort A en vaker een zwaar delict. In cohort A, het eerste cohort, zijn alle indexdelicten inmiddels afgedaan door de Zittende Magistratuur. In cohort B en C zijn respectievelijk 9,7% en 62,7% van de indexdelicten nog niet afgedaan. Dat maakt het lastiger de afdoeningen van de indexdelicten in de verschillende cohorten met elkaar te vergelijken. Voor verdachten in recentere cohorten is het indexdelict vaker hun eerste delict. Waar in cohort A meer dan drie op de vier verdachten al een strafblad had voorafgaand aan het indexdelict, is dat in cohort B nog ongeveer de helft en in cohort C nog maar ongeveer één op de drie verdachten. Er is geen verschil tussen de cohorten in het totaal aantal eerdere veroordelingen, wel werden door cohort A meer vernielingsdelicten dan door cohort C en meer verkeersdelicten dan door cohort B en cohort C gepleegd ($p < 0,05$). Cohort A pleegde daarmee meer lichte delicten dan cohort B en cohort C ($p < 0,05$), maar niet meer middelzware- of zware delicten. De verdachten in cohort C zijn met 27,4 jaar jonger wanneer zij voor de eerste keer tot een onvoorwaardelijke gevangenisstraf

worden veroordeeld dan verdachten in cohort B, die gemiddeld 36,3 jaar oud zijn op dat moment. Er zijn geen verschillen in het aantal eerdere vrijheidsstraffen en de totale duur die verdachten uit verschillende cohorten voorafgaand aan het indexdelict in de gevangenis verbleven.

Tabel 5.3 Criminele levenspaden van verdachten van cocaïnesmokkel per cohort

Criminele levenspad	Cohort A 1996-2003 (n=26)	Cohort B 2008-2014 (n=31)	Cohort C 2018-2021 (n=51)
	% / M (sd)		
Man	100%	87,1%	90,2%
Indexdelict			
Leeftijd	37,8 (10,3)	44,4 (12,7)	43,5 (11,1)
Adolescenten (17 jaar of jonger)	-	-	-
Jongvolwassenen (18-25 jaar)**	15,4%	3,2%	-
Vroege volwassenen (26-35 jaar)	30,8%	19,4%	27,5%
Middelbare volwassenen (36-64 jaar)	53,8%	71,0%	70,6%
Senioren (65 jaar en ouder)	-	5,4%	2,0%
Ernst			
Licht delict	-	3,2%	3,9%
Middelzwaar delict**	38,5%	16,1%	9,8%
Zwaar delict*	61,5%	80,6%	86,3%
Vervolg art. 140 Sr.***	73,1%	19,4%	25,5%
Afdoening			
OM-beschikking	-	9,7%	3,9%
Zittende Magistratuur***	100%	80,6%	33,3%
Nog niet afgedaan***	-	9,7%	62,7%
Vrijheidsstraf***	84,6%	61,3%	15,7%
Duur onvoorwaardelijke gevangenisstraf in maanden	39,7 (30,4)	35,5 (41,2)	29,9 (35,1)
Taakstraf	7,7%	3,2%	3,9%
Geldstraf	15,4%	3,2%	5,9%
Voorgeschiedenis			
Geen voorgeschiedenis**	26,9%	51,6%	66,7%
Leeftijd eerste veroordeling	26,0 (8,9)	28,5 (12,5)	26,0 (10,5)
Leeftijd eerste zware delict*	37,5 (12,6) ^A	46,9 (11,3) ^B	43,9 (10,5) ^{AB}
Duur in jaren (start – indexdelict)	11,8 (7,3)	16,0 (13,2)	17,5 (13,2)
Aantal veroordelingen	2,54 (2,49)	2,23 (4,64)	1,22 (2,60)
Drugs	0,08 (0,27)	0,16 (0,45)	0,02 (0,14)

Criminele levenspad	Cohort A 1996-2003 (n=26)	Cohort B 2008-2014 (n=31)	Cohort C 2018-2021 (n=51)
	% / M (sd)		
Geweld	0,27 (0,83)	0,48 (2,34)	0,25 (0,72)
Vermogen	0,73 (1,00)	0,97 (2,37)	0,43 (1,36)
Vernieling*	0,54 (1,03) ^A	0,29 (0,59) ^{AB}	0,12 (0,33) ^B
Verkeer**	0,50 (0,65) ^A	0,16 (0,45) ^B	0,12 (0,43) ^B
Overig	0,38 (0,57)	0,16 (0,58)	0,27 (0,70)
Diversiteitsindex [†]	0,47 (0,23)	0,31 (0,28)	0,40 (0,28)
Eerdere vervolging voor art. 140 Sr.	-	9,7%	2,0%
Ernst			
Aantal lichte delicten*	1,00 (0,89) ^A	0,42 (0,67) ^B	0,43 (1,03) ^B
Aantal middelzware delicten	1,42 (2,19)	1,48 (3,43)	0,63 (1,55)
Aantal zware delicten	0,12 (0,43)	0,32 (1,11)	0,16 (0,46)
Leeftijd eerste onvoorwaardelijke gevangenisstraf*	34,2 (11,0) ^{AB}	36,3 (12,8) ^A	27,4 (11,2) ^B
Aantal vrijheidsstraffen	0,8 (1,4)	0,7 (1,9)	0,5 (1,3)
Totale duur onvoorwaardelijke gevangenisstraf in maanden	4,1 (8,7)	32,5 (42,6)	17,7 (34,5)

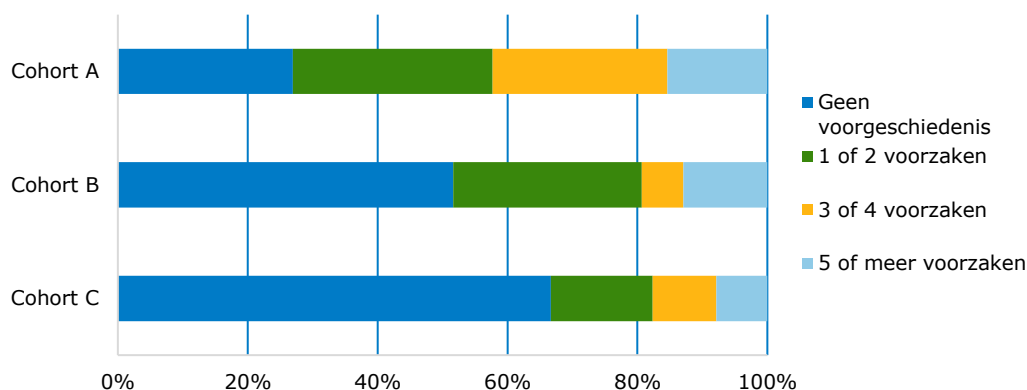
* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$

^{AB} De letters duiden aan welke cohorten van elkaar verschillen, waarbij gelijke letters betekenen dat er *geen* verschil is en verschillende letters een significant verschil ($p < 0,05$) tussen cohorten aanduiden.

[†] De diversiteitsindex is enkel berekend voor verdachten die twee of meer veroordelingen hebben voorafgaand aan het indexdelict.

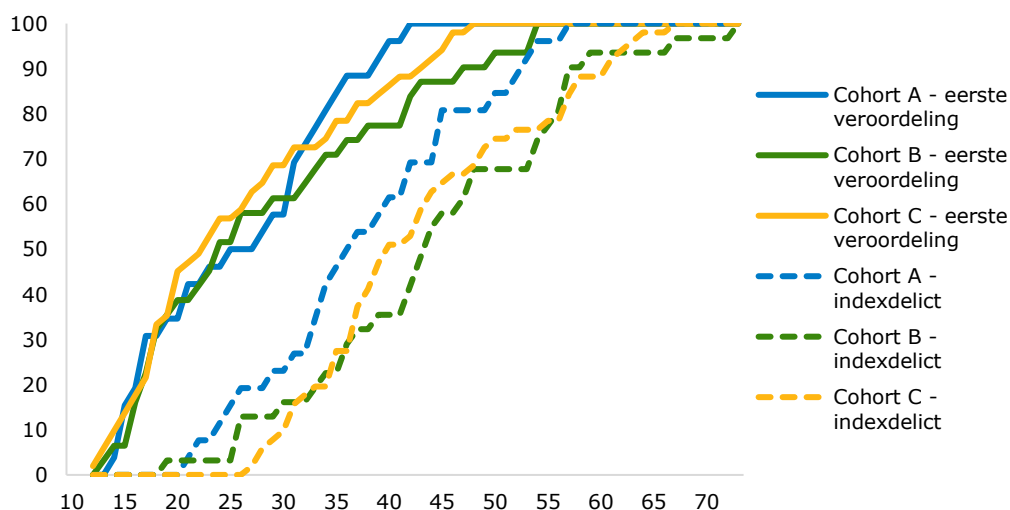
Figuur 5.1 toont voor elk cohort de verdeling van het aantal veroordelingen in de voorgeschiedenis, dus voorafgaand aan het indexdelict. In het meest recente cohort hebben de meeste verdachten geen justitiecontacten voorafgaand aan het indexdelict. In cohort A en cohort B hebben meer verdachten eerdere veroordelingen dan in cohort C. In cohort A vormen verdachten die één of twee eerdere delicten hebben gepleegd de grootste groep (30,8%), gevolgd door verdachten die drie of vier eerdere delicten pleegden (26,9%) en verdachten die vijf of meer keer eerder in aanraking kwamen met justitie (15,4%). De percentages verdachten die meer dan twee eerdere justitiecontacten hebben, zijn in cohort B en C kleiner dan in het oudste cohort.

Figuur 5.1 Verdeling van het aantal veroordelingen voorafgaand aan het indexdelict per cohort

Figuur 5.2 toont voor alle drie de cohorten de cumulatieve verdeling van de leeftijd ten tijde van de eerste veroordeling (doorgetrokken lijnen) en de leeftijd ten tijde van het indexdelict (stippellijnen). Over het algemeen zijn geen grote verschillen tussen de cohorten te zien. De verdachten uit cohort A zijn iets jonger tijdens beide delicten, in de zin dat de volledige groep verdachten op iets jongere leeftijd zowel het eerste- als indexdelict pleegt.

Figuur 5.2 Cumulatieve percentages leeftijd eerste veroordeling en leeftijd indexdelict

5.4 Verdachten van cocaïnesmokkel met verschillende rollen in een criminele groep

Voor alle verdachten uit de huidige monitorronde is op basis van de kwalitatieve informatie uit de dossiers bekeken welke rol zij vervulden in het criminele samenwerkingsverband (zie over deze rollen ook paragraaf 4.3). In criminele

samenwerkingsverbanden die zich richtten op de smokkel in cocaïne, waren verdachten in de volgende rollen actief:

- De leider (n=6). Een verdachte die leidinggevende taken uitvoert, initiatief neemt, koers bepaalt en medeverdachten aanstuurt.
- De coördinator (n=8). Een verdachte die vaak als tussenpersoon fungeert tussen de leider en de uitvoerenden, bijvoorbeeld een verdachte die de inkoop en transport van chemicaliën voor de extractie van cocaïne uit dragermaterieel regelt of een verdachte die als rechterhand van de leider opdrachten geeft aan uitvoerende verdachten.
- De uitvoerder (n=33). Een verdachte die uitvoerende taken verricht, zoals werken in een drugslab, het zoeken van afnemers voor de verdovende middelen of het uithalen van cocaïne. Een uitvoerende verdachte voert hand- en spandiensten uit ten dienste van de criminele groep.
- De verdachte die zich toelegt op transport (n=15). Een verdachte die zich richt op het transport van de cocaïne of grondstoffen, bijvoorbeeld door het regelen van dekladingen of door het chaufferen van (dek)ladingen.
- De facilitator (n=17). Een verdachte die vaak vanwege specifieke mogelijkheden, capaciteiten of kennis een bijdrage levert aan de criminele groep, bijvoorbeeld een verdachte met een eigen vastgoedbedrijf die panden onderbrengt voor het criminele samenwerkingsverband of een verdachte met kennis van financiële logistiek die de criminele geldstromen regelt.
- Voor drie verdachten was te weinig informatie bekend om te bepalen welke rol zij binnen de criminele groep vervulden.

Bij de rollen die hier worden onderscheiden en de aantallen die daarbij worden gegeven, moet de kanttekening worden geplaatst dat mogelijk niet verdachten in alle mogelijke soorten rollen zijn opgespoord en vervolgd of dat de verhoudingen die wij terugzien, afwijken van de werkelijke verhoudingen tussen aantallen verdachten in verschillende rollen. Tijdens sommige opsporingsonderzoeken is bijvoorbeeld bewust gekozen om niet iedere uitvoerende verdachte mee te nemen en zo de zaak klein te houden, terwijl tijdens andere onderzoeken de opsporing zich juist heeft gericht op verdachten in uitvoerende rollen. Mogelijkheden tot opsporing en keuzes die worden gemaakt in de opsporing, kunnen de typen rollen en aantallen verdachten in bepaalde rollen, in hoge mate beïnvloeden.

Bij het bekijken van de justitiegegevens van de verdachten met verschillende rollen, worden verdachten met een leidinggevende en coördinerende rol samengenomen. De verdachten met een onbekende rol worden buiten beschouwing gelaten. Informatie met betrekking tot het indexdelict is bekeken voor alle 79 verdachten (82 – 3 verdachten zonder bekende rol) uit de huidige monitorronde, dus zowel voor de in Nederland als voor de elders geboren verdachten (tabel 5.4). De verdachten met een leidinggevende/coördinerende of faciliterende rol zijn enkel mannen. Onder de transporteurs en uitvoerders zijn enkele vrouwelijke verdachten. De gemiddelde leeftijden van verdachten ten tijde van het indexdelict ontlopen elkaar niet veel: de leidinggevende/coördinerende verdachten, transporteurs en uitvoerders zijn allen gemiddeld 42 jaar. De verdachten met een faciliterende rol zijn gemiddeld 46 jaar tijdens het indexdelict. De indexdelicten van leidinggevers, coördinatoren en transporteurs worden allen als zwaar geclassificeerd. Deze delicten hebben dus allen een maximale strafdreiging van 8 jaar of meer. Dat geldt ook voor het gros van de indexdelicten van uitvoerders (84,8%) en verdachten met een faciliterende rol (88,2%).

Bevindingen met betrekking tot de afdoening moeten met zorg worden geïnterpreteerd, omdat een wisselend percentage van de indexdelicten nog niet is

afgedaan. Van de uitvoerders zijn de meeste indexdelicten reeds afgedaan (63,7%). Ongeveer een kwart van hen werd (onder meer) vervolgd voor artikel 140 Sr en driekwart van hen kreeg een vrijheidsstraf opgelegd. Gemiddeld kregen zij een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van 27,2 maanden. Enkel kregen een (aanvullende) taakstraf ($n=2$) of geldstraf ($n=1$). Van de leidinggevenden/coördinatoren heeft 42,9% een indexdelict dat reeds is afgedaan. Twee derde werd vervolgd voor artikel 140 Sr. Het grootste gedeelte kreeg een vrijheidsstraf opgelegd (35,7% van het totaal). De gemiddelde onvoorwaardelijke gevangenisstraf die werd opgelegd aan de leidinggevende/coördinatoren was 5,5 jaar. Van de indexdelicten van de transporteurs en faciliterende verdachten is respectievelijk 73,3% en 82,4% nog niet afgedaan.

Tabel 5.4 Indexdelict van verdachten van cocaïnesmokkel met verschillende rollen

Indexdelict	Leider/ Coördinator ($n=14$)	Transport ($n=15$)	Uitvoerder ($n=33$)	Facilitator ($n=17$)
	% / M (sd)			
Man	100%	93,3%	90,9%	100%
Leeftijd	42,6 (8,3)	42,3 (11,7)	42,5 (11,3)	46,1 (11,1)
Ernst				
Licht delict	-	-	-	5,9%
Middelzwaar delict	-	-	15,2%	5,9%
Zwaar delict	100%	100%	84,8%	88,2%
Vervolging art. 140 Sr.	28,6%	33,3%	15,2%	11,8%
Afdoening				
OM-beschikking	-	-	6,1%	5,9%
Zittende Magistratuur	42,9%	26,7%	57,6%	11,8%
Nog niet afgedaan	57,1%	73,3%	36,4%	82,4%
Vrijheidsstraf	35,7%	6,7%	45,5%	5,9%
Duur onvoorwaardelijke gevangenisstraf in maanden	66,0 (21,7)	9,9 (-)	27,2 (15,8)	-
Taakstraf	-	-	6,1%	-
Geldstraf	-	-	3,0%	-

Omdat informatie over de criminele voorgeschiedenis voor in het buitenland geboren verdachten mogelijk onvolledig is, is informatie over de criminele levenspaden voorafgaand aan het indexdelict enkel bekeken voor de 49 verdachten (51 – 2 zonder bekende rol) die in Nederland werden geboren (tabel 5.5). Door de kleine aantallen kunnen de resultaten gemakkelijk worden beïnvloed door een uitschieter en zijn sommige resultaten slechts gebaseerd op een of twee verdachten. Zo kreeg één verdachte die zich toelegde op transport eerder een vrijheidsstraf van 79,7 maanden opgelegd. De andere transportverdachten kregen geen eerdere vrijheidsstraffen opgelegd. Voor de meerderheid van de verdachten geldt dat zij voorafgaand aan het indexdelict nog nooit (in Nederland) werden veroordeeld. Van de negen transporteurs

heeft slechts één verdachte een eerdere veroordeling. Voor de uitvoerders was het indexdelict het minst vaak de eerste veroordeling. Acht van de zestien uitvoerders werd al eens eerder veroordeeld. De uitvoerders hebben als groep met 2,3 eerdere veroordelingen gemiddeld ook de meeste veroordelingen op hun naam staan. Voor de verdachten met andere rollen bleef dit gemiddelde onder de één. Leidinggevenden/coördinatoren waren gemiddeld 20,7 jaar bij hun eerste veroordeling en uitvoerders 24,3 jaar. Faciliterende verdachten en transporteurs waren met gemiddelde leeftijden van respectievelijk 28,5 en 31,2 jaar gemiddeld een aantal jaren ouder bij de start van hun criminele carrière. De uitvoerders kregen gemiddeld 1,1 keer een vrijheidsstraf opgelegd in de voorgeschiedenis. Voor de verdachten met andere rollen blijft dit gemiddelde onder de 0,5. Gemiddeld brachten de uitvoerders voorafgaand aan het indexdelict al bijna twee jaar door in de gevangenis.

Tabel 5.5 Criminele voorgeschiedenissen van in Nederland geboren verdachten van cocaïnesmokkel met verschillende rollen

Criminele voorgeschiedenis	Leider/ coördinator (n=10)	Transport (n=9)	Uitvoerder (n=16)	Facilitator (n=14)
	% / M (sd)			
Man	100%	88,9%	87,5%	100%
Voorgeschiedenis				
Geen voorgeschiedenis	70,0%	88,9%	50,0%	64,3%
Leeftijd eerste veroordeling	20,7 (9,9)	31,2 (1,0)	24,3 (10,7)	28,5 (10,5)
Leeftijd eerste zware delict	41,3 (8,4)	40,4 (10,4)	46,3 (10,7)	47,5 (11,0)
Duur in jaren (start – indexdelict)	20,6 (7,8)	9,2 (10,6)	20,5 (14,2)	18,5 (15,7)
Aantal veroordelingen	0,90 (1,66)	0,33 (1,00)	2,31 (4,05)	0,93 (1,43)
Drugs	-	-	0,06 (0,25)	-
Geweld	0,20 (0,63)	0,11 (0,33)	0,56 (1,09)	0,07 (0,27)
Vermogen	0,40 (0,97)	-	1,06 (2,21)	0,07 (0,27)
Vernieling	0,10 (0,32)	0,11 (0,33)	0,13 (0,34)	0,14 (0,36)
Verkeer	-	-	0,13 (0,50)	0,29 (0,61)
Overig	0,20 (0,42)	0,11 (0,33)	0,38 (0,89)	0,36 (0,84)
Diversiteitsindex [†]	0,49 (0,01)	0,67 (-)	0,36 (0,30)	0,34 (0,33)
Percentage met eerdere vervolging voor art. 140 Sr.	-	11.1%	-	-
Ernst				
Aantal lichte delicten	0,20 (0,42)	0,11 (0,33)	0,56 (1,41)	0,71 (1,14)
Aantal middelzware delicten	0,50 (0,97)	0,11 (0,33)	1,44 (2,45)	0,21 (0,58)
Aantal zware delicten	0,20 (0,63)	0,11 (0,33)	0,31 (0,60)	0,00 (0,00)
Leeftijd eerste onvoorwaardelijke gevangenisstraf	25,3 (6,9)	25,5 (7,8)	27,7 (11,1)	33,0 (22,5)
Aantal vrijheidsstraffen	0,4 (1,0)	0,3 (1,0)	1,1 (2,1)	0,1 (0,3)
Totale duur onvoorwaardelijke gevangenisstraf in maanden	2,2 (3,8)	79,7 (-)	23,1 (40,3)	0,0 (-)

[†] De diversiteitsindex is enkel berekend voor verdachten die twee of meer veroordelingen hebben voorafgaand aan het indexdelict.

5.5 Recapitulatie

In dit hoofdstuk werden de criminele levenspaden bekeken van 108 verdachten die op enig moment tussen 1996 en 2021 actief waren binnen de cocaïnesmokkel. Om eventuele veranderingen in de criminele levenspaden van deze verdachten over de tijd heen te bestuderen, werden drie cohorten samengesteld: verdachten met indexdelicten in de cocaïnesmokkel tussen 1996 en 2003, tussen 2008 en 2014 en tussen 2018 en 2021. Deze indeling in cohorten maakt het mogelijk verdachten te

bekijken die in dezelfde periode actief waren in hetzelfde type activiteiten binnen de georganiseerde criminaliteit. Een vergelijking tussen verdachten uit verschillende cohorten laat zien dat er geen verandering over de tijd heeft plaatsgevonden in de leeftijden van verdachten: verdachten uit de verschillende cohorten komen overeen in de startleeftijd (gemiddeld tussen de 26 en 28 jaar) en de leeftijd tijdens het indexdelict (gemiddeld tussen de 37 en 44 jaar). Wel wordt het indexdelict in de recentere cohorten minder vaak als middelzwaar en vaker als zwaar geclassificeerd, hetgeen overigens niet tot uitdrukking lijkt te komen in de straffen die worden opgelegd. Hoe recenter het cohort, hoe vaker het indexdelict de eerste vervolging is voor een verdachte. Verdachten uit de eerdere cohorten hebben dus vaker een justitiële voorgeschiedenis. Voor de verdachten met een criminele voorgeschiedenis, is er geen verschil in het totaal aantal eerdere veroordelingen. De verdachten in het meest recente cohort hebben wel minder vaak vernielingszaken en verkeerszaken op hun naam staan dan de verdachten uit het oudste cohort. De verdachten uit het meest recente cohort zijn jonger wanneer zij hun eerste onvoorwaardelijke gevangenisstraf opgelegd krijgen, hetgeen wijst op een eerdere escalatie van hun criminele carrière in termen van ernst.

Voor de verdachten van cocaïnesmokkel uit de zesde monitorronde is informatie over hun rol in het criminele samenwerkingsverband bekend en gekoppeld aan de criminele levenslopen. Dit laat zien dat verdachten met een leidinggevende/coördinerende of een uitvoerende rol, jonger zijn tijdens hun eerste veroordeling dan verdachten met een rol in het transport of een faciliterende rol in de criminele groep. Dit heeft mogelijk te maken met het feit dat facilitators en transporteurs vaker betrokken raken bij de criminele activiteiten vanwege het beroep dat zij uitoefenen. De leiders/coördinatoren en uitvoerders hebben dan ook langer criminele ervaring opgedaan voorafgaand aan het indexdelict. Uitvoerders hebben vaker eerdere justitiecontacten en gemiddeld ook meer eerdere justitiecontacten dan verdachten met een andere rol.

6 Aanpak van de Nederlandse cocaïnesmokkel

In dit hoofdstuk komen de opsporing en aanpak van criminele netwerken die zich bezighouden met de invoer van cocaïne aan bod. In paragraaf 6.1 wordt beschreven hoe de aandacht voor cocaïnesmokkel door de jaren heen is toegenomen en hoe dat heeft bijgedragen aan de prioritering van het thema op de politieke agenda. In paragraaf 6.2 worden twee ontwikkelingen geschetst die invloed hebben op de opsporing en vervolging van georganiseerde criminaliteit. Eerst wordt in paragraaf 6.2.1 ingegaan op de opkomst en de juridische implicaties van het gebruik van PGP-data. Daarna worden de Aanpak Criminele Machtsstructuren (paragraaf 6.2.2) en procesafspraken tussen het Openbaar Ministerie en verdachten van cocaïnesmokkel (paragraaf 6.2.3) toegelicht.

Vervolgens gaan we in op de twaalf cocaïne-zaken die we voor deze monitorronde hebben bestudeerd en de 34 cocaïne-zaken uit monitorronde 1 t/m 5.³³ In paragraaf 6.3 beschrijven we de start van deze onderzoeken. Wat was de reden om het opsporingsonderzoek te starten en op grond van welke informatie gebeurde dat? In paragraaf 6.4 schenken we aandacht aan de afbakening van de onderzoeken. Wat wordt wel meegenomen en wat niet? In paragraaf 6.5 zetten we uiteen over welke aspecten veel informatie werd verzameld in de opsporingsonderzoeken. Paragraaf 6.6 gaat in op het gebruik van PGP-data binnen de opsporing. In paragraaf 6.7 beschrijven we de meerwaarde die traditioneel rechercheren had in de bestudeerde opsporingsonderzoeken. In paragraaf 6.8 gaan we in op de internationale aspecten in de opsporing van cocaïnesmokkel. In paragraaf 6.9 staan de procesafspraken die in twee casussen zijn gemaakt centraal. Paragraaf 6.10 besluit met een recapitulatie.

6.1 Aandacht voor cocaïnesmokkel

Sinds de jaren tachtig van de vorige eeuw is de internationale drugshandel fors toegenomen. Nederlandse drugscriminelen zijn zich naast marihuana, heroïne en synthetische drugs, gaan richten op de import en doorvoer van cocaïne. Eind jaren tachtig onderschepten de opsporingsinstanties de eerste grote partijen cocaïne en in de jaren negentig nam de omvang verder toe. Nederland groeide snel uit tot een belangrijk invoerpunt voor cocaïne uit Zuid-Amerika. Het rapport van Abraham et al. (2021) en het proefschrift van Wever (2020) geven een uitgebreide schets van de ontwikkeling van drugshandel door de jaren heen en de reactie daarop vanuit de Nederlandse overheid en opsporing.

Invoer vond eerst plaats in kleinere hoeveelheden met lijnvluchten vanuit Latijns-Amerika (Fijnaut & Roks, 2021, p. 258-261) en later voornamelijk via de Rotterdamse haven. Cocaïne werd aldus niet alleen in transporten van tientallen tot honderden kilo's aangevoerd via de zeehavens, maar ook in kilohoeveelheden door per vliegtuig reizende drugskoeriers, die de drugs verborgen in hun bagage, kleding, of in hun lichaam (Abraham et al., 2021).

Met name in de haven van Rotterdam werden in recente jaren grote partijen cocaïne onderschept. In 2024 was echter een kentering zichtbaar. In dat jaar werd in totaal

³³ Binnen de 34 oude zaken ging specifieke aandacht uit naar de zaken waarin cocaïne uitsluitend of eveneens via havens werd gesmokkeld, omdat dat een betere vergelijking door de tijd heen mogelijk maakt.

25.900 kilo cocaïne aangetroffen en in beslag genomen in de Rotterdamse haven (Openbaar Ministerie, 2024).³⁴ Dit betreft een sterke daling ten opzichte van de jaren daarvoor. In 2023 werd bijvoorbeeld ruim 45.000 kilo aangetroffen, in 2022 ruim 47.000 kilo en in 2021 ruim 70.000 kilo. De haven van Rotterdam kan niet los worden gezien van de Antwerpse haven. Er wordt geschat dat 80% van de cocaïne-transporten die via de haven van Antwerpen binnenkomen, bestemd zijn voor Nederland om vervolgens verder te worden gedistribueerd (Colman et al., 2018; Fijnaut, 2019). Ook in de havens van Antwerpen en Hamburg is een sterke afname te zien van de hoeveelheid inbeslaggenomen cocaïne (EUDA, 2025). De relatief lage hoeveelheid inbeslaggenomen cocaïne in de haven van Rotterdam betekent niet dat er minder inbeslagnames zijn dan de jaren daarvoor. Enkel de hoeveelheid kilo cocaïne per inbeslagname is omlaaggegaan. Ook zegt het niet direct iets over de totale hoeveelheid geïmporteerde cocaïne in Europa. Havens in andere landen in Europa, zoals Zweden, Spanje en het Verenigd Koninkrijk, zagen in 2024 juist een toename in inbeslaggenomen cocaïne (Collins & Giantz, 2025).

In Nederland lijken naast de Rotterdamse haven de kleinere havens steeds meer in trek voor de smokkel van cocaïne. In de havens van Zeeland-West Brabant werd in 2024 in totaal 12.664 kilo cocaïne inbeslaggenomen. Dit betreft een kleine stijging ten opzichte van 2023 toen er 11.300 kilo werd aangetroffen (Openbaar Ministerie, 2024). Het toenemende aantal in beslaggenomen kilo's kan veroorzaakt zijn door het feit dat sinds het voorjaar van 2024 de havens van Vlissingen, Terneuzen, Moerdijk en Borsele een eigen zeehavenpolitieteam heeft (Meeus, 2025), waardoor meer controle in de havens aanwezig is. Er zijn aanwijzingen dat, ondanks dat in kleinere havens weinig grote containervaart binnenkomt, er naast de haven van Vlissingen ook gebruik wordt gemaakt van havens als Urk, IJmuiden, Lauwersoog, Zeebrugge, Harlingen en Den Helder voor de import van cocaïne door criminele netwerken (Chessa et al., 2021). De cocaïne die in de Nederlandse havens in beslag wordt genomen, is voornamelijk verscheept vanuit havens in Brazilië, Ecuador, Costa Rica en de Dominicaanse Republiek (Vermeulen et al., 2024).

De focus op cocaïnesmokkel in dit onderzoek is gemotiveerd door het feit dat er in het afgelopen decennium, zoals zojuist geschetst, door verschillende maatschappelijke actoren een sterke groei is geconstateerd van internationale cocaïnehandel en de betrokkenheid van Nederlandse groepen daarin (zie o.a. Boekhout Van Solinge, 2021; EMCDDA, 2021; Van Gestel & Kouwenberg, 2021). In het jaarbericht van het Openbaar Ministerie staat beschreven dat er in 2023 1.800 onderzoeken naar criminele netwerken liepen, waarvan er 807 drugsgerelateerd waren. In dat jaarbericht schrijft zij verder dat het aantal onderzoeken naar criminele netwerken die zich bezighouden met de handel in cocaïne gestaag doorstijgt (Openbaar Ministerie, 2023c). De stijging van het aantal uitgevoerde opsporingsonderzoeken naar georganiseerde ondermijnende criminaliteit en drugscriminaliteit in het bijzonder, en de toename van het aantal personen dat wordt veroordeeld voor drugscriminaliteit, is ook beschreven door Abraham et al. (2021) in hun onderzoek naar de aanpak van georganiseerde drugscriminaliteit. Er is veel politieke en maatschappelijke aandacht voor het fenomeen waardoor het ook steeds meer prioriteit heeft gekregen binnen de opsporing.

³⁴ De cijfers die worden genoemd, komen van het HARC team: een samenwerking tussen de Douane, FIOD, Zeehavenpolitie en het Openbaar Ministerie.

6.2 Nieuwe ontwikkelingen in de opsporing en vervolging

In Nederland hebben de opsporing en vervolging van georganiseerde criminaliteit de afgelopen jaren veranderingen doorgemaakt. Dit onderdeel gaat in op drie ontwikkelingen van de afgelopen 10 jaar die de opsporing en vervolging van criminele netwerken beïnvloeden. Allereerst worden in paragraaf 6.2.1 de opkomst en juridische impact van PGP-communicatie besproken, waarbij versleutelde communicatie zowel nieuwe uitdagingen als kansen voor opsporingsdiensten heeft gecreëerd. Vervolgens wordt in paragraaf 6.2.2 ingegaan op de verschuiving van individuele opsporing naar een bredere focus op criminele machtsstructuren, waarbij het Openbaar Ministerie en de politie zich steeds meer richten op het ontmantelen van criminele organisaties als geheel. Tot slot staat de inzet van procesafspraken centraal in paragraaf 6.2.3; een relatief nieuwe werkwijze waarmee het Openbaar Ministerie en verdachten gezamenlijk afspraken maken over de afdoening van een strafzaak.

6.2.1 *De opkomst en juridische implicaties van PGP-data*

Allereerst speelt het gebruik van versleutelde communicatie door criminele organisaties, zoals PGP-communicatie, een cruciale rol in de opsporing. De implicaties voor zowel opsporing als rechtspraak zijn complex, aangezien dit type technologie de bescherming van de privacy van individuen garandeert. Dat maakt het een aantrekkelijk middel voor gebruik door criminelen om hun criminele activiteiten te verhullen (Jansen et al., 2023). Het recht op privacy enerzijds, en gebruik van deze technologie door criminelen anderzijds, vormt een uitdaging voor het strafrecht; daar speelt de vraag in hoeverre PGP-berichten als bewijs kunnen worden gebruikt zonder inbreuk te maken op fundamentele rechten.

PGP is een encryptiemethode die berichten beschermt tegen ongewenste toegang door derden. Vaak wordt hierbij gebruikgemaakt van een speciaal daarvoor geschikt gemaakte telefoon, die is uitgerust met PGP-software. Voor het gebruik van de telefoon met software wordt een (duur) abonnement afgesloten.

Deze dienst wordt vaak gebruikt door criminelen vanwege de veiligheid die het biedt: berichten worden versleuteld, en alleen de ontvanger met de juiste sleutel kan ze ontcijferen. De technologie maakt het voor opsporingsinstanties moeilijk om toegang te krijgen tot de inhoud van communicatie, zelfs als ze bijvoorbeeld de telefoon van een verdachte in beslag nemen. In de context van georganiseerde misdaad, zoals cocaïnesmokkel of liquidaties, kunnen criminelen deze versleutelde communicatie gebruiken om onderling te overleggen zonder dat de autoriteiten hun gesprekken kunnen onderscheppen (Jansen et al., 2023).

Een van de eerste zaken waarin PGP-communicatie een centrale rol speelde was de zaak rondom Ennetcom: een platform dat versleutelde communicatie aanbood via BlackBerry-telefoons. Deze telefoons waren speciaal ingesteld om versleutelde berichten te sturen via de PGP-technologie. In 2015 en 2016 werden deze communicatieapparaten aangetroffen bij verdachten die betrokken waren bij criminele activiteiten, zoals verdachten en slachtoffers van liquidaties en verdachten van drugs- en wapenhandel (Openbaar Ministerie, 2018b). De Ennetcomdata bleken opgeslagen op een server in Canada, en na een rechtshulpverzoek werden de gegevens aan Nederland verstrekt (Openbaar Ministerie, 2018b). De vraag die zich voordeed was of zowel de overdracht van de data via een buitenlandse autoriteit als het gebruik van die data als bewijs in een strafzaak rechtmatig was (Hoge Raad, 2022).

De Hoge Raad oordeelde dat het verkrijgen van de Ennetcomdata via de buitenlandse autoriteiten, in dit geval Canada, rechtmatig is, mits het verkrijgen van deze gegevens voldoet aan de wettelijke eisen van de Nederlandse wet (Hoge Raad, 2022). Dit is een belangrijke uitspraak van de Hoge Raad, omdat hierin is bepaald dat onderschepte versleutelde communicatie als bewijs gebruikt mag worden in rechtszaken (Hoge Raad, 2022). Ook na de uitspraak van de Hoge Raad in 2022 blijft het gebruik van PGP-data echter voer voor discussie (zie bijvoorbeeld Oerlemans en Schermer, 2023 en Schermer en Oerlemans 2022 voor een uiteenzetting van de haken en ogen die kleven aan de inzet van PGP-data als bewijsmiddel).

Naast Ennetcom hielden ook andere bedrijven zich bezig met het aanbieden van PGP-communicatiediensten. In 2020 en 2021 werd de versleutelde communicatie van twee belangrijke platforms, EncroChat en Sky ECC, gekraakt. Deze platforms werden veelvuldig gebruikt door criminelen in Europa voor de coördinatie van illegale activiteiten, variërend van drugshandel tot witwaspraktijken en liquidaties. Vanaf 2017 kwam de Franse politie de telefoons van EncroChat tegen in hun opsporingsonderzoeken, en in 2019 hebben de Franse autoriteiten een zaak geopend bij Eurojust (Jansen et al, 2023). Vanuit hier werd in 2020 een Joint Investigation Team (JIT) opgezet tussen Nederland en Frankrijk, met medewerking van Europol. EncroChat verkocht jarenlang internationaal cryptotelefoons en in 2020 waren wereldwijd meer dan 50.000 telefoons actief, waarvan ongeveer 12.000 in Nederland (Openbaar Ministerie, 2020). EncroChat was daarmee een van de grootste aanbieders van versleutelde digitale communicatie.

Voorafgaand aan de oprichting van het JIT hebben de Franse autoriteiten via de Franse server met behulp van de Nederlandse politie een hacktool ingezet op alle telefoons van EncroChat. Hierbij werden onder andere IMEI-gegevens, gebruikersnamen, adresboeken, wachtwoorden, chatberichten, locatiegegevens en notities vastgesteld. Deze data zijn in het kader van de samenwerking gedeeld met de Nederlandse autoriteiten (Schermer & Oerlemans, 2022). Vervolgens werd opnieuw de vraag gesteld of de gegevens die via dit gehackte platform waren verkregen als bewijs in een rechtszaak mochten worden gebruikt. De rechtbanken staan het gebruik van deze gegevens toe, omdat vooralsnog geen sprake is geweest van ernstige schendingen van Nederlandse regels. Cruciaal hierbij blijkt de machtiging van de rechter-commissaris om het handelen van de politie op rechtmatigheid te kunnen toetsen. Op deze manier is in de EncroChat-zaken alsnog getoetst of de wijze waarop het bewijs is verzameld en tegen de verdachte wordt gebruikt in lijn is met het strafvorderlijk legaliteitsbeginsel en het recht op een eerlijk proces (Schermer & Oerlemans, 2022). Rechters deden vergelijkbare uitspraken voor de data verkregen uit de ontmanteling van Sky ECC, waarvan 70.000 mensen gebruikmaakten (Jansen et al, 2023; Rechtbank Midden-Nederland, 2024).

Concluderend heeft het gebruik van versleutelde PGP-communicatie criminelen jarenlang in staat gesteld heimelijk met elkaar te communiceren. De technologische vooruitgang en internationale samenwerking van opsporingsdiensten hebben echter gezorgd voor een keerpunt. De ontmanteling van bedrijven en servers als Ennetcom, EncroChat, Sky ECC en later ook Anom, Exclu en Matrix laat zien dat PGP-communicatie niet langer onaantastbaar is en dat de rechtspraak de inzet van deze data als bewijs voorlopig ondersteunt. Deze ontwikkelingen op het gebied van PGP-communicatie behoren tot de grootste veranderingen in de opsporing van georganiseerde criminaliteit in de afgelopen 10 jaar.

6.2.2 *Van Individuele Opsporing naar de Aanpak Criminele Machtsstructuren*

De opsporing en vervolging van georganiseerde criminaliteit in Nederland heeft de afgelopen jaren een transitie doorgemaakt. Waar de focus traditioneel lag op het bestraffen van individuele daders, richt het Openbaar Ministerie zich steeds vaker op het ontmantelen van criminele organisaties als geheel. Het opsporen en vervolgen van individuele daders maakt daar onderdeel van uit. De moord op Peter R. de Vries droeg bij aan het besef dat een effectievere aanpak van deze criminele machtsstructuren noodzakelijk was (*Aanhangsel Handelingen I* 2021/22, nr. 821; Openbaar Ministerie, 2023a). Een belangrijk onderdeel van deze ontwikkeling is de oprichting van de taskforce Aanpak Criminele Machtsstructuren (ACM) als beoogd instrument om georganiseerde criminaliteit aan te pakken. Dit samenwerkingsverband tussen het Landelijk Parket en de Landelijke Eenheid van de politie werd in 2021 opgericht als reactie op de toenemende dreiging van criminele organisaties die zich schuldig maken aan extreem geweld tegen de rechtsstaat en de samenleving (*Aanhangsel Handelingen I* 2021/22, nr. 821; Openbaar Ministerie, 2023a). De taskforce was in eerste instantie in het leven geroepen om de criminele groepering rondom Ridouan Taghi in beeld te brengen en vervolgens te ontwrichten. Ten tijde van het schrijven van dit rapport is men binnen de taskforce ook bezig een tweede netwerk in kaart te brengen en te verstoren. De ACM-taskforce moet zich richten op het opsporen en vervolgen van de belangrijkste kopstukken binnen criminele netwerken (bestrafen van daders) en het gecoördineerd verstoren van de structuren die hun machtspositie mogelijk maken (Ministerie van Justitie en Veiligheid, 2024; Openbaar Ministerie, 2023a). Het gaat dan om criminele groeperingen die zich bezighouden met zware georganiseerde criminaliteit, in veel gevallen drugsgerelateerd. Dit gebeurt onder andere door het onderscheppen van communicatie, het blootleggen en bestrijden van corruptie binnen overheidsdiensten en het bedrijfsleven, en het analyseren van financiële stromen die criminele activiteiten financieren (Ministerie van Justitie en Veiligheid, 2024).

6.2.3 *Procesafspraken tussen het Openbaar Ministerie en verdachten*

Een belangrijke ontwikkeling in de aanpak van georganiseerde criminaliteit is het toestaan van procesafspraken binnen het Nederlandse strafrecht. Hierbij maken het Openbaar Ministerie en de verdachte afspraken over het verloop en de afdoening van de strafzaak, bedoeld om de efficiëntie van het strafproces te vergroten en de doorlooptijd te verkorten. Hoewel procesafspraken eigenlijk geen plaats kennen binnen het Nederlandse strafrecht, wordt in de rechtspraak sinds enige tijd gebruikgemaakt van deze werkwijze. De afspraken die gemaakt worden kunnen betrekking hebben op de tenlastelegging, strafeis en het strafrechtelijk onderzoek (*Kamerstukken II*, 2023/29, 911, nr. 423).

De juridische basis voor procesafspraken werd in 2022 nader uitgewerkt door de Hoge Raad. Een wettelijke regeling is er echter nog niet. In haar arrest stelde de Hoge Raad dat procesafspraken toelaatbaar zijn, onder voorwaarde dat de rechter de uiteindelijke verantwoordelijkheid behoudt voor de beoordeling van daderschap, schuld en straf (Hoge Raad, 2022). De gemaakte procesafspraken moeten worden verantwoord door de betrokken partijen. Het afdoeningsvoorstel wordt vervolgens voorgelegd aan de rechter, die de gemaakte afspraken moet goedkeuren. Hierbij is ook de wederkerigheid van belang; zowel de verdachte als het Openbaar Ministerie kunnen het initiatief nemen en hebben invloed op de afspraken die worden gemaakt (Hoge Raad, 2022). Om een uniforme werkwijze te bevorderen, heeft het Openbaar Ministerie in 2023 de Aanwijzing Procesafspraken in Strafzaken gepubliceerd. Dit

document beschrijft de procedure voor het maken van procesafspraken en benadrukt wederom de rechterlijke controle en de wederkerige invloed van zowel het Openbaar Ministerie als de verdachte (Openbaar Ministerie, 2023b). Op deze manier kan de verdachte invloed uitoefenen op de strafprocedure, en wordt het strafproces versneld.

Een belangrijk voordeel van procesafspraken is de mogelijkheid om langdurige en complexe juridische procedures te vermijden. Zeker in combinatie met (inhoudelijk moeilijk weerlegbaar) PGP-bewijs, kan het een aantrekkelijke optie zijn voor verdachten. Het principe van procesafspraken wordt internationaal toegepast, bijvoorbeeld in Italië waar verkorte procedures bijdragen aan de bestrijding van maffiacriminaliteit. Door vooraf overeenstemming te bereiken over aspecten zoals de strafeis en de omvang van het strafrechtelijk onderzoek kan een zaak efficiënter worden behandeld zonder afbreuk te doen aan de zorgvuldigheid van het proces (*Kamerstukken II*, 2023/24, 911, nr. 423). Ondanks dat procesafspraken nog maar recent een rol spelen binnen het Nederlandse strafrecht, lijkt het wel een belangrijke ontwikkeling te zijn voor de strafrechtelijke afdoening van zaken over georganiseerde criminaliteit.

In een artikel in het Nederlands Tijdschrift voor Strafrecht zet Peters (2020) uiteen hoe procesafspraken er in de praktijk uit kunnen zien. Zij beschrijft daarin drie categorieën strafzaken aan de hand van concrete casussen waarin Openbaar Ministerie, verdediging en gerechten de ruimte verkennen om onderling afspraken te maken over de afloop van een strafzaak voorafgaande aan de inhoudelijke zitting. De eerste categorie zijn politierechterzaken waarin sprake is van multiproblematiek en waarbij vooral wordt beoogd recidive te voorkomen door de verdachte al vóór de strafoplegging te laten meepraten over de straf. De tweede categorie strafzaken kenmerkt zich doordat ze vanwege een zeer lange looptijd een snelle(re) gerechtelijke afdoening behoeven. In het artikel worden voorbeelden genoemd van commune delicten zoals brandstichting, bedreiging en diefstal die ruim 10 jaar geleden gepleegd zijn. De strafrechtelijke onderzoeken vingen meteen aan, maar lagen vervolgens lange tijd stil. De derde categorie betreft potentieel omvangrijke ondermijningszaken die vroegtijdig worden afgebogen naar betrekkelijk eenvoudige strafdossiers op basis van een 'voor-wat-hoort-wat-constructie': de bekende verdachte wordt de mogelijkheid van een door het Openbaar Ministerie bepaalde mildere straf geboden als hij afstand doet van het reguliere onderzoek ter terechtzitting. Deze laatste categorie is het type zaak die veelal binnen de scope van de Monitor Georganiseerde Criminaliteit zal vallen. Op 24 december 2021 is bijvoorbeeld een vonnis verschenen in een grote ondermijningszaak waarin sprake was van procesafspraken. Door het maken van procesafspraken kon de zaak sneller worden afgehandeld dan normaal gebruikelijk is. Hierdoor kwam binnen iets meer dan een maand een einde aan een potentieel jarenlange, omvangrijke ondermijningszaak – gerekend vanaf de datum van het initiatief van de rechtbank tot aan de publicatie van het vonnis.³⁵ Het gebruik van procesafspraken in Nederland is nog niet onomstreden. Omdat procesafspraken een relatief nieuw verschijnsel zijn en omdat nog ervaring moet worden opgedaan met deze nieuwe procedurevorm bepleitte de Raad voor de Rechtspraak in een advies over de Eerste aanvullingswet op het nieuwe Wetboek van strafvordering uit oktober 2024 om procesafspraken nog niet vast te leggen in wetgeving.³⁶ Ook in de Tweede Kamer zijn Kamervragen gesteld over procesafspraken met grote criminelen (*Aanhangsel Handelingen II*, 2024/25, nr. 682)

³⁵ Rb. Rotterdam 10 december 2021, ECLI:NL:RBROT:2021:12525.

³⁶ [Advies Eerste Aanvullingswet Sv.](#)

6.3 Aanleiding voor het oppakken van de bestudeerde cocaïneonderzoeken

Sinds monitorrapportage twee is voor elke zaak nagegaan wat de belangrijkste directe aanleiding was om een opsporingsonderzoek te starten. Waardoor of door wie werd de opsporingsaandacht tegen de betrokken groep gericht? Daar is in rapportage twee, drie en vijf uitvoerig over gerapporteerd. Ook in deze ronde hebben we aandacht geschonken aan de start van het opsporingsonderzoek. In de oriënterende interviews met opsporingsfunctionarissen werd een aantal keer genoemd dat informatie uit onderschepte cryptocommunicatie tegenwoordig bijna altijd de start is van cocaïneonderzoeken. Eén geïnterviewde zegt dat zo'n 80% van de zaken start op basis van cryptocommunicatie. Een officier vertelt dat de zaken die worden opgestart vanuit Ennetcom, EncroChat en Sky ECC eigenlijk al rond zijn, omdat de 'blokken cocaïne en containernummers al op de foto staan'. Wel moeten de chatnamen en ID's nog aan een persoon worden gekoppeld. Voor die identificatie wordt nog wel traditioneel recherchewerk gebruikt, bijvoorbeeld op basis van foto's of stemherkenning, om zo verdachten te identificeren en op te sporen. Dat is een grote omwenteling vergeleken met het tijdperk vóór PGP, toen zaken vaker reactief werden opgestart en de toegepaste recherchestrategie afhing van het type zaak en de informatie die beschikbaar was om te komen tot een bewijsbare zaak (zie voor een beschrijving van de verschillende zaakstypen De Poot et al., 2004, p. 52 en verder).

Het beeld dat in de verkennende interviews werd geschetst is ook terug te zien in de door ons bestudeerde opsporingsdossiers. In tabel 6.1 staat een overzicht van de primaire informatiebron op grond waarvan een opsporingsonderzoek in deze zesde ronde is gestart. Die primaire informatiebron werd vaak aangevuld met informatie uit andere bronnen. Zo werd PGP-data vaak onderschreven door informatie afkomstig vanuit het Team Criminele Inlichtingen (TCI) van de politie. In de tabel is te zien dat zaken werden gestart op basis van PGP-data, TCI-informatie, restinformatie uit eerdere onderzoeken over de (hoofd)verdachte(n) of een combinatie van voorgaande informatiebronnen.

Van de twaalf bestudeerde dossiers die betrekking hadden op cocaïnesmokkel zijn zeven onderzoeken gestart op basis van informatie uit PGP-data. Slechts twee zaken zijn gestart doordat in verschillende havens concrete partijen cocaïne werden onderschept door de Douane.

Tabel 6.1 Informatie op grond waarvan een opsporingsonderzoek is gestart in de huidige ronde

Startinformatie zoals opgenomen in dossier	Aantal zaken
PGP-data	7
Onderschepte partij cocaïne	2
TCI	1
Restinformatie	1
Informatie uit het buitenland	1
Totaal	12

6.4

Niet alles kan worden opgepakt: afbakening onderzoek

Lange tijd werd gedacht dat georganiseerde criminaliteit alleen effectief bestreden zou kunnen worden via langdurige rechercheonderzoeken, gericht op de top van criminele organisaties. In het eerste monitorrapport werd echter geconcludeerd dat criminele samenwerkingsverbanden minder hiërarchisch en duurzaam van karakter bleken te zijn dan tot die tijd was aangenomen (Kleemans et al., 1998, p. 126-127). Daarom suggereerden de onderzoekers om naast de strategie van de 'lange halen' ook de strategie van de 'korte klappen' veelvuldiger toe te passen. Wanneer er immers sprake is van een crimineel netwerk, waarbinnen meerdere daders en meerdere samenwerkingsverbanden actief zijn, kunnen arrestaties en inbeslagnames niet alleen als een risico maar ook als een kans voor opsporingsonderzoek worden gezien, omdat deze nieuwe informatie kunnen opleveren door verklarende verdachten of door het uitlezen van inbeslaggenomen gegevensdragers. Bij dergelijke 'korte klappen' gaat het niet om korte onderzoeken met het oog op looptijd, maar meer om een specifieke strategie binnen een langer lopend opsporingsonderzoek (Kleemans & Kruissink, 1999). De 'korte klap'-onderzoeken spraken sterk tot de verbeelding van het rechermanagement, omdat hier makkelijker op gestuurd kon worden bij het maken van prestatieafspraken, dan bij langlopende en diepgravende rechercheonderzoeken waardoor beter kon worden voldaan aan resultaatverplichtingen. In de derde monitorrapportage worden drie verschillende vormen van 'korte-klappen'-onderzoeken onderscheiden en nader geanalyseerd. Ten eerste is er de variant waarbij de onderzoeksstrategie erop gericht is om de doorlooptijd van het onderzoek te beperken tot een periode van ongeveer zes weken tot drie maanden. Het voordeel van deze onderzoeken is de pragmatische manier van werken: lange besluitvormingsprocessen worden vermeden en kansen worden gepakt wanneer ze zich voordoen. Het nadeel is dat er door de korte doorlooptijd weinig aandacht is voor de achtergronden en oorzaken van de misdrijven waarop ze zich richten en dat dit soort korte onderzoeken zich niet goed leent voor internationale samenwerking. Ten tweede worden kortstondige interventies in het kader van een langduriger rechercheonderzoek genoemd. Dit soort 'prikacties' zijn er op gericht om onderlinge relaties in het samenwerkingsverband te ontwrichten of om via korte onderzoeken tegen specifieke personen informatie te vergaren over de belangrijkste verdachten. De bevindingen uit de derde monitorronde riepen echter de vraag op of het wel raadzaam was om via een 'korte klap' bewust te proberen de verhoudingen in criminele samenwerkingsverbanden te verstoren, vanwege de onvoorspelbaarheid en de mogelijke escalatie tot buitensporig fysiek geweld (Van de Bunt & Kleemans, 2007). Ten derde is er de variant waarbij men zich richt op het aanpakken van een vitale schakel in de criminele samenwerking, zoals een facilitator. Het gaat hier dus om een strategische interventie. Deze 'korte klap' heeft niet noodzakelijkerwijs een korte doorlooptijd. Ook kan deze variant, net als de tweede, kan onderdeel zijn van een langdurig rechercheonderzoek.

De afweging wanneer te gaan voor een 'korte klap' of een meer diepgravend onderzoek, met de bijbehorende voor- en nadelen, leeft nog steeds. In de interviews die zijn gehouden voor deze rapportage worden beide beschreven. Enerzijds wordt gezegd dat wordt ingezet op het in kaart brengen van (een beperkt aantal) gehele netwerken en het aanpakken van kopstukken binnen de internationale cocaïnesmokkel, voortkomend uit de ACM-aanpak (zie paragraaf 6.2.2). Informatie uit PGP-berichten wordt gebruikt om een netwerk of structuur in kaart te brengen, criminele kopstukken te identificeren en indien mogelijk op te pakken. Soms gaat het over leiders van een crimineel samenwerkingsverband, vaak vaker gaat het bij de

aanpak van kopstukken in de internationale cocaïnesmokkel om cocaïnebrokers, zoals bijvoorbeeld in casus 183. Hoewel de brokers tussen verschillende partijen en samenwerkingsverbanden in zitten en als sleutelfiguren interessant zijn voor de opsporing, houden zij zich vaak op in het buitenland, wat de opsporing bemoeilijkt.

Anderzijds werd in interviews genoemd dat opsporingsonderzoeken juist door de analyse van PGP-berichten bewust kleiner worden gehouden. Op basis van de cryptodata wordt gekeken: tegen wie zit er een bewijsbare zaak in het materiaal? Deze zaken zijn volgens verschillende geïnterviewden vanuit Ennetcom, EncroChat en Sky ECC eigenlijk al rond, waardoor bijna geen onderzoek meer nodig is naar de strafbare feiten. Het meeste werk zit dan vooral in het identificeren, zoeken en aanhouden van concrete verdachten, wat veelal gebeurt aan de hand van traditionele opsporingsmethoden. Zo'n zaak richt zich niet noodzakelijkerwijs op het volledige criminele netwerk en kan relatief snel naar zitting. Overigens kan zo'n 'korte klap' onderzoek ook onderdeel zijn van een diepgravend onderzoek, wat zich richt op een heel netwerk, maar wordt opgedeeld in verschillende deelonderzoeken om de afhandeling beter behapbaar te maken.

In de door ons bestudeerde dossiers waren er vijf cocaïne zaken met een artikel 140 Sr verdenking, waarbij de focus van het opsporingsonderzoek dus onder andere lag op het in beeld brengen van het criminele netwerk. Dat waren casussen 184, 186, 189, 191 en 195. Bij al deze onderzoeken, op casus 191 na, was de hoofdverdachte en/of het criminele netwerk al in beeld bij justitie en is er door een concrete verdenking van strafbare feiten een onderzoek gestart. Eén van de officieren vertelde het volgende over de afweging over het starten van grotere of kleinere onderzoeken:

En wat misschien nog wel aardig is om te vermelden is dat. Dat is een beetje een linkje naar de veiligheidsagenda bijvoorbeeld waarin natuurlijk ook de aanpak van ondermijnende criminaliteit is opgenomen. Er wordt ook gesproken over langlopende onderzoeken en kortlopende onderzoeken. En dat dat een mix moet zijn. En wat ik denk dat wel echt een goede keuze is geweest in [C195], waar jullie echt wel nou ja goed over nagedacht hebben aan de voorkant is en je noemde het bijna terloops maar is het titel 5 onderzoek. Ja dat ziet dus echt op een onderzoek naar een netwerk. Dus dat je je echt ook richt op het netwerk wat dan actief is in die ondermijnende, georganiseerde criminaliteit. Waarbij je dan niet alleen een persoon eruit probeert te trekken maar dat hele netwerk überhaupt in beeld probeert te brengen maar ook daar je onderzoek op gaat richten. [...] Maar dat je wel ziet in de loop der tijd dat met de PGP-berichten die ontsleuteld zijn dat dat veel meer individuele strafzaken ook zijn geworden. Soms nog wat clustertjes van drie of vier. (casus 195)

Dezelfde officier van casus 195 vertelde dat bij ondermijningsonderzoeken weeg- en stuurmomenten plaatsvinden. Er wordt dan bekeken welke informatie er is over bijvoorbeeld strafbare feiten, financiële feiten, (criminele) contacten en betrokken bedrijven. Op basis daarvan worden keuzes gemaakt over wat voor soort onderzoek wordt gestart en waar zich dat op richt. Wordt bijvoorbeeld ingezet op het aanpakken van een hoofdverdachte en directe betrokkenen? Of op het ontmantelen van een heel netwerk?

In een behoorlijk aantal van de cocaïne zaken (zeven van de twaalf, namelijk casus 181, 182, 183, 185, 187, 194 en 196) is er bewust voor gekozen de organisatie achter de transporten buiten beeld te laten en dus geen onderzoek te doen naar het gehele

samenwerkingsverband met een artikel 140 Sr tenlastelegging. In plaats daarvan richtte men zich in deze onderzoeken op de hoofdverdachte en diens directe kring. Daardoor is niet altijd evenveel informatie verkregen over het ontstaan of de samenstelling van een groep, zoals ook uiteen werd gezet in hoofdstuk 4. Soms is die afweging gemaakt omdat naar het criminele netwerk of specifieke leden van het netwerk al een ander onderzoek liep en soms is de bewuste keuze gemaakt om het onderzoek klein te houden en te zorgen dat tot een veroordeling kon worden gekomen zonder dat er een relatie was met andere opsporingsonderzoeken. Dat past bij het beeld dat in interviews werd geschetst over de zaken die worden gestart op basis van PGP-informatie: er is een concrete verdenking van een strafbaar feit met een zeer hoge maximumstraf, met één of enkele verdachten. Er wordt dan voor gekozen die zaak naar zitting te brengen zonder een onderzoek te starten naar de hele organisatie. Er is dan wel duidelijk dat er 'hoge heren' zijn die, al dan niet vanuit het buitenland, de verdachten aanstuurden of transporten regelden, maar die zijn niet meegenomen in het opsporingsonderzoek. Dat geldt ook voor buitenlandse contacten voor de uitvoering, zoals het regelen van Zuid-Amerikaanse koks voor een cocaïnewaterij. Daar leek een netwerk voor te bestaan, maar hoe dat exact in elkaar zat is in het betreffende opsporingsonderzoek geen onderzoek naar gedaan. De officier van casus 194 vertelde over die afweging: 'maakte eigenlijk niet uit, maakte ons onderzoek niet beter. Dan zou je alleen maar last krijgen eigenlijk van een rechtshulpverzoek. Dus dat hebben we niet gedaan'. Ook konden niet altijd alle PGP-contacten worden geïdentificeerd en kon daar dus geen verder onderzoek naar worden gedaan, wat maakt dat het zicht dat we in dit onderzoek konden krijgen op de netwerken in sommige onderzoeken relatief beperkt was.

Tot slot wordt soms bewust de keuze gemaakt financiële constructies, met name die in het buitenland, buiten het onderzoek te houden, omdat de moeite die het kost die te achterhalen niet opweegt tegen de voordelen die het met zich meebrengt bij het voorbrengen van een zaak voor de rechter. Wanneer het gaat om geld dat in Nederland wordt witgewassen wordt soms een apart onderzoek gestart door het Functioneel Parket. Over bovenstaande afwegingen zegt een politiemedewerker het volgende:

En uiteindelijk heeft de officier gezegd: wij moeten met V1 naar zitting, dus we snijden dat los van de zaak. En dan zie je dus eigenlijk dat het loont om dit soort vermogens in dat soort landen weg te zetten, want ja de officier heeft uiteindelijk ook een belang in vervolging en dus werden deze rechtshulpverzoeken en de onderzoek wensen die daar dan weer door de verdediging aangehangen werden als tijd vertragend gezien. En uiteindelijk moest die zaak een keer voorkomen en moest er een keer een klap op gegeven worden. Dus ja, heel veel financieel onderzoek in het buitenland is uiteindelijk stopgezet om een keer tot vervolging over te gaan. (casus 184)

6.5 Aspecten waarover veel informatie is verzameld en de bijdrage van verschillende opsporingsmethoden

In deze paragraaf zetten we uiteen over welke aspecten veel informatie werd verzameld in de opsporingsonderzoeken en hoe die informatie is verzameld. In eerdere monitorrapportages is beschreven dat het aftappen van telefoongesprekken en andere vormen van telecommunicatie relevante informatie op bleek te leveren over onder meer de samenstelling van criminele samenwerkingsverbanden, de psychologische

aspecten van deze samenwerkingsverbanden zoals herkomst en binding, de aard en de omvang van de uitgevoerde illegale activiteiten, de modus operandi en de financiële aspecten van de zaak (Kleemans et al., 1998, Kleemans et al., 2002, Kruisbergen et al., 2019). Vanaf de tweede monitorrapportage is bij elke zaak de vraag gesteld welke opsporingsmethoden het meest hebben bijgedragen aan de bewijsvoering (Kleemans et al., 2002). Hoewel het lang niet altijd mogelijk was om een specifieke methode aan te wijzen als de belangrijkste methode voor de bewijsvoering werd vastgesteld dat in de onderzochte zaken de telefoontap alleen of in combinatie met enkele andere methoden vaak werd gebruikt en vruchten afwierp. De tap heeft bijgedragen aan het bewijs tegen de verdachte(n) en/of de informatiepositie van het opsporingsteam (Kleemans et al., 2002; Kruisbergen et al., 2019; Van de Bunt & Kleemans, 2007). Criminele activiteiten zoals cocaïnesmokkel hebben vanwege de omvang en bijbehorende logistiek een bepaalde complexiteit en vaak een internationale component, waarvoor via verschillende communicatiemiddelen gecommuniceerd moet worden om zaken te kunnen doen. Voor het oplossen van een zakelijke tegenvaller, gerezen onduidelijkheid of een potentieel conflict, grijpt men regelmatig de telefoon (Kleemans et al., 2002, p. 55-56; Kruisbergen et al., 2012, p. 232-237).

Naast taps en observaties bleken verklaringen van verdachten en getuigen een belangrijke plaats in te nemen wat betreft hun bijdrage aan de bewijsvoering. Zelfs verdachten van zware zaken legden bruikbare verklaringen af. Kleemans et al. (2002) concludeerden dat in de veertig door hen onderzochte zaken 'klassieke' opsporingsmethoden zoals telefoontap, observatie en verhoor een belangrijke rol speelden voor het verzamelde bewijs. Ook in de derde rapportage is ingegaan op de medewerking van verdachten en getuigen (Van de Bunt & Kleemans, 2007). De onderzoekers beschreven dat medewerking van verdachten en getuigen problematisch kan zijn, omdat er veel aanwijzingen zijn van dreiging met geweld. Desondanks is er vooral onder getuigen grote medewerkingsbereidheid. Bijna alle hoofdverdachten in de onderzochte zaken weigerden echter te verklaren. Onder de minder belangrijke verdachten zijn er meestal wel enkele die – al dan niet beperkte – openheid van zaken willen geven. Het betreft dan voornamelijk personen in uitvoerende functies die transport- of koerierswerk hebben verricht (Van de Bunt & Kleemans, 2007).³⁷ Een vergelijkbaar beeld wordt geschetst in monitorrapportage vijf (Kruisbergen et al., 2019). In de huidige ronde zien we een vergelijkbaar beeld als in rapportage vier en vijf wanneer het gaat om verklaringen: in die rondes is weinig gerapporteerd over verklaringen. Verdachten beroepen zich veelal op hun zwijgrecht, waardoor de verhoren weinig (nieuwe) informatie opleveren in de onderzoeken.

Ook in de bestudeerde opsporingsonderzoeken bij de huidige ronde is door middel van verschillende methoden over het algemeen veel informatie verkregen over de modi operandi van cocaïnesmokkel. Onderzoeken gaven inzicht in de organisatie van cocaïnetransporten, hoeveelheden en de wijze waarop de drugs werden ingevoerd (via welke landen en havens, met welke smokkelmethoden), en in het geval van cocaïnewasserijen over de opbouw van de labs. Die informatie is verkregen door inzage in PGP-data, maar ook door aanvullend 'klassiek' rechercheren door middel van observaties, het plaatsen van bakens en het opnemen van vertrouwelijke communicatie (OVC). Die laatste middelen werden tevens ingezet om zicht te krijgen op de betrokken verdachten en deze te identificeren nadat ze in PGP-berichten naar

³⁷ Ten tijde van het schrijven van dit rapport werd gewerkt aan een voorstel om de kroongetuigenregeling te verbreden om deze aantrekkelijker te maken voor verdachten met een relatief minder grote rol binnen een crimineel samenwerkingsverband: [Minister van Weel komt met verbreding kroongetuigenregeling en verbetering getuigenbescherming | Nieuwsbericht | Rijksoverheid.nl](#). Dat raakt aan het type verdachte dat uit onderzoek blijkt eerder geneigd te zijn te verklaren.

voren waren gekomen. In zaken die werden bestudeerd in eerdere monitorrondes werden af en toe ook infiltratietrajecten opgezet om zicht te krijgen op netwerken die zich bezighielden met cocaïnesmokkel. Dat was bijvoorbeeld het geval in casus 8, 22 en 163. In de huidige ronde zijn wij dit soort trajecten niet als opsporingsmethode tegengekomen.

In de huidige rapportage werd in zeker acht zaken PGP-communicatie benoemd als belangrijk(ste) middel om informatie en bewijs te vergaren. In één zaak (casus 183) komt uit de ontsleutelde Sky ECC-berichten bijvoorbeeld naar voren dat de hoofdverdachte actief deel uitmaakte van een 'chatgroep' waarin werd gecommuniceerd over een cocaïnetransport van meer dan 800 kilo in een container vanuit Costa Rica naar Rotterdam. Uit de berichten blijkt dat de container uit Costa Rica zou aankomen in de haven van Antwerpen. Hiervoor werden door de organisatie diverse voorbereidingen getroffen, zoals het regelen van een chauffeur, het regelen van (corrupte) werknemers op de containerterminal en uithalers van de container. Later blijkt dat de koelcontainer uit Costa Rica niet aankomt in de haven van Antwerpen, maar in de haven van Rotterdam. Door het veranderen van de aankomstlocatie van deze container ontstaat er commotie binnen de organisatie en moet er snel op geanticipeerd worden om de container in bezit te krijgen. De exacte locatie van de container moet getraceerd worden, er moet een (andere) loods worden geregeld en de pincode om de container op te halen vanuit de haven van Rotterdam moet worden achterhaald. In de berichten uit de Sky ECC chatgroep is goed terug te zien hoe dit wordt geregeld en hoe met foto's de juiste informatie over de container en bijbehorende inhoud wordt doorgegeven.

6.6 PGP: een *gamechanger* in de opsporing van cocaïnesmokkel?

In 2016 is door de politie beslag gelegd op de data van een aantal servers van het bedrijf Ennetcom. Die ontwikkeling en de impact die het inzichtelijk maken van versleuteld berichtenverkeer heeft gehad op de opsporing is uitgebreid uiteengezet in paragraaf 6.2.1.

Zeker in het begin was het voor de politie soms zoeken hoe ze om moesten gaan met deze nieuwe informatiebron en hoe men wegwijs konden worden in de grote hoeveelheid data, zo blijkt uit interviews. Een politiemedewerker vertelde dat er *datascientists* van een cybercrimeteam bij het onderzoek werden gehaald om de onderzoekers wegwijs te maken in de dataset en te zorgen dat er een export naar een 'leesbaar Excel' kwam zonder dat het de 'forensische bewijskracht aantastte'. Over die andere manier van denken en omgaan met informatie vertelden geïnterviewden van politie en het Openbaar Ministerie het volgende:

Maar wij hadden vooral in het team mensen die zich heimelijk konden ophouden overal in de wereld. En die gingen nu achter een beeldscherm zitten en die zagen alleen maar nullen en eentjes en die werden er helemaal niet goed van. Dus dat vraagt een ander soort rechner. (casus 184).

En:

Voor ons is het best wel wennen dat je één zo'n bewijsmiddel hebt, snap je? Wij vervolgen nu zaken waar je helemaal niks hebt aangetroffen in de werkelijkheid. Het is alleen maar uit chats. Dus dat was wel wennen. En ook hoe je zulke chats

leesbaar maakt en vertaalt in bewijsmiddelen. Dat is echt wel een bekwaamheid die we onszelf, wat moest groeien. Want normaal heb je een chat en je vindt het ook nog eens, die [...] miljoen. Dat helpt natuurlijk wel. Maar dat is in heel veel zaken lang niet altijd het geval. (casus 191)

In de eerste monitorrapportage zijn in het hoofdstuk over de opsporing per misdaadveld de risico's op ontdekking van de criminele activiteiten en daarmee op opsporing en vervolging beschreven, evenals de reacties van daders op het risico om gepakt te worden. In het rapport is beschreven dat drugshandelaren daarom gebruikmaken van diverse afschermingsmethoden. Vanwege het gevaar van af luisteren communiceerden vrijwel alle onderzochte drugshandelaren in geheim- of codetaal (Kleemans et al., 1998). Ook in latere rondes wordt verhullend taalgebruik genoemd als afschermingsmethode. In de huidige ronde zien we dit soort verhullend taalgebruik ook terug in reguliere tapgesprekken. Bij PGP-communicatie is hier echter minder sprake van.

Door het vertrouwen in de afscherming die PGP-telefoons bieden, lijken criminelen behoorlijk vrij te communiceren en is er lang niet altijd sprake van verhullend taalgebruik, zoals te lezen is in verschillende dossiers. De ontsleuteling van deze versleutelde communicatiediensten werd door verschillende personen binnen de opsporing dan ook een '*gamechanger*' genoemd. Zoals ook in voorgaande paragraaf werd beschreven werd PGP-data benoemd als belangrijk(st) middel om informatie en bewijs te vergaren in het merendeel van de opsporingsdossiers die we voor deze monitorronde hebben bestudeerd. De cryptodata hebben ervoor gezorgd dat de politie en het Openbaar Ministerie naar eigen zeggen een veel beter beeld hebben gekregen van georganiseerde drugscriminaliteit dan een aantal jaar geleden. Door het kraken van verschillende cryptocommunicatiediensten is de politie 'van denken naar weten' gegaan, aldus één van de geïnterviewden. Er was veel vertrouwen in de technologie door criminelen en via de PGP-toestellen werd veelvuldig en uitgebreid gecommuniceerd over (het opzetten van) cocaïne transporten. Voor de opsporing was de informatie uit PGP-data vaak een bevestiging van wat zij al vermoedden. Er kwam echter ook zicht op onbekende contacten en accounts, wat in sommige gevallen juist liet zien aan welke kennis het bij de opsporingsinstanties ontbrak.

Door de chatberichten zag men hoe communicatie tussen mensen en over transporten daadwerkelijk in de praktijk verliep. Bijvoorbeeld dat aansturing van personen of transporten door PGP-communicatie laagdrempelig vanuit het buitenland kan plaatsvinden. In slechts één cocaïnezaak die voor dit onderzoek is bestudeerd, namelijk casus 181, heeft PGP-bewijs *geen* (belangrijke) rol gespeeld in het opsporingsonderzoek. In deze casus maakte de groep waarschijnlijk wel gebruik van PGP-telefoons, maar zijn deze berichten om voor de onderzoekers onbekende redenen niet meegenomen in het onderzoek. In alle andere onderzoeken speelden cryptodata in meer of mindere mate een rol in het opsporingsonderzoek. Een officier vertelde over de meerwaarde van PGP-data bij het in beeld krijgen van het criminele netwerk het volgende in het interview:

En uiteindelijk als je zeg maar kijkt naar de Encro en de Sky. En wij konden eigenlijk vanaf het begin af aan live meekijken in de Encro. Toen kregen we beter zicht op het netwerk. Dus we hadden heel veel poppetjes uit zijn netwerk wel gezien door de jaren heen. Maar soms verdwenen ze uit beeld en we kregen daar heel slecht grip op omdat hun hele netwerk bestond ongeveer uit allemaal criminelen waarvan dus niet zeker gezegd is dat hij daar ook criminele zaken

meedoet of dat dat gewoon een vriend is. Dus dat was heel lastig om sommige mensen te plaatsen in zijn criminele netwerk. Wat ze dan precies deden. En die PGP-berichten gaven ons daar meer zicht op. (casus 195)

De PGP-berichten bevestigden niet alleen vermoedens over bestaande criminele contacten, maar legden in sommige gevallen ook andere contacten bloot. Bijvoorbeeld met facilitators, mensen die ondersteunende diensten aan het criminele netwerk leverden. Een officier gaf aan dat verdachten met een uitvoerende rol lager in de hiërarchie, zoals uithalers, altijd wel een keer tegen de lamp lopen. Zicht krijgen op corrupte contacten in de haven of op de 'financiële man' van een organisatie waarvan je weet dat ze er zijn, maar zonder criminele antecedenten, is lastiger en daar heeft de inzage in het PGP-berichtenverkeer aan bijgedragen.

Hoewel de PGP-data voor veel van de door ons bestudeerde onderzoeken van meerwaarde is gebleken, moet de informatie die daaruit voorkomt niet zomaar worden aan- of overgenomen, maar worden geverifieerd. Een belangrijk, maar lastig punt kan de identificatie zijn van de gebruiker van een account. Er werd in het onderlinge berichtenverkeer veelal gebruikgemaakt van *nicknames* als afschermingsmethode. Daarnaast rouleerden PGP-telefoons soms ook binnen een crimineel netwerk, waardoor de identiteit van de gebruiker niet altijd goed was vast te stellen. In casus 191 was bijvoorbeeld sprake van een verkeerde identificatie van een persoon, op basis van de PGP-berichten. Na een maand ontstonden twijfels bij het onderzoeksteam of die persoon inderdaad wel de gebruiker was van het account. Nadat de chatgesprekken van de gebruiker nogmaals werden bekeken, kwam men tot de conclusie dat de gebruiker toch een andere verdachte moest zijn.

Naast het concreet in beeld brengen van personen of transporten kan ook de metadata³⁸ van de PGP-berichten van nut zijn voor de opsporing. Aan de hand van die data kan bijvoorbeeld in kaart worden gebracht wanneer een crimineel netwerk actief is, op welke plek dat is en met wie ze dan zijn. Er kan zo gericht worden ingezet op locaties en tijdstippen om te observeren. Tevens kan metadata naast mastgegevens van de mobiele telefoon van een verdachte worden gelegd, bijvoorbeeld om te onderzoeken of beide telefoons dezelfde reisbewegingen maakten binnen een bepaald tijdsbestek, ter identificatie van de persoon achter een *nickname*.

6.7 Traditioneel opsporen in relatie tot PGP-data

In de voorgaande paragraaf is uitgebreid beschreven hoe het ontsleutelen van PGP-berichtenverkeer van invloed is geweest op de opsporing van cocaïnesmokkel. In alle bestudeerde opsporingsonderzoeken is die informatie aangevuld met 'ouderwets politiespeurwerk'. De redenen daarvoor zijn divers: soms was maar een deel van de criminele activiteiten in beeld gekomen via PGP-data, soms was aanvullend onderzoek nodig om drugsfeiten en invoer te bewijzen, soms konden verdachten niet (allemaal) worden geïdentificeerd via die weg, soms was het nodig om informatie te verifiëren en tot slot maakten niet alle verdachten gebruik van PGP-telefoons. Traditionele opsporingsmiddelen die veelal werden ingezet in combinatie met de PGP-berichten zijn bijvoorbeeld observaties, telefoontaps, OVC, ANPR-beelden, getuigenverhoren, opvragen van en onderzoek aan telecomgegevens, en doorzoeken.

³⁸ Metadata is 'data over de data', zoals locatie of tijdstip waarop een foto is gemaakt of een bericht is verstuurd.

In sommige onderzoeken zorgden juist de traditionele opsporingsmiddelen voor zicht op andere contacten of voor een onverwacht inzicht in een onderzoek zoals onderstaand voorbeeld illustreert:

Alles uit PGP. En, maar dat is een detail, ze hebben op een gegeven moment in [...] in het kader van een actie tegen spookwoningen, hebben ze een instap gedaan in een woning en daar hebben ze een berg papier gevonden in een sporttas en dat bleek achteraf de administratie van de criminele organisatie van V1 te zijn. (casus 183)

Behalve het gebruik van PGP-telefoons is ook terug te zien dat verschillende verdachten gebruikmaakten van apps voor reguliere telefoons zonder PGP. Zo werd in een casus 186 bijvoorbeeld via Snapchat gesproken over de specifieke locatie van een container op het haventerrein en onderhield een verdachte contact met medeverdachten via WhatsApp. Enkele verdachten in casus 196 maakten gebruik van de berichtenapps Signal en Telegram.

6.8 Internationale aspecten in de opsporing van cocaïnesmokkel

Nederland is een belangrijke schakel in de internationale georganiseerde drugshandel. Enerzijds wordt (met name) cocaïne en heroïne geïmporteerd en doorgevoerd. Anderzijds is Nederland ook een belangrijke exporteur van synthetische drugs en hennep (EMCDDA 2024). Met name de Rotterdamse haven en Schiphol zijn belangrijke logistieke knooppunten waar dagelijks vele mensen- en goederenstromen passeren. Hierbij maken criminelen gebruik van dezelfde gelegenheidsstructuren die ook legale economische activiteiten faciliteren. Bij cocaïnehandel is een bekend voorbeeld het gebruik van legale fruitbedrijven, waarbij cocaïne in deklading tussen bananen of ananassen via containers wordt vervoerd zoals ook werd beschreven in hoofdstuk 3. Verder kan de haven van Rotterdam niet los worden gezien van de Antwerpse haven. Er wordt geschat dat 80% van de cocaïne-transporten die via de haven van Antwerpen binnenkomen, bestemd zijn voor Nederland om vervolgens verder te worden gedistribueerd (Colman et al., 2018; Fijnaut, 2019).

In de derde monitorrapportage wordt voor het eerst uitgebreid stilgestaan bij de internationale dimensie van de opsporing van georganiseerde criminaliteit. Bijna alle veertig zaken die voor die rapportage zijn bestudeerd hebben een internationale dimensie. Die internationale dimensie gaat telkens over smokkel: van mensen, drugs, sigaretten of geld (Van de Bunt & Kleemans, 2007). De onderzoekers beschrijven dat het ontbreken van internationale samenwerking in sommige gevallen een gevolg was van het overwegend nationale karakter van de criminele activiteiten, maar in andere gevallen vooral samenhang met de gekozen politiestrategie of de afbakening van het onderzoek. In een aantal zaken was de focus van het onderzoek uitsluitend gericht op de nationale (of zelfs de lokale) onderdelen van de internationale samenwerking van daders. Een verdiepende analyse van 22 zaken waarvan het volledige dossier beschikbaar was liet een zeer gevarieerd beeld zien van de wijze waarop de Nederlandse politie met buitenlandse diensten samenwerkte. Soms werd zeer intensief samengewerkt, waarbij de strategie van de politie nadrukkelijk was om een gehele cocaïne-lijn te achterhalen: de leveranciers in Colombia, de importeurs in Nederland en de transithandel vanuit Nederland naar Duitsland en Zwitserland, en om zicht te krijgen op de daarmee gepaard gaande geldstromen. Andere keren bleef de samenwerking beperkt tot het enkel inwinnen van informatie middels enkele

rechtshulpverzoeken, of verliep de samenwerking ronduit moeizaam. Ook in monitorrapportage vijf wordt geconstateerd dat een vlotte samenwerking met het buitenland een succesfactor kan zijn in zaken, maar dat de aanpak van criminele activiteiten met een internationale dimensie, zoals bijvoorbeeld drugsmokkel, een belemmering kan vormen wanneer samenwerking met een land niet goed mogelijk is of bijvoorbeeld niet goed verloopt (Kruisbergen et al., 2019).

Het internationale karakter van cocaïnesmokkel is ook deze ronde terug te zien in de opsporingsonderzoeken. In elke cocaïnezaak die voor dit onderzoek is bestudeerd, is sprake van één of meerdere internationale elementen. Grofweg kunnen die internationale elementen in twee categorieën worden opgedeeld: 1) Informatie die door buitenlandse politiediensten of liaisons werd gedeeld over partijen cocaïne of criminele samenwerkingsverbanden die zich bezighouden met cocaïnesmokkel; 2) Samenwerking met opsporingsdiensten in het buitenland waarbij men gezamenlijk optrok in een opsporingsonderzoek.

Informatie van buitenlandse opsporingsdiensten kan dienen als start van een onderzoek. Zo werd één van de onderzoeken (casus 181) gestart op basis van een melding van een in Zuid-Amerika gestationeerde liaison officer, waaruit bleek dat uit een daar lopend opsporingsonderzoek informatie naar voren was gekomen dat een lokaal crimineel netwerk binnen enkele weken ongeveer drie ton cocaïne zou verschepen naar Nederland en/of België. Enige tijd later werd dat bericht aangevuld met informatie over een specifieke importeur, de lading die de container zou bevatten (bananen) en specifieke containernummers. Ook is er een voorbeeld van een casus waarbij Europol informatie verstrekke over een corrupte havenmedewerker in Rotterdam. Die medewerker was in beeld gekomen in een Belgisch opsporingsonderzoek naar een Nederlands netwerk dat zich bezighield met de import van cocaïne via de Antwerpse haven. Ook in de oude zaken zien we terug dat opsporingsonderzoeken naar cocaïne werden gestart op basis van informatie van buitenlandse opsporingsdiensten. Zo werd casus 94 gestart doordat de Britse liaison in Nederland de Nederlandse recherche op de hoogte bracht van een tip van de Britse politie dat de Italiaanse autoriteiten een schip met een container cocaïne hadden ontdekt.

De samenwerking met opsporingsdiensten in andere Europese landen is over het algemeen goed te noemen. Zo wordt vanwege de verbondenheid tussen de Rotterdamse en Antwerpse haven veelvuldig samengewerkt met de Belgische autoriteiten. Criminele samenwerkingsverbanden voeren hun activiteiten met regelmaat uit in beide havens en er is contact tussen de autoriteiten in beide landen over betrokkenen en afstemming over het vervolgen van verdachten of groeperingen zodat onderzoeken elkaar niet in de weg zitten. Daarnaast komt het bijvoorbeeld voor dat een partij cocaïne in de Antwerpse haven aankomt en een Nederlandse eindbestemming heeft. Dit soort samenwerkingen tussen de Nederlandse en Belgische politie werden ook al beschreven in de derde monitorrapportage (Van de Bunt & Kleemans, 2007). Een concreet voorbeeld van samenwerking met de Belgische politie is de terugplaatsing van een staal cocaïne van een partij die in België is onderschept en Nederland als eindbestemming of tussenbestemming heeft. Het transport wordt dan gevolgd door Nederlandse politie door middel van een baken en een observatieteam. Een officier van justitie legt uit hoe dat in zijn werk gaat:

Op het moment dat een zaak bij ons wordt aangemeld, dat gaat via de politie Antwerpen naar politie Nederland. Dan wordt het hier in het piket ook meteen bij

een zaaksofficier en secretaris neergelegd: jullie gaan die zaak doen. Dus op het moment dat besloten wordt: er komt een strafrechtelijk onderzoek, dan doen we dat, in samenwerking met de Belgische politie in de haven. En ook het parket in Antwerpen is zo bekend en vertrouwd (...) ze anticiperen er al op. Onmiddellijk worden er bakens en afluisterapparatuur geplaatst, voor zover mogelijk... er wordt meteen ook al geregeld dat er een kleine hoeveelheid van 10-20 gram wordt teruggeplaatst. (casus 185)

Een ander land waarmee regelmatig wordt samengewerkt is Spanje. In de dossiers komen verschillende voorbeelden terug van Nederlandse verdachten die (langdurig) in Spanje verbleven en daar bijvoorbeeld ook beschikten over bankrekeningen en vastgoed. Tijdens die verblijven werden sommige personen ervan verdacht ook daar strafbare feiten te plegen. Een voorbeeld (casus 195) leverde een zeer intensieve samenwerking en succesvolle samenwerking op waarbij een joint-investigation-team (JIT)³⁹ werd opgestart en werd toegewerkt naar een gezamenlijke 'klapdag' in Spanje. Dat in een aantal zaken goede internationale samenwerking juist aan de basis van het succesvolle verloop van een opsporingsonderzoek ligt, en dat goede internationale contacten op persoonlijk niveau een belangrijke rol kunnen spelen, wordt ook gezien bij een aantal bestudeerde casussen in eerdere monitorrapportages (Kruisbergen et al., 2012; Kruisbergen et al., 2019). Voorbeelden van goede samenwerkingen uit het verleden zijn bijvoorbeeld terug te vinden in casus 124, waarbij goed werd samengewerkt met de VS, Colombia, de Antillen en Groot-Brittannië en in casus 56, waarbij nauw werd samengewerkt met Israël.

Niet alle internationale samenwerkingen verlopen even vlot. Een reactie op rechtshulpverzoeken⁴⁰ kan lang op zich laten wachten. Dat is zowel beschreven in literatuur naar de opsporing van diverse criminele activiteiten (zie bijvoorbeeld Odinet et al., 2017 en Van den Eeden et al., 2021), als in monitorcasussen. Overigens geldt dit zowel voor verzoeken die Nederland doet, als verzoeken die aan Nederland worden gedaan. Stroperige rechtshulpverzoektrajecten in cocaïne-zaken zijn bijvoorbeeld terug te zien in casus 124 en casus 163. Ook op andere vlakken kan internationale samenwerking moeizaam verlopen (zie bijvoorbeeld Nelen & Spapens, 2025 voor een uiteenzetting van diverse knelpunten bij internationale samenwerking in de Nederlandse grensregio). Verder kan de opsporing in een zaak nadeel ondervinden wanneer een land bijvoorbeeld geen onderdanen uitlevert of een strafvorderlijke wetgeving of praktijk kent die sterk van Nederland verschilt, zoals beschreven door Kruisbergen et al. (2019). Dit is bijvoorbeeld terug te zien in casus 8, waarbij twee hoofdverdachten niet door de politie konden worden opgepakt, omdat zij naar Colombia waren gevlucht. Het vraagstuk of het loont om te investeren in of te wachten op internationale samenwerking is ook zichtbaar in de bestudeerde casussen. Soms is het lange wachten de moeite waard, maar het levert niet altijd het gewenste resultaat op. Met name verzoeken aan landen in andere continenten zoals het Midden-Oosten en Zuid-Amerika leveren niet altijd het gehoopte resultaat. Een geïnterviewde die we spraken voor deze zesde monitorrapportage noemde dat 'lastige trajecten':

³⁹ Een Joint Investigation Team (JIT), is een tijdelijk justitieel onderzoeksteam met deelnemers uit meerdere landen dat zich met een grensoverschrijdende zaak bezighoudt.

⁴⁰ Rechtshulp begint altijd met een rechtshulpverzoek: een staat vraagt daarmee om hulp bij een andere staat. Het kan gaan om verschillende soorten verzoeken. Denk aan het horen van een verdachte, hulp bij het uitvoeren van een geldstraf of de uitlevering van een persoon. Bij internationale rechtshulp moet een verzoek altijd aan bepaalde eisen voldoen. Zo mag rechtshulp niet leiden tot een schending van mensenrechten. Daarom wordt een rechtshulpverzoek altijd eerst getoetst aan internationale verdragen en Nederlandse wetgeving. ([Wat is rechtshulp? | Internationale rechtshulp](#)).

Uit Tsjechië is bijvoorbeeld wel antwoord gekomen uiteindelijk. Maar volgens mij waren het de Seychellen of andere eilanden, zo'n belastingparadijs. Nooit meer iets van gehoord. Nee. En Dubai dat is dan naar de FINEC gegaan. Nou die hebben daar nog wel getracht wat dingen te achterhalen, maar zover ik weet is daar nooit iets van in beslag genomen of iets van teruggevonden. (casus 184).

Ook is het soms een bewuste keuze die delen buiten het onderzoek te laten zoals eerder werd geschreven, omdat het weinig extra bewijs of feiten oplevert voor het huidige opsporingsonderzoek en een officier er dan voor kiest om met de informatie die tot dan toe is verzameld naar zitting te gaan.

Het voorliggende onderzoek laat zien dat de huidige Nederlandse opsporingsonderzoeken zich hoofdzakelijk richten op verdachten met de Nederlandse nationaliteit. In de derde monitrorapportage wordt de vraag opgeroepen wat het resultaat is van internationale samenwerking. Heeft het meerwaarde? Worden de internationale vertakkingen van de criminele samenwerking goed zichtbaar? De onderzoekers schrijven daarover het volgende:

Het is onmiskenbaar een feit dat door internationale samenwerking een beter beeld, dat wil zeggen een minder incompleet beeld, wordt verkregen van de internationale criminele samenwerking. Daar staat tegenover dat zelfs in [voorbeelden] blinde vlekken blijven bestaan: Waar is het geld gebleven? Wie zijn de afnemers van de cocaïne en de heroïne? Het probleem van de blinde vlekken geldt ook voor de overige zaken, vooral zaken waarin minder intensief internationaal is samengewerkt. Vrijwel altijd blijven deze uiteinden van de keten onzichtbaar. (Van de Bunt & Kleemans, 2007, p. 135).

De uitdaging om zicht te krijgen op de 'uiteinden van de keten', zeker wanneer die zich in het buitenland bevinden, lijkt 20 jaar later niet wezenlijk anders.

6.9 Procesafspraken

In paragraaf 6.2.3 is het toepassen van procesafspraken beschreven als een belangrijke ontwikkeling in de aanpak van georganiseerde criminaliteit binnen het Nederlandse strafrecht. Volgens een geïnterviewde officier van justitie wordt het maken van procesafspraken vooral toegepast in cocaïne-zaken. Dat sluit aan bij de derde categorie zaken die Peters (2020) beschrijft. In de huidige monitorronde zijn er twee zaken waarin sprake was van procesafspraken met één of meerdere verdachten. Namelijk in casus 183 en 187.

In casus 183 zijn met drie verdachten procesafspraken gemaakt. In de procesafspraken die het Openbaar Ministerie en de verdediging zijn overeengekomen, staat dat het Openbaar Ministerie door het maken van procesafspraken beoogt de behandeling van deze strafzaak zo efficiënt mogelijk te maken. Volgens de betrokken officier van justitie kwam het verzoek om tot procesafspraken te komen van de advocaat van één van de verdachten. Die verdachte zat in het buitenland en was bereid zich te komen melden in Nederland, maar wilde dan wel vooraf afspraken maken over de hoogte van de strafeis. Daarnaast was hij bereid een deel van zijn gevangenisstraf af te kopen. De eis vanuit het Openbaar Ministerie was dat er geen bewijsverweer zou worden gevoerd op (met name) de PGP-data. Voor de hoofdverdachte betekende dit 9 jaar gevangenisstraf in plaats van 12 jaar. De

verdachten zelf zeggen in het dossier over de reden om tot procesafspraken te komen het volgende: V3 heeft met het voorstel ingestemd, zodat er 'een einde aan deze nachtmerrie komt'. V2 is akkoord gegaan omdat hij dan weet waar hij aan toe is en niet afhankelijk is van lange doorlooptijden. V1 zegt dat hij ermee in heeft gestemd zodat het voorbij is, hij wil doorgaan met zijn leven.

Bij casus 187 is minder gedetailleerde informatie aanwezig over de totstandkoming van de procesafspraken. Wel is ook daar afgesproken dat er strafvermindering kwam met als wedereis dat de verdediging geen onderzoekswensen zou indienen en reeds gedane onderzoekswensen zou intrekken.

6.10 Recapitulatie

In dit hoofdstuk hebben we een overzicht gegeven van de opsporing van cocaïnesmokkel door de jaren heen. Ook is stilgestaan bij het maken van procesafspraken in cocaïne-zaken. De prominente plaats die PGP-data de afgelopen jaren heeft ingenomen binnen opsporingsonderzoeken in Nederland is in de bestudeerde dossiers uit deze ronde goed terug te zien. Van de twaalf bestudeerde dossiers die betrekking hadden op cocaïnesmokkel zijn zeven onderzoeken gestart op basis van informatie uit PGP-data. Slechts twee zaken zijn gestart doordat in verschillende havens concrete partijen cocaïne werden onderschept door de Douane.

Ook in de bestudeerde opsporingsonderzoeken bij de huidige ronde is door middel van verschillende methoden over het algemeen veel informatie verkregen over de modi operandi van cocaïnesmokkel. Onderzoeken gaven voornamelijk inzicht in de organisatie van cocaïne-transporten, hoeveelheden en de wijze waarop de drugs werden ingevoerd (via welke landen en havens, met welke smokkelmethoden), en in het geval van cocaïne-wasserijen over de opbouw van de labs. Die informatie is veelal verkregen door inzage in PGP-data. De PGP-berichten gaven daarnaast zicht op personen binnen het netwerk. Ze bevestigden niet alleen vermoedens over bestaande criminele contacten, maar legden in sommige gevallen ook andere contacten bloot. Bijvoorbeeld met facilitators, mensen die ondersteunende diensten leverden aan het criminele netwerk. Die contacten konden verder worden uitgezocht door aanvullend 'klassiek' rechercheren door middel van observaties, het plaatsen van bakens en het opnemen van vertrouwelijke communicatie (OVC).

In eerdere rapportages is uitvoerig stilgestaan bij toegepaste afschermingsmethoden en contrastrategieën door criminele samenwerkingsverbanden. Hoewel het gebruik van PGP-telefoons kan worden beschouwd als contra-strategie (Parlementaire Enquêtecommissie Opsporingsmethoden, Bijlage VII, 1996, p. 133), omdat het gaat om een maatregel die effectief optreden van handhavingsorganisaties moet bestrijden werd er achter deze 'verdedigingslinie' behoorlijk vrij gesproken over criminele activiteiten. Dat heeft in de bestudeerde zaken veel waardevolle informatie opgeleverd voor de betrokken opsporingsdiensten. In zekere zin kan worden gezegd dat er in ruim 25 jaar wat dat betreft weinig is veranderd. Ook ruim voor de komst van PGP-data bleek zicht krijgen op de communicatie van criminelen, veelal door de inzet van telefoontaps, in grote mate bij te dragen aan het vergaren van informatie tijdens opsporingsonderzoeken en aan bewijs in strafzaken (Kleemans et al., 2002). Zicht op communicatie van verdachten geeft een beeld van het criminele samenwerkingsverband, haar leden en toegepaste werkwijzen. Wat door de tijd wel is veranderd is de wijze van communiceren. Waar in de eerste monitorrapportage werd

gesproken over semafoons en uitdraaien van gebelde nummers in telefooncellen werden geanalyseerd, speelt in de huidige communicatie PGP een grote rol.

Bij de positie van PGP-data als belangrijk(st)e opsporingsmethode moet wel een kanttekening worden geplaatst. Er kleeft een risico aan het zo zwaar inzetten op één opsporingsmethode als belangrijkste middel. Vaak is juist de gecombineerde inzet van methoden van belang. Daarnaast geldt dat bepaalde opsporingsmethoden (zoals observatie of infiltratie) belangrijke informatie kan opleveren voor de sturing van het opsporingsonderzoek zonder tot concreet bewijs te leiden. Dat is ook terug te zien in de bestudeerde zaken. PGP geeft vaak een goede start, maar er is meer nodig om een zaak rond te krijgen en tot zicht op het gehele samenwerkingsverband te komen. Daarnaast brengt de sterke focus op PGP-data het risico op tunnelvisie met zich mee. In plaats van denken in scenario's tijdens het rechercheonderzoek kan vooral worden gezocht naar bewijs dat ondersteunend is aan de informatie uit de PGP-data.

Tot slot is in dit hoofdstuk stilgestaan bij internationale samenwerking in opsporingsonderzoeken naar cocaïnesmokkel. De zaken uit deze en oude rondes illustreren dat er veel internationale opsporingscontacten zijn. Toch blijven vragen over het rendement van internationale politie- en justitiesamenwerking openstaan. Er zijn voorbeelden van zaken waarin zowel sprake was van goede samenwerking op operationeel niveau, als stroperige juridische trajecten rondom rechtshulpverzoeken binnen één onderzoek. De oude en nieuwe zaken laten zien dat als de wil tot samenwerking er is en de communicatie tussen landen goed verloopt, er in concrete opsporingsonderzoeken zeer succesvol kan worden samengewerkt. Structurele internationale samenwerking, met name met bronlanden, of andere landen buiten Europa kent echter nog steeds knelpunten.

Deel II Liquidaties

Opsporingsonderzoeken naar liquidaties werden, zoals eerder is opgemerkt in het eerste hoofdstuk, tot de onderhavige ronde van de monitor niet meegenomen. Ondanks dat liquidaties niet als een losse verschijningsvorm bestudeerd werden, kreeg het thema wel degelijk aandacht. Zo schrijven Kleemans en collega's (1998, p. 101) in de eerste monitorronde dat liquidaties gezien kunnen worden als een 'ultieme reactie op problemen in het criminele milieu'. In twee andere zaken in de eerste ronde wordt enkel melding gemaakt van liquidaties die nooit zijn opgelost (Kleemans et al., 1998, p. 102).

Ook in de tweede ronde van de monitor komt het onderwerp liquidaties terug. Kleemans en collega's (2002, p. 21-22) signaleren daar vooral de bredere zorgen over het geweld dat in de context van de Nederlandse georganiseerde criminaliteit wordt gepleegd, met de liquidatie van Sam Klepper en de geruchtmakende liquidaties van twee Russische zakenlieden als voorbeelden.

In de derde ronde van de monitor wordt er gewag gemaakt van een reeks liquidaties in de Amsterdamse onderwereld die volgens Van de Bunt en Kleemans (2007, p. 15) vragen oproepen over 'wantrouwen en conflicten binnen de wereld van de georganiseerde misdaad en over de relaties tussen onderwereld en bovenwereld'. In het tweede hoofdstuk wordt daarom ingegaan op achtergronden van criminele conflicten en alternatieve manieren om deze conflicten op te lossen (waaronder de toepassing van geweld). Specifieke zaken over liquidaties bevat deze derde ronde van de monitor niet. Wel wordt beschreven dat er in twaalf van de veertig bestudeerde zaken concrete aanwijzingen zijn van liquidaties of serieuze voorbereidingshandelingen (Van de Bunt & Kleemans, 2007, p. 68).

In de vierde ronde van de monitor wordt beschreven dat de liquidaties die zich de 15 jaar daarvoor hebben voorgedaan 'het beeld (hebben) versterkt dat het plegen van ernstig geweld een intrinsiek onderdeel is van georganiseerde criminaliteit' (Kruisbergen et al., 2012, p. 21). De vierde monitorronde bevat wel een uitgebreid hoofdstuk over welke vormen van geweld worden aangetroffen in de monitorzaken tot dan toe, maar geeft geen beeld van de betrokken verdachten of hun samenwerking. In de vijfde ronde komen we voor het eerst een crimineel samenwerkingsverband tegen dat actief betrokken lijkt bij liquidaties, in dit geval in het faciliteren hiervan (Kruisbergen et al., 2019). Ook in een andere zaak komt een liquidatie naar voren, maar bevat het TGO dat is toegevoegd aan het dossier weinig informatie over de drie personen die hiervan verdachten werden.

Meer in het algemeen lijken liquidaties in de voorgaande rondes van de monitor gezien te worden als een integraal onderdeel van de georganiseerde criminaliteit in Nederland, maar zijn specifiek op liquidaties gerichte opsporingsonderzoeken niet of nauwelijks onderdeel van de geselecteerde zaken. Als er liquidaties naar voren komen in de dossiers, dan is dat vaak in de vorm van geïsoleerde incidenten of geruchten waarbij één van de verdachten betrokken zou zijn (geweest).

Wij richten ons op in deze ronde van de monitor op vijf casussen: één casus die is bestudeerd in de vijfde ronde en vier zaken die zijn bestudeerd in de huidige ronde. Zoals in paragraaf 1.3.1 staat beschreven, betreft één van de bestudeerde casussen in

deze zesde ronde een oude liquidatiezaak die is meegenomen om, waar mogelijk en relevant, een zeker historisch perspectief aan te kunnen brengen.⁴¹ In dit deel van het rapport bespreken wij achtereenvolgens de criminele samenwerkingsverbanden betrokken bij liquidaties in Nederland (hoofdstuk 7), de modus operandi bij de uitvoering van liquidaties (hoofdstuk 8), de criminele carrières van verdachten betrokken bij liquidaties (hoofdstuk 9) en de aanpak van liquidaties in Nederland (hoofdstuk 10). Ten opzichte van het eerste deel over cocaïnesmokkel kent dit deel van het rapport een andere structuur. We zullen eerst verslag doen van wat er bekend is over de criminele samenwerkingsverbanden die betrokken zijn bij liquidaties in Nederland. Deze kennis over verschillende rollen is nodig om de modus operandi goed te kunnen beschrijven.

⁴¹ In verband met de herleidbaarheid en gevoeligheid van de bestudeerde liquidatieonderzoeken, verwijzen we bij de nieuw bestudeerde zaken niet naar specifieke casusnummers. De citaten in dit hoofdstuk zijn zoveel mogelijk geanonimiseerd.

7 Criminele samenwerkingsverbanden betrokken bij liquidaties in Nederland

In dit hoofdstuk bespreken we wat bekend is over criminele samenwerkingsverbanden die betrokken zijn bij liquidaties in Nederland. We beginnen in paragraaf 7.1 met de structuur van de samenwerkingsverbanden die naar voren komen in de door ons bestudeerde zaken. Paragraaf 7.2 geeft een beeld van de verschillende rollen binnen deze samenwerkingsverbanden. In paragraaf 7.3 beschrijven we wat er bekend is over de sociale relaties tussen de verdachten in liquidatiezaken. We besluiten dit hoofdstuk in 7.4 met een recapitulatie van de belangrijkste bevindingen.

7.1 Structuur van de criminele samenwerkingsverbanden betrokken bij liquidaties

Voor het beschrijven van een beeld van de structuur van de criminele samenwerkingsverbanden betrokken bij liquidaties richten we ons op vijf omvangrijke zaken: in twee zaken komt ongeveer een dozijn verdachten naar voren, twee zaken kent kennen iets minder dan twintig verdachten en in de grootste zaak gaat het om bijna dertig verdachten.

In alle vijf de zaken staat een crimineel samenwerkingsverband centraal en is, bovendien, artikel 140 van het Wetboek van Strafrecht ten laste gelegd. Opmerkelijk is echter dat een verdachte in één van de verhoren uitlegt dat de term 'organisatie' in het criminele circuit niet gebruikt wordt (één van de casussen). De verdachte vertelt, in lijn met een van de centrale bevindingen uit de eerdere monitorrondes over de structuur van criminele samenwerkingsverbanden, dat eerder sprake is van wisselende samenstellingen tussen personen. In een interview met een zaaksofficier wordt dit ook benoemd:

Dus het is niet de organisatie zelf die feitelijk al die moorden pleegt, maar ze maken gebruik van faciliterende diensten en zorgen zo dat de moorden gepleegd kunnen worden. En daarbij zijn er een aantal overkoepelende dingen die in meerdere zaken terugkomen, bijvoorbeeld het regelen van wapens, het regelen van auto's, de geldstroom, hoe dat allemaal gaat. Er zijn wat verdachten die je in meerdere zaken ziet terugkomen. En je hebt daarnaast puur de uitvoerders die benaderd zijn en als dat de enkele rol is in een moordzaak dan zijn dat de losse TGO's geworden. (één van de casussen)

In twee van de door ons bestudeerde dossiers zien we dat niet het volledige netwerk in kaart is gebracht, maar dat gekozen is om in te zoomen op 'de raad van bestuur' (één van de casussen) of het 'leidinggevende kader' (twee verschillende casussen). In een ander onderzoek richt de aandacht zich, in de woorden van een andere Officier van Justitie, juist op de 'club van uitvoerders' (één van de casussen).

Ondanks dat de term 'organisatie' door de betrokkenen zelf niet wordt gebruikt, is dit wel de juridische werkelijkheid die is aangebracht in de door ons bestudeerde dossiers. In de zaken zien we namelijk nadrukkelijke verwijzingen naar min of meer hiërarchisch gestructureerde verbanden. De criminele organisatie die centraal staat in één van de

casussen wordt getypeerd als 'een samenwerkingsverband met een hiërarchische gelaagdheid'. Iets vergelijkbaars komen we tegen in één van de bestudeerde zaken:

De criminele organisatie binnen onderhavig onderzoek wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van een vaste kern, een hiërarchische structuur, een degelijke rolverdeling en het hanteren van een zeer georganiseerde- en professionele werkwijze. In zekere zin kan gesproken worden dat binnen de organisatie procesmatig wordt gewerkt. Zo worden binnen de organisatie taken verdeeld, opdrachten verstrekt, financiële en operationele zaken gecoördineerd en ten slotte ook uitgevoerd. (één van de casussen).

Ook in de beschrijving van één van de andere casussen zien we diverse verwijzingen naar hiërarchische verhoudingen binnen de criminele organisatie. Zo blijkt een aantal personen opdrachten voor liquidaties te verstrekken, dan wel te ontvangen en zijn zij bovendien in de positie om deze opdrachten uit te laten voeren door anderen. Ook in een andere zaak zien we dat gesproken wordt over een zekere structuur die zou bestaan 'met V2 als leidinggevende, V1 daaronder, en V6 en V3 als middenkader' (één van de casussen).

Aan de door ons bestudeerde samenwerkingsverbanden wordt, met andere woorden, een zeker hiërarchisch verband toegeschreven, inclusief een duidelijke taakverdeling. De scheiding tussen deze rollen is, zoals we ook in de volgende paragraaf zullen toelichten, echter niet waterdicht. Een voorbeeld hiervan vinden we terug in een zaak waarin we in het dossier lezen dat een aantal verdachten meerdere rollen vervult, soms meer organisatorisch, maar soms zijn ze ook direct betrokken bij de uitvoering van liquidaties. Ook zien we in deze zaak een duidelijke leider die verschillende eigen 'teams' aanstuurt die in wisselende samenstellingen liquidaties uitvoeren. Deze wisselende invulling binnen het bredere samenwerkingsverband komen we eveneens tegen in een andere zaak. In het vonnis lezen we:

De samenstelling van het samenwerkingsverband was bij dit alles wisselend. De periode dat V6 vanwege detentie niet actief meedeed aan de criminele activiteiten van zijn mededaders doet overigens niet af aan de hem verweten deelneming binnen de organisatie, gelet op de bepalende rol die V6 vóór zijn detentie heeft gespeeld bij het aangaan van de lijst, alsmede, eenmaal op vrije voeten, bij de uiteindelijke uitvoering van de moord op [slachtoffer 7]. Voorts lijkt V3 de spil te zijn geweest binnen dit samenwerkingsverband, nu in de onderlinge verhoudingen V3 het meest contact onderhield met enerzijds V5 en anderzijds met V6. Laatstgenoemden hebben wel ook samengewerkt en waren op de hoogte van ieders bijdrage aan de organisatie. (één van de casussen)

Ook in andere dossiers zien we dat verschillende 'groepen' of 'teams' actief zijn en dat zij niet altijd op dezelfde manier en in dezelfde samenstelling samenwerken. In één van de zaken zien we dat er wel sprake is van direct contact tussen opdrachtgever en schutters, maar dit lijkt niet altijd het geval te zijn. In een andere zaak lijkt er sprake te zijn van een zekere ketenstructuur binnen het samenwerkingsverband. Tussen de lagen in de organisatie lijkt bewust geen sprake van contact of communicatie. In deze zaak wordt dit beschreven als 'compartimentering', iets dat het risico op aanhouding of doorzoeking van de woningen van de verdachten met een organisatorische rol zou moeten voorkomen. Concreet betekende dit dat de uitvoerders van de organisatie niet direct in contact stonden, of weet hadden, van de opdrachtgever (zie ook Adjiembaks

et al., 2023, p. 104-105). Op deze verschillende rollen binnen de criminele samenwerkingsverbanden gaan we in de volgende paragraaf uitvoeriger in.

7.2 Rollen in de criminele samenwerkingsverbanden betrokken bij liquidaties

Vergeleken met de rollen van verdachten betrokken bij de invoer van cocaïne die we in paragraaf 4.3 beschreven, zijn de rollen die we tegenkomen in de dossiers over liquidaties specifiek. Adjiembaks en collega's (2023, p. 67-70) geven op basis van een analyse van politiedata een overzicht van diverse specifieke rollen. De volgende kunnen worden beschouwd als de meest voorkomende rollen, te weten opdrachtgever, moordmakelaar, facilitator benodigdheden, afleggen slachtoffer⁴², lokker, chauffeur, schutter en handlanger schutter. In het vervolg van deze paragraaf lichten we enkele van deze rollen toe die terugkomen in de door ons bestudeerde dossiers. We hanteren hierbij dezelfde rollen die we ook in hoofdstuk 4 de revue lieten passeren, te weten organisatorische rollen (paragraaf 7.3.1), faciliterende rollen (paragraaf 7.3.2) en uitvoerende rollen (paragraaf 7.3.3). Ook voor deze rollen dient opgemerkt te worden, zoals de beschrijvingen duidelijk zullen maken, dat sommige verdachten (tegelijkertijd) meerdere rollen vervullen.

7.2.1 Organisatorische rollen

In de dossiers komen een aantal verdachten naar voren die expliciet aangemerkt worden als leider. Het samenwerkingsverband in één van de zaken kent, afgaande op de informatie in het dossier, meerdere verdachten die een zekere organisatorische rol vervullen:

Als belangrijkste opdrachtgevers komen V2 en V1 naar voren. Zij hebben voor het uitvoeren van liquidaties vermoedelijk gebruikgemaakt van de dadergroep van V3 en V6. Gezien de verklaring van V5 ontstaat het beeld dat V3 en V6, in opdracht van V2 en V1 een (niet schriftelijke) lijst van te liquideren mensen hebben aangenomen. Het lijkt vooral V2 te zijn geweest die de moordopdrachten uit liet voeren. (één van de casussen)

In een andere zaak zien we eveneens dat er gedurende het opsporingsonderzoek meerdere opdrachtgevers voor liquidaties in beeld komen:

V4 heeft verklaard dat hij zelf onder V17 viel en dat hij niet zelf in contact met V16 heeft gestaan, omdat daar geen aanleiding voor was. V14 heeft weer zijn eigen mensen, en V14 staat zelf wel in direct contact met V16. (één van de casussen)

In dezelfde zaak wordt wel iemand nadrukkelijk als leider van de criminele organisatie aangemerkt: één van de verdachten wordt gezien als de opdrachtgever van de diverse liquidaties. Hij onderhoudt vervolgens contact met een handjevol vertrouwelingen die eveneens organisatorische rollen binnen het samenwerkingsverband vervullen. Twee van deze verdachten worden aangeduid als respectievelijk de linker- en de rechterhand van de hoofdverdachte.

In een andere zaak zien we eveneens een verdachte die door de opsporingsdiensten wordt gezien als de leider van het samenwerkingsverband. Ook hij kent, zo maakt de

⁴² De juridische classificatie voor handelingen die ook wel worden aangeduid als 'spotten'.

beschrijving in het dossier duidelijk, vertrouwelingen, maar deze verdachten lijken hem meer bij te staan op de achtergrond, waarvan één van hen de hoofdverdachte vooral lijkt te voorzien van financieel advies. Over de hoofdverdachte in deze zaak staat het volgende beschreven: 'Hij wordt verdacht van het leiden van de organisatie, het aannemen van opdrachten tot liquidatie/beschieting en het uitzetten van opdrachten en betrokkenheid bij de uitvoeringshandelingen voor en na de liquidaties en beschietingen'. Vanwege deze specifieke rol wordt deze verdachte aangemerkt als 'moordmakelaar': een persoon die de opdracht tot een liquidatie van een ander aanneemt en doorzet naar anderen. In deze hoedanigheid neemt deze hoofdverdachte beslissingen over wie een klus uitvoert, welke informatie en benodigdheden daarvoor noodzakelijk zijn en hoe de uitbetaling van het geld geschiedt. De verdachte lijkt bijzonder betrokken te zijn bij het gehele proces, zoals de volgende beschrijving uit het dossier suggereert:

V1 wilde continu van alles op de hoogte worden gehouden en hij controleerde iedereen. Er moesten bijvoorbeeld foto's worden gemaakt van locaties om aan V1 te bevestigen dat ze wel echt ergens waren. Er moest verantwoording worden afgelegd aan V1. Er zijn teams gevormd/ontstaan, leden die veelal met elkaar op pad gaan om dit soort opdrachten voor te bereiden en uit te voeren. In deze teams heerst ook een soort hiërarchie. V7 gaf aan dat in elk team V1 iemand had die hij altijd aansprak. (één van de casussen)

In deze zaak is de hier beschreven hoofdverdachte overigens niet de enige moordmakelaar; ook een andere verdachte krijgt deze rol toebedeeld, in het bijzonder omdat hij fungeerde als de tussenpersoon in de communicatie tussen de hoofdverdachte in deze zaak en de eigenlijke opdrachtgever die in dit opsporingsonderzoek niet als verdachte is aangemerkt.

Een moordmakelaar komen we ook tegen in een andere door ons bestudeerde zaak, zoals de volgende beschrijving uit een proces-verbaal illustreert:

V2 gaf sturing aan diverse personen die uitvoerende handelingen verrichten, waaronder het schieten en besturen van vluchtvoertuigen. V2 wordt gezien als 'moordmakelaar'. In enkele processen-verbaal is er naar dit soort personen verwezen als 'hitteams'. Daarnaast maakte hij plannen met onder andere V4. Zij hadden ook veelvuldig contact via PGP-telefoons. V2 speelde een belangrijke logistieke rol, hij stuurde mensen aan en ging zelf de straat ook op tussen [datum] en [datum]. (één van de casussen)

In ander deel van de zaaksbeschrijving wordt de rol van deze verdachte toegelicht:

Uit de communicatie tussen V2 en V4 is op te maken dat zij zelf geen uitvoerende rol hebben gehad bij de liquidatie. Echter is wel uit deze gesprekken op te maken dat zij een sturende, voorbereidende of adviserende rol hebben gehad en dat zij gaan over de betaling of de keuze voor een beoogd doelwit. Na de vergismoord op [slachtoffer 2] wordt direct gesproken om het eerder beoogde slachtoffer alsnog te liquideren. Eveneens wordt er gesproken over andere mogelijk personen te liquideren. Hieruit is op te maken dat zij hoger in de hiërarchie staan (opdrachtgevers). (één van de casussen)

Deze verdachten worden, met andere woorden, niet gezien als uitvoerders. De eigenlijke opdrachtgevers komen in het dossier niet in beeld. Meer in het algemeen

lijkt de beschrijving van het criminele samenwerkingsverband in deze zaak veel minder een duidelijke leider te kennen. Wel is er een verdachte die wordt beschreven als iemand die deze rol zou vervullen, maar het dossier bevat te weinig informatie om daar een goed beeld van te krijgen.

7.2.2 *Faciliterende rollen*

In hoofdstuk 4 beschreven we diverse faciliterende rollen die we tegenkwamen in dossiers over de invoer van cocaïne naar Nederland. Dit waren rollen die in het verlengde lagen van beroepen en functies in de wettige wereld. In de dossiers over liquidaties komen we dergelijke rollen niet tegen. Wel komen er verdachten in beeld die op allerlei manieren bezig zijn met het faciliteren van liquidaties. Het meest duidelijk komt dit naar voren in een zaak die specifiek ziet op een crimineel samenwerkingsverband dat zich bezighoudt met faciliterende activiteiten gericht op het plegen van liquidaties. In de context van liquidaties vallen verschillende faciliterende rollen te onderscheiden. Allereerst komen er in de door ons bestudeerde dossiers verdachten naar voren die een rol spelen in het leveren van vuurwapens. In casus 190 komt een verdachte naar voren, die door opsporingsdiensten niet wordt gezien als kernlid van het crimineel samenwerkingsverband, maar die wel op de hoogte was van hun activiteiten. De rechtbank achtte bewezen dat deze persoon lid was van de criminele organisatie in één van bestudeerde zaken en dat hij een belangrijk aandeel hierin had, in het bijzonder door het brengen van het vuurwapen waarmee de uiteindelijke liquidatie is gepleegd. In een andere zaak komen we een verdachte tegen die in wapens, waaronder ook handgranaten, zou handelen. Een andere verdachte verklaart dat hij een wapen bij deze verdachte zou hebben opgehaald voor een andere liquidatie. Deze omstandigheden maken dat deze persoon, afgaande op de informatie in het dossier, ervan verdacht wordt als 'faciliteerder' op te treden, onder andere door verschillende vuurwapens te leveren (één van de casussen). Ook in een andere zaak komt een verdachte in beeld die zich bezighoudt met het leveren van wapens. In het dossier lezen we:

Uit het onderzoek [naam onderzoek], maar ook uit overige onderzoeken die later in dit proces-verbaal aan de orde komen zijn sterke aanwijzingen dat onder meer V8 zich bezighoudt met wapenhandel. Het beeld bestaat dat dit (onder meer) gebeurt ten behoeve van de organisatie. Zij maken in ieder geval volgens de verklaring van V5 gebruik van zijn diensten. De bij hem aangetroffen prijslijsten van vuurwapens komen overeen met die uit separate onderzoeken ter zake vuurwapenhandel. Ook in het onderzoek [naam onderzoek] zijn aanwijzingen dat V8 eigenaar was van de partij vuurwapens die aangetroffen werd in een woning. Getuige [X], maar ook V3 bevestigen dat V8 een wapenhandelaar is. (één van de casussen)

Naast dat verdachten in beeld komen die wapens leveren voor de criminele samenwerkingsverbanden, zien we in diverse dossiers bovendien dat verdachten een rol spelen in het testen, schoonmaken en prepareren van de wapens.

Een tweede faciliterende rol die in de dossiers over liquidaties naar voren komt, heeft betrekking op vervoer, of meer in het bijzonder het regelen van (gestolen) auto's of andere voertuigen die gebruikt worden tijdens het uitvoeren van liquidaties. Over iemand die niet als verdachte is aangemerkt in één van de bestudeerde zaken lezen we het volgende in een dossier:

Het beeld is ontstaan dat dezelfde facilitators gebruikt worden door de criminele organisatie. V2 en vermoedelijk ook V1 maken namelijk gebruik van P20 voor wat betreft hun wagenpark. Behalve dat hij wagens verstrekt, zorgt hij ook op verzoek voor een heimelijke bergplaats in deze wagens door de airbagruimte van de geleverde auto's te prepareren. Door de airbag te verwijderen werd er hier een geheime bergruimte gemaakt. P20 verklaart dat hij dit onder meer gedaan heeft op verzoek van V2. Verder blijkt dat een auto, afkomstig van P20, in eerste aanleg in gebruik is bij V2 en later bij V1. Kennelijk als versluiering wordt deze auto op naam gesteld van P21, een goede bekende van V1. Het betreft hier overigens een gepantserd voertuig. In het totaalbeeld valt verder op dat er vaker sprake is van gepantserde auto's en dat veel 'bekende criminelen' hun auto's bij P20 halen. (één van de casussen)

Ook in andere zaken zien we dat meerdere verdachten bezig zijn met het regelen van (gestolen) voertuigen. Normaliter gaat dit over auto's, maar een verdachte in één van de casussen lijkt zich eveneens te richten op de aankoop van scooters met valse identiteitspapieren. Het meest duidelijke voorbeeld van het regelen van auto's komen we tegen in een andere casus. Een aantal verdachten binnen dit samenwerkingsverband zijn bezig met het regelen van auto's, maar ook met het verrichten van werkzaamheden aan de gestolen auto's in garageboxen. Getest wordt bijvoorbeeld of de auto start, maar ook schoonmaakwerkzaamheden worden benoemd. Meer in het algemeen draagt een deel de verdachten in deze casus zorg voor het rijklaar maken van de gestolen auto's voor het uitvoeren van liquidaties.

De derde faciliterende rol die we in de door ons bestudeerde dossiers tegenkomen, lijkt vervuld te worden door verdachten die meer op afstand staan van de uit te voeren liquidatie: het gaat hier om verdachten die ruimtes beschikbaar stellen aan het criminele samenwerkingsverband. In één van de zaken lezen we hierover het volgende:

V1 is huurder van 2 garageboxen waarin gestolen voertuigen staan. Omdat in één van deze voertuigen een fles met benzine is aangetroffen, bestaat het vermoeden dat deze auto's bestemd zijn om te worden gebruikt bij het toekomstig plegen van een ernstig misdrijf, zoals een liquidatie, waarbij gebruik wordt gemaakt van tenminste één voertuig dat na het misdrijf ergens wordt achtergelaten en vervolgens in brand wordt gestoken. Als reden voor de huur had V1 opgegeven: "Opslag van huisraad". (één van de casussen)

In een andere casus zien we dat een verdachte een loods heeft gehuurd. Over deze verdachte staat het volgende opgenomen in het dossier:

Hij wordt ervan verdacht als faciliteerder opgetreden te hebben voor de criminele organisatie door het verschaffen van informatie, en diverse hand- en spandiensten uit te voeren, zoals het huren van een loods en stashen van (vuur)wapens, voor de organisatie. (één van de casussen).

Ten slotte zien we in de dossiers enkele verdachten die zich lijken te ontfemen over de PGP-telefoons die gebruikt worden door het criminele samenwerkingsverband. Het volgende gesprek tussen de verdachten in één van de zaken, waarvan één van hen wordt beschreven als de veronderstelde leider van de organisatie, gaat over PGP-telefoons:

V2: Klopt heb nu 3 pgps 1 ennet bro 1 pgp is voor die jongen die die autos haalt 1 tje voor die weet waar die wensje is 1 tje die weet waar [naam] weet is en die ennet is bij die [jongen] van die broers [naam]

V9: Bro maar je kan toch niet iedereen die maar iets kan of weet meteen een tel geven dan moet ik er 200 uitdelen bro. Pas als ze zeker zijn dat ze iemand hebben nemen ze contact op en dan kunnen ze meteen 1 krijgen.

V2: Is goed bro, ja soms willen ze me spreken en lukt niet net als deze jongen die er nu is die weet dat bad daar altijd chilt hoe moet ik hem bereiken via app kan ook niet want dan ga ik hem niet begrijpen niks

V9: Ja ik begrijp je wel maar dan kunnen ze toch een van die jongens of je neefje zien en dan met je mailen bro. We hebben nog [bedrag] kop te betalen bij die belhuis en we blijven maar tels pakken begrijp me niet verkeerd maar ik moet straks weer aftikken. En zolang er nog niet echt gewerkt word en doekoe verdiend word dan is het lastig om zo door te gaan. (één van de casussen)

In deze beschrijving wordt duidelijk dat V2 bezig is met het regelen en verdelen van telefoons. De veronderstelde leider van het criminele samenwerkingsverband lijkt van mening dat hij deze dure telefoons iets te gemakkelijk uitdeelt. Ook in andere zaken zien we dat verdachten een rol hebben in het leveren van PGP-telefoons. In een andere casus zien we bijvoorbeeld een verdachte die PGP-telefoons levert aan andere verdachten binnen het criminele samenwerkingsverband, maar dat deze persoon ook het beheer en de administratie van de telefoons voor zijn rekening neemt. Voor deze verdachte geldt in het bijzonder, zoals we dat ook bij een deel van de andere verdachten in de door ons bestudeerde zaken zien, dat zij zich niet enkel bezighouden met faciliterende diensten: zij voeren ook nadrukkelijk uitvoerende taken uit.

7.2.3 *Uitvoerende rollen*

De dossiers over liquidaties maken duidelijk dat verdachten diverse uitvoerende rollen vervullen in aanloop, tijdens of na een liquidatie. Hierbij zien we, net zoals we hebben beschreven in hoofdstuk 4, dat sommige verdachten zelf niet direct een uitvoerende rol op zich nemen, maar vooral bezig zijn met het coördineren van de liquidaties, inclusief het vinden van geschikte uitvoerders. In het dossier lezen we:

Nadat de opdracht tot een moord bij hetzij V6, hetzij V3 was uitgezet, zorgden die op hun beurt voor de uitvoering hiervan of delegeerden zij deze opdracht. Met name uit het onderzoek [naam onderzoek] ontstaat het beeld dat zij hierin de uiteindelijke uitvoerders rekruteerden, instrueerden en begeleiden in verband met te plegen moorden. Dit beeld wordt bevestigd door de verklaringen van V5 die daarbij verklaart dat de opdrachten afkomstig zijn van V2 en V1. (één van de casussen).

We zien in de uitvoerende rollen dat verdachten meerdere taken vervullen. Deze verdachten lijken zich, met andere woorden, niet exclusief toe te leggen op het regelen van bijvoorbeeld 'hitters' (twee van de casussen), maar sturen deze schutters ook, zoals het volgende fragment illustreert, op allerlei manieren aan:

Hierbij valt te denken aan controle of telefoons uitstonden, maar ook adviezen voor wat betreft de locatie die gekozen werd om liquidaties uit te voeren, hoe de

liquidatie uitgevoerd diende te worden, hoe sporendragers vernietigd moesten worden en het 'klokken van de tijd' om te zien hoeveel tijd het kost om sommige aan moord gerelateerde handelingen uit te voeren. (één van de casussen)

Een andere verdachte in dezelfde zaak vervult eenzelfde rol: ook hij stuurt de schutters aan en kan gezien worden als contactpersoon voor de verdachten die uiteindelijk de liquidatie gaan plegen (één van de casussen). Eerder beschreven Adjiembaks en collega's (2023, p. 105) dat er verdachten zijn die voor en na het delict intensief in contact staan met de schutters en hierin zelfs een zekere coachende rol lijken te spelen. Een voorbeeld hiervan vinden we in een andere zaak, waarin een andere dan de bovengenoemde verdachte zelf op pad gaat om een liquidatie uit te voeren. Ook wordt duidelijk dat hij contact onderhoudt met de verdachten tijdens een observatie, informatie over doelwitten ontvangt en, bovendien, dat hij tijdens een andere liquidatie contact onderhoudt met de schutter(s) (één van de casussen). Deze voorbeelden maken duidelijk dat de rollen rondom de uitvoering van liquidaties in de door ons bestudeerde dossiers niet waterdicht zijn. Naast dat sommige verdachten zelf in beeld komen als schutter, lijken ze, met andere woorden, ook bezig met het regelen van 'hitters' en het zoeken naar 'lokkers', 'spotters' en 'drivers', drie rollen die we zo nader zullen toelichten.

De voornaamste uitvoerende rol in de door ons bestudeerde zaken betreft die van de uiteindelijke schutter. In één van de zaken zien we dat er slechts één verdachte wordt aangemerkt als schutter en de overige verdachten een meer organisatorische of faciliterende rol krijgen toebedeeld. In een andere zaak zien we echter dat veel verdachten als schutter worden benoemd, waaronder een verdachte die geschoten zou hebben tijdens een liquidatie en ook bereid zou zijn om een vergelijkbare rol te vervullen bij een ander potentieel slachtoffer. In de beschrijvingen in de dossiers wordt duidelijk dat verdachten in dezelfde zaak vaak samen betrokken zijn bij de uitvoer, soms aangeduid als 'teams' (één van de casussen) of 'hitteams' (één van de casussen). Een voorbeeld hiervan komen we tegen in een van dossiers:

Hij wordt verdacht van het voorbereiden en uitvoeren van de liquidatie op [slachtoffer 12] en het voorhanden hebben van vuurwapens. V12 maakte deel uit van een van de moordcommando's ten behoeve van de uitvoering van liquidaties. V11 en V12) zouden een team vormen. V11 verklaarde V12 al een paar jaar te kennen. In een opgenomen telefoongesprek tussen V11 en V12 zegt V11 dat zij een team vormen. V11 noemt hem ook wel zijn kleine broertje. Uit de gesprekken tussen V11 en V12 lijkt dat V11 leidend is ten opzichte van V12. V12 heeft aangegeven bij V11 dat als V11 hem zegt iets te doen, hij het meteen zal doen. (één van de casussen)

In deze beschrijving wordt duidelijk dat de verdachten meer handelingen verrichten dan de daadwerkelijk liquidatie. Op basis van de beschikbare informatie is het echter niet duidelijk welke verdachte uiteindelijk de trekker heeft overgehaald. Iets vergelijkbaars zien we naar voren komen in het volgende fragment uit een zaaksdossier:

V3 voerde als lid van een hit-team handelingen, zoals voorverkenningen, het volgen en observeren van slachtoffers en het besturen van de vluchtauto uit in opdracht van V2 en V4. Hij regelde wapens, bijvoorbeeld voor de liquidatie van V1. Hij was tevens in het bezit van 'to-do'-lijstjes met daarop meer doelwitten. (één van de casussen)

Naast schutter zien we in de door ons geanalyseerde zaken meerdere rollen terug die verdachten kunnen spelen in aanloop naar een liquidatie. Te denken valt aan voorverkenningen, onder andere gericht op het in kaart brengen van de handel en wandel van potentiële slachtoffers. Waar dit in juridische zin ook wel 'afleggen' wordt genoemd (Adjiembaks et al., 2023, p. 41), zien we dat dit in de dossiers wordt aangeduid als '*spotten*'. Een voorbeeld:

Zo is gebleken dat V12 vermoedelijk betrokken is en/of wordt bij het bevestigen en verwijderen van peilbakens onder voertuigen. Gebleken is dat V12 zich, kennelijk structureel, bezig houdt met het observeren van personen (spotter). Zo zijn – in de woning van V3 – meerdere videofragmenten aangetroffen waarop (meerdere) personen en voertuigen zichtbaar zijn op diverse locaties. (één van de casussen)

Naast spotters, zijn er ook verdachten die worden omschreven als 'lokkers', iets dat we in het bijzonder in één van de zaken een aantal keer terug zien komen. Concreet betekent dit dat een verdachte er zorg voor draagt dat hij het beoogde slachtoffer lokt naar de locatie waar de uiteindelijke liquidatie zal worden gepleegd. Een laatste uitvoerende rol, veelal eveneens ingevuld door een verdachte die onderdeel uitmaakt van het 'team', is die van chauffeur. In een andere zaak zien we bijvoorbeeld een aantal verdachten dat vooral bezig lijkt te zijn met het vinden van chauffeurs. In weer een andere zaak zien we dat bepaalde verdachten eveneens worden getypeerd als 'chauffeur'. We zien dit eveneens terug in de volgende beschrijving uit een dossier:

Hij wordt verdacht van deelname aan een liquidatie waarbij hij heeft opgetreden als chauffeur (...). Uit berichten tussen V1 en V16 blijkt dat V16 ondergeschikt is aan V1. V1 gedraagt zich dwingend en corrigerend naar V16. (één van de casussen)

In één van de bestudeerde opsporingsonderzoeken komen we, ten slotte, ook een verdachte tegen die niet zozeer wordt ingezet als chauffeur tijdens een liquidatie, maar vooral lijkt op te treden als persoonlijke chauffeur voor de hoofdverdachte. Dit laatste lijkt overigens niet zozeer een uitvoerende rol te zijn, maar eerder een faciliterende rol.

7.3 Sociale relaties binnen criminele samenwerkingsverbanden

Het laatste thema waarop we in dit hoofdstuk in zullen gaan richt zich op de sociale relaties tussen verdachten in de door ons bestudeerde criminele samenwerkingsverbanden. Wat is er bekend over de manier waarop de verdachten in de zaken elkaar (hebben leren) kennen? Ten aanzien van dit onderwerp merken we op, zoals we ook deden in hoofdstuk 4, dat de zaaksbeschrijvingen hierover weinig informatie bevatten. Slechts sporadisch werd duidelijk hoe de verdachten elkaar hebben leren kennen, bijvoorbeeld omdat hier bij toeval door hen over werd gesproken. Over het algemeen bleef het echter bij gissen. De verklaring voor het gebrek aan dergelijke informatie, naast het gegeven dat dergelijke inzichten voor een uiteindelijke veroordeling niet direct relevant zijn, werd gegeven in een van de dossiers: 'Ook uit onderzoek in de geautomatiseerde politiestructuren blijkt dat de groepsleden ontwijkende antwoorden geven over hun vriendschapsbanden met de andere groepsleden' (één van de casussen). In de door ons bestudeerde liquidatiezaken zien we echter nog een andere reden waarom er geen informatie is over de sociale relatie tussen verdachten: soms lijken verdachten elkaar ook niet te kennen en lijkt compartimentering een bewuste afschermingsmethode om de identiteit

en veiligheid van met name de verdachten in meer organisatorische rollen te beschermen. De structuur van de samenwerking maakt, met andere woorden, dat bepaalde verdachten binnen de door het Openbaar Ministerie aangemerkte criminele organisatie elkaar niet hoeven te kennen. Omdat er beperkte informatie is over de aard van de sociale relaties tussen verdachten, nemen we een aantal onderwerpen samen. We behandelen achtereenvolgens de rol van familie en vrienden (paragraaf 7.3.1) en de rol van wat in de literatuur wordt aangeduid als '*offender convergence settings*' (paragraaf 7.3.2).

7.3.1 Familie en vrienden

In de dossiers over liquidaties zien we, net als in de samenwerkingsverbanden van cocaïnesmokkel en georganiseerde criminaliteit meer in het algemeen, dat er tussen sommige verdachten sprake is van een familierelatie. Eén van de verdachten in een zaak raakt bijvoorbeeld betrokken bij het criminele samenwerkingsverband via zijn vader die de hoofdverdachte goed kent en voor wie hij wordt gezien als vertrouwenspersoon. Een duidelijk voorbeeld van familierelaties komen we ook tegen in een ander dossier:

Zo is vastgesteld dat V4 en V10 broers zijn en V5 en V2 oom en neef zijn. Er is mogelijk sprake van een familieband tussen V7 en V8 en tussen V2 en V8. Dit is echter niet vast te stellen op basis van de beschikbare politiesystemen. (één van de casussen)

De verdachten in de meer organisatorische rollen in één van de bestudeerde zaken zijn ook op verschillende manier aan elkaar verwant. Zo komen vier mensen met dezelfde achternaam naar voren, waarvan drie worden aangemerkt als verdachten en zijn er twee verdachten die broers van elkaar zijn. Bovendien komt de familienaam van de hoofdverdachte in dezelfde zaak veel terug in de zaaksbeschrijving, waarvan niet alle personen ook aangemerkt zijn als verdachte. Kijken we naar de kern van deze criminele organisatie, dan zien we binnen de verdachten met een organisatorische rol dat verwantschap een belangrijke basis lijkt voor de samenwerking. Familie, zo maakte hoofdstuk 4 eerder duidelijk, hoeft niet alleen betrekking te hebben op mensen die dezelfde bloedband delen. In de door ons bestudeerde zaken komen we diverse voorbeelden tegen van verdachten die elkaar familie noemen, maar strikt genomen geen familie zijn. In een van de zaken valt er over dergelijke relaties het volgende te lezen in het dossier:

In veel gevallen noemen de verdachten elkaar broer, bradda, bro(ther), neef of niffo zonder dat er sprake lijkt van een biologische band, blijkt ook uit PGP-gesprekken. Het gebruik van een familiale term geeft wel aan hoe sterk deze band is tussen twee vrienden die elkaar kennelijk als familie zien. (één van de casussen)

Dit punt kan worden verduidelijkt aan de hand van wat één van de verdachten in deze zaak daarover tijdens een verhoor verklaart:

U vraagt mij of ik familie ben van [naam]. Nee, maar ik ben wel als kind met hem opgegroeid. Hij is als een broer voor mij. Sinds [jaartal] ben ik opgehouden met het straatleven. Ik werk al 10 jaar en had sindsdien geen contact meer met [naam]. Sinds kort had ik wel weer contact met [naam] maar toen kwam hij weer vast te zitten. Ik heb een [specifiek soort bedrijf]. De politie komt daar regelmatig langs en vraagt dan naar de herkomst van auto's, maar ook altijd over mijn contact met

[naam]. Ze ondervragen mij steeds over hem. Wat moet ik doen om daarvan los te komen. Ik beschouw hem als een broer. Wij hebben in één huis gewoond toen wij kleiner waren. U vraagt mij of [naam] mij ook zijn broer noemt. Dat weet ik niet. Wij zeggen wel tegen iedereen dat wij familie zijn van elkaar. (één van de casussen)

Ondanks dat het dossier slechts een parafrase van het verhoor bevat, maakt het bovenstaande duidelijk dat de gehanteerde terminologie van familie, inclusief alle verbijzonderingen hiervan, uitdrukking geeft aan een lange, maar vooral hechte relatie. Ook in een andere zaak zien we dit terug: 'V11 en V12 zijn goed bevriend en zien elkaar als familie. V11 noemt V12 zijn broertje' (één van de casussen). Toch wordt in het geval van V11 en V12 niet duidelijk hoe ze elkaar dan precies hebben leren kennen en wat heeft gemaakt dat ze elkaar zien als familie. De dossiers geven hier zelden uitsluitel over. Wel zien we dat er verwacht wordt dat opgroeien in dezelfde omgeving hierbij een rol zou kunnen spelen:

De locatie waar de verschillende groepsleden hun jeugd doorbrachten lijkt (mede-) bepalend voor deze samenstelling van de groep. Zo blijkt uit onderzoek dat [naam], V10, V1 en V2 allen hun jeugd doorbrachten in de wijk [naam wijk] te [naam plaats] en daarbij op een steenworp afstand van elkaar woonden. Ook V3 woonde in zijn jeugd jaren relatief dicht bij de andere groepsleden: namelijk in een naast [naam woonwijk] gesitueerde woonwijk. (één van de casussen)

Ook in een andere zaak lezen we iets soortgelijks:

Het vermoeden bestaat dat de samenwerking binnen de organisatie berust op sociale verwantschap en een zakelijke grondslag. Zo blijkt dat een aantal van de deelnemers elkaar al jarenlang kent en nauw contact met elkaar onderhoudt. Hierdoor kan gesteld worden dat de deelnemers vrienden van elkaar zijn en dat hun vriendschap hen maakt tot groep en organisatie. Hierbij kan vriendschap een gedegen grondslag zijn voor een gezamenlijk oogmerk tot het plegen van misdrijven. (één van de casussen)

Ook in een andere zaak wordt duidelijk dat de verdachten elkaar al lang kennen, waarbij met name wordt gewezen op een specifieke horecalocatie waar zij elkaar vaker troffen in de stad waar zij zijn opgegroeid.

7.3.2 *De rol van 'offender convergence settings'*

In de literatuur over georganiseerde criminaliteit wordt gewezen op de rol van zogeheten '*offender convergence settings*' (Felson, 2006): fysieke relaties waar mensen elkaar ontmoeten en kennis en informatie kunnen uitwisselen over criminele activiteiten. Als voorbeelden van dergelijke ontmoetingsplaatsen wordt meer traditioneel gewezen op restaurants en bars, maar studies laten zien dat *gangs* (Rowan et al., 2022), *outlaw motorcycle gangs* (Blokland et al., 2020) en de gevangenis (Argomaniz & Bermejo, 2019) een vergelijkbare rol kunnen spelen. In de vorige paragraaf werd reeds gewezen op een horecagelegenheid waar diverse verdachten uit één van de casussen elkaar hadden leren kennen. In twee van de door ons bestudeerde zaken zien we dat een deel van de verdachten elkaar al langere tijd kent en dat zij, in wisselende samenstelling, deel hebben uitgemaakt van een jeugdgroep. In een van de dossiers komen we het volgende voorbeeld tegen:

V1 kwam met zijn medeverdachten in contact door zijn leiderschap aan zowel de [naam jeugdgroep] als [naam club]. Veel leden vanuit de [naam jeugdgroep] zijn later aangesloten bij [naam club]. Uit deze leden haalden hij mensen die de liquidaties konden uitvoeren. V1 was duidelijk de initiator. Hij bood zich aan om de liquidaties van de organisatie rondom P1 over te nemen. Veel mensen rondom [naam club] kent V1 al zeer lang gezien veel van hun eerder onderdeel uitmaakte van de [naam jeugdgroep]. (één van de casussen)

In dit geval zien we dat een deel van de verdachten elkaar kent uit een eerder min of meer georganiseerd verband. Het is aannemelijk dat deze gedeelde geschiedenis de basis vormt van de huidige samenwerking.

Bovendien zien we in een andere zaak, die ook is aangehaald in hoofdstuk 4, dat eerdere betrokkenheid bij criminele activiteiten, wordt genoemd als manier waarop de verdachten elkaar hebben leren kennen. Ook zien we in één van de liquidatiedossiers dat verdachten elkaar kennen vanuit de gevangenis, zoals de volgende beschrijving duidelijk maakt:

V5 heeft verklaard dat hij in [jaar] of [jaar] in de gevangenis aan het [adres] te [plaats] V3 heeft leren kennen. Zij zaten daar beiden gedetineerd. V3 zat daar voor [omschrijving delict]. Zij zaten daar anderhalf jaar samen (...). Ook V10 zat daar. V10 en V3 zaten een straf uit voor één en dezelfde zaak. (...) In die tijd heeft V5 honderden gesprekken met V3 gevoerd. V5 verklaart dat er een hechte vriendschap was ontstaan. V3 heeft V5 toen ook verteld over zijn betrokkenheid bij moorden in [jaartal], en zijn betrokkenheid bij de poging in [jaartal] om [slachtoffer] te vermoorden. Na detentie trokken ze intensief met elkaar op, en wilden ze geld verdienen in de verdovende middelenhandel. (één van de casussen)

Ook komen we in één van de dossiers een voorbeeld tegen van iemand die zelf niet gedetineerd zat, maar werkzaam was in een gevangenis en daar de verdachte, die op dat moment zijn straf uit zat, leerde kennen. De in de gevangenis werkzame persoon stelt een familielid voor aan de verdachte in de zaak en via deze persoon raakt hij betrokken bij een liquidatie. In dit voorbeeld zien we een andere wezenlijke manier hoe verdachten elkaar hebben leren kennen: via een ander. Soms is dit eveneens een van de verdachten, maar dat hoeft niet het geval te zijn.

7.4 Recapitulatie

In dit hoofdstuk stonden bij liquidaties betrokken criminele samenwerkingsverbanden centraal. Het gaat hier om een thema waar op basis van de oudere monitorrondes maar in beperkte mate een beeld van kon worden gegeven. In de verschillende rondes van de monitor werd wel verwezen naar liquidaties, maar dit fenomeen werd niet afzonderlijk bestudeerd. Om die reden bevatten de oudere zaken maar beperkt informatie over liquidaties en is slechts bijzonder fragmentarisch een beeld te schetsen van de betrokken samenwerkingsverbanden, de rollen of de sociale relaties tussen verdachten. Om de bovengenoemde reden hebben we voor deze zesde ronde een vijftal grote liquidatiezaken bestudeerd. Net als werd benoemd in hoofdstuk 4 zien we dat het beeld dat wordt verkregen van het criminele samenwerkingsverbanden in liquidatiezaken ook nadrukkelijk het resultaat is van keuzes en prioriteiten in het opsporingsonderzoek.

De door ons bestudeerde liquidatiezaken kennen wat betreft de samenwerking een vergelijkbare structuur, maar er vallen ook duidelijke verschillen te benoemen. Zo brengt één van de zaken bijvoorbeeld vooral de verdachten in organisatorische rollen in beeld, terwijl in een andere zaak zowel de leidinggevendenden als de verdachten in uitvoerende liquidatieteams zijn vervolgd. Meer in het algemeen zien we in de organisatorische rollen een zekere vastigheid, terwijl de uitvoerende rollen meer verschillende en soms ook per liquidatie wisselende verdachten kennen. In een van de zaken lijkt er direct contact tussen opdrachtgevers en uitvoerders, terwijl dergelijke directe lijnen van communicatie in een andere zaak juist vermeden worden om de verdachten in organisatorische rollen af te scherm.

Ook in dit hoofdstuk hebben we een onderscheid gemaakt naar verdachten in organisatorische, faciliterende en uitvoerende rollen. Soms is dat iemand die met enkele vertrouwelingen nadrukkelijk de anderen aanstuurt. In een ander geval is dat een verdachte die opdrachten voor liquidaties verstrekt krijgt van anderen en deze doorzet aan uitvoerders die in teamverband het geweld plegen. De faciliterende rollen in de liquidatiezaken zijn anders van aard dan in het geval van de invoer van cocaïne. Het gaat hier niet om verdachten waarvan hun faciliterende diensten of kennis bij drugssmokkel in het verlengde ligt van hun reguliere arbeidsbetrekking. Eerder gaat het om verdachten die allerlei zaken kunnen regelen die noodzakelijk zijn om een liquidatie uit te voeren, zoals wagens, wapens, schuil- en opslagplaatsen en telefoons. In de uitvoerende rollen zien we, ten slotte, ook veel variatie: schutters, afleggers, verdachten die slachtoffers lokken naar bepaalde locaties en chauffeurs. Binnen dezelfde zaak zien we hierbij dat verdachten bij verschillende liquidaties een andersoortige (uitvoerende) rol op zich nemen. Op de activiteiten gekoppeld aan deze rollen komen we in het volgende hoofdstuk nader terug.

Ten slotte hebben we in dit hoofdstuk geprobeerd een beeld te geven van de aard van de sociale relatie tussen de verdachten in het samenwerkingsverband. Over het algemeen bevatten de dossiers hierover maar in beperkte mate informatie, in het bijzonder omdat verdachten hierover, en over hun aandeel in de liquidaties meer in het algemeen, zwijgen. Wel zien we ook hier dat een deel van de verdachten elkaar goed kent, ofwel omdat ze familie van elkaar zijn of omdat ze elkaar vaak al langere tijd kennen. De bestudeerde liquidatiezaken wijzen voor wat betreft de aard van de sociale relatie ook op de rol van zogenoemde *offender convergence settings*: een deel van de verdachten kent elkaar vanuit een (jeugd)groep, een horecagelegenheid of vanuit de gevangenis.

8 Methoden bij de uitvoering van liquidaties

In dit hoofdstuk bespreken we wat er bekend is over de modi operandi van liquidaties in Nederland. We beginnen in paragraaf 8.1 met het crime script van liquidaties zoals beschreven in de literatuur. In de daaropvolgende paragrafen gaan we uitgebreid in op de verschillende fasen binnen het crime script. In paragraaf 8.2 beschrijven we de fase van opdrachtgeven, in paragraaf 8.3 de voorbereidingshandelingen, in paragraaf 8.4 de uitvoeringsfase, in paragraaf 8.5 de vluchtfase en in paragraaf 8.6 de nasleep. We besluiten dit hoofdstuk in paragraaf 8.7 met een recapitulatie van de belangrijkste bevindingen.

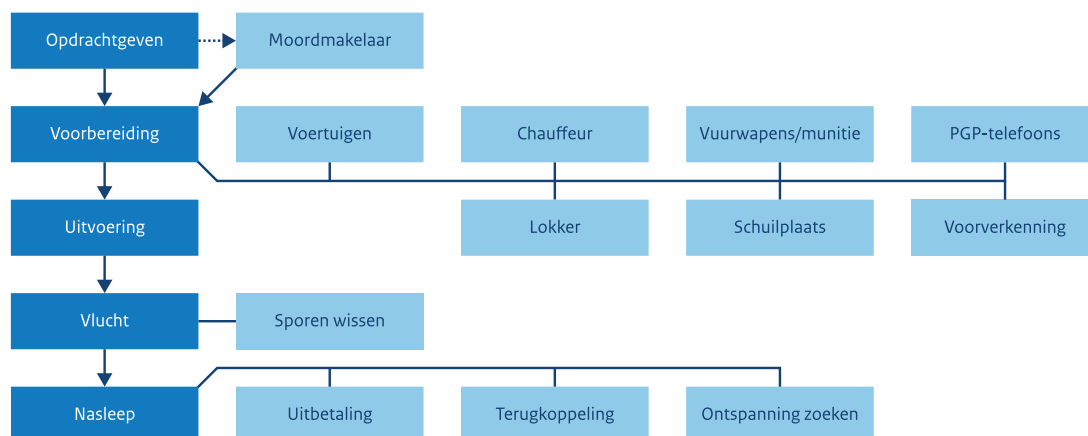
Het is goed om op te merken dat in deze monitorronde en de tweede verkennende liquidatiestudie van Van Gestel en Kouwenberg (2021) deels dezelfde liquidatiezaken zijn meegenomen. De focus in de liquidatiestudie lag op de recente ontwikkelingen die door sleutelinformanten van politie en justitie werden gesignaleerd. Daartoe zijn primair open interviews met sleutelinformanten uit het opsporingsveld afgenomen, aangevuld met interne politierapportages en open bronnen (Van Gestel & Kouwenberg, 2021). Wij richtten ons in de Monitor Georganiseerde Criminaliteit primair op de bestudering van opsporingsdossiers. Hoewel de databronnen van de monitor deels anders zijn en er sprake is van verdieping ten opzichte van eerder onderzoek, is er niet zonder meer sprake van (geheel) nieuwe bevindingen.

8.1 Het crime script van liquidaties

In diverse onderzoeken wordt het crime script van liquidaties beschreven (Boerman et al., 2024; De Korte & Kleemans, 2021; Van Gestel & Verhoeven, 2017). Het crime script omvat een ideaaltypische beschrijving van opeenvolgende stappen die doorgaans worden doorlopen bij een liquidatie. In de literatuur worden grofweg vijf opeenvolgende fasen onderscheiden: opdrachtgeven, voorbereiding, uitvoering, vlucht en cool down. Niet iedere liquidatie zal binnen dit crime script passen (Van Gestel & Verhoeven, 2017).

Aan de hand van de bestudeerde casussen in deze ronde van de Monitor Georganiseerde Criminaliteit, werken we de vijf verschillende fasen binnen het crime script voor liquidaties verder uit. Figuur 8.1 toont het crime script van liquidaties. Wij gebruiken voor de laatste fase in het crime script de term 'nasleep' in plaats van 'cool down', omdat er in deze laatste fase naast ontspanning zoeken ook terugkoppeling en uitbetaling plaatsvindt.

Figuur 8.1 Crime script liquidaties

8.2 Opdrachtgeven

8.2.1 Opdrachtverstrekking en de achtergrond van liquidaties

De eerste stap in het crime script van het plegen van een liquidatie is het verstrekken van een opdracht (Van Gestel & Verhoeven, 2017). In de casussen van recentere datum zijn we voorbeelden tegengekomen van dodenlijsten in PGP-telefoons. In deze lijsten stonden opsommingen van beoogde slachtoffers, met bijnaam en adres en andere relevant geachte gegevens. Liquidaties werden door een opdrachtgever uit één van de casussen beschreven als zijn levenstaak. In het dossier van een andere recente casus staat dat het criminele samenwerkingsverband uitgebreid communiceerde over de frequentie, tijdsplanning en afwerking van de lijst met beoogde slachtoffers. Op die dodenlijst werd prioritering aangebracht. Ook in een oudere casus gebruikte het crimineel samenwerkingsverband dodenlijsten. Meerdere verdachten uit deze casus hadden hun eigen dodenlijst. In tegenstelling tot de meer recente casussen waren deze dodenlijsten niet uitgeschreven, maar meer een verzameling namen in de hoofden van de verdachten van personen in het criminele milieu die moesten vrezen voor hun leven. Deze dodenlijsten werden binnen het criminele netwerk gezien als iets gezamenlijks. Onderstaand citaat uit het vonnis illustreert de verhoudingen rondom de dodenlijsten uit deze oude casus:

Er is sprake van een groep, bestaande uit P1, V2 en V1 met groepsbelangen en belangen van individuen in die groep, waarvan deze groep op de hoogte is en die door de groep als geheel worden behartigd. Die dodenlijsten waren dus ook iets gezamenlijks. (één van de casussen).

In de literatuur worden verschillende beweegredenen genoemd voor het plegen van liquidaties. Liquidaties kunnen gerelateerd zijn aan drugshandel, zoals een openstaande schuld, diefstal of een conflict. Ook worden liquidaties uitgevoerd uit angst dat iemand praat met of zou kunnen getuigen bij politie en justitie, of informatie verstrekt aan concurrenten of de media (Adjiembaks et al., 2023; Van Gestel & Kouwenberg, 2021). Liquidaties kunnen binnen criminele samenwerkingsverbanden plaatsvinden, in tegenstelling tot het publieke beeld dat voornamelijk liquidaties schetst als moorden waarbij vijanden of concurrenten elkaar 'uit de weg ruimen' (Boerman et al., 2024). Geïnterviewde opsporingsfunctionarissen uit het onderzoek

van Van Gestel en Kouwenberg (2021) 'wijzen erop dat de 'eigen' mensen voor relatief kleine misstappen worden gedood om te laten zien dat leidinggevendenden binnen een criminele organisatie niet met zich laten sollen en om een signaal af te geven, mensen te intimideren en de eigen macht te tonen' (p. 30). Geweld binnen het criminele milieu wordt vaak beantwoord met meer geweld en kan leiden tot een cirkel aan geweldsincidenten en een liquidatiegolf (Niezink & Campana, 2023; Papachristos, 2009; Papachristos et al., 2013).

In vorige monitorrondes zien we een aantal voorbeelden terug van liquidaties die gerelateerd zijn aan drugshandel. In één van de casussen werd als gevolg van een ripdeal op het huis van de hoofdverdachte geschoten, waarbij diens zoon om het leven kwam. De hoofdverdachte was door een andere criminele groepering verantwoordelijk gehouden voor het verdwijnen van een partij cocaïne. In een andere casus was het motief voor een liquidatie in het buitenland waarschijnlijk een achterstallige betaling van een eerder geleverde partij heroïne. In een casus die is bestudeerd in deze ronde van de monitor lag de oorzaak van de liquidatie volgens opsporingsdiensten in een mislukt hasjtransport. De opdrachtgever van de liquidatie was nog geld schuldig aan het slachtoffer. In het dossier staat dat het voor hem goedkoper was om het slachtoffer te liquideren dan om te betalen.

In de huidige monitorronde zien we een conflict tussen twee criminele groeperingen als aanleiding voor een liquidatie. Een verstuurd PGP-bericht door één van de hoofdverdachten uit een andere casus illustreert de communicatie rondom het willen plegen van liquidaties op leden van een rivaliserende groep:

Hun hebben al de start knop gedrukt bij onze brada en je ziet het wachten bijna hadden ze weer 1 van ons dus gewoon beginnen als packman pakken wat je kan en dan vallen ze wel weer uit elkaar bro geloof. (één van de casussen)

Ook zijn liquidaties vermoedelijk uitgevoerd uit angst dat iemand praat met of zou kunnen getuigen bij politie en justitie. We zien verschillende voorbeelden daarvan in de vorige monitorrondes. In één van de casussen was het motief van meerdere liquidaties volgens politie en justitie gerelateerd aan drugshandel, maar waren alle slachtoffers tevens politie-informant. De hoofdverdachte bedreigde andere personen binnen zijn crimineel samenwerkingsverband met de dood indien zij zouden praten. In een andere casus werden twee slachtoffers geliquideerd, waarschijnlijk omdat zij een conflict hadden met een opdrachtgever uit een andere criminele groepering. Tevens werden de slachtoffers gezien als bedreiging voor de criminele groepering, mede omdat (terecht) werd vermoed dat zij verklaringen hadden afgelegd bij justitie. De angst dat iemand te veel informatie over de criminele groepering deelt bij politie en justitie, of de vrees dat iemand informatie verstrekt aan concurrenten of de media, was binnen één van de bestudeerde casussen uit deze monitorronde vermoedelijk de reden om mensen in de kring buiten het criminele netwerk te liquideren. Daarnaast komen we in twee casussen tegen dat iemand binnen de eigen criminele groep werd geliquideerd, als boetedoening voor de mislukte uitvoering van een liquidatie (in beide gevallen een vergismoord). In één van die twee casussen komt daar nog bij dat men dacht dat het slachtoffer naar de rivaliserende groep was overgestapt.

8.2.2 *Het uitzetten van een liquidatieopdracht*

Vervolgens wordt besloten aan wie de liquidatieopdracht wordt gegeven (Van Gestel & Verhoeven, 2017). Een opdrachtgever kan zelf mensen benaderen voor de

voorbereiding en/of uitvoering van de liquidatie. Vaker wordt een tussenpersoon, een zogenoemde moordmakelaar, ingeschakeld die uitvoerders van een liquidatie benadert. Daarbij kan worden gedacht aan schutters, spotters, chauffeurs, wapenleveranciers, autodieven, et cetera. Het voordeel van het inschakelen van een moordmakelaar is de afscherming van de opdrachtgever (Boerman et al., 2024; Van Gestel & Verhoeven, 2017). Een uitgebreide beschrijving van de rol van opdrachtgevers en moordmakelaars is te vinden in paragraaf 7.3.1.

In de bestudeerde casussen zien we voornamelijk dat moordmakelaars, in opdracht van opdrachtgevers, contact opnamen met uitvoerders. In een oudere casus werden liquidaties zowel door opdrachtgevers zelf als door tussenkomst van moordmakelaars uitgezet bij uitvoerders. De opdrachtverstrekking vond fysiek plaats, veelal in horecagelegenheden. In de recentere casussen werden opdrachten via PGP-communicatie verstrekt. De volgende citaten illustreren de manier waarop een opdracht via PGP-communicatie werd uitgezet in de casussen:

(...) zouden jullie die man in [plaatsnaam] willen doen? (één van de casussen)

Ja die [aanduiding slachtoffer] heeft me neefje geschoten in z'n buik maar zegt dat i niet wist dat het fam was maar daar geloof ik niks van dus heb ook een prijs voor hem! (één van de casussen)

Broer die [naam slachtoffer] en ze broer [naam slachtoffer] gaan slapen die [naam slachtoffer] ook en die [naam slachtoffer] vinden we hoe dan ook anders ze hele kk familie slapen klaar. (één van de casussen)

In de onderlinge PGP-communicatie werden beoogde slachtoffers aangeduid met 'hoerenzoon' (één van de casussen), 'rat' (één van de casussen) en 'hond' (één van de casussen) en over het willen liquideren werden woorden als 'deze hond moet weg' (één van de casussen), 'moet gaan slapen' (één van de casussen), 'we moeten ratten bestrijden broer' (één van de casussen) en 'vegen' (één van de casussen) gebruikt. Aanslagen werden in één van de casussen gezien als methode om een boodschap over te brengen, bijvoorbeeld om ervoor te zorgen dat niemand de criminele groepering (meer) zou verraden.

In het onderzoek van Van Gestel en Kouwenberg (2021) worden variaties op deze eerste fase uit het crime script beschreven. De onderzoekers beschrijven dat opdrachtgevers ook rechtstreeks kunnen communiceren met uitvoerders, dat moordmakelaars soms een klus doorgeven aan een ander netwerk, dat in sommige gevallen een opdrachtgever van afstand alle betrokkenen aanstuurt en dat moordmakelaars zich ook intensief kunnen bemoeien met de uitvoering van een liquidatie. In de nieuw bestudeerde casussen zien we deze variaties terug.⁴³ Bij liquidaties uit één van de casussen stond de opdrachtgever, ondanks de tussenkomst van een moordmakelaar uit het eigen netwerk, rechtstreeks in contact met de uitvoerders en was hij nauw betrokken bij de aansturing van de liquidatie. In een andere casus hadden twee tussenpersonen uit een criminele groepering de opdracht uitgezet bij een moordmakelaar uit een ander crimineel samenwerkingsverband. De tussenpersonen in deze specifieke casus regelden onder meer wapens, auto's en lokkers, en bemoeiden zich met de manier waarop de liquidatie moest worden uitgevoerd. De moordmakelaar die de opdracht had aangenomen, vervulde vervolgens

⁴³ Dat is deels ook te verklaren door het feit dat in de verkennende liquidatiestudies en deze ronde van de Monitor Georganiseerde Criminaliteit deels dezelfde liquidatiezaken zijn meegenomen.

een leidinggevende rol door de liquidaties door schutters binnen zijn organisatie uit te laten voeren.

Tot slot wordt in de opdrachtgevende fase een beloning afgesproken voorafgaand aan het uitvoeren van een liquidatie. In de casussen werd gesproken over bedragen tussen de 50.000 en 150.000 euro voor het uitvoeren van een liquidatie. Dat bedrag moest vervolgens worden verdeeld onder de schutters en alle anderen personen die een rol hebben gehad in de uitvoering van een liquidatie. In paragraaf 8.6.1 gaan we in op de uitbetaling na een liquidatie.

8.3 Voorbereiding

In de tweede fase worden voorbereidende werkzaamheden getroffen. In deze paragraaf volgt een uiteenzetting van de deeltaken. Paragraaf 8.3.1 gaat over het regelen van voertuigen en chauffeurs. In paragraaf 8.3.2 bespreken we het verkrijgen van vuurwapens en munitie, gevolgd door het regelen van PGP-telefoons in paragraaf 8.3.3. In paragraaf 8.3.4 wordt ingegaan op het organiseren van verblijfplaatsen voor schutters en in paragraaf 8.3.5 gaan we in op het regelen van voorverkenningen en spotters. We eindigen met het gebruiken van lokkers in paragraaf 8.3.6.

De specialistische deeltaken kunnen worden uitbesteed of door leden van het criminele samenwerkingsverband worden uitgevoerd (Van Gestel & Verhoeven, 2017). In één van de casussen wordt de succesvolle uitvoering van liquidaties toegeschreven aan de manier waarop de organisatie is georganiseerd, waarbij iedereen binnen de criminele groepering zijn eigen essentiële rol vervulde. Voor een uitgebreide beschrijving van de verschillende faciliterende rollen bij liquidaties verwijzen we naar paragraaf 7.3.2.

8.3.1 Voertuigen en het regelen van een chauffeur

Een eerste voorbereidingshandeling is het regelen van voertuigen om naar de plaats delict te rijden en om na de moord zo snel mogelijk de plek te verlaten (Van Gestel & Verhoeven, 2017). De gebruikte voertuigen uit de casussen bleken voornamelijk gestolen te zijn en voorzien van valse kentekenplaten. De criminele groeperingen uit twee nieuwe casussen hadden zelfs een eigen wagenpark. In één van deze casussen werden door de politie in een loods meerdere gestolen voertuigen aangetroffen die gebruikt werden voor het vervoer van en naar liquidaties. Een dergelijk wagenpark komen we ook tegen in een casus uit de vijfde ronde. In deze casus trof de politie in garageboxen auto's aan die bedoeld waren voor het plegen van liquidaties. Deze garageboxen waren door het criminele samenwerkingsverband onder valse voorwendselen gehuurd. De auto's in deze opslaglocaties werden door de verdachten rijklaar gemaakt. Dit deden zij in opdracht voor een andere criminele groepering:

Het rijklaar maken van de [automer] bestond uit het aftanken van de auto's vanuit jerrycans, het opladen van de accu's, het schoonmaken van de auto's en het testen van de auto's door ze in de garageboxen te starten. (één van de casussen)

In drie casussen zien we dat criminele groepen ook gebruikmaakten van gehuurde auto's. Naast auto's werden tevens bestelbusjes, scooters en motors gebruikt bij liquidaties in de door ons bestudeerde casussen. Een verdachte uit één van de casussen gebruikte zijn eigen brommer tijdens voorverkenningen. De criminele

groepering uit een oude casus gebruikte naast gestolen auto's ook eigen vervoersmiddelen, zoals de auto van een vriendin van één van de verdachten.

De Korte en Kleemans (2021) doen verslag van het type auto's dat wordt gebruikt in liquidatiezaken. Dit blijken veelal donkere en snelle auto's te zijn van de merken BMW, Volkswagen en Audi. Uit de bestudeerde casussen blijkt niet dat de criminele groeperingen een voorkeur hadden voor een bepaald type auto. Hoewel verdachten het hebben over 'snelle auto's', komen we ook merken als Renault, Peugeot, Seat, Skoda, Suzuki en Toyota tegen die zijn gebruikt bij de uitvoering van een liquidatie. In één van de bestudeerde liquidatiezaken zien we het beeld van snelle auto's wel nadrukkelijk terug.

Bij liquidaties wordt ook een chauffeur geregeld voor het besturen van de voertuigen. In één van de bestudeerde casussen worden door een verdachte vereisten beschreven waaraan een chauffeur moest voldoen. Deze persoon moet niet in paniek raken, de auto in brand steken en ervoor zorgen dat de schutters over kunnen stappen op een vluchtauto zodat zij veilig zijn.

8.3.2 *Vuurwapens en munitie*

Een tweede voorbereidingshandeling is het aanschaffen van vuurwapens en munitie. Verdachten communiceerden via PGP over het gebruik of ophalen van (automatische) vuurwapens, zoals automatische aanvalsgeweren, pistolen en Kalasjnikovs, en geluidsdempers. De criminele groeperingen hadden de beschikking over grote aantallen vuurwapens. Dat blijkt onder andere uit één van de casussen, waarin een boodschappenlijst wordt doorgestuurd met daarop tien Kalasjnikovs, vijftien vesten, vijftien handvuurwapens, tien granaten en een bazooka. In een andere casus werd in opslagboxen en woningen van verdachten een grote hoeveelheid wapens aangetroffen. Eén van de opslagboxen was gehuurd door één van de verdachten, de ander door de zus van diezelfde verdachte. Het ging in totaal om 8 revolvers, 49 pistolen, 39 automatische vuurwapens, 9 handgranaten, 2 slagpijpjes, 62 patroonmagazijnen, 21 geluidsdempers en 4.732 kogelpatronen.

Verder blijkt uit de PGP-berichten in de casussen dat vuurwapens werden getest en dat vuurwapens, munitie en magazijnen moeten worden schoongemaakt met ammoniak, vermoedelijk om geen bewijs achter te laten:

Broer kan u 4kalas [Kalasjnikovs] laten aanpakken en met ammoniak goed schoon laten maken en snoepjes schoon extra magas schoon' (één van de casussen).

Uit één van de casussen blijkt dat wapens werden getest zodat schutters achteraf niet kunnen zeggen dat de wapens niet werken.

8.3.3 *PGP-telefoons*

Een derde voorbereidingshandeling is het regelen van PGP-telefoons. In de recente casussen werd gebruikgemaakt van PGP-telefoons om afgeschermd te communiceren. Schutters kregen via een PGP-telefoon informatie en opdrachten voor, tijdens en na de moord. Hoewel in een oudere casus geen gebruik werd gemaakt van PGP-communicatie, zien we terug dat uitvoerders gebruikmaakten van een gesloten netwerk. In het dossier staat:

V3 en V4 hebben gedurende deze dagen telefooncontact onderhouden met gebruikmaking van telefoonnummers die uitsluitend met elkaar en uitsluitend in de aanloop naar het delict contact hadden, een zogeheten gesloten netwerk. (één van de casussen)

8.3.4 *Verblijfplaatsen*

Een vierde voorbereidingshandeling kan het regelen van een verblijfplaats zijn van waaruit schutters naar de plaats delict vertrekken en/of na afloop van de liquidatie schuilen. In twee casussen werden schuilplaatsen voor leden van het criminele samenwerkingsverband geregeld. In één van deze casussen stelde een verdachte zijn eigen woning ter beschikking. Ook werd in deze casus de woning van een jongen geregeld (een katvanger) die in ruil daarvoor met twee anderen op vakantie mocht. Het geld voor deze vakantie zou de jongen contant ontvangen.

8.3.5 *Voorverkenners en spotters*

Een vijfde voorbereidingshandeling is het verzamelen van informatie over het beoogde slachtoffer door middel van observaties. In het onderzoek van Van Gestel en Verhoeven (2017) wordt beschreven waarom observaties plaatsvinden: 'Doel van de observaties is informatie te verzamelen over de dagelijkse routes en routines van het slachtoffer, de verblijfplaatsen, de mate van beveiliging (heeft het doelwit bijvoorbeeld bodyguards, een gepantserde auto, kogelwerende kleding?) en de mogelijke aanrijroutes en vluchtwegen. Men probeert zwakke plekken in de routes en routines van potentiële slachtoffers te ontdekken en zogenoemde '*choke points*', dat zijn routes of plekken die moeilijk door het slachtoffer kunnen worden vermeden' (p. 21). In de recente casussen werden foto's van en informatie over het slachtoffer via PGP-communicatie gedeeld:

Huis hebben we al. Nu alleen auto en café exact. Als ik weet welke auto is t klaar. Want hij gaat vroeg weg. Als ik auto weet staan ze ernaast in bus (één van de casussen)

Hij zet vuilnisbak buiten. Elke woensdag (één van de casussen).

Ook werd in een casus een fysieke afspraak gemaakt om te kijken naar het online profiel van het beoogde slachtoffer. In een wat oudere casus zien we terug dat de uitvoerders fysieke afspraken maakten met de opdrachtgever(s) voor het verkrijgen van informatie over de beoogde slachtoffers. Voorafgaand aan een liquidaties namen moordmakelaars in deze casus schutters mee tijdens een autorit om instructies te geven en om de vuurwapens te overhandigen. De verdachten moesten daarna hun eigen voorverkenningen doen. In het requisitoir staat over de ontmoeting:

Bij [locatie] zijn de auto's van het slachtoffer aangewezen, een [automerk] en een [automerk] van de vriendin van het slachtoffer. De kentekens moesten ze onthouden. De [bijnaam verdachte] nam de tijd op, hoe lang het zou duren om van [locatie] naar de woning te rijden. Daar reden ze vervolgens naar toe. Bij de woning is hun getoond waar ze zich schuil konden houden, hoe ze het moesten doen en waar ze het wapen weg moesten gooien, in een rivier of in een kanaal. (één van de casussen)

Schutters uit de door ons bestudeerde casussen waren vaak niet betrokken bij de voorverkenning. Zij werden soms voorafgaand aan de liquidatie wel meegenomen langs plekken waar het slachtoffer mogelijk geliquideerd zou kunnen worden. Zodra zij van een spotter te horen kregen dat het beoogde slachtoffer was gesignaleerd, konden de schutters aan de slag om de liquidatie uit te voeren. Dit is iets wat we ook terugzien in een oudere casus die tijdens deze monitorronde werd bestudeerd. Bij enkele liquidaties was iemand in de buurt van de plaats delict aanwezig om de juiste slachtoffers aan te wijzen. In deze oudere casus zien we overigens ook terug dat sommige schutters wel hun eigen voorverkenningen hebben gedaan.

Voor het verzamelen van informatie over het slachtoffer kan gebruik worden gemaakt van een technisch hulpmiddel zoals een baken (Van Gestel & Verhoeven, 2017). Bakens zijn in Nederland legaal te koop in zogenoemde *spy shops*. Na de plaatsing van een baken onder de auto van het beoogde slachtoffer, kan de locatie van het slachtoffer worden gevolgd via een telefoon, tablet of computer middels het inloggen op een webadres. Het gebruik van een baken maakt het makkelijk om op afstand informatie over het slachtoffer te verzamelen (De Korte & Kleemans, 2021). In alle casussen hebben de verdachten gebruikgemaakt van dergelijke peilbakens (*track and trace*) om op afstand de locatie van een beoogd slachtoffer te lokaliseren, en om diens bewegingen in beeld te krijgen.

8.3.6 Lokkers

Een laatste voorbereidingshandeling is het regelen van iemand die het beoogde slachtoffer naar buiten of naar een andere locatie kan lokken. In een casus was het raam van het beoogde slachtoffer ingegooid om hem zo naar buiten te lokken. Toen het slachtoffer naar buitenkwam, werd hij voor zijn huis geliquideerd. Bij een andere liquidatie werd een speciale loktelefoon gebruikt. Deze telefoon was alleen gebruikt op de dag van de liquidatie, net voordat het slachtoffer werd geliquideerd. Met deze telefoon werd enkel contact gezocht met het telefoonnummer van het beoogde slachtoffer. Het gebruik van een loktelefoon komen we ook tegen in de oudere casus. De opdrachtgever uit deze casus stopte een andere simkaart in zijn telefoontoestel als hij met het beoogde slachtoffer wilde communiceren. De opdrachtgever maakte met behulp van de loktelefoon een afspraak met het slachtoffer, alwaar het slachtoffer werd opgewacht door twee schutters die op hem schoten.

8.4 Uitvoering

Na de voorbereidende werkzaamheden wordt overgegaan op het daadwerkelijk liquideren van een beoogd slachtoffer. Tijdens de liquidatie waren de schutters in de door ons bestudeerde casussen vermomd, bijvoorbeeld door het dragen van zwarte kleding, (bivak)mutts, handschoenen, regenpakken, sjaal voor het gezicht of pet. De meeste liquidaties uit de door ons bestudeerde liquidaties vonden in de avonduren plaats. Enkele slachtoffers zijn in de ochtend neergeschoten. Uit een casus blijkt dat liquidaties normaal gesproken in de avond plaatsvinden, maar omdat er in één specifiek geval grote haast was, moest het beoogde slachtoffer 'gewoon' overdag geliquideerd worden. De slachtoffers uit de casussen zijn neergeschoten op parkeerplaatsen, op straat, in een auto of voor de eigen woning of werkplaats. Een uitvoeringsteam bestond in de casussen meestal uit twee schutters en een derde persoon die als chauffeur optrad. Bij een oudere liquidatiezaak zien we variaties terug bij verschillende, onder deze casus vallende, liquidaties. In de meeste gevallen

bestond het uitvoeringsteam uit twee personen. Bij sommige liquidaties werd gebruikgemaakt van een derde persoon als chauffeur, maar veelal bestuurden de schutters zelf de vluchtauto. In één van de andere casussen was er binnen het criminele samenwerkingsverband vooral één verdachte die kon worden aangemerkt als schutter. In tegenstelling tot de hiervoor besproken casus hadden twee casussen de beschikking over meerdere schutters die in diverse samenstellingen liquidaties (konden) plegen. Indien schutters werden gearresteerd, stond een ander schuttersteam klaar. In één van deze casussen bleek het lastiger te zijn om een chauffeur te vinden dan een schutter.

Voor een succesvolle uitvoering zorgen schutters ervoor dat zij zeker weten dat het slachtoffer dood is. Bij sommige liquidaties werd de auto van het beoogd slachtoffer klem gereden en werd van dichtbij op het slachtoffer en door diens hoofd geschoten. Daarbij zien we in de casussen ook terug dat liquidaties soms in het bijzijn van familieleden zijn gepleegd. Het neerschieten van het slachtoffer voor de ogen van zijn vrouw, werd in één van de bestudeerde opsporingsdossiers door de opdrachtgever als iets terecht gezien. In de casussen komen daarentegen ook veel mislukte pogingen voor. Redenen voor mislukking waren dat de schutters zijn aangehouden, de schutters te laat arriveerden, er teveel politie op straat was, de schutters het beoogde slachtoffer zijn kwijtgeraakt of dat het wapen niet afging. Ook zijn we in de casussen twee vergismoorden tegengekomen. In een andere casus ging een liquidatie juist niet door omdat de schutters het risico niet wilden nemen om de verkeerde 'te pakken'.

8.5 Vlucht

Na de liquidatie proberen schutters zo snel mogelijk weg te komen van de plaats delict. In de bestudeerde casussen komen twee vluchtvarianten naar voren. Schutters vluchten na een uitgevoerde liquidatie te voet of met een vervoersmiddel naar een verblijfplaats in de buurt van de plaats delict om te schuilen. In de meeste gevallen werd daarentegen gebruikgemaakt van een vluchtauto, in sommige gevallen bestuurd door een chauffeur, om ver weg te komen van de plaats delict. Uitvoerders reden in deze vluchtauto naar een tweede auto – in één van de casussen ook wel aangeduid als 'overstapfiets'. Uit het onderzoek van Van Gestel en Verhoeven (2017) blijkt dat een vluchtauto doorgaans op een afgelegen locatie gereed is gezet om vervolgens weer aan het reguliere verkeer deel te nemen.

Tijdens de vluchtfase worden sporen gewist, zoals het in brand steken van de vluchtauto('s) en het dumpen van wapens langs de vluchtroute. Wapens kunnen ook worden aangetroffen in de uitgebrande vluchtauto (Van Gestel & Verhoeven, 2017). Hiervoor hebben schutters in de door ons bestudeerde casussen altijd gevulde jerrycans met benzine en een aansteker in een vluchtauto liggen. We zien twee patronen terug wat betreft het in brand steken van een vluchtauto. Bij sommige liquidaties werd de vluchtauto op de dag van de liquidatie in brand gestoken, maar soms wordt daar bewust een aantal dagen mee gewacht, zodat de brandstichting minder gemakkelijk aan de liquidatie kan worden gekoppeld. Andere voorbeelden van het wissen van sporen die we in de casussen zijn tegengekomen, zijn het schoonmaken van de verblijfplaats van schutters en het verbranden of wegwerpen van de kleding van de schutters.

8.6 Nasleep

8.6.1 *Terugkoppeling, uitbetaling en bestedingen*

Na een liquidatie hadden de uitvoerders uit de door ons bestudeerde casussen contact met de opdrachtgever of moordmakelaar om de uitkomst van de actie terug te koppelen. In de oudere casus verliep het contact fysiek of telefonisch. In de recentere zaken koppelden uitvoerders via PGP of in persoon terug dat de liquidatie was gelukt. Een verdachte uit één van de casussen stuurde via PGP dat de 'Akte gebeurd was', waarop door een andere verdachte werd gereageerd met: 'Ok sterk bro'. In het geval van een succesvolle liquidatie werd dit soms met elkaar gevierd.

Ook zien we in de casussen dat uitvoerders contact hadden met opdrachtgevers of moordmakelaars voor de uitbetaling. In het geval van een moordmakelaar ontving deze geld van de opdrachtgever, waarna hij contact had met de uitvoerders. Vervolgens werd het contante geld verdeeld onder de uitvoerders. In de bestudeerde casussen vonden geldoverdrachten fysiek plaats, bijvoorbeeld in een restaurant of op straat. Bedragen moeten, zoals ook al aan bod kwam in paragraaf 8.2.2, worden verdeeld onder alle personen die een rol hebben gehad in de uitvoering van een liquidatie. Uit de PGP-communicatie uit één van de casussen bleek dat er vaste tarieven waren voor werkzaamheden van schutters ('heads') en spotters ('spots'). Uit die berichten kan worden opgemaakt dat schutters 'normaal' gesproken 50.000 euro kregen en spotters gezamenlijk 20.000 euro. In één specifiek geval kregen de spotters meer uitbetaald, zoals onderstaand PGP-citaat illustreert:

50 head 40 voor spots!! Maar zeg ze dat dit nu is voor hun moeite normaal 20 samen! 10 de man. (één van de casussen).

In sommige criminele samenwerkingsverbanden kregen uitvoerders betaald voor de moeite en onkosten wanneer een liquidatie mislukte, maar in andere groepen kregen zij niet betaald. Naast het verkrijgen van een afgesproken beloning voor het uitvoeren van een liquidatie, zien we in één van de bestudeerde casussen dat bepaalde personen binnen het crimineel samenwerkingsverband maandelijks een vast bedrag uitbetaald kregen. Eén van de verdachten ontving bijvoorbeeld 2.500 euro per maand. In ditzelfde dossier wordt tevens beschreven waar de verdachten binnen dit criminele samenwerkingsverband hun geld aan hebben uitgegeven:

Er worden veel uitgaven gedaan door de verschillende leden van het CSV zonder dat de herkomst van hun geld duidelijk is. Zo wordt bijvoorbeeld geld uitgegeven aan hotelkamers, vliegtickets, VIP-tafels bij feestjes, vrouwen maar ook in ondersteuning van de strafbare activiteiten zoals bakens, PGP-telefoons, (gestolen) auto's, informatie over personen, observaties en wapens. Verkregen geld wordt gebruikt om personen van de tegenpartij uit te schakelen. (één van de casussen)

Andere uitgaven die we in de dossiers tegenkomen zijn luxegoederen als dure horloges en merkkleding, en de huur of aankoop van vastgoed. Uit het dossier van een zaak blijkt dat verdachten een deel van het ontvangen bedrag voor een liquidatie moesten afstaan voor een investeringsproject in het buitenland. Uiteindelijk is de aankoop van het project niet doorgedaan.

8.6.2 *Ontspanning zoeken*

Dat schutters ontspanning zoeken na een liquidatie blijkt uit één van de liquidaties uit één van de casussen. De uitvoerders zijn bij een bar gaan zitten en hebben van daaruit contact gezocht met de moordmakelaar voor de terugkoppeling. Dit is ook iets wat we terugzien in een andere casus, waarbij de schutters de avond van de liquidatie hebben afgesloten in een bordeel. Eén van de verdachten uit deze casus verklaarde over de nasleep van een liquidatie:

V5 heeft verklaard dat V3 anderhalve ton zou hebben ontvangen voor de liquidatie, en dat hij een maand lang een kamer had in het [hotel] waar hij cocaïne heeft gesnoven. (één van de casussen).

Daarnaast blijkt dat sommige verdachten de dagen na de liquidatie verbleven op een vakantiepark of dat ze naar het buitenland zijn gevlucht. In een andere casus dook een uitvoerder na een liquidatie onder uit angst voor een tegenactie van een andere criminele groepering. Ook nam hij uit voorzorg een andere telefoon.

8.7 **Recapitulatie**

In dit hoofdstuk hebben we een overzicht gegeven van het crime script van liquidaties in Nederland in de verschillende rondes van de monitor. In de vorige rondes van de Monitor Georganiseerde Criminaliteit werd het fenomeen liquidaties niet afzonderlijk bestudeerd. Daarom hebben we in deze zesde ronde vier grote liquidatiezaken bestudeerd. Ook is een casus uit de vijfde ronde opnieuw geanalyseerd.

Tijdens de eerste fase van het crime script van liquidaties wordt een opdracht door een opdrachtgever, eventueel door tussenkomst van een moordmakelaar, aan uitvoerders gegeven. In de door ons bestudeerde casussen komt de wens om slachtoffers te willen liquideren voort uit door criminele groeperingen opgestelde dodenlijsten.

Bij de voorbereidingshandelingen zien we grote overeenkomsten tussen de bestudeerde zaken. Criminele groeperingen maken gebruik van gestolen auto's met valse kentekenplaten en hebben de beschikking over een wapenarsenaal. Deze goederen kunnen in aparte opslagloodsen, vaak gehuurd onder valse voorwendselen of door middel van een katvanger, worden opgeslagen. Het gebruik van katvangers komt ook terug in het regelen van verblijfplaatsen, waarbij iemand betaald werd om zijn leefruimte ter beschikking te stellen aan uitvoerders van liquidaties. Het enige verschil tussen de bestudeerde casussen bij de voorbereiding zit hem in de voorverkenningen. Bij de oudere casus zien we dat schutters in de meeste gevallen zelf observaties doen. Tegenwoordig lijkt deze taak te zijn uitbesteed aan spotters en kunnen uitvoerders op afstand een beoogd slachtoffer volgen door middel van peilbakens.

Wat betreft de laatste drie stappen binnen het crime script, bestaande uit de uitvoeringsfase, de vluchtfase en de nasleep, zien we weinig verschillen tussen de casussen. In de recentere casussen bestaat een uitvoeringsteam vrijwel altijd uit twee schutters en een derde persoon die als chauffeur optreedt. Bij de oudere liquidatiecasus zien we meer variatie terug, en zien we ook dat schutters zelf de vluchtauto besturen. Na een liquidatie volgt de vluchtfase. In deze fase worden vluchtauto's in brand gestoken en andere sporen, zoals gebruikte wapens en kleding, weggewerkt. Tot slot wordt terugkoppeling gedaan van (niet-)geslaagde liquidatie. In

de oude casus gebeurde dat fysiek of telefonisch. In de meer recente casussen zien we vooral PGP-berichten naar aanleiding van een geslaagde actie. In de uren of dagen na een liquidatie volgt de uitbetaling en zien we dat schutters ontspanning zoeken of wegvlugten.

Resumerend zien we in de casussen die zijn bestudeerd in deze ronde van de Monitor Georganiseerde Criminaliteit dat PGP-communicatie een faciliterende rol is gaan spelen in alle fasen van de uitvoering van liquidaties. Opdrachtgevers kunnen op afstand opdrachten uitzetten en contact onderhouden met uitvoerders van liquidaties. Een andere ontwikkeling is de verdeling van specialistische deeltaken binnen een crimineel samenwerkingsverband. In de recente casussen zien we een onderscheid tussen verdachten die betrokken zijn bij de voorbereiding van een liquidatie, schutters en chauffeurs die de vluchtauto besturen.

9 Criminele carrières van verdachten betrokken bij liquidaties

In dit hoofdstuk staan de criminele levenspaden centraal van verdachten die betrokken zijn geweest bij een crimineel samenwerkingsverband dat zich toelegde op liquidaties. Eerst zal bestaande kennis uit eerder onderzoek naar criminele carrières van verdachten van liquidaties worden beschreven (paragraaf 9.1). Vervolgens worden de criminele levenspaden besproken van verdachten van liquidaties in de huidige monitorronde en in alle rondes tezamen (paragraaf 9.2), gevolgd door een vergelijking tussen de levenspaden van verdachten die verschillende rollen vervulden binnen een crimineel samenwerkingsverband dat zich toelegde op liquidaties (paragraaf 9.3). Het hoofdstuk wordt afgesloten met een bespreking van de belangrijkste bevindingen (paragraaf 9.4).

9.1 Eerder onderzoek naar criminele levenspaden van verdachten betrokken bij liquidaties

Recent werden de levensverhalen opgetekend van daders veroordeeld voor liquidaties uitgevoerd tussen 2016 en 2021 in Nederland en werden hun antecedenten in kaart gebracht (Abjiembaks et al., 2023). Hieruit blijkt dat de schutters gemiddeld 29 jaar oud waren ten tijde van de liquidatie. Het overgrote deel van de 56 bestudeerde schutters was al bekend bij politie en justitie vanwege eerdere strafbare feiten. Zij waren gemiddeld 16 jaar toen zij hun criminele carrière startten. De meesten hebben al een lang strafblad opgebouwd; gemiddeld werden zij 27 keer verdacht van een eerder strafbaar feit. Negen van de tien schutters pleegden eerder geweldsdelicten en ruim 40% is al eerder verdacht geweest van (een poging tot) moord of doodslag. Hoewel soms de indruk bestaat dat schutters steeds jonger worden (Van Gestel, 2017), lijkt dat beeld vooral te kunnen worden verklaard doordat het aantal oudere schutters afneemt. Hierdoor laat de gemiddelde leeftijd van schutters inderdaad een dalende trend zien, maar het aantal jonge schutters neemt niet toe (Adjiembaks et al., 2023). Veel schutters lijken (nog) niet stevig ingebed te zijn in georganiseerde (drugs)criminaliteit, maar komen met criminele netwerken in contact via de lokale bindingen uit de directe sociale omgeving, zoals familie, jeugdvrienden of jeugdgroepen (Van Gestel & Kouwenberg, 2021).

9.2 Criminele levenspaden van verdachten van liquidaties

Om een actueel beeld te schetsen van verdachten betrokken bij liquidaties, zullen de criminele parameters worden bekeken van verdachten betrokken bij de vier liquidatiecasussen die in het kader van deze zesde monitorronde zijn bestudeerd. Het gaat daarbij niet enkel om de schutters, maar ook om opdrachtgevers, moordmakelaars en verdachten met andere uitvoerende rollen. Waar mogelijk zijn de kwantitatieve gegevens over de verdachten aangevuld met dossiergegevens over hun criminele levenspad en rol in de criminele groep. Om een indruk te krijgen van de criminele levenspaden van verdachten die de afgelopen dertig jaren bij liquidaties waren betrokken, zullen tevens de parameters worden besproken van de volledige groep verdachten betrokken bij liquidaties in zaken die in het kader van de monitor werden bestudeerd. Eerst zullen de parameters van het indexdelict en de criminele

voorgeschiedenis worden geschetst van de verdachten van liquidaties uit deze zesde rapportage van de monitor en van de volledige groep verdachten van liquidaties uit alle monitorrondes. Voorts zullen de criminele carrières van verdachten met verschillende rollen binnen een crimineel samenwerkingsverband dat zich toeleegde op liquidaties worden beschreven en vergeleken. Er zijn in de vorige rondes van de monitor te weinig criminele groepen die zich toeleegden op liquidaties bestudeerd om een analyse van verdachten en hun criminele carrières door de tijd heen te maken.

Van 38 verdachten die betrokken waren bij een van de vier bestudeerde liquidatiecasussen van de zesde monitorronde, kon de criminele carrière worden achterhaald. Van deze verdachten werden er 28 in Nederland geboren en beschouwen we de criminele carrière volledig genoeg om te bestuderen. Tezamen met de eerste vijf monitorrondes, zijn negen liquidatiecasussen bestudeerd. Van de 62 bij die zaken betrokken verdachten waarvan de criminele carrière kon worden achterhaald, werden er 45 in Nederland geboren. Tabel 9.1 laat de parameters van de bij liquidatiecasussen betrokken verdachten in de zesde ronde en in alle rondes samen zien.⁴⁴ De gemiddelde leeftijd van verdachten betrokken bij liquidaties is 35,4 jaar. Voor de meesten van hen (89,3%) wordt het indexdelict geclassificeerd als zwaar. Iets meer van de indexdelicten is afgedaan door de Zittende Magistratuur (60,7%), de overige indexdelicten (39,3%) zijn nog niet afgedaan. De meerderheid van de reeds veroordeelde verdachten kreeg een vrijheidsstraf opgelegd (39,3%), gemiddeld bedroeg de onvoorwaardelijke gevangenisstraf twaalf jaar. Ongeveer één op de drie verdachten werd voorafgaand aan het indexdelict eens of meerdere malen veroordeeld voor delicten. Het criminele levenspad van deze verdachten startte gemiddeld op 18-jarige leeftijd. Gemiddeld pleegden zij 3,4 delicten in de voorgeschiedenis, voornamelijk vermogensdelicten (2,1 gemiddeld), geweldsdelicten (0,5 gemiddeld) en vernieling (0,4 gemiddeld). De meeste van deze eerdere delicten kunnen worden geclassificeerd als middelzwaar (2,7 gemiddeld), gevolgd door zware (0,4 gemiddeld) en lichte (0,3 gemiddeld) delicten. Gemiddeld zo'n vijf jaar na de eerste veroordeling, kregen deze verdachten hun eerste onvoorwaardelijke gevangenisstraf opgelegd (23,4 jaar). Zij zaten gemiddeld in totaal al bijna vier jaar in de gevangenis voordat zij het indexdelict pleegden.

⁴⁴ De verdachten van de zaken uit de zesde ronde zijn in beide groepen opgenomen.

Tabel 9.1 Criminele levenslopen van verdachten betrokken bij liquidaties

Criminele levensloop	Zesde monitorronde (n=28)	Alle monitorrondes (n=45)
	N (%) / M (sd)	
Man	96,4%	93,3%
Indexdelict		
Leeftijd	35,4 (6,7)	36,1 (8,2)
30 jaar of jonger	21,4%	29,4%
Ernst		
Licht delict	-	4,4%
Middelzwaar delict	10,7%	22,2%
Zwaar delict	89,3%	73,3%
Vervolg art. 140 Sr.	53,6%	55,6%
Afdoening		
OM-beschikking	-	2,2%
Zittende Magistratuur	60,7%	73,3%
Nog niet afgedaan	39,3%	24,4%
Vrijheidsstraf	39,3%	44,4%
Duur onvoorwaardelijke gevangenisstraf in maanden	144,2 (125,9)	92,6 (112,1)
Taakstraf	-	11,1%
Geldstraf	14,3%	8,9%
Voorgeschiedenis		
Geen voorgeschiedenis	64,3%	55,6%
Leeftijd eerste veroordeling	18,3 (4,8)	18,6 (4,9)
Leeftijd eerste zware delict	36,4 (8,6)	37,3 (9,3)
Duur in jaren (start – indexdelict)	17,0 (6,9)	17,6 (8,2)
Aantal veroordelingen	3,43 (7,06)	3,22 (5,95)
Drugs	0,04 (0,19)	0,11 (0,61)
Geweld	0,54 (1,32)	0,47 (1,14)
Vermogen	2,14 (5,42)	1,56 (4,37)
Vernieling	0,43 (0,96)	0,58 (1,20)
Verkeer	0,14 (0,36)	0,27 (1,07)
Overig	0,14 (0,45)	0,22 (0,52)
Diversiteitsindex [†]	0,41 (0,26)	0,38 (0,28)
Eerdere vervolging voor art. 140 Sr.	-	-
Ernst		
Aantal lichte delicten	0,32 (0,77)	0,56 (1,14)
Aantal middelzware delicten	2,71 (6,30)	2,31 (5,13)

Criminele levensloop	Zesde monitorronde (n=28)	Alle monitorrondes (n=45)
	N (%) / M (sd)	
Aantal zware delicten	0,39 (1,10)	0,36 (1,00)
Leeftijd eerste onvoorwaardelijke gevangenisstraf	23,4 (7,2)	23,1 (7,8)
Aantal vrijheidsstraffen	1,43 (2,71)	1,24 (2,35)
Totale duur onvoorwaardelijke gevangenisstraf in maanden	47,1 (62,0)	33,3 (50,2)

† De diversiteitsindex is enkel berekend voor verdachten die twee of meer veroordelingen hebben voorafgaand aan het indexdelict.

9.3 Verdachten van liquidaties met verschillende rollen

In de geanalyseerde criminele samenwerkingsverbanden die zich richten op het voorbereiden en uitvoeren van liquidaties, kunnen de volgende rollen van verdachten worden onderscheiden:

- De leider of opdrachtgever (n=10). Een verdachte die liquidatieopdrachten uitzet en de schutters, chauffeurs en lokkers aanstuurt.
- De schutter (n=17). Verdachte die een of meerdere slachtoffers heeft doodgeschoten. In de zaken waar verdachten in een tweetal de liquidatie uitvoerden, is het niet altijd duidelijk wie van de twee verdachten het schot of de schoten heeft gelost. In sommige gevallen ging bijvoorbeeld een tweede verdachte mee bij het uitvoeren van de liquidatie om zich ervan te verzekeren dat de liquidatie werd uitgevoerd en eventueel zelf het wapen ter hand te nemen als de medeverdachte dat niet zou doen. In dergelijke gevallen zijn beide verdachten als schutter gecategoriseerd.
- De chauffeur/lokker (n=6). Een verdachte die samen met de schutter op pad gaat om de werkelijke liquidatie uit te voeren.
- De uitvoerder/facilitator (n=5). Een verdachte die ondersteunt, bijvoorbeeld door het leveren van wapens.

Bij de rollen die hier worden onderscheiden en de aantallen die daarbij worden gegeven, moet de kanttekening worden geplaatst dat mogelijk niet alle verdachten in alle mogelijke soorten rollen zijn opgespoord en vervolgd of dat de verhoudingen die wij teruggezien, afwijken van de werkelijke verhoudingen tussen aantallen verdachten in verschillende rollen. Mogelijkheden tot opsporing en keuzes die worden gemaakt in de opsporing, kunnen de typen rollen en aantallen verdachten in bepaalde rollen, in hoge mate beïnvloeden.

Bij het bekijken van de justitiegegevens van de verdachten met verschillende rollen, worden chauffeurs/lokkers en uitvoerders/facilitators samengenomen. Informatie met betrekking tot het indexdelict is bekeken voor alle 38 verdachten uit de huidige monitorronde, dus zowel voor de in Nederland als voor de elders geboren verdachten (tabel 9.2). Leiders/opdrachtgevers zijn ten tijde van het indexdelict gemiddeld 40,4 jaar, schutters 38,6 jaar en verdachten met een overige rol het jongst met 34,6 jaar. Het indexdelict wordt als zwaar geclassificeerd voor alle leiders/opdrachtgevers, voor alle behalve één schutter en voor drie van de elf verdachten met een overige rol. Ongeveer de helft van de verdachten is reeds veroordeeld voor het indexdelict, velen tot een hoge onvoorwaardelijke gevangenisstraf. De veroordeelde

leiders/opdrachtgevers kregen een gemiddelde straf van ruim 19 jaar, de schutters van 16,5 jaar en de verdachten met een overige rol van gemiddeld 4 jaar.

Tabel 9.2 Indexdelict van verdachten van liquidaties met verschillende rollen

Indexdelict	Leider/opdrachtgever (n=10)	Schutter (n=17)	Overig (n=11)
	% / M (sd)		
Man	90,0%	100%	100%
Indexdelict			
Leeftijd	40,4 (8,0)	38,6 (9,1)	34,6 (8,8)
Ernst			
Licht delict	-	-	-
Middelzwaar delict	-	5,9%	27,3%
Zwaar delict	100%	94,1%	72,7%
Vervolg art. 140 Sr.	40,0%	58,8%	72,7%
Afdoening			
OM-beschikking	-	-	-
Zittende Magistratuur	50,0%	52,9%	54,5%
Nog niet afgedaan	50,0%	47,1%	45,5%
Vrijheidsstraf	30,0%	41,2%	27,3%
Duur onvoorwaardelijke gevangenisstraf in maanden	230,0 (112,6)	198,2 (135,1)	48,2 (56,2)
Taakstraf	-	-	-
Geldstraf	10,0%	17,6%	9,1%

Omdat informatie over de criminele voorgeschiedenis voor in het buitenland geboren verdachten mogelijk onvolledig is, is informatie over de criminele levenspaden voorafgaand aan het indexdelict enkel bekeken voor de 28 verdachten die in Nederland werden geboren (tabel 9.3). De helft van de leiders/opdrachtgevers en iets minder van de schutters (40,0%) en verdachten met een overige rol (20,0%) heeft delicten gepleegd voorafgaand aan het indexdelict. Gemiddeld waren de liquidatieverdachten tijdens hun eerste veroordeling tussen de 17,4 (verdachten met een overige rol) en 19,5 jaar (leiders/opdrachtgevers) oud. Binnen enkele jaren na de start ontvingen zij hun eerste veroordeling tot een onvoorwaardelijke gevangenisstraf; leiders/opdrachtgevers op 23,6-jarige leeftijd gemiddeld, schutters met 24,5 jaar en de overige verdachten waren 21,9 jaar toen zij voor het eerst binnen de muren terechtkwamen. Schutters waren met gemiddeld 6,3 eerdere veroordelingen crimineel het meest actief. Van de tien schutters, hebben er zes geen eerdere justitiecontacten, één schutter heeft vier eerdere veroordelingen, één schutter is negen keer eerder veroordeeld, één schutter twintig keer en één schutter dertig keer. Schutters pleegden met name vermogensdelicten, zo waren 25 van de eerdere justitiecontacten van de meest crimineel actieve schutter een vermogensdelict, de overige delicten waren vier keer vernieling en één drugsgerelateerd delict. Leiders/opdrachtgevers pleegden gemiddeld 2,4 eerdere delicten en de overige verdachten 1,4 delicten. Ook voor de

overige verdachten zijn vermogensdelicten het meest voorkomend, gevolgd door geweldsdelicten. Schutters zaten met in totaal bijna 6,5 jaar gemiddeld het langst vast voorafgaand aan het indexdelict, gevolgd door de overige verdachten die in totaal bijna 4,5 jaar binnen doorbrachten. Leiders/opdrachtgevers werden in de voorgeschiedenis gemiddeld in totaal tot 14,1 maanden onvoorwaardelijke gevangenisstraf veroordeeld.

Tabel 9.3 Criminele voorgeschiedenissen van in Nederland geboren verdachten van liquidaties met verschillende rollen

Criminele voorgeschiedenis	Leider/ opdrachtgever (n=8)	Schutter (n=10)	Overig (n=10)
	% / M (sd)		
Man	87,5%	100%	100%
Voorgeschiedenis			
Geen voorgeschiedenis	50,0%	60,0%	80,0%
Leeftijd eerste veroordeling	19,5 (6,7)	18,3 (3,9)	17,4 (4,1)
Leeftijd eerste zware delict	40,6 (10,4)	35,2 (5,5)	33,9 (9,1)
Duur in jaren (start – indexdelict)	19,8 (4,7)	16,9 (7,9)	15,0 (7,2)
Aantal veroordelingen	2,38 (3,81)	6,30 (10,54)	1,40 (3,50)
Drugs	0,00 (0,00)	0,10 (0,32)	0,00 (0,00)
Geweld	0,63 (1,77)	0,90 (1,52)	0,10 (0,32)
Vermogen	1,25 (1,75)	4,30 (8,65)	0,70 (1,64)
Vernieling	0,38 (0,74)	0,70 (1,34)	0,20 (0,63)
Verkeer	0,00 (0,00)	0,20 (0,42)	0,20 (0,42)
Overig	0,13 (0,35)	0,10 (0,32)	0,20 (0,63)
Diversiteitsindex [†]	0,25 (0,31)	0,49 (0,17)	0,58 (0,19)
Eerdere vervolging voor art. 140 Sr.	0%	0%	0%
Ernst			
Aantal lichte delicten	0,13 (0,35)	0,40 (0,84)	0,40 (0,97)
Aantal middelzware delicten	2,13 (3,83)	5,00 (9,64)	0,90 (2,23)
Aantal zware delicten	0,13 (0,35)	0,90 (1,73)	0,10 (0,32)
Leeftijd eerste onvoorwaardelijke gevangenisstraf	23,6 (7,9)	24,5 (7,9)	21,9 (6,4)
Aantal vrijheidsstraffen	1,1 (1,7)	2,4 (3,8)	0,7 (1,9)
Totale duur onvoorwaardelijke gevangenisstraf in maanden	14,1 (24,9)	77,1 (79,8)	53,0 (75,0)

[†] De diversiteitsindex is enkel berekend voor verdachten die twee of meer veroordelingen hebben voorafgaand aan het indexdelict.

In dit hoofdstuk werden de criminele levenspaden bekeken van in totaal 62 verdachten die op enig moment tussen 1996 en 2021 opereerden binnen een crimineel samenwerkingsverband dat zich toelagde op het voorbereiden en uitvoeren van liquidaties. Het grootste deel van de verdachten, vooral onder schutters en verdachten met overige rollen, had geen criminele voorgeschiedenis. De andere liquidatieverdachten laten een zware criminele voorgeschiedenis zien in termen van frequentie en ernst. Een op de drie verdachten had al eerdere veroordelingen op zijn of haar naam staan. Dat is vergelijkbaar met de verdachten van cocaïnesmokkel. Gemiddeld pleegden zij 3,4 eerdere delicten, fors meer dan de gemiddelde 1,2 eerdere delicten van verdachten van cocaïnesmokkel.

De verdachten die één of meerdere liquidaties uitvoeren, wijken qua leeftijd niet af van verdachten met een leidinggevende/opdrachtgevende rol of verdachten die als chauffeur/lokker of facilitator/uitvoerende actief waren: zij komen overeen in leeftijd ten tijde van het eerste delict en indexdelict. Schutters hebben wel de actiefste voorgeschiedenis in termen van justitiecontacten; zij hebben meer eerdere veroordelingen dan hun medeverdachten en pleegden meer zware delicten voorafgaand aan het indexdelict.

10 Aanpak van liquidaties in Nederland

In hoofdstuk 6 zijn we ingegaan op de opsporingsonderzoeken naar cocaïnesmokkel. De aard van liquidaties verschilt van cocaïnesmokkel en daarmee verschillen ook de opsporingsonderzoeken. In dit hoofdstuk komt de opsporing van criminele samenwerkingsverbanden die zich bezighouden met het uitvoeren van liquidaties aan bod. Hiervoor zijn vier opsporingsonderzoeken naar liquidaties in deze zesde ronde bestudeerd en één opsporingsonderzoeken uit een eerdere ronde.⁴⁵

In paragraaf 10.1 staan we stil bij de start van liquidatieonderzoeken en hoe losse onderzoeken naar moorden worden samengevoegd tot één groot liquidatiedossier. In paragraaf 10.2 gaan we in op de ingezette opsporingsmiddelen, waarbij we specifiek kijken naar de inzet van traditionele opsporingsmiddelen in relatie tot PGP-data. In paragraaf 10.3 gaan we in op de inzet van kroongetuigen in het algemeen en meer specifiek bij liquidatieonderzoeken. Paragraaf 10.4 besluit met een recapitulatie van dit hoofdstuk.

10.1 Start van de onderzoeken

Bij de liquidatieonderzoeken die in de huidige ronde zijn bestudeerd was veelal een gepleegde moord de start van het onderzoek. Vervolgens zijn de afzonderlijke opsporingsonderzoeken naar gepleegde moorden en pogingen tot moord (zogenoemde TGO-onderzoeken) op een later moment samengevoegd tot één groot onderzoek waarin ook sprake is van een artikel 140 Sr tenlastelegging. In de meeste gevallen gebeurde dat nadat de losse opsporingsonderzoeken al enige tijd stillagen omdat opsporingsonderzoeken waren vastgelopen door een gebrek aan nieuwe informatie, zicht op verdachten of bewijs. De relaties tussen de losse moorden en pogingen tot moord werden in de bestudeerde casussen pas zichtbaar na verklaringen van kroongetuigen of door inzage in PGP-berichten, al dan niet ondersteund door politie-informatie zoals eerder binnengekomen TCI-meldingen. Zo waren in één van de bestudeerde dossiers al TCI-processen-verbaal bekend bij de politie waarin werd vermeld dat twee broers, die later werden geliquideerd, in de cocaïnesmokkel zaten en een ander TCI-proces-verbaal van datzelfde onderzoek waarin stond dat één van de latere hoofdverdachten betrokken was bij diverse liquidaties, waaronder op (wat dus later bleek) één van deze twee slachtoffers uit het bestudeerde opsporingsonderzoek.

Na het samenvoegen van de losse TGO's werden de liquidatieonderzoeken aangevuld met nieuw bewijs en werd een opsporingsonderzoek gestart naar de criminele organisatie die achter het plegen van de moorden zat. De volgende citaten illustreren dat:

In [...] liepen eigenlijk alle deelonderzoeken dood. Ook omdat op een gegeven moment de prime suspect zelf was overleden. En in 2018 kwam de Ennetcom data beschikbaar en dat gaf een ontluisterend inzicht in de wijze waarop deze moorden zijn voorbereid. En het bracht ons ook, laat ik maar zo zeggen, tot de

⁴⁵ Zoals in paragraaf 1.3.1 staat beschreven, betreft één van de bestudeerde casussen uit deze zesde ronde een oude liquidatiezaak die is meegenomen om de nieuwe zaken mee te vergelijken.

moordmakelaar, de chauffeur bij een van deze moorden en dus bijvoorbeeld ook die V6 en die V9. (één van de casussen)

En:

De onderzoeken waren er allemaal al. Op het moment dat de verklaringen [van de kroongetuige] naar buiten kwamen werd het voor de andere teams pas duidelijk dat er iets bekend was over hun zaak. (...) Dat moesten we wel even naar een hoger plan tillen, van we kijken nu naar een netwerk. (één van de casussen)

De liquidatiezaken die in de zesde ronde zijn bestudeerd, zijn langlopende omvangrijke onderzoeken die meerdere jaren in beslag namen en waarin zeer veel verdachten waren opgenomen en vervolgd (zie ook hoofdstuk 7 van deze rapportage). De lange looptijd van de onderzoeken heeft meerdere oorzaken. Zo moesten veel feiten onderzocht worden, waren het arbeidsintensieve onderzoeken waarin veel opsporingsmiddelen werden ingezet om informatie te vergaren en was er, zoals eerder beschreven, veelal sprake van een moment waarop deelonderzoeken vastliepen en op een later moment weer konden worden opgepakt. Daarnaast was in drie van de vier bestudeerde liquidatiezaken voor deze ronde sprake van een kroongetuigeregeling. Het optuigen van zo'n regeling is een proces dat veel tijd in beslag nam en daarnaast was bij de processen waarin sprake was van kroongetuigenregelingen sprake van uitvoerige bewijsverweren van de advocaten van de verdachte(n).

10.2 Ingezette opsporingsmiddelen

10.2.1 Traditioneel Rechercheren

Zoals hierboven beschreven, werd bij de meeste liquidatieonderzoeken na de moord een traditioneel opsporingsonderzoek gestart. Hierbij werden in eerste instantie vele getuigenverklaringen afgenomen, waarbij collega's, kennissen, buurtbewoners en passanten werden gehoord. Dat konden enkele tot tientallen getuigen zijn. Deze verklaringen gaven vaak zicht op een vluchtauto, bijvoorbeeld een kleur en/of merk en het uiterlijk van mogelijk betrokken verdachten. Ook wordt forensisch onderzoek op de plaats delict uitgevoerd. Zo worden kogel(hulzen) veiliggesteld en worden voorwerpen bemonsterd in de hoop dat dat DNA van mogelijke verdachten oplevert.

Wanneer één of meerdere verdachten in beeld waren gekomen, werd gebruikgemaakt van opsporingsmiddelen als telefoontaps, het observeren van personen om te onderzoeken in welke auto's zij reden en met wie zij contact hadden, OVC, telecomgegevens en het uitkijken van diverse camerabeelden. Daarnaast werden getuigen uit de sociale kring van de verdachte(n) gehoord. In één onderzoek kwam één van de familieleden die in eerste instantie werd gehoord als getuige later als verdachte in beeld in hetzelfde onderzoek. Ook werden later in een onderzoek gegevensdragers inbeslaggenomen en uitgelezen bij het NFI. Dat leverde soms berichten en foto's op over liquidaties, die later cruciaal bleken in het opsporingsonderzoek.

In de meeste gevallen leidde de inzet van traditionele opsporingsmethoden niet tot voldoende informatie om (alle) verdachten te vervolgen. De verdachten die wel in beeld kwamen waren over het algemeen personen in uitvoerende rollen zoals de schutters. De laag daarboven bleef vaak buiten beeld. Zicht op de aansturende laag

kwam in de bestudeerde onderzoeken bijvoorbeeld door de kluisverklaringen van de kroongetuigen of door PGP-data.

10.2.2 PGP-berichten

Zoals in paragraaf 10.1 geschreven, kon de inzage in PGP-data ervoor zorgen dat moordonderzoeken, die eerder als losstaande zaken werden beschouwd, aan elkaar werden gelinkt. PGP-berichten leverden in de bestudeerde zaken veel informatie op over de uitvoering van de moorden en over de organisatie die daarachter zat, bijvoorbeeld over hoe de verhoudingen binnen het samenwerkingsverband waren, wat de rolverdeling was binnen het samenwerkingsverband en hoe verdachten met elkaar omgingen. Soms werd uit de PGP-berichten ook duidelijk wat de aanleiding was voor een moord(poging). Dan ging het bijvoorbeeld om verraad binnen de eigen organisatie of het nemen van wraak op rivalen. In paragraaf 8.2.1 zijn deze motieven nader uitgewerkt. Van oudsher ontbrak het in de regel aan direct bewijs bij de verdenking van het opdrachtgeven. Moordopdrachten werden niet schriftelijk verstrekt en biologische sporen die leiden naar opdrachtgevers of hun tussenpersonen zijn meestal niet voorhanden. En in de regel ontbrak het in de dossiers aan verslagen van afgeluisterde en opgenomen (telefoon)gesprekken waarin met opdrachtgevers werd gesproken of waarin die opdrachtgevers met naam en toenaam ondubbelzinnig werden genoemd. In PGP-communicatie, waarbij verdachten zich veilig waanden, was die directe aansturing en het geven van concrete opdrachten wel vaker terug te zien.

Zo waren in één van de casussen uitgebreide verslagen te lezen van het berichtenverkeer, waarbij de 'moordmakelaars' intensief contact hadden met elkaar over de voorbereiding, uitvoering en nasleep van (pogingen tot) liquidaties. Ze deelden successen en zorgen met elkaar. Ook bespreken ze hoe ze uitvoerders moesten instrueren over de omgang met advocatuur en politie, mochten ze worden gepakt. Verder was in de periode rondom een moord sprake van zeer intensief contact met degenen die het slachtoffer moeten observeren. Dat observeren gebeurt in persoon, maar bijvoorbeeld ook door een baken onder de auto van een slachtoffer te plaatsen, in de chats een '*track and trace*' genoemd. Ook met schutters werd rond de dag van de geplande moord intensief contact gehouden.

In één bestudeerd liquidatieonderzoek was nog geen sprake van het gebruik van PGP-telefoons, omdat deze zaak betrekking heeft op een periode vóór het gebruik van en inzicht in PGP-communicatie. Dat opsporingsonderzoek heeft maar in beperkte mate kunnen blootleggen wat de onderlinge machtsverhoudingen in de organisatie waren. De betrokkenen die hierover verklaringen hebben afgelegd, hadden hier ook maar in beperkte mate zicht op. Geen enkele deelnemer, voor zover uit verklaringen bleek, had zicht op het geheel. Daar komt bij dat de kring van betrokken personen regelmatig van samenstelling veranderde.

Zoals ook is beschreven bij de opsporingsonderzoeken naar cocaïne werden de PGP-berichten aangevuld met informatie die is verzameld door middel van andere opsporingsmiddelen of vice versa. Er werd in het opsporingsonderzoek bijvoorbeeld een koppeling gemaakt tussen de geïdentificeerde PGP-telefoons en reisbewegingen van de gebruikte vluchtauto's en tussen de PGP-gesprekken en de getuigenverklaringen. In één casus was bijvoorbeeld, naast de verklaringen van de kroongetuige, een enorme hoeveelheid PGP-berichten in het dossier gevoegd. Die PGP-berichten gaven een inkijkje in de wijze waarop de verdachten met elkaar over

moorden en slachtoffers spraken. In die berichten gaat het over 'honden' die moeten gaan 'slapen'.

10.3 De inzet van kroongetuigen

De officier van justitie kan in uitzonderlijke gevallen toezeggingen doen aan een getuige die tevens verdachte of veroordeelde is en die bereid is een verklaring af te leggen in een strafzaak tegen een (andere) verdachte. In deze zogenoemde kroongetuigenregeling worden toezeggingen gedaan aan potentiële getuigen die zelf ook van één of meer (ernstige) strafbare feiten worden verdacht, of daarvoor zijn veroordeeld, om hen over te halen om met justitie samen te werken door als getuige een (belastende) verklaring af te leggen in andermans strafzaak (Openbaar Ministerie, 2024). Toezeggingen aan een kroongetuige zijn alleen toegestaan wanneer het dringend nodig is voor de opsporing of het voorkomen van ernstige misdrijven door een criminele organisatie.⁴⁶ In het rapport van Crijns et al. (2017) is meer achtergrondinformatie te vinden over de inzet van kroongetuigenregelingen in de opsporing. Daarin wordt uitgebreider uiteengezet wat deze regeling behelst in Nederland en wordt de vergelijking gemaakt met een aantal andere landen waarin dit soort regelingen ook worden toegepast.

Momenteel wordt gewerkt aan een conceptwetsvoorstel voor een nieuwe kroongetuigenregeling (Kamerstukken II 2025/25, 29911, nr. 490). Deze regeling is juist gericht op personen in een meer ondersteunende rol in een criminele organisatie. Ook zij kunnen beschikken over unieke en cruciale informatie over een crimineel netwerk en de verschillende personen die daarbinnen een rol spelen. Het conceptwetsvoorstel voorziet daarom in een verbreding van de kroongetuigenregeling, door een voorwaardelijke straffkorting tot maximaal 100% mogelijk te maken voor verdachten tegen wie onder normale omstandigheden tot maximaal zes jaar onvoorwaardelijke gevangenisstraf wordt geëist. Het is interessant om op te volgen of personen lager in de hiërarchie van een organisatie inderdaad gebruik zullen maken van een dergelijke regeling. Een geïnterviewde die ervaring heeft met kroongetuigentrajecten vertelde dat mensen over het algemeen geen kroongetuige worden uit opportunisme. Eerder kiezen zij voor een dergelijk traject omdat zij klem zitten in een organisatie waar mensen worden vermoord en zij dit traject als enige uitweg zien. Er kleven risico's aan het ingaan van een kroongetuigentraject en het is interessant om te bezien of mensen lager in een organisatie de kosten tegen de baten op zullen vinden wegen. Het instrument wordt doorgaans beschouwd als een bruikbaar, en soms het enige, middel om door te dringen tot de bovenste lagen van een crimineel samenwerkingsverband en bij de 'juiste mensen' uit te komen, zoals in een verdiepend interview werd gezegd. In 2024 werd bijvoorbeeld een nieuwe kroongetuige-overeenkomst gesloten die specifiek gericht was op het verkrijgen van inzicht in de verantwoordelijken achter georganiseerde liquidaties.⁴⁷

De inzet van kroongetuigen is van oudsher een beladen onderwerp binnen het strafrecht (Groothoff, 2019). Personen die zelf worden verdacht van of schuldig zijn bevonden aan één of meer strafbare feiten krijgen voordelen toegezegd. Hierdoor ontstaan niet alleen risico's voor de betrouwbaarheid van de afgelegde verklaringen,

⁴⁶ [Wat is een kroongetuige? | Openbaar Ministerie](#). OM-Aanwijzing toezeggingen aan getuigen in strafzaken (2020).

⁴⁷ [OM sluit kroongetuige-overeenkomst over liquidaties | Nieuwsbericht | Openbaar Ministerie](#).

maar ook voor de integriteit van de procedure en voor de strafrechtspleging als geheel.

De veranderende focus van het Openbaar Ministerie die al werd geschetst in hoofdstuk 6 over cocaïnesmokkel is ook zichtbaar in de aanpak van criminele organisaties die zich bezighouden met liquidaties. De toename in de inzet van kroongetuigen is onderdeel van de bredere beweging binnen het strafrecht waar een verschuiving plaatsvindt van de bestraffing van individuen naar een strategie waarin het ontmantelen van criminele machtsstructuren centraal staat. Waar voorheen meer focus lag op de bestraffing van de uitvoerders van deze moorden, richt de opsporing en vervolging zich nu meer op de netwerken achter de liquidaties. Dit betekent dat niet alleen de directe daders worden vervolgd, maar ook de opdrachtgevers, facilitators en financiële belanghebbenden binnen het criminele netwerk. De kroongetuigenregeling kan helpen om zicht te krijgen op deze lagen van de organisatie, is de gedachte. Dit benadrukt de verschuiving van een reactieve strategie, waarin strafrecht werd ingezet om afzonderlijke misdrijven te bestraffen, naar een meer ontwrichtende aanpak gericht op de ontmanteling van criminele organisaties (Ministerie van Justitie en Veiligheid, 2024).

In deze monitorronde was in drie van de vijf liquidatiezaken sprake van één of meerdere kroongetuige(n). De verklaringen leverden volgens de betrokken opsporingsambtenaren veel informatie op voor het opsporingsonderzoek. De bekentenissen en verklaringen van de kroongetuige worden in een van de casussen de 'ruggengraat van het strafproces' genoemd, omdat het onderzoek van de politie tot dan toe geen verdachten opleverde. De verklaringen van kroongetuigen gaven zicht op de uitvoering van de moorden en op (rollen binnen) het samenwerkingsverband. Zo werd in de onderzoeken in detail verklaard over hoeveel personen betrokken waren bij liquidaties, en indien bij de kroongetuige bekend, de identiteit van opdrachtgevers, maar bijvoorbeeld ook van schutters en/of chauffeurs.

Hoewel de kroongetuigenverklaringen veel informatie opleverden en volgens geïnterviewden waardevol waren verklaren kroongetuigen niet altijd hetzelfde. In het hoger beroep van één van de bestudeerde zaken spraken de twee kroongetuigen elkaar tegen over één van de zaaksdossiers. Het is uit de rechtspsychologische literatuur bekend dat getuigenverklaringen niet altijd even betrouwbaar zijn (zie verschillende bijdragen in De Keijser et al. (2024) voor een uiteenzetting van problematische aspecten bij het afnemen van verhoren en afleggen van verklaringen). Het is daarom van belang de verklaringen te toetsen en het verhaal te verankeren met behulp van andere bewijsmiddelen, om zo te zorgen voor een hogere bewijswaarde van de verklaringen. Een officier gaf hierover het volgende voorbeeld:

Wat ook niet hielp is dat V1 eigenlijk het volledige bewijsmateriaal, ook richting P1 bewaard heeft. Dat maakt hem meteen een enorme outcast, zo van, wat een domme lul. Maar ook van, hij is een kwetsbaarheid voor onze organisatie. Hij heeft met z'n I-phone alles zitten filmen [ook chatgesprekken op telefoons], (...). Maar qua bewijsvoering was het natuurlijk super makkelijk. Want alles wat de kroongetuige had verteld, vonden we later ook op zijn telefoon, dus dat klopte ook allemaal. Dus dat maakte a. de kroongetuige betrouwbaar en b. was het een extra bewijsmiddel voor een aantal anderen. ja dus in die zin was het een prachtige vondst. (één van de casussen)

In zijn algemeenheid kan worden gezegd dat bekennende verklaringen binnen de liquidatieonderzoeken vooral afkomstig waren van kroongetuigen. Het overgrote deel van verdachten deed beroep op zijn zwijgrecht of verklaarde ontkennend of sprak alleen kort tijdens het sociale verhoor.

10.4 Recapitulatie

In dit hoofdstuk is beschreven hoe de opsporingsonderzoeken naar liquidaties er uit zien. Naast vier zaken die in de zesde ronde zijn geanalyseerd, is een zaak uit een eerdere monitorronde geanalyseerd. Uit deze vijf zaken komt een aantal inzichten naar voren. Zo gaat het bij de liquidatiezaken om langlopende omvangrijke onderzoeken die meerdere jaren in beslag namen en waarin zeer veel verdachten waren opgenomen en vervolgd. Dat is wezenlijk anders dan een deel van de cocaïne-zaken waarin bewust voor 'korte klap'-onderzoeken wordt gekozen. De lange looptijd van de onderzoeken heeft meerdere oorzaken. Zo moesten veel feiten onderzocht worden, zijn het arbeidsintensieve onderzoeken waarin veel opsporingsmiddelen moesten worden ingezet om informatie te vergaren en is veelal sprake van een moment waarop deelonderzoeken vastliepen en op een later moment weer konden worden opgepakt. Daarnaast is in drie van de vijf bestudeerde liquidatiezaken voor deze ronde sprake van een kroongetuigeregeling. Het optuigen en uitwerken van zo'n regeling is een proces dat veel tijd in beslag neemt. Kroongetuigen kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan de informatie- en bewijspositie van de politie en het Openbaar Ministerie. Tegelijkertijd moeten ze met enige terughoudendheid worden benaderd. In concrete zaken kunnen uiteenlopende visies bestaan op de beweegredenen van de verklarende getuige, de voorwaarden waaronder de verklaringen zijn afgelegd en/of het waarheidsgehalte van de verklaringen. Het is daarom van groot belang de verklaringen te toetsen en het verhaal te verankeren met behulp van andere bewijsmiddelen, om zo te zorgen voor een hogere bewijswaarde van de verklaringen.

Tot slot heeft inzage in PGP-data in grote mate bijgedragen aan het oplossen van grote liquidatiezaken en het krijgen van zicht op de netwerken die achter de moordopdrachten zitten. Moordonderzoeken, die eerder als losstaande zaken werden beschouwd, kunnen door PGP-data aan elkaar worden gelinkt. In één bestudeerd liquidatieonderzoek was nog geen sprake van het gebruik van PGP-telefoons, omdat deze zaak betrekking heeft op een periode voor het gebruik van en inzicht in PGP-communicatie. Dat opsporingsonderzoek heeft maar in beperkte mate kunnen blootleggen wat de onderlinge krachtsverhoudingen in de organisatie waren.

11 Slotbeschouwing

De Monitor Georganiseerde Criminaliteit is een langlopend periodiek onderzoek waarin sinds 1997 volgens dezelfde systematiek de aard van de georganiseerde criminaliteit in Nederland en de ontwikkelingen op dit terrein worden beschreven.

In deze zesde rapportage van de Monitor Georganiseerde Criminaliteit hebben wij ons gericht op cocaïnesmokkel en liquidaties vanwege de sterke publieke en politieke belangstelling voor beide fenomenen. Door het uitlichten van deze twee criminele activiteiten bakenen we deze monitorronde sterk af en konden we beide op diepgaande wijze bestuderen. Cocaïnesmokkel en liquidaties zijn in het voorliggende onderzoek aan de hand van vier thema's bestudeerd: modi operandi bij de criminele activiteiten, criminele samenwerkingsverbanden, criminele carrières en de aanpak door politie en justitie. We hebben bekeken hoe criminele samenwerkingsverbanden te werk gingen bij de uitvoering van deze activiteiten en hoe de verdachten die hierin actief waren zich tot elkaar verhielden. Ook is gekeken naar toegepaste opsporingsstrategieën. Voor alle vier de thema's is voor cocaïnesmokkel gekeken naar de nieuwe dossiers die in deze zesde ronde zijn verzameld en naar de oude casussen die betrekking hadden op deze thema's. Bij de liquidatiezaken vielen op één zaak na alle oudere zaken waarin een liquidatie en/of schietpartij naar voren kwamen af. Bij nadere bestudering van deze zaaksbeschrijvingen bleek dat liquidaties of het liquidatienetwerk in de oude zaken niet centraal stond, maar waren de liquidaties 'bijvangst' in onderzoeken naar andere strafbare feiten. Dit maakte een vergelijking door de tijd, met het oog op de modus operandi, het criminele samenwerkingsverband of toegepaste opsporingsstrategieën voor dit type criminaliteit op casusniveau, niet mogelijk. Voor de criminele carrières, waarbij de analyses plaatsvonden op verdachtenniveau werd gekeken naar alle verdachten uit de afgelopen 25 jaar voor zowel cocaïnesmokkel als liquidaties.

In deze slotbeschouwing zullen we een synthese geven van de belangrijkste bevindingen in paragraaf 11.1. In paragraaf 11.2 gaan we in op de beleidsaanbevelingen die volgen uit deze bevindingen.

11.1 Synthese van de belangrijkste onderzoeksbevindingen⁴⁸

11.1.1 Continuïteit

De titel van het laatste SOCTA-rapport ('Serious and Organised Crime Threat Assessment') van Europol luidt 'the changing DNA of serious and organised crime' (Europol, 2025). Hieruit zou afgeleid kunnen worden dat georganiseerde criminaliteit in allerlei opzichten volop in beweging en aan verandering onderhevig is. Hoewel in de resultaten van dit onderzoek een zekere vertekening kan zitten door de selectie van opsporingsdossiers en (beleids)prioriteiten, blijkt uit de voorliggende rapportage dat het veranderde DNA niet zo algemeen zichtbaar is voor cocaïnesmokkel en liquidaties. Ten aanzien van criminele samenwerkingsverbanden die betrokken zijn bij de smokkel van cocaïne in Nederland is vooral veel continuïteit waar te nemen. Allereerst lijkt de structuur van de samenwerkingsverbanden door de tijd heen niet wezenlijk te

⁴⁸ In de leesvervangende samenvatting worden de onderzoeksbevindingen hoofdstukgewijs weergegeven.

veranderen. Alhoewel het beeld van piramidale organisaties lange tijd het dominante beeld was voor georganiseerde misdaadgroepen, liet de eerste monitorrapportage al zien dat eerder sprake is van fluïde criminele netwerken, met verdachten in hiërarchisch verschillende rollen. Dat beeld zien we in alle latere rondes terug. Ook in de hoeveelheid verdachten die per zaak centraal staan, valt een zekere continuïteit waar te nemen. Over het algemeen gaat het in de diverse rondes van de monitor om zaken met een veelvoud aan verdachten in verschillende rollen. Als het gaat om de specifieke rollen (organisatorisch, faciliterend en uitvoerend), zien we door de tijd heen veel gelijkenissen. In zowel oude als nieuwe zaken lijkt het accent van de opsporing vooral te liggen op 'kopstukken' in meer organisatorische en leidinggevende rollen. In veel van de zaken, zowel oud als nieuw, komen daarnaast verdachten in meer faciliterende rollen naar voren.

Ook de analyse van de criminele levenspaden van individuele verdachten laat een zekere continuïteit zien. In tegenstelling tot het heersende beeld dat daders van georganiseerde misdaad steeds jonger worden, vallen in de vergelijking vooral de overeenkomsten in de fases van criminele levenslopen op tussen verdachten die in verschillende periodes een indexdelict - de concrete zaak waarin zij verdacht waren van betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit - pleegden. Verdachten zijn in de loop van de tijd niet jonger of ouder geworden: verdachten die tussen 1995 en 2000 het indexdelict pleegden, wijken qua leeftijd ten tijde van hun eerste veroordeling, de leeftijd ten tijde van het indexdelict en de leeftijd ten tijde van het eerste zware delict niet af van verdachten die later (2001-2007, 2008-2021, 2015-2021) het indexdelict pleegden. We zien dus dat de criminele carrières van verdachten zo'n 30 jaar geleden op ongeveer dezelfde leeftijd startten als nu en dat zij ook op ongeveer dezelfde leeftijd in de georganiseerde criminaliteit terechtkwamen als de verdachten van nu. Het zou kunnen dat voor bepaalde subgroepen wel geldt dat over de jaren verjonging heeft plaatsgevonden. Hoewel we voor verdachten van cocaïnesmokkel ook vonden dat de leeftijd ten tijde van de eerste veroordeling en ten tijde van het indexdelict niet is veranderd over de tijd, is het mogelijk dat voor verdachten die zich toeleggen op specifieke activiteiten binnen de georganiseerde criminaliteit of verdachten die bepaalde, veelal uitvoerende rollen vervullen binnen een criminele groep, wel verjonging heeft plaatsgevonden.

Ten aanzien van het fenomeen liquidaties laat het onderzoeksmateriaal het niet toe om een vergelijking door de tijd heen te maken. Samenwerkingsverbanden in de context van liquidaties zijn in de vorige monitorrondes niet als zodanig bestudeerd. Dit maakt dat vooral fragmentarisch een beeld kan worden geschetst van de betrokken criminele samenwerkingsverbanden, de rollen of sociale relaties tussen verdachten. Er zijn wel degelijk overeenkomsten, maar we zien toch ook vooral verschillen tussen de samenwerkingsverbanden die betrokken zijn bij liquidaties. Zo brengt één van de casussen bijvoorbeeld vooral de verdachten in organisatorische rollen in beeld, terwijl in een andere zaak zowel de leidinggevenden als de verdachten in uitvoerende liquidatieteams zijn vervolgd. Meer in het algemeen zien we in de organisatorische rollen een zekere vastigheid, terwijl de uitvoerende rollen meer verschillende en soms ook per liquidatie wisselende verdachten kennen. In het algemeen kunnen we voor zowel de criminele samenwerkingsverbanden die betrokken zijn bij cocaïnesmokkel, als liquidaties concluderen dat het beeld dat uit dit onderzoek komt van de criminele samenwerkingsverbanden ook nadrukkelijk het resultaat is van keuzes en prioriteiten in het opsporingsonderzoek.

Binnen de groep verdachten van liquidaties konden geen cohorten worden onderscheiden omdat in de eerdere monitorrondes onvoldoende liquidatiezaken zijn opgenomen. Wel konden vergelijkingen worden gemaakt tussen verdachten die verschillende rollen vervulden ten aanzien van de liquidaties. Hieruit blijkt dat er geen grote verschillen zijn in leeftijd tussen leiders/opdrachtgevers, schutters en verdachten met een overige rol wanneer wordt gekeken naar het indexdelict en de eerste veroordeling. Wel zien we dat iets meer dan de helft van de schutters eerder is veroordeeld en dat zij meer eerdere veroordelingen op hun naam hebben staan dan verdachten met andere rollen in liquidatiezaken.

Ook in de opsporing is een bepaalde mate van continuïteit te zien. Onderzoek laat zien dat zicht op communicatie altijd belangrijk is geweest voor de opsporing. Zicht op communicatie van verdachten geeft een beeld van het criminele samenwerkingsverband, haar leden en toegepaste werkwijzen. De opsporingsmethoden richtten zich dan ook in grote mate op het krijgen van zicht op onderlinge communicatie om zo verdachten en hun activiteiten in beeld te brengen. Inzage in PGP-communicatie, waar verdachten zich veilig waanden in hun onderlinge berichtenverkeer heeft de opsporing in het bijzonder veel gebracht. Ook konden door PGP-data onderzoeken die eerder stagneerden vlot worden getrokken.

11.1.2 *Nieuwe inzichten*

De voorgaande paragraaf maakt duidelijk dat sprake is van een zekere continuïteit binnen georganiseerde criminaliteit als fenomeen. Tegelijkertijd geeft het onderhavige onderzoek ook zicht op enkele noemenswaardige veranderingen. Er is sinds de eerste monitorronde sprake van meer politieke en beleidsmatige aandacht voor het thema drugscriminaliteit en een daarmee gepaarde gaande verscherpte aanpak in de Rotterdamse haven en andere mainports (Staring et al., 2019; Staring et al., 2021). De veranderingen die we beschrijven ten aanzien van de modi operandi van de invoer van cocaïne moeten deels gezien worden tegen de achtergrond van deze ontwikkelingen. Alhoewel sommige smokkelmethoden door de tijd heen een zekere continuïteit kennen, springt ook in het oog dat rondom een aantal 'klassieke' modi operandi sprake is van nieuwe werkwijzen, mede ingegeven door de aangescherpte aanpak. Een voorbeeld hiervan zien we terug in een door ons bestudeerde zaak waarin een cocaïnewaterij centraal stond. Deze 'ingewassen' cocaïne is veel moeilijker met het oog te detecteren dan zichtbare blokken in een container.

Meer in het algemeen zien we een aanzienlijk grotere diversiteit aan smokkelmethoden dan in eerdere monitorrapportages het geval was. Ook blijft de smokkel niet beperkt tot de haven van Rotterdam, maar zien we dat Nederlandse criminele samenwerkingsverbanden actief zijn in andere Europese havens. Een ander noemenswaardig verschil is dat de meer recente zaken allemaal op de een of andere manier voorbeelden van 'hulp van binnenuit' bevatten. De bestudeerde casussen uit eerdere monitorrondes maakten duidelijk dat alhoewel ambtelijke corruptie niet nodig werd geacht (Kleemans et al., 2002), er wel gebruik werd gemaakt van de diensten van havenpersoneel. Anders dan toen het geval was, wordt deze betrokkenheid van 'binnenuit' tegenwoordig wel aangeduid als corruptie, te weten de niet-ambtelijke variant (Nelen & Kolthoff, 2017). De noodzaak van deze hulp kan niet los gezien worden van veranderingen in de aanpak: meer beveiliging en controle maakt dat de invoer van cocaïne niet langer zonder hulp van binnenuit kan plaatsvinden (Nelen & Kolthoff, 2017; Roks et al., 2021). Waar in de oudere zaken in sommige gevallen het vermoeden bestond van corrupte douaniers of andere gecorrumpeerde ambtsdragers, is een verandering dat de onderschepte cryptocommunicatie hier in meer recente

zaken zicht op geeft. Samengevat kunnen we stellen dat deze nieuwe ontwikkelingen het adaptief vermogen reflecteren van criminele samenwerkingsverbanden die zich bezighouden met de invoer van cocaïne.

Verschillen zijn er ook wanneer we kijken naar de criminele levenspaden. Verdachten die in verschillende periodes in de georganiseerde criminaliteit actief waren, verschillen namelijk wel in de frequentie waarmee zij werden veroordeeld. Waar verdachten uit het oudste cohort (1995-2000) voorafgaand aan het indexdelict gemiddeld 6,0 keer werden veroordeeld, gebeurde dat in de cohorten daarna steeds minder vaak. Het aantal eerdere veroordelingen loopt in de opeenvolgende cohorten af naar 3,9 (2001-2007), 2,3 (2008-2014) en 1,0 (2015-2021). Daarmee samenhangend loopt het aantal verdachten waarvoor het indexdelict het eerste justitiecontact was, op; in het oudste cohort had slechts 13,6 procent van de verdachten geen eerdere justitiecontacten, in het meest recente cohort geldt dat voor 75,0 procent van de verdachten. Een vergelijkbaar patroon zien we, weliswaar iets minder sterk, wanneer we enkel naar de verdachten van cocaïnehandel in verschillende periodes kijken.

Verdachten van nu hebben dus veel minder justitiecontacten voorafgaand aan hun indexdelict in de georganiseerde criminaliteit dan verdachten uit eerdere cohorten, terwijl de periode tussen de start van de criminele carrière en het indexdelict gelijk is gebleven. Op basis van de beschikbare informatie uit de strafbladen en de dossiers kunnen we dit verschil lastig verklaren. Een eerste mogelijke verklaring is gelegen in opsporingsprioriteiten en ophelderingskansen. Mogelijkerwijs zijn de verdachten uit recentere cohorten er beter dan hun voorgangers in geslaagd onder de radar te blijven en delicten te plegen zonder dat zij daarvoor in aanraking kwamen met politie en justitie. In dat geval is er geen werkelijk verschil tussen cohorten, maar wordt het waargenomen verschil verklaard door een ophelderingsbias. Een tweede verklaring voor het verschil is dat verdachten uit de recentere cohorten een ander type delicten pleegden dan verdachten uit oudere cohorten en dat dit heeft geleid tot minder veroordelingen. Een enkele veroordeling binnen de georganiseerde criminaliteit staat vaak voor een langlopend crimineel traject waarin illegale activiteiten worden uitgedacht, voorbereid, en uitgevoerd. Een looptijd van een half jaar kan daarmee leiden tot een enkele veroordeling, terwijl een draaideurcrimineel die minder complexe delicten uitvoert in dezelfde tijd een lang strafblad kan opbouwen. Een laatste verklaring voor het verschil is dat verdachten uit de recentere cohorten inderdaad minder criminele ervaring hebben opgebouwd dan verdachten uit de eerdere cohorten. Dat zou bijvoorbeeld het gevolg kunnen zijn van een bewuste selectie door criminele samenwerkingsverbanden van medeverdachten met een blanco of kort strafblad. De jongvolwassenheid en het eerste justitiecontact van het meest recente cohort vallen ongeveer samen met de start van de crime drop in Nederland, hetgeen impliceert dat het algehele niveau van criminaliteit in Nederland in die jaren afnam.

Eerder schreven we al over de toegang tot PGP-data. Inzage in het berichtenverkeer heeft in grote mate bijgedragen aan de opsporing van de bestudeerde fenomenen. Met name bij het oplossen van grote liquidatiezaken. Moordonderzoeken die eerder als losstaande zaken werden beschouwd, kunnen door PGP-data aan elkaar worden gelinkt. In oude zaken zonder toegang tot PGP-data bleef men in het onderzoek vaker hangen op het uitvoerende niveau van de organisatie. Er werd bijvoorbeeld meegeluisterd in auto's van uitvoerders. PGP-communicatie wordt ook gebruikt door de laag die de aansturing doet. Inzage in die data maakt dat de opsporing veel dichterbij de kern van criminele groeperingen komt. Dat biedt zowel mooie inzichten voor de opsporing als voor wetenschappelijke onderzoeken zoals de Monitor Georganiseerde

Criminaliteit. Ook personen in faciliterende rollen zijn duidelijker naar voren gekomen door PGP-data. Een vraag die wel kan worden gesteld is hoe lang die informatierijkdom nog gaat duren. De laatste kraak van een berichtendienst dateert van enkele jaren geleden. Deze bron van informatie kan opdrogen, of achterhaald raken. De feiten waarover in de communicatie wordt gesproken gaan nog verder terug. Hoe hou je als opsporing zicht op nieuwe groeperingen, werkwijzen en criminaliteitsfenomenen als een belangrijke bron van informatie retrospectief is? In de hoofdstukken over criminele samenwerkingsverbanden is dit risico ook al deels terug te zien. Een aantal zaken concentreert zich op het overweldigende bewijs uit PGP-berichtenverkeer van een beperkt aantal verdachten. Een gevolg van deze overvloed aan bewijs is dat maar in beperkte mate een goed beeld kan ontstaan van de verdachten, hun rol en hun samenwerking met anderen. Sterker: in vergelijking met de oudere zaken is het beeld van de criminele samenwerkingsverbanden in de nieuwe zaken beperkt en gefragmenteerd.

11.1.3 *Methodologische beperkingen*

In het eerste hoofdstuk is stilgestaan bij de methodologische beperkingen van dit onderzoek. Daarnaast bleek tijdens het onderzoek dat een aantal zaken niet goed konden worden onderzocht of een grotere beperking vormden dan voorzien. Voor de beschrijving en duiding van de criminele samenwerkingsverbanden die de revue passeren in hoofdstuk 4 en 7 werd al opgemerkt dat we ons baseren op het beeld van de structuur, organisatie, rollen en ontstaansgeschiedenis dat hiervan in de door ons bestudeerde opsporingsonderzoeken naar voren kwam. Deze beperking was, zoals hierboven ook uiteengezet, vooral terug te zien bij het bestuderen van de criminele samenwerkingsverbanden. In vergelijking met de oudere zaken is het beeld van de samenwerkingsverbanden in de nieuwe zaken beperkt en gefragmenteerd. Zo werden bij cocaïnesmokkel zaken waarin uitvoerders werden vervolgd in aparte opsporingsonderzoeken behandeld en hebben wij deze niet meegenomen in onze selectie van zaken. Het gebruik van PGP-berichten vergroot die beperking van dergelijk onderzoeksmateriaal nadrukkelijk uit, omdat op basis daarvan bewust kleinere zaken worden gestart waarbij bepaalde delen of personen binnen het criminele samenwerkingsverband eruit worden gelicht. De praktische overweging daarbij is te begrijpen: zaken kunnen sneller naar zitting worden gebracht. Het maakt het echter lastiger om dergelijke opsporingsonderzoeken te analyseren voor het verkrijgen van een beeld van criminele samenwerkingsverbanden.

Ook bleek een groot deel van de parketnummers van verdachten uit eerdere rondes te ontbreken in de oude aandachtspuntenlijsten. Omdat het niet mogelijk was om voor alle verdachten het parketnummer te achterhalen, zijn de kwantitatieve analyses over de criminele levenspaden van de verdachten in deze ronde gebaseerd op een kleiner deel van de verdachten dan voorheen. Met name voor de eerste paar rondes van de monitor geldt dat een kleiner deel van de verdachten kon worden opgezocht en meegenomen in de analyses.

Tot slot zijn in deze rapportage bepaalde zaken niet of nauwelijks aan bod gekomen die wel onderdeel (kunnen) zijn van georganiseerde criminaliteit. Gedacht kan worden aan corruptie, cocaïnesmokkel via luchthavens, of de wijze van doorvoer van cocaïne. Het is van belang om op te merken dat het feit dat wij het niet uitgebreid beschrijven in deze monitorrapportage niet wil zeggen dat het er niet is. Het wil alleen zeggen dat dit soort zaken niet of minder voorkwamen in de dossiers die voor dit onderzoek zijn bestudeerd.

11.2 **Mogelijke implicaties voor beleid en aanknopingspunten voor vervolgonderzoek**

We besluiten deze rapportages met enkele implicaties voor beleid die voortvloeien uit de bovenstaande synthese. Het gaat hier niet om concrete aanbevelingen, maar eerder om centrale thema's die stof tot nadenken geven in de context van de aanpak van georganiseerde criminaliteit in het algemeen en drugscriminaliteit en excessief geweld in het bijzonder. Daarnaast worden denkrichtingen gegeven voor vervolgonderzoek.

11.2.1 *Wisselwerking opsporingsdiensten en criminele samenwerkingsverbanden*

Een eerste overkoepelende implicatie ziet op de wisselwerking tussen opsporingsdiensten en criminele samenwerkingsverbanden en hun modi operandi. De zaken die we in deze zesde rapportage hebben bestudeerd, bevatten geen voorbeelden van smokkel via luchthavens. Op onze uitvraag naar opsporingsonderzoeken naar cocaïnesmokkel in Nederland werden door opsporingsfunctionarissen enkel zaken aangedragen die betrekking hadden op de smokkel via zeehavens. Deze selectie kan gezien worden als het product van politieke en beleidsmatige aandacht voor drugscriminaliteit in Nederland en in het bijzonder voor de rol van de Rotterdamse haven en andere mainports. Naast een zekere continuïteit in smokkelmethoden, wijzen de resultaten van de onderhavige rapportage echter ook op verplaatsingseffecten en aanpassingen in de modi operandi van criminele samenwerkingsverbanden als gevolg van de door de overheid opgeworpen barrières.

Deze wisselwerking tussen de aanpak door opsporingsdiensten en de activiteiten van criminele samenwerkingsverbanden die betrokken zijn bij de invoer van cocaïne verdient naar ons idee beleidsmatige en wetenschappelijke aandacht, maar ook reflectie van de opsporingsdiensten, met name waar het gaat om mogelijke verplaatsingseffecten en ongewenste neveneffecten. Door meer focus en middelen voor grotere mainports zoals de Rotterdamse haven kunnen andere, kleinere zee- en luchthavens aantrekkelijker worden voor de invoer van cocaïne. Ook valt te denken aan andere voorbeelden van verplaatsing of verandering, zoals hernieuwde aandacht voor smokkelroutes via Zuid- Europa en West-Afrika of voorbeelden van 'ingewassen' cocaïne.

Bovendien verdient het thema corruptie in deze context aandacht bij toekomstig onderzoek. Dit onderwerp lijkt belangrijker te worden als gevolg van de aanpak (meer barrières op mainports). Een gevolg van de toegenomen beveiliging in de havengebieden is dat criminele organisaties bijna niet meer zonder corrupte havenmedewerkers kunnen werken en men genoodzaakt is om ondersteuning in de haven te regelen (Staring et al., 2023). Personeel dat toegang heeft tot cruciale informatie voor drugssmokkel is daarom kwetsbaar voor benadering door criminele organisaties (Roks et al., 2021).

Het onderhavige onderzoek maakt ook duidelijk dat het fenomeen geweld in beweging is. Een reden om liquidaties centraal te stellen in deze ronde was de toename van en de uiting van het gebruikte geweld. Door een aantal in het oog springende liquidaties werd het fenomeen een beleidsprioriteit. De laatste jaren is er echter een sterke afname van het aantal liquidaties. Dit roept, zoals Boerman et al. (2024, p. 90-91)

eerder hebben opgemerkt, de vraag op wat hier de reden voor is en welke rol de aanpak van de opsporingsdiensten hierin hebben gespeeld.

11.2.2 *Verdachten minder in beeld*

De analyses van de criminele levenslopen van verdachten laten een duidelijke trend zien in de mate waarin verdachten bekend zijn bij politie en justitie voordat zij in beeld komen voor het indexdelict in de georganiseerde criminaliteit. Wanneer we kijken naar de brede groep verdachten van allerlei vormen van georganiseerde criminaliteit (hoofdstuk 2), zie we dat in het oudste cohort van verdachten die zo'n 25 tot 30 jaar geleden betrokken waren bij een crimineel samenwerkingsverband, slechts zo'n 14 procent niet eerder in beeld was bij politie en justitie. Zo'n 10 tot 15 jaar geleden was dat opgelopen tot ongeveer de helft van de verdachten. In het meest recente cohort van verdachten die in de afgelopen 10 jaar betrokken waren bij georganiseerde criminaliteit, was driekwart van de verdachten nog niet eerder veroordeeld in Nederland. Ook wanneer we kijken naar het gemiddeld aantal eerdere veroordelingen, zie we een grote afname: het oudste cohort werd gemiddeld zes keer veroordeeld voorafgaand aan het indexdelict. In de cohorten daarna nam dat gemiddelde aantal veroordelingen af naar vier, later naar twee en in het meest recente cohorten hadden verdachten gemiddeld een enkele eerdere veroordeling. Wanneer we enkel kijken naar verdachten van cocaïnesmokkel, zien we dezelfde trend, weliswaar met iets minder grote aantallen. Waar 25 tot 30 jaar geleden ongeveer een kwart van de verdachten niet eerder in beeld kwam dan bij het indexdelict, is dat in de afgelopen jaren opgelopen tot tweederde van de verdachten. Het aantal veroordelingen voorafgaand aan het indexdelict is in dezelfde periode afgenomen van gemiddeld 2,5 naar 1,2.

Hoewel de laatste jaren veel aandacht en zorgen zijn uitgegaan naar daders die vanuit de kleine criminaliteit doorgroeien naar de zware misdaad, zien we dus ook veel verdachten die vanuit het niets de georganiseerde misdaad lijken in te rollen. Er is nog te weinig bekend over deze trend en deze nieuwe verdachten om hieruit eenduidige conclusies te kunnen trekken. Duidelijk is wel dat wanneer zij niet eerder in aanraking komen met politie en justitie dan wanneer zij in de georganiseerde criminaliteit actief zijn, het lastig is om vroegtijdig te interveniëren op hun criminele gedrag. De grote groep verdachten zonder justitiële voorgeschiedenis zou kunnen duiden op een toegenomen aantrekkelijkheid van de criminele activiteiten voor mensen zonder crimineel verleden, of op een toename van het door criminele groepen rekruteren van personen zonder justitieel verleden, bijvoorbeeld omdat zij minder in het oog springen van de opsporingsdiensten. Dat laatste werd bijvoorbeeld gezien in een onderzoek naar ondergronds bankieren, waarbij sommige netwerken bewust geldkoeriers werven met een blanco strafblad om minder op te vallen (Liebregts et al., 2025).

Vervolgonderzoek moet duidelijk maken of een ophelderingsbias, algehele trend of iets anders de toename in nieuwe verdachten verklaart. Een van de lacunes die daarmee moet worden opgelost, is of we aankijken tegen een groep die daadwerkelijk minder crimineel gedrag vertoonde of tegen een groep die simpelweg succesvoller was in het onder de radar blijven met crimineel gedrag. Hiervoor zou het criminele gedrag – of de relatieve afwezigheid daarvan – in verband kunnen worden gebracht met hun levensloop op andere domeinen, zoals legaal werk en sociale relaties, om zicht te krijgen op het verloop van hun levens en de keuzes die zij hierin maakten. Ten slotte is het interessant om te bekijken welke mechanismen aanleiding vormden voor deze verdachten om betrokken te raken bij de activiteiten van een crimineel

samenwerkingsverband, en of deze mechanismen voor de relatief nieuwe verdachten wellicht anders waren dan voor verdachten met meer ervaring in het criminele circuit.

11.2.3 *Datagedreven opsporen en sturen op basis van PGP-data*

Binnen de opsporing is in recente jaren veel nadruk komen liggen op datagedreven opsporen. Inzage in PGP-communicatie heeft daar in grote mate aan bijgedragen en de ACM-aanpak is een voorbeeld van de toepassing daarvan. De ACM-taskforce moet zich richten op het opsporen en vervolgen van de belangrijkste kopstukken binnen criminele netwerken (bestrafen van daders) en het gecoördineerd verstoren van de structuren die hun machtspositie mogelijk maken (Ministerie van Justitie en Veiligheid, 2024; Openbaar Ministerie, 2023a). Bij het in kaart brengen van de meest dreigende groeperingen wordt onder andere gebruikgemaakt van PGP-data.

Het voordeel van een sterke focus op één of twee criminele groeperingen zoals binnen de ACM-aanpak is dat die groepen goed in kaart worden gebracht. Er wordt nagedacht hoe deze groeperingen zo breed mogelijk verstoord kunnen worden. Door breder rondom hoofdpersonen in een samenwerkingsverband te kijken en ook andere personen met een sleutelrol, zoals brokers of ketelbouwers, aan te pakken wordt soms zelf meer dan één netwerk geraakt.

Deze aanpak kost echter veel capaciteit. Daarnaast draagt de focus bij aan een mogelijke verkokering van de opsporing. Ook in interviews is deze kanttekening genoemd. Het is belangrijk om goed na te denken over hoe een netwerk wordt uitgekozen en wanneer het beeld van een netwerk compleet genoeg is. Ook is het van belang om bewust te zijn van fenomenen of personen waar mogelijk geen zicht op is door deze manier van werken. Door de blik te richten op een primaire informatiebron als PGP-data en veel capaciteit toe te wijzen aan één of enkele criminele netwerken, zoals nu gebeurt binnen de ACM-aanpak, loopt de opsporing het risico te missen wat daarbuiten gebeurt, zowel op persoonsniveau als meer overkoepelend. Voor een deel is dat terug te zien in de door ons bestudeerde zaken. PGP-data geeft vaak een goede start, maar er is meer nodig om een zaak rond te krijgen en zicht op het gehele samenwerkingsverband te krijgen. Voor de toekomst van de monitor, en de bestudering van georganiseerde criminaliteit op basis van opsporingsdossiers, is dit eveneens een belangrijke uitdaging. Alhoewel PGP-data op bepaalde punten veel en gedetailleerde inzichten biedt, is het overstijgende beeld van een crimineel samenwerkingsverband en hun activiteiten doorgaans gefragmenteerd en beperkt in vergelijking met opsporingsonderzoeken waarbij hoofdzakelijk of uitsluitend gebruik is gemaakt van traditionele opsporingsmiddelen.

Ook kan het zijn dat bepaalde ontwikkelingen (lokaal) wel worden opgemerkt, maar door opsporingsinstanties niet kunnen worden opgepakt. Het is van belang om aandacht te hebben voor de neveneffecten van deze manier van werken. Als vanuit de data of een politieke urgentie geprioriteerd wordt, zal er breed binnen de organisatie capaciteit vrijgemaakt moeten worden op personen of fenomenen waarop men binnen de opsporing zelf wellicht niet zou prioriteren, of waardoor men andere zaken mist.

Tot slot kan de vraag worden opgeworpen of de datagedreven ACM-aanpak werkt voor elk crimineel netwerk. Het eerste netwerk binnen de aanpak had sterke familiebanden. Dat maakte het op een bepaalde manier overzichtelijk. Op een netwerk wat meer fluïde is en opportunistischer te werk gaat is het wellicht lastiger om grip te krijgen en (sleutel)personen te identificeren.

11.2.4 *Nieuwe Kroongetuigenregeling*

In hoofdstuk 10 zijn we ingegaan op het gebruik van kroongetuigenregelingen binnen liquidatieonderzoeken. Ook werd beschreven dat er een nieuwe kroongetuigenregeling in de maak is, die zich specifiek richt op personen in een meer ondersteunende rol in een criminele organisatie, omdat ook zij kunnen beschikken over unieke en cruciale informatie over een crimineel netwerk. Uit deze monitorrapportage blijkt dat in zijn algemeenheid kan worden gezegd dat bekennende verklaringen binnen de liquidatieonderzoeken vooral afkomstig waren van 'ouderwetse' kroongetuigen: personen hoger in de organisatie die 'klem' kwamen te zitten en zichzelf meldden of al als verdachte waren opgepakt en hoopten op strafvermindering. Het overgrote deel van de verdachten in de opsporingsonderzoeken die wij bestudeerden deed beroep op zijn of haar zwijgrecht, verklaarde ontkennend of sprak alleen kort tijdens het sociale verhoor. Bij de cocaïne-zaken is wel terug te zien dat wanneer er bekennend wordt verklaard dit vooral gebeurt door leden lager in hiërarchie van de organisatie. Hoewel de nieuwe kroongetuigenregeling wellicht (ook) voor andere vormen van criminaliteit zal worden ingezet kunnen deze bevindingen relevant zijn wanneer wordt nagedacht over de toepassing van de nieuwe regeling. Ook zou het zinvol zijn om de nieuwe regeling te zijner tijd te evalueren, om te kijken of de verwachtingen over de beoogde meerwaarde in bepaalde type zaken overeenkomen met de realiteit en of de regeling in de praktijk wordt toegepast.

Summary⁴⁹

Organised crime in the Netherlands: cocaine trafficking and contract killings

Sixth report of the Dutch Organised Crime Monitor

Purpose

This report contains the findings of the sixth round of the Dutch Organised Crime Monitor. The purpose of the Organised Crime Monitor is to utilize the insights gained by law enforcement agencies during large scale criminal investigations to gain more knowledge about the nature of organised crime in the Netherlands. The information these investigations contain provides specific knowledge about the phenomenon of organised crime and persons involved in it. This round of the Monitor marks the first time in which criminal investigations were included that provided insight into suspects' communications via PGP-data. Moreover, we focused on two specific types of crime during this sixth round: cocaine trafficking and contract killings.

Research method

The Dutch Organised Crime Monitor is based on in-depth analyses of large-scale criminal investigations. From 1996 until this round of the Monitor, 196 large-scale criminal investigations have been systematically analysed. This has made a large cross-section of criminal investigations, not only across different criminal partnerships and areas of crime but also over time, available for research.

In this study both cocaine trafficking and contract killings were investigated through four key themes: the modus operandi of criminal activities, criminal networks, criminal careers, and the responses of law enforcement and the judiciary to organised crime. For each theme, newly selected criminal investigations from this sixth round, alongside older cases from previous rounds related to cocaine trafficking were analysed. Additionally, we examined five criminal cases involving contract killings: one case that was studied in the fifth round and four cases studied in the current round. Analyses of criminal life histories were conducted at the suspect level rather than at case level. As a result, these analyses include suspects from all previous rounds as well as the current round. Examining this unique dataset – collected over a span of 25 years – on suspects involved in organised crime in the Netherlands, offers the opportunity to trace and compare the criminal trajectories of suspects and their involvement in organised crime during several decades. As such, we studied the criminal life histories of cohorts of suspects who were active in organised crime during different time periods.

⁴⁹ In the summary, references to literature have been removed for the sake of readability. These are included in the main report.

Conclusions

Criminal careers of organised crime suspects between 1995 and 2021

This report examined the criminal histories of 386 Dutch-born suspects who, at some point in their lives, were suspected of involvement in a criminal network engaged in organised crime. To analyse changes over time, the suspects were divided into four cohorts based on the period in which they were linked to organised crime: Cohort A with the index offence – referring to the specific criminal case in which the suspect was involved in organised crime – between 1995 and 2000, cohort B with an index offence between 2001 and 2007, cohort C with an index offence between 2008 and 2014, and cohort D with an index offence between 2015 and 2021. Similarities and differences between cohorts can be interpreted in light of broader trends in organised crime during each respective period.

Despite spanning different time frames, the cohorts exhibit a notable number of similarities. The age at which suspects first come into contact with law enforcement, both in terms of their first conviction and their index offence, has remained consistent over time. Likewise, the duration of the criminal career prior to the index offence in organised crime does not differ between cohorts. Across all cohorts, suspects tend to be generalists, committing offences across various categories. Criminal organisations typically consist of a mix of suspects with and without prior convictions, regardless of the period in which the group was active.

However, clear differences also emerge. Suspects from older cohorts generally have more extensive criminal experience, as reflected in the number of convictions prior to the index offence, compared to those in more recent cohorts. In the oldest cohort, only a small proportion of suspects had no prior convictions, whereas in the most recent cohort, the majority had no prior convictions. The overall number of prior convictions is also lower in later cohorts. Nevertheless, the severity of offences has increased over time: in recent years, offences are more frequently classified as serious crimes. This trend appears to be driven primarily by more severe actions committed by suspects, rather than by harsher sentencing.

Cocaine trafficking

Methods of cocaine trafficking to or via the Netherlands

This report provides an overview of the various methods of cocaine trafficking through or to the Netherlands that have been used over time. Since the first report on the Monitor, we have encountered a variety of trafficking methods. The criminal cases collected and analysed in older cases involve trafficking via sea ports, air traffic and road, while the criminal case files collected in the sixth round solely contain trafficking methods via sea (ports). This does not necessarily mean that the studied criminal organisations were not involved in the transportation of cocaine by air transportation; it simply means that these trafficking methods were not identified during these criminal investigations. We encountered eight different methods that can be divided over three different crime scripts⁵⁰: the container script, ship script and cargo script. Within the container script we encountered three scenarios: the rip-off method (in one case), the switch method (in three cases) and cloning (in one case). Within the research material, we found two scenarios that fit the ship script: the drop-off scenario (in one case) and the walking off scenario (in one case). Finally, we distinguished

⁵⁰ Crime scripts are the steps taken when committing a crime.

three scenarios within the cargo script: within legitimate goods (in four cases), the rotting method (in one case) and chemical concealment of cocaine (in two cases). The amount of smuggled cocaine varied widely in the studied cases for this report, ranging from 200 to 16,000 kilograms. In the first five rounds of the Monitor, the quantities of cocaine smuggled via water were lower, although in the older reports we also encountered one large shipment. Furthermore, the amount of cocaine smuggled by air was lower than the amount of cocaine that was smuggled by water. We spotted parallels between the criminal cases from the sixth report and the cases from older reports (concerning both air and water transport). In all criminal cases, cargo and/or corrupt contacts play a significant role in the successful trafficking of cocaine.

Similar to findings from previous rounds of the Monitor, it remains difficult for law enforcement agencies, and therefore for us as scientific researchers, to gain a complete overview of earnings and how they are distributed within a criminal organisation.

Criminal organisations involved in the import of cocaine to or via the Netherlands

Although the classic image of organised crime has long been characterised by rigidly hierarchical, pyramid structures, the successive monitoring rounds point to more flexible and dynamic network connections. Within these networks suspects fulfil diverse roles, with varying hierarchical positions and levels of involvement. Additionally, the number of suspects involved in each case also exhibits a certain stability over the years, typically involving multiple individuals with different roles. More recent cases are somewhat of an exception to this, partly due to the influence of PGP communication as evidence. These cases focus on a limited number of suspects, resulting in a fragmented picture of their mutual collaboration and division of roles.

To gain more insight into the nature of this collaboration, a distinction was made between organisational, facilitating and executive roles in a criminal network. This distinction appears to have remained largely consistent over time. In both older and recent cases, the emphasis lies on suspects in leadership and coordinating roles. Suspects in facilitating roles also remain prominent, although the nature of their services has changed. This shift is related to changes in *modus operandi* and prioritization within criminal networks. While previously, airport personnel played a role in facilitating cocaine trafficking, recent cases primarily show the role of port employees, given the emphasis on trafficking via ports in the studied criminal investigations. What is notable is that all recent cases contain elements of corruption, both within and outside government organisations. This appears to be related to tightened security measures, which have made internal cooperation essential for the successful import of cocaine.

Finally, we examined the social relationships between suspects. In general, information on this topic is limited. Both the previous and more recent monitoring rounds clearly show that collaboration often occurs within existing social networks, such as family and friends. The work context also plays a key role: suspects meet each other through their jobs in the transport sector, at airports, or in ports, regardless of their role within the criminal network.

Criminal careers in cocaine trafficking

This report examined the criminal histories of 108 Dutch-born suspects involved in cocaine trafficking between 1996 and 2021. The analysis focused on individuals who,

at some point in their lives, became involved in a criminal organisation focusing on cocaine trafficking. To explore changes over time, the suspects were divided into three cohorts based on the year of their index offence: cohort A, with an index offence between 1996 and 2003; cohort B, with an index offence between 2008 and 2014; and cohort C with an index offence between 2018 and 2021. The comparison between cohorts reveals a pattern similar to that observed among the entire group of suspects from all forms of organised crime, underscoring the robustness of the findings.

Across cohorts, many similarities emerge. The age at first conviction and the age at which suspects become involved in organised remain consistent over time. Suspects from older cohorts more frequently had a prior criminal history, whereas for those in more recent cohorts, the index offence was often their first prosecution. Notably, suspects in the most recent cohort received their first unconditional prison sentence at a younger age, suggesting an earlier escalation in the severity of their criminal career. In recent cohorts, index offences are more frequently classified as serious crimes and less often as medium-level offences. However, this shift in classification does not appear to be reflected in the severity of the sentences imposed.⁵¹

In the current round of the Monitor, information about suspects' roles in cocaine trafficking was linked to their criminal histories. Suspects occupied various roles, including as principal/coordinator, executor, transporter and facilitator. Principals/coordinators and executors generally had more extensive criminal experience prior to the index offence than suspects in other roles. On average, executors had the highest number of prior convictions and spent the most time in detention before the index offence. In contrast, transporters and facilitators were typically older at the time of their first conviction and had fewer prior contacts with the criminal justice system.

Combatting cocaine trafficking to or via the Netherlands

The prominent role of PGP data in Dutch criminal investigations in recent years is clearly reflected in the cases studied during this round of the Monitor. Of the twelve files related to cocaine trafficking that were studied, seven investigations were started based on information from PGP data. Only two cases were initiated because of intercepted cocaine shipments at various ports. A great deal of information has been obtained about the modus operandi of cocaine trafficking, mostly through access to PGP data. PGP data also provided insight into network members. This information not only confirmed suspicions about existing criminal contacts but, in some cases, also revealed other contacts. These contacts could be further investigated through additional 'traditional' investigative work, involving observations, placing tracking devices, and interception of confidential communications (OVC), or 'bugging'.

In the cases studied for this report, suspects spoke quite freely in PGP communications. This offered valuable information for law enforcement agencies involved. In a sense, it is fair to say that little has changed in that regard over the last 25 years. Well before the rise of PGP data, gaining insight into criminals' communications, often done through wiretaps, could also contribute significantly to the gathering of information in investigations as well as evidence in criminal cases. Insight

⁵¹ The classification is based on the maximum penalty imposed under the related statutory provision for the most serious offence in each case. For drug-related offenses, these maximum sentences have been stable since 1976. Only recently there have been bills introduced to increase maximum penalties (*Kamerstukken II 2022/23, 29911*). The increased penalties therefore appear to be primarily a result of more serious actions by suspects.

into suspects' communications provides a picture of the criminal organisation, its members, and its methods of operation.

Nowadays, PGP data is often seen as the most important investigative method, however, the combined use of methods often proves to be crucial in a criminal investigation. Moreover, certain investigative methods (such as surveillance or undercover policing) can provide important information for guiding the investigation without leading to concrete evidence. This is also reflected in the studied cases. PGP data often provides a good start, although more is needed to successfully close a case and gain insight into the entire collaborative criminal network.

Finally, international cooperation in criminal investigations on cocaine trafficking was discussed. Both old and new cases demonstrate that when there is a willingness to cooperate between countries and communication is effective, collaboration during specific criminal investigations can be very successful. However, structural international cooperation still faces challenges.

Contract killings

Criminal organisations and contract killings in the Netherlands

Previous reports of the Monitor obtained only limited insight into the nature of the networks involved in contract killings, their internal role distributions, and the social relationships between suspects. To address this gap, five large-scale contract killing cases were examined.

While the investigated cases display clear similarities in terms of collaborative structure, they also show distinct differences. In some cases, suspects in leadership and organisational positions are emphasized by investigative authorities, while in other cases, both these positions and members lower in hierarchy of the network were prosecuted. Organisational roles appear to have a certain degree of stability. Sometimes it involves a suspect who, with a small circle of confidants, directs others; in other situations, someone acts as an intermediary, receiving and relaying orders to the executors. Facilitating roles are fulfilled by suspects who organise logistical and material preconditions: vehicles, weapons, accommodations, storage locations, and communication tools. Compared to the organisational roles, in the executive roles, we see more diverse and sometimes even varying suspects in different roles per contract killing, such as: hitmen, drivers, scouts⁵², and suspects who lure victims to specific locations.

Finally, this study attempts to provide a picture of the nature of the social relationships between suspects in the criminal network. Generally, the case files contain limited information about the nature of social relationships between the suspects. This was partly due to the suspects' silence during investigative interviews on this topic, and on their role in the contract killings more generally. It is clear that some of the individuals involved know each other well, whether through family ties, long-standing friendships, or a shared background. Furthermore, the case files highlight the importance of so-called offender convergence settings: social environments such as youth groups, bars and restaurants, or prisons appears to be places where suspects met and developed social ties.

⁵² A scout gathers information about the intended victim in preparation for a contract killing.

Methods in the execution of contract killings

A contract killing involves several phases. The 'ordering' of a contract killing is considered the first phase. The executors receive an order by a principal, with or without the interference of a murder broker. In the second phase, preparatory work is carried out, consisting of arranging vehicles and drivers, firearms and ammunition, PGP phones, accommodations for the hitmen, scouts, and suspects who lure victims to specific locations. Criminal groups use stolen cars with false license plates and have access to an arsenal of weapons. These goods can be stored in separate warehouses, often rented under false pretences or through a straw man. The use of straw men is also noticed in arranging accommodations. While in the past, hitmen themselves often performed preliminary surveillance, in recent cases surveillance is often outsourced. For example, victims can be monitored remotely using tracking devices. The third phase is the execution phase. In more recent cases, an execution team almost always consists of two hitmen and a third person who acts as a driver. In older contract killing cases, we see more variation, where sometimes hitmen even drove the getaway car themselves. The fourth phase is the escape phase. In this phase, getaway cars are set on fire and other traces, such as used weapons and clothing, are destroyed. The final phase is called the aftermath, in which executors report back to the principal on how a contract killing went. In the hours or days following the contract killing, payment is made, and we see hitmen seeking relaxation or fleeing. To conclude, PGP communication has come to play a facilitating role in all phases of an execution of a contract killing. Clients can, for instance, issue orders and maintain contact with the hitmen remotely. Another notable development is the division of specialised tasks within a criminal organisation. In recent cases, we have seen a distinction between suspects involved in preparing contract killings, hitmen, and drivers who drive the getaway car.

Criminal careers of suspects involved in contract killings

Similar to the analysis of suspects involved in cocaine trafficking, criminal careers of suspects operating in criminal organisations responsible for contract killings were examined. The analysis focused on five cases from the Monitor, including hitmen as well as principals/coordinators, intermediaries, and other involved parties. In total, 62 suspects associated with criminal organisations engaged in the planning and execution of contract killings were studied. Within this group, the majority had no prior criminal history before the index offence. However, those with a criminal background exhibit a relatively severe criminal trajectory in terms of both the frequency and seriousness of prior convictions, compared to the suspects of cocaine trafficking. This is especially true for hitmen, who were convicted more frequently than suspects in other roles and spent the most time in detention prior to the index offence.

Combatting contract killings in the Netherlands

Criminal investigations into contract killings are generally extensive and long-term. They take several years and involve a large number of suspects. This is fundamentally different from more recent cases involving the trafficking of cocaine, which were deliberately divided into smaller sub-investigations in order to enable swift prosecution. There are several reasons for why the investigations concerning contract killings are lengthy. For example, as numerous facts must be investigated, investigations are labour-intensive while requiring significant resources to gather information. Often, sub-investigations reach a point where the investigation stalls, only to be resumed when new evidence emerges. Furthermore, three of the five contract killing cases studied for this report contained a crown witness arrangement. Setting up and developing such a system is a time-consuming process. Crown witnesses can

make significant contributions to the information and evidentiary position of the police and the Public Prosecution Office. At the same time, they should be approached with some caution. For certain cases, there were differing views as to the motivations of a testifying witness, the conditions under which the statements were made, and/or the veracity of the statements. It is therefore crucial to test the statements and to consolidate the narrative with other evidence, thus ensuring a higher evidentiary value of the statements. Finally, access to PGP data has significantly contributed to solving major contract killing cases as well as gaining insight into the networks behind the murder orders. Murder investigations, previously considered separate cases, were linked through PGP data.

Synthesis of the main research findings

This study shows that, across the various themes examined, there is a certain degree of consistency when it comes to the act of committing offences related to organised crime. For example, the structure of the networks does not appear to change significantly over time, nor does the number of suspects in each case. Furthermore, the criminal life paths of the individual suspects reveal a degree of stability. Contrary to the prevailing perception that organised crime offenders are getting younger and younger, the comparison reveals similarities in the phases of criminal life paths between suspects who committed an index offence during different periods. When looked at investigative practice, this study demonstrates that gaining insight into suspects' communication has always been important for investigative purposes.

This study also highlights several changes. While some cocaine trafficking methods have maintained a certain continuity over time, new versions of several 'classic' modi operandi are emerging. More generally, we see a significantly greater diversity of trafficking methods than in previous reports. Furthermore, trafficking is not limited to the Port of Rotterdam; Dutch criminal organisations are also active in other European ports. Another difference is that the more recent cases all contain examples of 'inside assistance'. The need for this kind of assistance cannot be separated from the changes that were made in the approach used to tackle this type of crime in the Dutch ports: cocaine importation can no longer take place without inside assistance as security and control has been increased.

Differences also emerge when examining criminal careers. In recent years, suspects have had significantly fewer contacts with the criminal justice system prior to their index offence in organised crime compared to suspects from earlier cohorts. However, the time span between the start of their criminal career and the index offence has remained unchanged. This discrepancy is difficult to explain based on the available data from criminal records and case files.

Previously, we mentioned PGP data. Access to this type of communication has significantly contributed to criminal investigations, particularly in solving major contract killing cases. Murder investigations previously considered separate cases can now be linked through PGP data. In older cases without access to PGP data, investigations often stalled at the executive level of the organisation. PGP data has also highlighted individuals in facilitating roles in both cocaine trafficking and contract killings.

Literatuur

- Abraham, M., Van Dijk, B., Hofstra, D., & Spapens, A. (2021). *Aanpak georganiseerde drugscriminaliteit: Een terugblik op 25 jaar beleid en uitvoering*. DSP-Groep & Tilburg University.
- Adjiembaks, S. D. (2021). Uitvoerders van liquidaties: wat is hun profiel?. *Secondant*. Geraadpleegd op 4 maart 2025, van <https://ccv-secondant.nl/platform/article/uitvoerders-van-liquidaties-wat-is-hun-profiel>
- Adjiembaks, S. D., Boerman, F., Roks, R., & Stoffers, E. (2023). *Liquidaties in Nederland: Ontwikkelingen en achtergronden van schutters en andere betrokkenen*. Politie & Wetenschap.
- Adler, P. A. & Adler, P. (1983). Shifts and Oscillations in Deviant Careers: The Case of Upper-level Drug Dealers and Smugglers. *Social Problems*, 31(2), 195–207. <https://doi.org/10.2307/800211>
- Argomaniz, J., & Bermejo, R. (2019). Jihadism and Crime in Spain: A Convergence Settings Approach. *European Journal of Criminology*, 16(3), 351–368. <https://doi.org/10.1177/1477370819829653>
- Bieleman, B., & De Bie, E. (1992). 'Hidden Population': Aanpak van een onderzoek naar cocaïnegebruikers. Intraval.
- Blokland, A., Van der Leest, W., & Soudijn, M. (2020). Officially Registered Criminal Careers of Members of Dutch Outlaw Motorcycle Gangs and Their Support Clubs. *Deviant Behavior*, 41(11), 1393–1412. <https://doi.org/10.1080/01639625.2019.1619422>
- Boekhout Van Solinge, T. (2021). Global Cocaine Flows, Geographical Displacement and Crime Convergence. In: E. U. Savona, R. T. Guerette, & A. Aziani (Reds.). *The Evolution of Illicit Flows. Sustainable Development Goals series* (pp. 57–81). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-95301-0_5
- Boerman, F., Grapendaal, M., Nieuwenhuis, F., & Stoffers, E. (2017). *Nationaal dreigingsbeeld 2017: Georganiseerde criminaliteit*. Dienst Landelijke Informatieorganisatie.
- Boerman, F., Stoffers, E., & Tadic, D. (2024). *Geweld van de georganiseerde misdaad in beeld: Moord & doodslag en aanslagen met explosieven* (Fenomeenbeeld 2024). Eenheid Landelijke Opsporing en Interventies & Eenheid Landelijke Expertise en Operaties.
- Brayley, H., Cockbain, E., & Laycock, G. (2011). The Value of Crime Scripting: Deconstructing Internal Child Sex Trafficking. *Policing: A Journal of Policy and Practice*, 5(2), 132–143. <https://doi.org/10.1093/police/par024>
- Bushway, S., & Reuter, P. (2008). Economists' Contribution to the Study of Crime and the Criminal Justice System. *Crime and Justice*, 37(1), 389–452. <https://doi.org/10.1086/524283>
- Calandra, F. (2017). Between local and global: The 'Ndrangheta's Drug Trafficking Route. *International Annals of Criminology*, 55(1), 78–98. <https://doi.org/10.1017/cri.2017.1>
- Calderoni, F., Comunale, T., Van der Geest, V., & Kleemans, E. R. (2024). Comparing the Criminal Careers of Organized Crime Offenders in Italy and the Netherlands. *European Journal of Criminology*, 21(5), 694–724. <https://doi.org/10.1177/14773708241232980>
- Campbell, H., & Hansen, T. (2012). Getting Out of the Game: Desistance from Drug Trafficking. *International Journal of Drug Policy*, 23(6), 481–487. <https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2012.04.002>

- Chessa, T., Van Mantgem, J., & Vermeulen, I. (2022). *De narcostand van Nederland* (Fenomeenbeeld drugs 2021). Dienst Landelijke Informatieorganisatie.
- Collins, J., & Glantz, A. (2025). *Evaluating Cocaine Market Interventions: How External Shocks and Disruption of Criminal Networks Impact the Cocaine Trade and Social Outcomes* (Final report). Geraadpleegd op 26 september 2025, van <https://globalinitiative.net/analysis/evaluating-cocaine-market-interventions-how-external-shocks-and-disruption-of-criminal-networks-impact-the-cocaine-trade-and-social-outcomes/>
- Colman, C., De Middelmeer, F., Spapens, A., Van Nimwegen, S., Ceulen, R., Gerbrands, S., Paoli, L., & Roevens, E. (2018). *De grens voorbij: Belgische en Nederlandse drugsmarkten in beweging*. Boom Criminologie.
- Cornish, D. (1994). The Procedural Analysis of Offending and its Relevance for Situational Prevention. In: R. V. Clarke (1994). *Crime Prevention Studies, Volume 3* (pp. 151–196). Criminal Justice Press.
- Cressey, D. R. (1969). *Theft of the Nation*. Harper and Row.
- Crijns, J. H., Dubelaar, M. J., & Pitcher, K. M. (2017). *Collaboration with Justice in the Netherlands, Germany, Italy and Canada: A comparative study on the provision of undertakings to offenders who are willing to give evidence in the prosecution of others*. Leiden University.
- De Keijser, J., Horselenberg, R., & Vredeveltdt, A. (2024). *Tussen wet en wetenschap: De psychologie van het recht*. Boom Juridisch.
- De Korte, L. R., & Kleemans, E. R. (2021). Contract Killings: A Crime Script Analysis. *Trends in Organized Crime*, 25(1), 130–143. <https://doi.org/10.1007/s12117-021-09411-4>
- De Middelmeer, F., Van Nimwegen, S., Ceulen, R., Gerbrands, S., Roevens, E., Spapens, T., Paoli, L., Fijnaut, C., Van Camp, B., De Ruyver, B., & Colman, C. (2018). *Illegale drugsmarkten in België en Nederland: Communicerende vaten?* Belgian Science Policy Office (BELSPO).
- De Poot, C.J., Bokhorst, R.J., Van Koppen, P.J., & Muller, E.R. (2004). *Rechercheportret: Over dilemma's in de opsporing*. Kluwer.
- De Veen, L., Verweij, A., Rovers, B., & Moors, H. (2024). *Je ziet ze (niet) vliegen: Actieonderzoek naar ondermijning op en rondom kleine vliegvelden in Nederland*. Politie & Wetenschap.
- Eski, Y., Boelens, M., Mesic, A., & Boutellier, H. (2021). *Van verhalen naar verballen: Een verkennende studie naar de aanpak van ondermijnende criminaliteit in het Noordzeekanaalgebied en de haven van Amsterdam*. Politie en Wetenschap.
- Eski, Y., & Buijt, R. (2017). Dockers in Drugs: Policing the Illegal Drug Trade and Port Employee Corruption in the Port of Rotterdam. *Policing: A Journal of Policy and Practice*, 11(4), 371–386. <https://doi.org/10.1093/police/paw044>
- European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. (2019). *European Drug Report 2019: Trends and Developments*. Publications Office of the European Union. Geraadpleegd op 18 januari 2024, van https://www.euda.europa.eu/publications/edr/trends-developments/2019_en
- European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. (2021). *European Drug Report 2021: Trends and Developments*. Publications Office of the European Union. Geraadpleegd op 18 januari 2024, van https://www.euda.europa.eu/publications/edr/trends-developments/2021_en
- European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. (2024). *European Drug Report 2024: Trends and Developments*. Publications Office of the European Union. Geraadpleegd op 18 januari 2024, van https://www.euda.europa.eu/publications/european-drug-report/2024_en

- European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction & Europol (2022). *EU Drug Market: Cocaine*. Publications Office of the European Union. Geraadpleegd op 18 januari 2024, van https://www.euda.europa.eu/publications/eu-drug-markets/cocaine_en
- European Union Drugs Agency and WCO Regional Intelligence Liaison Office for Western Europe (2025). *Seaports: Monitoring the EU's Floodgates for Illicit Drugs*. Publications Office of the European Union. Geraadpleegd op 22 juli 2025, van https://www.euda.europa.eu/sites/default/files/pdf/32828_en.pdf?149546
- Europol. (2023). *Criminal Networks in EU Ports: Risks and Challenges for Law Enforcement*.
- Europol. (2025). *The changing DNA of Serious and Organised Crime: EU Serious and Organised Crime Threat Assessment 2025 (EU-SOCTA)*.
- Fagan, J., & Freeman, R. B. (1999). Crime and work. *Crime and justice*, 25, 225–290. <https://doi.org/10.1086/449290>
- Felson, M. (2006). *The Ecosystem for Organized Crime* (HEUNI paper No. 26). HEUNI.
- Ferwerda, H., Beke, B., & Bervoets, E. (2013). *Jeugdgroepen van toen: Een casusonderzoek naar de leden van drie criminele jeugdgroepen uit het einde van de vorige eeuw*. Politie & Wetenschap.
- Fijnaut, C. J. C. F., Bovenkerk, F., Bruinsma, G., & Van de Bunt, H. (1996). *Bijlage VII: Eindrapport onderzoeksgroep Fijnaut* (Inzake opsporing / Enquêtecommissie Opsporingsmethoden). SDU Uitgevers.
- Fijnaut, C. (2019). Havens en georganiseerde criminaliteit: Een historische bespiegeling. *Justitiële Verkenningen*, 45(5), 13–28. <https://doi.org/10.5553/JV/016758502019045005002>
- Fijnaut, C., & Roks, R. (2021). *De Recherche en de zware misdaad in Rotterdam 1966–1996*. Boom Uitgevers.
- Francis, B., & Humphreys, L. (2016). Investigating the Relationship Between the Diversity Index and Frequency of Offending. *Journal of Developmental and LifeCourse Criminology*, 2(4), 397–416. <https://doi.org/10.1007/s40865-016-0034-5>
- Groenendijk, F. & Van Delft, A. (2013). Recidive, werkstraf en gevangenisstraf: Een kritische bespreking. *Tijdschrift voor Criminologie*, 55(1), 59–65. <https://doi.org/10.5553/TvC/0165182X2013055001004>
- Groothoff, B. (2019). De kroongetuigenregeling van de toekomst. *Tijdschrift Praktijkwijzer Strafrecht*, 32, 2–9. Geraadpleegd op 4 maart 2025, van <https://research.vu.nl/en/publications/de-kroongetuigenregeling-van-de-toekomst-een-antwoord-op-drie-pro-2>
- Hall, A., & Antonopoulos, G. (2017). 'Coke on tick': Exploring the Cocaine Market in the UK through the Lens of Financial Management. *Journal of Financial Crime*, 24(2), 181–199. <https://doi.org/10.1108/JFC-07-2015-0037>
- Hoge Raad (1987, 13 oktober). ECLI:NL:HR:1987:AC3222, NJ 1988, 425. De Rechtspraak. Geraadpleegd op 16 januari 2025, van https://www.inview.nl/document/id341987101381860nj1988425dosred/nj1988-425-hr-13-10-1987-nr-81860?Ctx=WKNL_CSL_92&tab=tekst
- Hoge Raad (1997, 18 november). ECLI:NL:HR:1997:ZD0858, NJ 1998, 225. De Rechtspraak. Geraadpleegd op 16 januari 2025, van <https://linkeddata.overheid.nl/front/portal/document-viewer?ext-id=ECLI:NL:HR:1997:ZD0858>

- Hoge Raad (2010, 21 december). ECLI:NL:HR:2010:BM4415, NJ 2011/21. De Rechtspraak. Geraadpleegd op 16 januari 2025, van <https://uitspraken.rechtspraak.nl/details?id=ECLI:NL:HR:2010:BM4415&shobutton=true&keyword=ECLI%253aNL%253aHR%253a2010%253aBM4415,%2BNJ%2B2011%252f21&idx=1>
- Hoge Raad (2022, 27 september). ECLI:NL:HR:2022:1252. De Rechtspraak. Geraadpleegd op 6 februari 2025, van https://uitspraken.rechtspraak.nl/details?id=ECLI:NL:HR:2022:1252&utm_
- Jansen, J., Westers, S., Schreurs, W., Berkenpas, M., Alpár, G., Stol, W., & Bluhm, K. (2023). *De rol van encryptie in de opsporing*. Cybersafety Research School.
- Keijser, B. M. J., Smits-Clijisen, E. M., Sander, B. W., & Ten Bhömer, R. (2020). *Systeemanalyse zeehavens*. TNO.
- Kesteloo, A. N. (2015). Een zinvolle toepassing van 'deelneming aan een criminele organisatie'? *Strafblad*, 2015(70), 1–9.
- Kleemans, E. R. (2007). Organized Crime, Transit Crime, and Racketeering. *Crime and Justice*, 35(1), 163–215. <https://doi.org/10.1086/501509>
- Kleemans, E. R. (2023). Wetenschappelijk onderzoek naar georganiseerde criminaliteit en opsporingsmethoden in Nederland. *Justitiële Verkenningen*, 23(3), 75–90.
- Kleemans, E. R., Brienens, M. E. I., & Van de Bunt, H. G. (2002). *Georganiseerde criminaliteit in Nederland: Tweede rapportage op basis van de WODC-Monitor*. WODC. Onderzoek en beleid 198.
- Kleemans, E. R., & De Poot, C. J. (2007). *Criminele carrières in de georganiseerde misdaad*. WODC. Cahier 2007-13.
- Kleemans, E. R., & De Poot, C. J. (2008). Criminal Careers in Organized Crime and Social Opportunity Structure. *European Journal of Criminology*, 5(1), 69–98. <https://doi.org/10.1177/1477370807084225>
- Kleemans, E. R., & Kruissink, M. (1999). Korte klappen of lange halen? Wat werkt bij de aanpak van de georganiseerde criminaliteit? *Justitiële Verkenningen*, 25(6), 99–111.
- Kleemans, E. R., Van den Berg, E. A. I. M., & Van de Bunt, H. G. (1998). *Georganiseerde criminaliteit in Nederland: Rapportage op basis van WODC-Monitor*. WODC. Onderzoek en beleid 173.
- Klerks, P. P. H. M. (2001). Criminele samenwerking. In: H. Moerland & B. Rovers (red.), *Criminaliteitsanalyse in Nederland*. Elsevier.
- Klerks, P. & De Waard, J. (2019). *Kennisinventarisatie extreem geweld en criminele vuurwapenhandel*. Ministerie van Justitie & Veiligheid, DGRR. Geraadpleegd op 6 maart 2025, van https://www.researchgate.net/publication/334697558_Kennisinventarisatie_extreem_geweld_en_criminele_vuurwapenhandel
- Kruisbergen, E. W. (2017). *Combating Organized Crime: A Study on Undercover Policing and the Follow-the-Money Strategy* (Dissertatie). Geraadpleegd op 4 maart 2025, van <https://research.vu.nl/en/publications/combating-organized-crime-a-study-on-undercover-policing-and-the--3>
- Kruisbergen, E. W., Roks, R. A., & Kleemans, E. R. (2019). *Georganiseerde criminaliteit in Nederland: Daders, verwevenheid en opsporing*. WODC. Cahier 2019-17.
- Kruisbergen, E. W., Van de Bunt, H. G., & Kleemans, E. R. (2012). *Georganiseerde criminaliteit in Nederland: Vierde rapportage op basis van de Monitor Georganiseerde Criminaliteit*. WODC. Onderzoek en beleid 306.
- Letskemann, P. (1973). *Crime as Work*. Prentice-Hall.

- Liebrechts, N., Meijer, R., Wesseling, M., & Van den Eeden, C.A.J. (2025). *Ondergronds bankieren in relatie tot georganiseerde criminaliteit in Nederland: Nieuw fenomeen of oud systeem?* WODC. Cahier 2025-05.
- Lien, N., & Feltran, G. (2025). (I)llicit Chains: Some New Hypotheses Regarding a Changing Global Cocaine Market. *Journal of Illicit Economies and Development*, 7(1), 20–34. <https://doi.org/10.31389/jied.274>
- Meeus, J. (2025, 23 januari). Minder cocaïne onderschept in grote havens, bendes verleggen hun routes. *NRC Handelsblad*, p. 15.
- Mehlbaum, S., Van den Akker, K., Verweij, A., & Wester, A. (2021). *Zuiver op de graat? Over de betrokkenheid van de visserij bij maritieme drugsmokkel*. SDU Uitgevers.
- Meloen, J. D., Landman, R., De Miranda, H., Van Eekelen, J., & Van Soest, S. (2003). *Buit en besteding: Een empirisch onderzoek naar de omvang, de kenmerken en de besteding van misdadaadgeld*. Nationale Recherche Informatie.
- Ministerie van Justitie en Veiligheid (2024, 25 juni). *Rapportage aanpak georganiseerde, ondermijnende criminaliteit*. Geraadpleegd op 16 januari 2025, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/06/25/tk-bijlage-1-voortgangsrapportage-2024>
- Morselli, C. (2001). Structuring Mr. Nice: Entrepreneurial opportunities and brokerage positioning in the cannabis trade. *Crime, Law and Social Change*, 35, 203–244. <https://doi.org/10.1023/A:1011272411727>
- Morselli, C. (2010). Assessing Vulnerable and Strategic Positions in a Criminal Network. *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 26(4), 382–392. <https://doi.org/10.1177/1043986210377105>
- Nelen, H. & Kolthoff, E. (2017). *Schaduwten over de rechtshandhaving*. Boom Criminologie.
- Nelen, H., & Spapens, A. C. M. (2025). Druggerelateerde criminaliteit en de aanpak daarvan in de Euregio Maas-Rijn. *Cahiers Politiestudies*, 74(1), 145–162.
- Nelen, H., Van Wingerde, C. G. K., Bisschop, L., & Moerland, R. (2023). *Koers bepalen: Over de lessen van de versterking aanpak georganiseerde criminaliteit*. Boom uitgevers.
- Niezink, N. M. D., & Campana, P. (2023). When things turn sour: A network event study of organized crime violence. *Journal of Quantitative Criminology*, 39, 655678. <https://doi.org/10.1007/s10940-022-09540-1>
- Odinot, G., De Jong, D., Van der Leij, J. B. J., De Poot, C. J., & Van Straalen, E. K. (2012). *Het gebruik van de telefoon- en internettap in de opsporing*. WODC. Onderzoek en beleid 304.
- Oerlemans, J. J., & Schermer, B. W. (2023). Antwoorden op prejudiciële vragen in de EncroChat- en SkyECC-zaken. *Nederlands Juristenblad*, 98(31), 2610–2618.
- Openbaar Ministerie. (2018a). *OM eist opnieuw twee keer levenslang in hoger beroep liquidaties Staatsliedenbuurt*. Geraadpleegd op 4 maart 2025, van <https://www.om.nl/actueel/nieuws/2018/12/18/om-eist-opnieuw-twee-keer-levenslang-in-hoger-beroep-liquidaties-staatsliedenbuurt>
- Openbaar Ministerie. (2018b). Boevenberichten ontsleuteld. *Opportuun*, 18(2). Geraadpleegd op 6 februari 2025, van <https://magazines.openbaarministerie.nl/opportuun/2018/02/boevenberichten-ontsleuteld>
- Openbaar Ministerie. (2021, 4 november). *OM blij met nieuwe uithalerswet*. Geraadpleegd op 6 februari 2025, van <https://www.om.nl/actueel/nieuws/2021/11/04/om-blij-met-nieuwe-uithalerswet>
- Openbaar Ministerie. (2023a). *Het OM in een veranderende wereld*. Geraadpleegd op 6 februari 2025, van

<https://magazines.openbaarministerie.nl/jaarinverhaal/2023/1/het-om-in-een-veranderende-wereld>

- Openbaar Ministerie. (2023b). *Aanwijzing Procesafspraken in Strafzaken (2023A002)*. Geraadpleegd op 6 februari 2025, van <https://www.om.nl/onderwerpen/beleidsregels/aanwijzingen/executie/aanwijzing-procesafspraken-in-strafzaken-2023a002>
- Openbaar Ministerie. (2023c). *OM jaarbericht 2023*. Geraadpleegd op 2 juni 2025, van <https://www.om.nl/documenten/jaarverslagen/om/map/2019-en-verder/om-jaarbericht-2023>
- Openbaar Ministerie. (2024). *OM jaarbericht 2024*. Geraadpleegd op 2 juni 2025, van <https://www.om.nl/documenten/jaarverslagen/om/map/2019-en-verder/om-jaarbericht-2024>
- Parlementaire Enquêtecommissie Opsporingsmethoden. (1996). *Inzake Opsporing-Enquête opsporingsmethoden*. SDU Uitgevers.
- Papachristos, A. V. (2009). Murder by Structure: Dominance Relations and the Social Structure of Gang Homicide. *American journal of sociology*, 115(1), 74–128. <https://doi.org/10.1086/597791>
- Papachristos, A. V., Hureau, D. M., & Braga, A. A. (2013). The Corner and the Crew: The Influence of Geography and Social Networks on Gang Violence. *American Sociological Review*, 78(3), 417–447. <https://doi.org/10.1177/0003122413486800>
- Peters, L. J. J. (2020). Italiaanse toestanden: Interne en externe deelneming aan een criminele (maffia-)organisatie. *Nederlands Tijdschrift voor Strafrecht*, 1(5), 328–339. <https://doi.org/10.5553/NTS/266665532020001005004>
- Piquero, A. R., Farrington, D. P., & Blumstein, A. (2003). The Criminal Career Paradigm. In: M. Tonry (Red.), *Crime and Justice: A Review of Research* (pp. 359–506). University of Chicago Press.
- Port of Rotterdam. (2025). Einde aan fraudegevoelige pincodes voor alle intercontinentale importcontainers. Geraadpleegd op 4 maart 2025, van <https://www.portofrotterdam.com/nl/nieuws-en-persberichten/einde-aan-fraudegevoelige-pincodes-voor-alle-intercontinentale>
- Rechtbank Midden-Nederland (2024, 21 februari). ECLI:NL:RBMNE:2024:931. De Rechtspraak. Geraadpleegd op 6 februari, 2025, van <https://uitspraken.rechtspraak.nl/details?id=ECLI:NL:RBMNE:2024:931>
- Reuter, P. (2014). Drugs Markets and Organized Crime. In: L. Paoli (Red.). *The Oxford Handbook of Organized Crime* (pp. 359–380). Oxford University Press.
- Reuter, P., MacCoun, R., & Murphy, P. (1990). *A Study of the Economics of Drug Dealing in Washington, D.C.* Santa Monica. RAND.
- Rotterdamsehavenveiligheaven.nl. (2022). Pincodefraude. Hoe werkt het? En hoe is het te voorkomen? Geraadpleegd op 4 maart 2025, van <https://www.rotterdamsehavenveiligheaven.nl/post/pincodefraude-hoe-werkt-het-en-hoe-is-het-te-voorkomen>
- Roks, R., Bisschop, L., & Staring, R. (2021). Getting a Foot in the Door: Spaces of Cocaine Trafficking in the Port of Rotterdam. *Trends in Organized Crime*, 24, 171–188. <https://doi.org/10.1007/s12117-020-09394-8>
- Roks, R. A., Kruisbergen, E. W., & Kleemans, E. R. (2024). Walls of Silence and Organized Crime: a Theoretical and Empirical Exploration into the Shielding of Criminal Activities from Authorities. *Trends in Organized Crime*, 27(2), 103–119. <https://doi.org/10.1007/s12117-022-09447-0>
- Roks, R. A., & Ter Weijden, C. (2025). *Zicht op Rotterdamse uithalers: Een verkennend onderzoek naar de achtergronden, risicofactoren en ingroeimechanismen van Rotterdammers die betrokken zijn bij uithalen*. Gemeente Rotterdam.

- Rowan, Z. R., Appleby, S., & McGloin, J. M. (2022). Situating Crime Pattern Theory into the Explanation of Co-Offending: Considering Area-Level Convergence Spaces. *The British Journal of Criminology*, 62(3), 681–698. <https://doi.org/10.1093/bjc/azab093>
- Schermer, B. W., & Oerlemans, J. J. (2022). De EncroChat-jurisprudentie: teleurstelling voor advocaten, overwinning voor justitie? *Tijdschrift voor Bijzonder Strafrecht en handhaving*, 2022(2), 82–89.
- Sergi, A. (2022). Playing Pac-Man in Portville: Policing the Dilution and Fragmentation of Drug Importations through Major Seaports. *European Journal of Criminology*, 19(4), 674–691. <https://doi.org/10.1177/1477370820913465>
- Slot, E. (2009). *Met groot verlof: Liquidaties in crimineel Nederland*. Uitgeverij Bert Bakker.
- Spapens, A. C. M. (2006). *Interactie tussen criminaliteit en opsporing*. Intersentia.
- Staring, R., Bisschop, L., Roks, R., Brein, E., & Van de Bunt, H. G. (2019). *Drugscriminaliteit in de Rotterdamse haven: Aard en aanpak van het fenomeen*. Erasmus Universiteit Rotterdam, Erasmus School of Law.
- Staring, R., Bisschop, L., Colman, C., Janssens, J., & Roks, R. (2021). De Scheldestad of Manhattan aan de Maas? Een vergelijkende analyse van de Antwerpse en Rotterdamse havens bij de in-en doorvoer van cocaïne. *Tijdschrift voor Criminologie*, 63(2), 146–166. <https://doi.org/10.5553/tvc/0165182x2021063002003>
- Staring, R., Bisschop, L., Roks, R., Brein, E., & Van de Bunt, H. (2023). Drug Crime and the Port of Rotterdam: About the Phenomenon and Its Approach. In: H. Nelen & D. Siegel, (Reds.), *Organized Crime in the 21st Century: Motivations, Opportunities, and Constraints* (pp. 43–61). Springer.
- Struiksmā, N., Boxum, C., Hollenberg, S., & Woestenburg, N. (2020). *Onderwereld boven water?* Politie en Wetenschap.
- Terenghi, F. (2022). The financial management of cocaine trafficking in Italy. *European Journal of Criminology*, 19(6), 1501–1520. <https://doi.org/10.1177/1477370820980448>
- Uggen, C., & Wakefield, S. (2008). What Have We Learned From Longitudinal Studies of Work and Crime? In: A. M. Liberman (Red.), *The Long View of Crime: A Synthesis of Longitudinal Research* (pp. 191–219). Springer.
- United Nations Office on Drugs and Crime. (2016). World Drug Report 2016. Geraadpleegd op 15 januari 2024, van <https://www.unodc.org/wdr2016/>
- United Nations Office on Drugs and Crime. (2025). World Drug Report 2025. Geraadpleegd op 15 juli 2025, van <https://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/world-drug-report-2025.html>
- Van de Bunt, H. G. (2007). Muren van stilzwijgen. In: H. G. Van de Bunt, P. Spierenburg & R. Van Swaaningen (Red.), *Drie perspectieven op sociale controle* (pp. 113–136). Boom Juridisch.
- Van de Bunt, H. G., & Kleemans, E.R. (2007). *Georganiseerde criminaliteit in Nederland: Derde rapportage op basis van de Monitor Georganiseerde Criminaliteit*. WODC. Onderzoek en beleid 252.
- Van de Bunt, H. G., Van den Berg, E., & Kleemans, E. R. (1999). Georganiseerde criminaliteit en het opsporingsapparaat: Een wapenwedloop? *Tijdschrift voor Criminologie*, 41(4), 395–408.
- Van de Port (2001). *Geliquideerd: Criminele afrekeningen in Nederland*. Meulenhof.
- Van den Eeden, C. A. J., Lankhaar, K., & Van Berkel, J. (2021). *Opsporen, vervolgen en tegenhouden van cybercriminaliteit*. WODC. Cahier 2021-23.

- Van Gestel, B. (2023). Contract Killings by Organised Crime Groups: The Spread of Deadly Violence. In: H. Nelen & D. Siegel, (Reds.), *Organized Crime in the 21st Century: Motivations, Opportunities, and Constraints* (pp. 137–151). Springer.
- Van Gestel, B., & Verhoeven, M.A. (2017). *Verkennde voorstudie Liquidaties*. WODC. Cahier 2017-7.
- Van Gestel, B., & Kouwenberg, R.F. (2021). *Tweede verkennde studie Liquidaties*. WODC. Cahier 2021-27.
- Van Koppen, M. V. (2013a). Involvement Mechanisms for Organized Crime. *Crime, Law & Social Change*, 59, 1–20. <https://doi.org/10.1007/s10611-012-9396-8>
- Van Koppen, M. V., Van Geest, V. R., Kleemans, E. R., & Kruisbergen, E. (2020). Employment and Crime: A Longitudinal Follow-Up of Organized Crime Offenders. *European Journal of Criminology*. <https://doi.org/10.1177/1477370820941287>
- Van Koppen, M. V., & De Poot, C. J. (2013b). The Truck Driver Who Bought a Café: Offenders on Their Involvement Mechanisms for Organized Crime. *European Journal of Criminology*, 10(1), 74–88. <https://doi.org/10.1177/1477370812456346>
- Van Koppen, M. V., De Poot, C. J., & Blokland, A. A. J. (2010a). Comparing Criminal Careers of Organized Crime Offenders and General Offenders. *European Journal of Criminology*, 7(5), 356–374. <https://doi.org/10.1177/1477370810373730>
- Van Koppen, M. V., De Poot, C. J., Kleemans, E. R., & Nieuwbeerta, P. (2010b). Criminal Trajectories in Organized Crime. *British Journal of Criminology*, 50(1), 102–123. <https://doi.org/10.1093/bjc/azp067>
- Van Nimwegen, S., Spapens, A., & Ceulen, R. (2021). *Ondermijning langs zijpaden: Een verkennd onderzoek naar de aard, omvang en aanpak van ondermijnende criminaliteit in relatie tot kleine havens en luchthavens, railtransport en binnenvaart in Noord-Brabant en Zeeland*. Politie & Wetenschap.
- Van Santvoord, V. D., & Van Ruitenburg, T. (2023). Financial Crime Scripting: Introducing a Financial Perspective to the Dutch Cocaine Trade. *The Police Journal*, 96(3), 374–389. <https://doi.org/10.1177/0032258X221083449>
- Van Swaaningen, R. (2001). Sociale reactiebenaderingen. In: E. Lissenberg, S. Van Ruller & R. Van Swaaningen (Reds.), *Tegen de Regels; een inleiding in de criminologie* (pp. 229–248). Ars Aequi Libri.
- Van Wijk, A., Van der Torre, E., Van Barneveld, G., & Wolsink, J. (2020). *Ondermijning op en rond luchthaven Schiphol*. Bureau Beke.
- Van Wingerde, C. G., & Van de Bunt, H. G. (2017). *Geëiste en opgelegde straffen bij de strafrechtelijke afhandeling van georganiseerde criminaliteit*. Politie & Wetenschap.
- Verbruggen, J., Blokland, A. A. J., & Van der Geest, V. R. (2012). Effects of Employment and Unemployment on Serious Offending in a High-Risk Sample of Men and Women from Ages 18 to 32 in the Netherlands. *British Journal of Criminology*, 52(5), 845–869. <https://doi.org/10.1093/bjc/azs023>
- Vermeulen, I. (2019). De malafide logistiek dienstverlener. *Sleutelfiguur in de doorvoer van verdovende middelen van Nederland naar het buitenland*. Nationale Politie.
- Vermeulen, I., Van der Leest, W., & Dirksen, V. (2018). *De doorvoer van cocaïne via Nederland*. Dienst Landelijke Informatieorganisatie.
- Vermeulen, I., Van Mantgem, J., Chessa, T., & Jansen, P. (2024). *Georganiseerde drugscriminaliteit in beeld* (Fenomeenbeeld drugs 2024). Eenheid Landelijke Expertise en Operaties.
- Wang, W. (2013). *Conventional Capital, Criminal Capital, and Criminal Careers in Drug Trafficking* (Dissertatie). Geraadpleegd van <https://summit.sfu.ca/item/13633>

- Weatherburn, D., Farrell, M., Wan, W-Y., Rahman, S. (2024). The Criminal Careers of Australian Drug Traffickers. *International Journal of Drug Policy*, 134(2), 104650. <https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2024.104650>
- Wever, J. (2020). *De geschiedenis van de Nederlands drugsbestrijding (1961-2011). Het Dirty Harry-probleem*. Boom Criminologie.

Bijlage 1 Samenstelling begeleidingscommissie

Voorzitter

prof. dr. H. Nelen

Universiteit Maastricht

Leden

dr. A.J.J. Meershoek

Universiteit Twente

M. Mulder

Directoraat-Generaal Ondernijning, ministerie van
Justitie en Veiligheid⁵³

mr. J.J.A. Lucas

Hoofdofficier Landelijk Parket, Openbaar Ministerie

⁵³ Aanvankelijk was de heer B.J. Naaijens, Directoraat-Generaal Ondernijning, ministerie van Justitie en Veiligheid betrokken als lid van de begeleidingscommissie. In april 2025 is hij vervangen door de heer M. Mulder.

Bijlage 2 Aandachtspuntenlijst

Overzicht aandachtspunten

- 1 Zaakgegevens
- 2 Kort overzicht opsporingsonderzoek
- 3 Het samenwerkingsverband
- 4 Activiteiten, werkwijze en schade
- 5 Contacten met de omgeving
- 6 Omvang, verdeling en besteding wederrechtelijk verkregen voordeel
- 7 Strafrechtelijke afdoening
- 8 Evaluatie

1 Zaakgegevens

- Delict(en) waar de zaak betrekking op had:
- Codenaam van de zaak:
- Procesverbaal-nummer:
- Parketnummers:
- Relaties met andere onderzoeken:
- Onderzoekende instantie(s):
- Naam teamleider(s) en Officier van Justitie:
- Datum start opsporingsonderzoek:
- Datum opening en sluiting SFO (Strafrechtelijk Financieel Onderzoek) (indien van toepassing):
- Naam onderzoeker(s) MGC:
- Data interviews en dossieronderzoek:
- Gegevens van de respondenten (namen, functies, telefoonnummers):
- Andere geraadpleegde bronnen
- Nog aan te vullen gegevens:

2 Overzicht opsporingsonderzoek

Het gaat hierbij om gegevens die relevant zijn voor het interpreteren van de informatie die in het kader van het opsporingsonderzoek is verzameld.

2.1 Aanleiding

Wat was de aanleiding tot het onderzoek en hoe is de zaak aan het licht gekomen?

2.2 Strafbare feiten

Wat waren de strafbare feiten en de verdachten waarop het onderzoek zich heeft gericht?

2.3 Problemen en wijzigingen

Eventuele belangrijke problemen en wijzigingen die zich in het verloop van het onderzoek hebben voorgedaan.

2.4 Opsporingsmethoden en opbrengsten

Noem de voornaamste ingezette opsporingsmethoden (beschrijvend overzicht) en noteer welke middelen veel informatie hebben opgeleverd.

2.5. Aanhoudingen en verklaringen

Welke verdachten zijn er aangehouden en verhoord en hebben zij verklaringen afgelegd?

2.6. Waarom niet?

Wat is de reden dat bepaalde personen niet zijn aangehouden of verhoord?

2.7. Aspecten waarover informatie is verzameld

Over welke aspecten van de zaak heeft men veel informatie kunnen verzamelen? En over welke aspecten weinig?

2.8. Internationale samenwerking

Is er in de opsporing sprake geweest van internationale samenwerking?
En zijn er rechtshulpverzoeken ingediend?

2.9. Overige relevante informatie

Is er overige informatie die relevant is voor de loop van het opsporingsonderzoek?

3 Het samenwerkingsverband

3.1 CSV

Beschrijf de omvang en samenstelling van het criminele samenwerkingsverband.
Bij nummering verdachten volgorde uit (stam)ov aanhouden.

3.2 Hoofverdachten

(V1)

- Naam: (* Voornamen ACHTERNAAM (bijnamen / roepnamen.....))
- Parketnummer(s):
- Geboortedatum:
- Geboorteplaats (geboorteland):
- Geslacht:
- Nationaliteit:
- Woonplaats:
- Opleiding, werkverleden, justitiële geschiedenis wanneer relevant; heeft de VD specifieke (criminele of conventionele) kennis/capaciteiten/ervaring/contacten die bijdragen aan de criminele activiteiten van het swv?
- Meer specifiek: heeft de VD een eigen bedrijf (gehad) en zijn er tekenen dat dit bedrijf is ingezet voor de illegale activiteiten van het swv?
- Criminele antecedenten:
- ICT-skills:
- Bijzonderheden: (* arbeidsverleden, specialisatie, taal, andere kwalificaties):
- Rol in de criminele groep:
- Verwantschap binnen groep:
- Aangehouden: ja/nee
- Verhoord: ja/nee
- Verklaringen afgelegd: ja/nee
- Contactlegging met andere daders: wat is de relatie (type, duur) met medeverdachten, hoe kwam de VD met medeverdachten in contact (familie, werk, etc.), is de VD een initiator of een volger (was hij/zij op zoek naar illegale mogelijkheden of is hij/zij benaderd?)
- Life events en financiële situatie VD; zijn er gebeurtenissen in het leven van de VD die verband houden met het starten/veranderen van criminele activiteiten?

3.3 Overige verdachten

(VX)

- Naam: (* Voornamen ACHTERNAAM (bijnamen / roepnamen.....))
- Parketnummer(s):
- Geboortedatum:
- Geboorteplaats (geboorteland):
- Geslacht:
- Nationaliteit:
- Woonplaats:
- Opleiding, werkverleden, justitiële geschiedenis wanneer relevant; heeft de VD specifieke (criminele of conventionele) kennis/capaciteiten/ervaring/contacten die bijdragen aan de criminele activiteiten van het swv?
- Meer specifiek: heeft de VD een eigen bedrijf (gehad) en zijn er tekenen dat dit bedrijf is ingezet voor de illegale activiteiten van het swv?
- Criminele antecedenten:
- ICT-skills:
- Bijzonderheden: (* arbeidsverleden, specialisatie, taal, andere kwalificaties):
- Rol in de criminele groep:
- Verwantschap binnen groep:
- Aangehouden: ja/nee
- Verhoord: ja/nee
- Verklaringen afgelegd: ja/nee
- Contactlegging met andere daders: wat is de relatie (type, duur) met medeverdachten, hoe kwam de VD met medeverdachten in contact (familie, werk, etc.), is de VD een initiator of een volger (was hij/zij op zoek naar illegale mogelijkheden of is hij/zij benaderd?)
- Life events en financiële situatie VD; zijn er gebeurtenissen in het leven van de VD die verband houden met het starten/veranderen van criminele activiteiten?

3.4 Overige betrokkenen

Het gaat hierbij om overige betrokken personen en bedrijven, die niet formeel als verdachte zijn aangemerkt, maar die wel betrokken zijn bij het samenwerkingsverband en/of daarvoor een faciliterende functie vervullen.

P1

- Naam: (* Voornamen ACHTERNAAM (Bijnamen / roepnamen: ...)):
- Geboortedatum:
- Geboorteplaats (geboorteland):
- Geslacht:
- Nationaliteit:
- Woonplaats:
- Beroep:
- Rol bij criminele activiteiten:
- Aangehouden: ja/nee
- Verhoord: ja/nee
- Verklaard: ja/nee

B1

- Naam bedrijf:
- Plaats (land) van vestiging:
- Soort bedrijf:
- Eigenaren / directeuren:
- Aangehouden: ja/nee
- Verhoord: ja/nee
- Verklaard: ja/nee
- Rol bij criminele activiteiten:

3.5 Herkomst

Geef kort aan uit welke landen en/of regio's de (hoofd)verdachten afkomstig zijn en indien van toepassing uit welke etnische groep.

3.6 Ontstaansgeschiedenis en ontwikkeling door de tijd/voortbestaan

Geef een beschrijving van het ontstaan van het samenwerkingsverband, het onderlinge vertrouwen en verhoudingen, de duur en de ontwikkeling van het samenwerkingsverband.

3.7 Bindingsmechanismen

Beschrijf de bindingsmechanismen binnen het samenwerkingsverband. Wat hield de leden bij elkaar?

3.8 Overige relevante info

4 Activiteiten en modus operandi

4.1 Primaire activiteiten, modus operandi en werkterrein van de groep

Geef een toelichting op de voornaamste criminele activiteiten van de groep en op de werkwijze (modus operandi)

4.2 Secundaire activiteiten

Zijn er nog bijzondere, strafbare of niet strafbare nevenactiviteiten te vermelden?

4.3 Overige relevante info

5 Contacten met de omgeving

5.1 Omgeving

Geef een korte samenvatting van de mogelijkheden die de omgeving (buurt, bedrijf, beroep, etc.) biedt aan het criminele samenwerkingsverband.

5.2 Andere criminele groeperingen of daders

Zijn er contacten met andere criminele groeperingen of daders?

5.3 Wettige ondernemingen en rechtspersonen

In hoeverre zijn er relaties met wettige bedrijven, welke rol spelen deze wettige bedrijven bij de criminele activiteiten en op welke manier zijn deze bedrijven bewust of onbewust betrokken bij de illegale activiteiten?

5.4 Corrupte overheidsfunctionarissen

Beschrijf de individuele contacten met personen werkzaam bij bijvoorbeeld de overheid, politie, justitie, douane.

5.5 Externe deskundigen/ specialisten

De mogelijkheid bestaat dat de verdachten regelmatig gebruik maken van diensten uit de bovenwereld, zonder dat er sprake is van corruptie, pressie of intimidatie. Beschrijf de aard van de geleverde diensten en de mate waarin de externe deskundige zich van zijn bijdrage aan de criminele organisatie bewust was of had moeten zijn.

5.6 Overige contacten

Zijn er nog andere contacten met personen uit de omgeving, die van belang zijn voor de uitvoering van de illegale activiteiten en wat was de aard van deze diensten?

5.7 Afschermingsmethoden

Wordt er gebruik gemaakt van één of meer afschermingsmethoden? Zo ja, waar blijkt dit dan uit en wat houden deze afschermingsactiviteiten concreet in?

5.8 Reacties op de overheid

Is in het opsporingsonderzoek zicht gekregen op reacties van daders op interventies van de overheid? Zo ja, welke reacties zijn te zien?

5.9 Overige relevante info

6 Omvang, verdeling en besteding van het wederrechtelijk verkregen voordeel (wvv)

6.1 Omvang van het wvv

Geef een schatting van de omvang van het totale wederrechtelijk verkregen voordeel indien mogelijk (wvv).

6.2 Verdeling van het wvv

Beschrijf kort de wijze waarop het wvv binnen het samenwerkingsverband wordt verdeeld.

6.3 Besteding wvv door de betrokken personen

Waar (in Nederland of elders) en waaraan wordt het wvv besteed?

6.4 Geldtransacties en witwassen

Ga beknopt in op de geldtransacties binnen de criminele groep en op het verschijnsel witwassen (het omzetten van de verborgen, niet te verantwoorden herkomst van gelden in een wel te verantwoorden herkomst).

1) Betalingsverkeer:

2) Wegsluizen van gelden (witwassen niet altijd noodzakelijk):

3) Overige vormen van witwassen:

6.5 Vermogensbestanddelen/ bezittingen

Ga kort in op de vermogensbestanddelen/ bezittingen die in het kader van het strafrechtelijk onderzoek zijn getraceerd.

6.6 Overige relevante info

7 Strafrechtelijke afdoening

7.1 Rechtszaak in eerste aanleg en vonnissen

7.2 Alternatieve afdoeningen

7.3 Sfo/ontnemingsvordering

7.4 Overige relevante info

8 Evaluatie

Bijlage 3 Codeboek

1 Zaakgegevens

- Zaaksbeschrijving bevat een korte omschrijving van het type delict, kenmerken groepering en MO).
- Bij nog aan te vullen gegevens kan worden gedacht aan:
 - Verdachtgegevens (o.a. antecedenten uit JD)
 - Vonnissen (in eerste aanleg en in hoger beroep)
 - SFO:

2 Overzicht opsporingsonderzoek

2.1 Aanleiding	De zaak/strafbare feiten kunnen bijvoorbeeld aan het licht zijn gekomen door CIE-informatie, sporen, aangifte, PGP-data
2.2 Strafbare feiten	
2.3 Problemen en wijzigingen	
2.4 Opsporingsmethoden en opbrengsten	
2.5 Aanhoudingen en verklaringen	Hebben verdachten verklaringen afgelegd? In hoeverre bekennen ze/werken ze mee aan verhoren
2.6 Waarom niet?	Wat is de reden dat bepaalde personen niet zijn aangehouden of verhoord?
2.7 Aspecten waarover informatie is verzameld	Bijvoorbeeld witwassen, export, import, personen
2.8 Internationale samenwerking	Is er in de opsporing sprake geweest van internationale samenwerking? Zo ja, waarom, wanneer en met wie? En zijn er rechtshulpverzoeken ingediend? Zo ja, wat was het doel van de aanvraag en hoe is het traject verlopen?
2.9 Overige relevante informatie	

3 Het samenwerkingsverband

3.1 CSV	Beschrijf globaal de structuur en samenstelling van het netwerk; - Aantal verdachten, - Hoe zijn de verdachten gerelateerd en wat is <i>hun rol en functie in het samenwerkingsverband en wat is globaal de taakverdeling</i>. (Verschillende gerelateerde (sub)groepen, kernfuncties, belangrijke ondersteunende functies in de periferie). Met name bij grotere groepen / samenwerkingsverbanden is het belangrijker om de structuur en de samenstelling aan te geven.
3.2 (Hoofd)verdachten	

3.3 Overige verdachten	
3.4 Overige betrokkenen	Het gaat hierbij om overige betrokken personen en bedrijven, die <u>niet</u> formeel als verdachte zijn aangemerkt, maar die wel (bewust of onbewust) betrokken zijn bij het samenwerkingsverband en/of daarvoor een faciliterende functie vervullen, bijvoorbeeld een horecagelegenheid als ontmoetingsplek, een vakantiepark dat tijdelijke woonruimte biedt of een ICT-bedrijf dat apparatuur verschaft of kennis. N.B.: Licht de betrokkenheid van deze personen verder toe onder paragraaf 5 (contacten met omgeving).
3.5 Herkomst	Geef kort aan uit welke landen de (hoofd)verdachten afkomstig zijn (en eventueel: uit welke regio/streek/dorp, zowel binnen als buiten Nederland) en uit welke etnische groep (bijvoorbeeld: Turkije, Koerden). Geef tevens aan of er ook 'etnische' bindingen binnen (delen van) het criminele netwerk bestaan.
3.6 Ontstaansgeschiedenis en ontwikkeling door de tijd	- Wijze waarop het samenwerkingsverband is Ontstaan - Wanneer - Duur van het samenwerkingsverband - Wisselingen in het samenwerkingsverband. - Ontwikkeling van het samenwerkingsverband: - (en is bijv een 'sneeuwbaaleffect' te zien, of zijn activiteiten van 'rekrutering' te zien?). Kan iets gezegd worden over vertrouwen, achterdocht en conflicten in onderlinge relaties? Zo ja, wat? Kan iets gezegd worden over homo- of heterogeniteit van het samenwerkingsverband? (Bijv qua leeftijd, herkomst, type drugs, taal).
3.7 Sociale relaties / bindingsmechanismen	Wat was de aard van de relaties waardoor bindingen tussen mensen bestonden (en de leden van het samenwerkingsverband al dan niet bij elkaar bleven)? Beschrijf de aard van de relaties. Denk aan: - Familierelaties - Vriendschapsrelaties - Relaties door herkomst - Lokale geografische relaties (buurt, wijk, straat) - Werk-gerelateerde relaties - Economische relaties (economisch voordeel en /of immateriële beloningen, bijv woonruimte) - Nog andere bindingsmechanismen [NB: de verschillende types relaties sluiten elkaar niet uit, het is hier vooral van belang de aard van de relaties goed te beschrijven] - Speelde angst - door geweld en/of dreiging - een rol in de relaties en de binding tussen mensen? - Is hoeverre was sprake van hiërarchische relaties?

4 Activiteiten, werkwijze (modus operandi) en schade

4.1 Primaire activiteiten, modus operandi en werkterrein van de groep	Geef een toelichting op de voornaamste criminele activiteiten van de groep en op de werkwijze (modus operandi). Hierbij kan worden gedacht aan: - Geleverde goederen (drugs, wapens, voertuigen etc.) - Bij drugs: o.a. wel of geen specialisatie in bepaalde soorten drugs, de delen van het logistieke proces die men zelf verzorgt en / of uitbesteedt: productie, invoer, doorvoer, uitvoer, distributie - Geleverde diensten (prostitutie, witwassen, afscherming, Levering of maken van Botnets, etc.) - Parasitaire activiteiten (malware, phishing, identity fraud, afpersing, mensenhandel, ontvoering, oplichting, phishing, id-fraude etc.) - Logistiek; de logistieke processen die ondernomen worden voor de productie, import, doorvoer, distributie. - Herkomst, bestemming, gebruikte (int.) routes (bijv. bij smokkel) - Logistieke kenmerken, gebruik logistieke knooppunten (havens, vliegvelden, servers, providers, etc.), en wijze waarop logistieke knelpunten worden opgelost (smokkelmethoden, ontduiken controles etc. - Welke internationale aspecten hebben de illegale activiteiten? (for example: drugs imported from South-America to Holland and subsequently transported to Germany, or Russian offenders developing banking malware, targeting victims in Western-Europe and using German money mules) Bij (poging) liquidaties: Opdrachtverlening, spotten slachtoffer, regelen auto, bakens en anders spyware, lokken slachtoffer, observatie moord, uitvoering van moord, vlucht na moord (vluchtauto?), terugkoppelen en chillen, financiële afhandeling - Rol van ICT bij het plegen van delicten (aard & doel) (Gebruik bij communicatie: TOR-netwerken, middelen als mail, skype, chatfuncties, afgeschermd netwerk/PGP-telefoons, witwassen en geldstromen (Crypto currency, pre-paid stored value cards)
4.2 Secundaire activiteiten	Zijn er nog bijzondere, strafbare of niet strafbare nevenactiviteiten te vermelden? Bijv diefstal, geweld, mensenhandel, oplichting
4.3 Overige relevante info	

5 Contacten met de omgeving

5.1 Omgeving	Geef hier een korte samenvatting van de mogelijkheden die de omgeving (buurt, bedrijf, beroep, etc.) biedt aan het criminele samenwerkingsverband en de risico's en geef aan hoe het criminele samenwerkingsverband omgaat met deze mogelijkheden en risico's.
5.2 Andere criminele groeperingen of daders	Zijn er contacten met andere criminele groeperingen of daders? Beschrijf de aard van de vastgestelde contacten en geef hierbij aan of het contact wordt gekenmerkt door samenwerking of door concurrentie en / of geweld. Hoe komen contacten tot stand; hoe tasten beide partijen elkaar af? - Facilitators / illegale dienstverleners: witwassers, geldwisselaars, ondergrondse bankiers, documentenvervalsers, transporteurs, B.V.-makelaars, etc.; - Zakelijke relaties; - Gemeenschappelijke projecten; - Uitwisseling kennis / menskracht; - Onderlinge dienstverlening; - Ruilhandel; - Territoriale afspraken; - Geweld (bedreiging, intimidatie, geweldpleging, liquidatie, afpersing, chantage of ontvoering); - Ontneming goederen (ripdeals). - Verdeelsleutel van winsten; prijsbepaling.
5.3 Wettige ondernemingen en rechtspersonen	Zijn er relaties met wettige bedrijven? Zo ja, beschrijf welke rol deze spelen bij de criminele activiteiten en op welke manier ze bewust of onbewust betrokken zijn bij de cr activiteiten. Daarbij kun je denken aan: - Directe facilitering van illegale activiteiten (o.a. dekmantelfirma's). Zijn deze bedrijven bewust voor dit doel opgericht of bestonden ze al voor de aanvang van de cr act.; - Onbewust een belangrijke rol vervullen voor het criminele samenwerkingsverband, bijv ICT-bedrijven, spy-shops - Witwassen van misdaadgeld; - Ontmoetingsplekken en huisvesting; - Vervoer van goederen en personen. N.B.: Geef bij meeprofiterende bedrijven aan wat de verhouding was tot het criminele samenwerkingsverband, in welke mate men op de hoogte was van de illegale activiteiten en wat de reden was om mee te werken. (zie ook 3.4)
5.4 Corrupte overheidsfunctionarissen	Beschrijf de individuele contacten met personen werkzaam bij de overheid, politie, justitie, douane etc., die door hun functie bepaalde diensten konden

	verlenen aan het criminele samenwerkingsverband en de aard van deze diensten: - Het leveren van benodigde middelen zoals vergunningen, paspoorten, visa, vervalste documenten, etc.; - Het omzeilen van controles (bijvoorbeeld: grenscontroles, bordeelcontroles, administratieve controles, etc.); - Het verstrekken van opsporingsinformatie (bijvoorbeeld: informatie over lopend opsporingsonderzoek of op handen zijnde politieacties).
5.5 Externe deskundigen/specialisten	De mogelijkheid bestaat dat de verdachten regelmatig gebruik maken van diensten uit de bovenwereld, zonder dat er sprake is van corruptie, pressie of intimidatie. Te denken valt hierbij in de eerste plaats aan personen uit de bankwereld en de vrije beroepsgroepen zoals bijvoorbeeld notarissen, advocaten, belastingadviseurs, beleggers, accountants en makelaars. Daarnaast kan gedacht worden aan andere deskundigen en specialisten, die een schijn van betrouwbaarheid wekken en daarmee een bijdrage leveren aan de afscherming van de illegale activiteiten. Beschrijf de aard van de geleverde diensten en de mate waarin de externe deskundige zich van zijn bijdrage aan de criminele organisatie bewust was of had moeten zijn. N.B.: Indien deze deskundige (hoofd)verdachte is, dit ook onder dit aandachtspunt vermelden.
5.6 Overige contacten	
5.7 Afschermingsmethoden	Wordt er gebruik gemaakt van specifieke afschermingsmethoden? Zo ja, waar blijkt dit dan uit en wat houden deze afschermingsactiviteiten concreet in? Denk bijvoorbeeld aan: - Verspreiden van valse informatie (nepfacturen, ed.); - Inbraken; - Geweld (bedreiging, intimidatie, geweldpleging, afpersing, chantage of ontvoering); - Liquidaties; - Screenen medewerkers; - Vernietiging / vervalsing administratie; - Communicatie – gedrag: beperking informatie-uitwisseling (o.a. codetaal); - Communicatie – middelen: ICT, overig, cryptotelefoons - Contra-tap; - Contra-observatie; - Desinformatiecampagnes; - Andere dan de gebruikelijk communicatiekanalen; - Verblijf in het buitenland.

5.8 Reacties op de overheid	In hoeverre reageren de betrokken daders op maatregelen van de overheid of op politieacties? Op welke manier reageren de betrokken daders in deze gevallen (bijvoorbeeld: contra-activiteiten, aanpassen strategie, vermijdingsgedrag, etc.)?
-----------------------------	---

6 Omvang, verdeling en besteding wederrechtelijk verkregen voordeel

6.1 Omvang van het WVV	Geef een schatting van de omvang van het totale wederrechtelijk verkregen voordeel (wvv) en geef indien mogelijk een toelichting m.b.v.: - Een indicatie van de lucrativiteit van de criminele activiteiten / de 'winstmarge' (op basis van verkregen baten en gemaakte kosten (indien mogelijk: per eenheid)); - De geschatte omvang van de illegale activiteiten (indien mogelijk: per jaar respectievelijk voor de geschatte totale duur van de criminele activiteiten).
6.2 Verdeling van het WVV	Beschrijf kort de wijze waarop het wvv binnen het samenwerkingsverband wordt verdeeld. - Staan de medewerkers op de loonlijst, worden zij betaald met een deel van het wvv en/of bestaat er een bepaalde relatie tussen beloningen en prestaties? - welke verdachten verdienen er relatief het meest aan de criminele activiteiten?
6.3 Besteding WVV door de betrokken personen	Waar (in Nederland of elders) en waaraan wordt het wvv besteed? In hoeverre is er sprake van puur consumptieve privé-bestedingen (dure levensstijl), van investeringen in andere illegale activiteiten of van investeringen in legale ondernemingen/activiteiten? - Aankoop roerende goederen; - Aankoop onroerende goederen; - Vestiging wettige onderneming(en) – alle bedrijven van alle verdachten; - Investering in bestaande wettige ondernemingen; - Communicatie; - Beleggingen (o.a. aandelen, obligaties, projectontwikkeling); - Sponsoring (sport, cultuur, politie, evenementen).
6.4 Geldtransacties en witwassen	Ga beknopt in op de geldtransacties binnen de criminele groep en op het verschijnsel witwassen (het omzetten van de verborgen, niet te verantwoorden herkomst van gelden in een wel te verantwoorden herkomst). Besteed hierbij aandacht aan de betrokkenheid bij illegale geldtransacties van Nederlandse banken, wisselkantoren, ondergronds bankieren, buitenlandse banken, wettige bedrijven, trusts, ambassades en consulaten.

	<u>1) Betalingsverkeer:</u> - Ruilhandel (inclusief bitcoins en andere cryptocurrency, pre-paid stored value cards, etc.); - Kredietverstrekking / voorschotten; - Ondergronds bankieren; - Financiële transacties (zie hieronder). <u>2) Wegsluizen van gelden (witwassen niet altijd noodzakelijk):</u> - Wisseltransacties; - Fysieke verplaatsingen (door personen of per post); - Girale verplaatsingen (rep-offices, (pseudo)banken en ondergrondse banken). <u>3) Overige vormen van witwassen:</u> - Het voorwenden van vermogensstijging (o.a. ABCD-transacties, onroerend goedhandel, kunsthandel en effectenhandel); - Het overdragen van vermogen (o.a. schenken van vermogen aan jezelf, gefingeerde gokwinsten en lenen aan jezelf ('loan back methode')); - Het creëren van inkomsten.
6.5 Vermogensbestanddelen / bezittingen	Ga kort in op de vermogensbestanddelen / bezittingen die in het kader van het strafrechtelijk onderzoek zijn getraceerd. Geef hierbij tevens aan welke vermogensbestanddelen / bezittingen in beslag zijn genomen, bv: - Horecagelegenheden; - Detailhandel; - Andere bedrijven – geef hier een zo volledig mogelijk overzicht van alle legale ondernemingen waarbij de daders betrokken zijn, ook als die ondernemingen niet voor criminele activiteiten worden gebruikt; - Woningen / gebouwen / complexen; - Auto's; - Vaar- en vliegtuigen; - Contant geld, sieraden, etc.

7 Strafrechtelijke afdoening

7.1 Rechtszaak in eerste aanleg en vonnissen	- Is er een strafzaak geweest en heeft dit geleid tot een vonnis?; - Wat is het aantal en de aard van de strafeisen en de vonnissen?; - Ten laste legging en veroordeling. Op basis van welke artikelen van het Wetboek van Strafrecht (of andere relevante wetten) zijn de verdachten veroordeeld?; - Is er hoger beroep aangetekend?
7.2 Alternatieve afdoeningen	Bijvoorbeeld door procesafspraken.

7.3 SFO / ontnemingsvordering	- Heeft er een strafrechtelijk financieel onderzoek plaatsgevonden? Zo ja, wat zijn daarvan de belangrijkste uitkomsten?; - Ontnemingsvorderingen en de resultaten daarvan.
----------------------------------	--

8 Evaluatie

Heeft het onderzoek leerpunten opgeleverd voor de opsporing?

Bijlage 4 Topiclijst zaaksinterviews

Monitor Georganiseerde Criminaliteit, 6^e ronde

zaak: xxx

datum interview:

geïnterviewde:

Intro

Wij doen onderzoek naar georganiseerde criminaliteit, in het kader van de Monitor Georganiseerde Criminaliteit. Voor dat monitoronderzoek bestuderen we grootschalige opsporingsdossiers, om uit die dossiers kennis te vergaren over de aard van georganiseerde criminaliteit en de opsporing daarvan. We richten ons deze monitorronde o.a. specifiek op transnationale cocaïnehandel (/liquidaties*) en we willen daarom ook graag het dossier van opsporingsonderzoek xxx bestuderen.

Voor elke zaak die we bestuderen, spreken we voorafgaand met de zaaksofficier (en teamleider*) om een goede eerste indruk te krijgen van het verloop van het opsporingsonderzoek en van de verdachtengroep en de criminele activiteiten die in beeld zijn gekomen.

(Mogen we dit gesprek opnemen? Het is alleen voor eigen gebruik, zodat we niet alles op hoeven te schrijven)

Functie

Voordat we over zaak xxx komen te spreken, staan we eerste graag even stil bij uw functie.

- *Kunt u kort vertellen wat uw functie is en op welke wijze u betrokken bent bij deze zaak?*

Inhoud onderzoek

- *Kunt u vertellen waar zaak xxx over gaat?*

[Check:

- strafbare feiten waar het onderzoek zich op richt
- modus operandi van verdachtengroep
- pleegplaatsen en internationale aspecten
- aantal verdachten en verwantschap tussen verdachten
- periode waarin de delicten zijn gepleegd]

Het opsporingsonderzoek

We willen graag met u praten over de grote lijnen in het opsporingsonderzoek.

- *Kunt u vertellen wat de aanleiding was van het opsporingsonderzoek en hoe het onderzoek verliep?*

[Check:

- ingezette opsporingsmiddelen en recherche-strategieën
 - aanhoudingen, verhoren en verklaringen
 - deelonderzoeken
 - internationale samenwerking
 - knelpunten en wijzigingen tijdens het opsporingsonderzoek]
- *Kunt u zeggen wat de stand van zaken is van het opsporingsonderzoek?*

[Check:

- politieonderzoek afgerond?
- voor de rechter geweest? (Eisen, uitspraak en straffen)
- ook financieel onderzoek?
- ook ontnemingszaak?

Facultatief deel

doorvragen op onderdelen, afhankelijk van hetgeen al is gezegd en afhankelijk van de zaak)

Het samenwerkingsverband en criminele activiteiten

In het dossier gaan we kijken naar het criminele samenwerkingsverband: welke relaties bestaan er tussen verdachten, hoe kennen zij elkaar, hoe wordt samengewerkt, is er een taakverdeling, is er een hiërarchie, etc.

Kunt u vertellen welke informatie naar voren komt in het opsporingsonderzoek over het samenwerkingsverband, als het gaat om relaties en taakverdeling?

[checklijst

Hoe kennen verdachten elkaar?

Waar kwamen ze vandaan?

hoe gingen ze te werk?

Is er een taakverdeling?

Is er een hiërarchie?]

Relatie met wettige omgeving/ facilitering

We willen ook graag onderzoeken op welke wijze er contact is met personen en bedrijven die vanuit de legale wereld opereren.

Kunt u zeggen of het onderzoek zicht geeft op relaties met legale, wettige bedrijven of personen die opereren vanuit een legale organisatie?

Zo ja, welke rol speelden deze legale bedrijven of personen bij de criminele activiteiten?

Wat sprake van bewuste of onbewuste medewerking?

Verdiensten; omvang, verdeling en besteding

Is (al) een strafrechtelijk financieel onderzoek gestart?

Geeft het opsporingsonderzoek zicht op de verdiensten uit de gepleegde criminaliteit?? zo ja, waar bestaan die verdiensten uit?

Wordt in het onderzoek duidelijk waar de winsten aan worden besteed?

Wordt in het onderzoek duidelijk hoe de verdiensten worden verdeeld?
In hoeverre is zicht op witwassen en witwasmethoden? gemaakt?
Is sprake van een ontnemingszaak?

Afsluiting

Zijn er over deze zaak nog dingen waar we niet naar hebben gevraagd maar die wel van belang zijn voor ons onderzoek?

Zijn er, naast het opsporingsdossier, andere documenten die goed zijn om te raadplegen over deze zaak? (vonnis/ bestuurlijke rapportage, financieel dossier)

Indien er een vonnis is, kunnen wij een niet geanonimiseerde versie inzien?

Zijn er nog andere personen die we voor deze zaak zouden moeten spreken?

Hoe kunnen wij het digitale opsporingsdossier bij het WODC krijgen?

We zullen bij uitwerking en dossieranalyse vast nog vragen hebben. Kunnen we daarvoor opnieuw contact opnemen?

Hartelijk bedankt!

Bijlage 5 Topiclijst verdiepende interviews

Format verdiepende interviews

Monitor Georganiseerde Criminaliteit, 6e ronde

Datum interview:

Geïnterviewde:

Intro

Wij zijn met de Monitor Georganiseerde Criminaliteit bezig met een onderzoek naar georganiseerde criminaliteit in Nederland. Inmiddels hebben de analyse van grootschalige opsporingsdossiers over de invoer van cocaïne en liquidaties afgerond. Tijdens het analyse- en schrijfproces rezen er bij ons nog enkele vragen die graag met u zouden willen bespreken. Die zullen gaan over het fenomeen (ofwel over de invoer van cocaïne en liquidaties), alsook over de aanpak. In uw geval zullen we vooral de nadruk leggen op [in te vullen voor specifieke respondent].

(Mogen we dit gesprek opnemen? Het is alleen voor eigen gebruik, zodat we niet alles op hoeven te schrijven)

Functie

Voordat we met onze vragen beginnen, staan we eerste graag even stil bij uw functie. Wat is uw functie en hoe lang bent u al met dit thema bezig?

(Afhankelijk van de respondent, de nadruk leggen op cocaïne, liquidaties of vooral op de aanpak).

Cocaïne

- Algemene ontwikkelingen: Welke ontwikkelingen heeft de invoer van cocaïne doorgemaakt sinds uw beroepsmatige betrokkenheid bij dit thema?
 - In hoeverre worden de partijen die onderschept of gesmokkeld worden groter?
 - In hoeverre ziet u een toename van corruptie? (en doorvragen naar verschil ambtelijk en niet-ambtelijk)
 - In hoeverre ziet u verschillen ten opzichte van vroeger in het gebruik van geweld gekoppeld aan de handel?
- Smokkel via logistieke knooppunten:
 - Cocaïne via luchthavens: dit lijkt in de meest recente ronde minder vaak voor te komen en deze MO kwam ook niet of nauwelijks terug in de oriënterende gesprekken of dossiers: is er een verandering of is er minder prioriteit op vanuit de opsporing? (of is het een combinatie?)
 - Wij zien in de meest recente zaken allerlei landen in Midden- en Zuid-Amerika. Suriname en Curaçao, voorheen ook veelgebruikte transitlanden, komen we minder tegen. In hoeverre spelen deze landen tegenwoordig een minder grote rol in de internationale smokkel via Nederland?
 - We horen in het nieuws tegenwoordig veel over de smokkel via West-Afrika. In hoeverre is dit een nieuwe ontwikkeling?
 - In hoeverre is er sprake van een verschuiving van smokkel via de haven van Rotterdam naar de haven van Antwerpen? (doorvraag: (1) in hoeverre is daar

sprake van andere smokkelmethoden en (2) in hoeverre komen er daar andere verdachten (in andere rollen) in beeld?)

- Smokkelmethoden:
 - De meeste smokkelmethoden uit ronde 6 zijn we niet eerder in de monitor tegengekomen: cocaïnewasserij, rotten methode, kopiecontainers, drop-off en switchmethode. Bent u bekend met deze methoden? Zo ja, in hoeverre zijn dat relatief nieuwe smokkelmethoden?
 - Welke andere ontwikkelingen ziet u als het gaat om smokkelmethoden? (bv. duikboten, aanschaffen van eigen schepen)
 - In hoeverre zijn er veranderingen in de rol en inzet van techniek (bijvoorbeeld het hacken van systemen van haventerminals zoals we in zaak uit de vijfde ronde hebben gezien?)
- CSV's:
 - Welke veranderingen ziet u als het gaat om de manier van samenwerken? (doorvragen op omvang csv's, maar ook vragen naar eventuele veranderingen in de relaties tussen verdachten (onverwachte samenwerkingen bijvoorbeeld)
 - In de meest recente ronde zijn we zaken met relatief weinig verdachten tegengekomen, hoe kunnen wij dat duiden?
 - Hoe zit het met het opleggen van artikel 140? Wanneer wordt er voor gekozen dit wel/niet te doen?
- Criminele carrières/betrokkenheid verdachten:
 - Wat is de rol van oudgedienden (oftewel bekende namen in de misdaad) in de hedendaagse cocaïnehandel?
 - We zien in de recentere cohorten verdachten met aanzienlijk minder eerdere veroordelingen dan verdachten in oudere cohorten, terwijl de startleeftijd niet is veranderd. Daarvoor zijn drie mogelijke verklaringen: (1) de verdachten hebben inderdaad minder criminele ervaring en minder delicten gepleegd, (2) de verdachten hebben een ander type delicten gepleegd, bijvoorbeeld al meer georganiseerde criminaliteit waarvoor een enkele veroordeling vaak staat voor een langere periode aan criminele activiteit, (3) de verdachten uit de recente cohorten hebben niet minder delicten gepleegd, maar zijn veel meer onder de radar gebleven. Wat zou vanuit uw ervaring/ perspectief de meest plausibele verklaring hiervoor zijn?

Liquidaties

- Algemene ontwikkelingen: Welke ontwikkelingen ziet u op het gebied van liquidaties vanuit uw beroepsmatige betrokkenheid bij het thema?
 - In hoeverre ziet u een toename in de omvang?
 - In hoeverre ziet u een toename in de ernst of de impact? (oftewel een zekere verharding?)
 - In hoeverre zijn er veranderingen in de achtergronden/ motieven? En is hier zicht op te krijgen?
- CSV's:
 - Wij hebben een aantal grote liquidatiezaken bestudeerd en vroegen ons af: in hoeverre waren er vroeger ook dergelijke grote zaken met veel verdachten?
 - We komen in een aantal zaken zogenoemde 'moordmakelaars' tegen: waren die er vroeger ook al?
- Modus operandi:
 - In hoeverre signaleert u verschillen in de modus operandi van liquidaties in vergelijking met vroeger? (doorvragen op voorbereiding, uitvoering en betaling?)
 - Welke rol heeft communicatie via PGP hierbij gespeeld? (doorvragen op zowel nieuwe mogelijkheden voor aansturing vanuit perspectief CSV, maar ook op nieuwe inzichten over de MO voor de opsporingsdiensten)
- Criminele carrières/ betrokkenheid verdachten:
 - In hoeverre ziet u veranderingen als het gaat om de betrokkenheid van verdachten (doorvragen naar diverse rollen: opdrachtgever/ uitvoerder)
 - We zien in de recentere cohorten verdachten met aanzienlijk minder eerdere veroordelingen dan verdachten in oudere cohorten, terwijl de startleeftijd niet is veranderd. Daarvoor zijn drie mogelijke verklaringen: (1) de verdachten hebben inderdaad minder criminele ervaring en minder delicten gepleegd, (2) de verdachten hebben een ander type delicten gepleegd, bijvoorbeeld al meer georganiseerde criminaliteit waarvoor een enkele veroordeling vaak staat voor een langere periode aan criminele activiteit, (3) de verdachten uit de recente cohorten hebben niet minder delicten gepleegd, maar zijn veel meer onder de radar gebleven. Wat zou vanuit uw ervaring/ perspectief de meest plausibele verklaring hiervoor zijn?

Aanpak

- Algemeen:
 - Wat zijn de speerpunten vanuit het OM/opsparing bij de aanpak van cocaïnesmokkel/ liquidaties? (doorvragen naar eventuele verschillen met vroeger)
 - Hoe worden keuzes voor het oppakken van zaken gemaakt? (Doorvragen naar verschillende aanleidingen om onderzoek te starten). Hoe wordt de keuze gemaakt om tot korte klap versus diepgravende onderzoeken te komen? Wat is daarbij de relatie met de ACM-aanpak?
- Opsporingsmiddelen:
 - Wij zien in de opsporingsonderzoeken veel nadruk liggen op het krijgen van zicht op communicatie van verdachten. Zowel vroeger als nu. Waarom is dat zo belangrijk? Ziet u daar veranderingen in en zo ja, welke? Eventueel specifiek: rol PGP.
 - Hoe verloopt internationale samenwerking bij de aanpak van cocaïnesmokkel/liquidaties? (eventueel doorvragen op structurele samenwerking binnen/buiten Europa, bv in het kader van preventie/verstoring en samenwerking tijdens specifieke opsporingsonderzoeken)
- Blik op toekomst
 - Welke ontwikkelingen ziet u in de opsporing van cocaïnesmokkel/liquidaties?
 - Welke ontwikkelingen ziet u bij de afdoening van cocaïne zaken/liquidatie zaken? Eventueel doorvragen naar procesafspraken: wanneer, waarom?
 - Wat zijn de nieuwe ontwikkelingen bij de smokkel van cocaïne/liquidaties waar de opsporing naar uw idee op in moet spelen?

Bijlage 6 Beknopte casusbeschrijvingen ronde 1 t/m 6

Hieronder volgen beknopte beschrijvingen van de 196 zaken die in zes rondes van de Monitor Georganiseerde Criminaliteit zijn geanalyseerd.

Casus 1

Mensensmokkel vanuit India. De route liep via Rusland en Polen naar Duitsland en/ of Nederland en van daaruit veelal naar Engeland, Canada of de VS. Transporten vonden plaats met auto's, schepen en vliegtuigen.

Casus 2

Productie van en handel in heroïne en cocaïne; witwasactiviteiten. In openbare gelegenheden werden contacten gelegd met klanten. Opbrengsten werden via verschillende postkantoren omgewisseld en doorgesluisd naar Marokko. Via een Brusselse bank werd geld ook witgewassen.

Casus 3

Productie van en handel in amfetamine. Legale en illegale grondstoffen kocht men bij legale bedrijven en bij een drietal leveranciers. De deelprocessen van productie werden door verschillende koppels en groepjes uitgevoerd op diverse locaties in binnen- en buitenland.

Casus 4

Mensenhandel. Vrouwen werden in Oost- en Centraal Europa geworven en meestal per bus (onder valse voorwendselen) naar Nederland gebracht. Zij belandden in de prostitutie. Met hulp van een ambtenaar kregen vrouwen een aanmeldingsstempel in hun paspoort. Ook antedateerde hij stempels, zodat vrouwen langer in Nederland konden blijven.

Casus 5

Productie van en handel in xtc en amfetamine; invoer van hasj; export van xtc, amfetamine, hasj, nederwiet en cocaïne. xtc en amfetamine werden in een laboratorium geproduceerd en per boot naar Engeland en Spanje vervoerd. Hasj werd vanuit Marokko per rubberboot naar Spanje gesmokkeld. De smokkel vanuit Spanje via Nederland naar Engeland vond plaats met vrachtwagens. Vanuit Colombia werd een cocaïne-transport naar Nederland georganiseerd.

Casus 6

Handel in cocaïne, heroïne, hasj, xtc en amfetamine. De cocaïne werd vanuit Venezuela per container naar Nederland vervoerd. Heroïne werd in een tankauto naar Engeland gesmokkeld. Wat de hasj betreft ging het om het bezit van ruim 1.000 kilo en aanwijzingen van vervoer van Marokko naar Spanje en van Spanje naar Engeland. In Nederland geproduceerde xtc en amfetamine werden door de organisatie vervoerd naar Engeland.

Casus 7

Invoer van cocaïne. In een zeiljacht werd de cocaïne vanuit het Caribisch gebied naar een haven in Nederland gebracht. Een van de hoofdverdachten van de Colombiaanse groep werd naar Nederland gestuurd om de operatie hier voor de Colombianen te begeleiden en de voor hen bestemde cocaïne in ontvangst te nemen.

Casus 8

Invoer van cocaïne en marihuana die per container vanuit Colombia via Nederland West-Europa werden binnengebracht om daar te worden overgedragen aan een Colombiaanse groep, die de partijen weer doorleverde. Ook werd cocaïne op het lichaam van een koerier per vliegtuig en via postpakketten vervoerd.

Casus 9

Mensensmokkel en vervalsing van paspoorten. Gemiddeld ging het om 240-300 personen per jaar op de route Iran - Nederland - Canada. Personen reisden deels op een eigen paspoort en een authentiek visum en deels op vervalste documenten. Ook werd gebruikgemaakt van nepuithodigingen van bedrijven en van pasjeshouders op een luchthaven, waardoor personen vrijwel probleemloos het land konden binnenkomen.

Casus 10a

Mensenhandel; exploitatie van meer- en minderjarige vrouwen. De over het algemeen jonge vrouwen werden door vaste ronselaars in Oost- en Centraal-Europa onder valse voorwendselen naar Nederland gehaald. In Slovenië werden de vrouwen overgedragen aan andere vervoerders en voorzien van valse reisdocumenten. In Nederland moesten de vrouwen onder dwang werken als prostituee.

Casus 10b

Mensenhandel; exploitatie van meer- en minderjarige vrouwen. In Oost- en Centraal-Europa werden vrouwen geronseld. Er werd gebruikgemaakt van diverse routes met als centrale ontmoetingsplaats Hongarije, waar de vrouwen werden voorzien van valse reisdocumenten en werden overgedragen aan chauffeurs, die de reis naar Nederland verder verzorgden. In Nederland werden zij gedwongen in de prostitutie te werken.

Casus 11

Smokkel over de weg van hasj uit Pakistan, heroïne uit Turkije en van cocaïne uit Colombia door middel van zeeschepen, die aankwamen in Ierland, Engeland, België, Nederland, Frankrijk en Malta. Door middel van koeriers werden de verdovende middelen indien nodig verder naar Nederland gebracht. Koeriers fungeerden ook als geldloper.

Casus 12

Mensenhandel. In Oost- en Midden-Europa werden meer- en minderjarige vrouwen onder valse voorwendselen geronseld. Zij werden van valse reisdocumenten voorzien en per auto naar Nederland gebracht. De vrouwen werden door de hoofdverdachte in seksclubs geplaatst en tot prostitutie gedwongen. Ook kwam het voor dat zij werden doorverkocht.

Casus 13

Mensenhandel. Vooral in Tsjechië en Polen werden vrouwen door middel van misleiding geronseld. Met valse papieren reisden de vrouwen per vliegtuig of bus naar Nederland of Duitsland. In seksclubs werden de vrouwen tot prostitutie gedwongen of doorverkocht.

Casus 14

Mensenhandel. De hoofdverdachte ronselde of kocht meer- en minderjarige vrouwen in met name Tsjechië, of in Nederland van doorgaans buitenlandse ronselaars, vervoerders en souteneurs. In Nederland werden de vrouwen doorverkocht aan exploitanten en aan souteneurs, of zij kwamen te werken in seksclubs, in een privéclub of in de raamprostitutie.

Casus 15

Mensenhandel. Vrouwen werden in Tsjechië geronseld en reisden via Duitsland per auto met de hoofdverdachte af naar Nederland. Daar werden zij overgedragen aan de hoofdverdachte van de hierboven beschreven

Casus 16

Cocaïnehandel. Vanuit Curaçao werd cocaïne in pakketten levensmiddelen verzonden naar België of Duitsland. De pakketten werden op een Nederlandse luchthaven 'opgevangen'. Vanuit Curaçao werd het airwaybill-nummer doorgespeeld aan luchthavenpersoneel in Nederland. Dit onderschepte de lading en bracht de handel buiten het vliegveld.

Casus 17

Beheer van vijftien wietkwekerijen, cocaïnehandel, fraude en geweld. De kwekerijen waren ondergebracht in schuren, kelders, slaapkamers en zolders. De wiet werd verkocht aan coffeeshops. De cocaïne was bestemd voor de tussenhandel ten behoeve van het lokale circuit. De fraude betrof het opkopen en leeghalen van noodlijdende BV's. Het geweld ging om bedreigingen in verband met overnames in de horeca en om bedreiging van een koppelbazenbedrijf en van schuldenaars.

Casus 18

Handel in cocaïne en heroïne. Een organisatie in Turkije leverde op bestelling heroïne en cocaïne. Die werden door middel van vrachtauto's naar Polen getransporteerd, waar ze door Nederlandse Turken werden afgehaald. Via tussenpersonen werden de drugs op lokale markten in Nederland afgezet en doorverkocht aan afnemers in Duitsland.

Casus 19

Afpersing, ripdeals, flessentrekkerij, illegale loterij, drugshandel en koppelbazerij. Onder andere door bedreiging, mishandeling, werd getracht een aantal personen geld afhandig te maken. Slachtoffers en daders kwamen uit hetzelfde (criminele) milieu. De ripdeals betroffen het niet betalen en niet leveren van hasj en het beroven van houders van coffeeshops. Bij de flessentrekkerij werden gedane bestellingen niet of ten dele betaald. Een illegale lotto werd overgenomen en voortgezet. Daarnaast zag men hasjhandel in kleine partijen. Door de verdachten werden een koppelbazenbedrijf en een Engelse limited opgericht. Dit laatste om Engelse werknemers in Duitsland te laten werken.

Casus 20

Handel in hasj, productie van en handel in xtc en amfetamine. Bij de productie van xtc ging het vooral om de voorbereiding. Wat de amfetamine betreft ging het meer om 'pogingen' tot produceren. Of dit voor beide producten daadwerkelijk gelukt is, wordt niet duidelijk. Bij de handel in xtc leken de pillen op bestelling door de hoofdverdachte in Nederland te worden aangekocht en doorgeleverd. Een poging om xtc aan een groep in Spanje te leveren mislukte. Bewezen is dat de hoofdverdachte betrokken was bij de uitvoer van twee kilo hasj.

Casus 21

Primair ging het om 'contra-activiteiten': het onderscheppen van berichtenverkeer van politie en justitie. Voor het onderscheppen van semafoon- en radioverkeer gebruikte men een speciaal ontwikkeld semafoonprogramma en speciaal ontworpen scanners. Ook hield de groep zich bezig met het kraken van cryptogegevens van een observatieteam. Hiervoor werden computers, software en scanners aangekocht, die door 'deskundige verdachten' werden aangepast. Gegevens werden doorgespeeld aan derden. Daarnaast zag men creditcardfraude, fraude met overboekingen, diefstal c.q. heling van computers en handel in PMK.

Casus 22

Handel in cocaïne, die per schip vanuit Brazilië door koeriers in weekendtassen vervoerd werd naar België, om per auto verder vervoerd te worden naar Nederland. Daar werd de cocaïne overgedragen aan een groepslid en onder bewaking gesteld van weer een ander. De woningen van medeverdachten werden gebruikt voor opslag, testen en in plakken persen.

Casus 23

Handel in versnijdingsmiddelen en heroïne. De heroïne werd rechtstreeks uit Turkije geïmporteerd en in Nederland afgezet. Ook was er sprake van uitvoer van heroïne en versnijdingsmiddelen naar Frankrijk. Laatstgenoemde middelen werden bij een wettige leverancier besteld.

Casus 24

Hasjhandel. Boten werden aangekocht die op een bepaalde plaats werden beladen met Pakistaanse en Marokkaanse hasj. Soms werd de waar overgeladen op een andere boot, soms werd rechtstreeks naar een bepaalde haven gevaren om te lossen. De hasj werd opgeslagen om daarna te worden overgedragen aan afnemers in Nederland, Engeland en Canada. Buitenlands geld werd via koeriers naar Nederland vervoerd.

Casus 25

Hasjhandel. Partijen hasj werden met schepen afgehaald (Pakistan en Marokko) en naar een ontmoetingspunt gevaren, waar de handel door een kleinere boot werd afgehaald die dan naar de plaats van bestemming voer (Nederland, Australië, Engeland). Ladingen werden soms overboord gezet om later weer opgevist te worden.

Casus 26

Handel in hasj, xtc, precursoren, amfetamine en valse merkkleding. De drugshandel geschiedde op twee wijzen. Ten eerste door het gebruikmaken van reguliere ladingen en het daarin verbergen van de verdovende middelen; ten tweede door het zelf vervoeren met een chauffeur, waarbij de organisatie gebruikmaakte van een geprepareerde vrachtauto. De handel in valse merkkleding geschiedde via de lijn Turkije – Nederland – Spanje.

Casus 27

Invoer van hasj, marihuana en cocaïne. De groep hanteerde twee methoden: containers met een reguliere lading, bestemd voor bonafide bedrijven, werden gebruikt om sporttassen of koffers met cocaïne naar Nederland te brengen. Bij de tweede methode werden containers, met op papier een reguliere lading, gebruikt om partijen marihuana en hasj Nederland binnen te brengen. Hierbij gebruikte men niet bestaande bedrijven in voormalige Oostbloklanden.

Casus 28

Invoer hasj; handel in xtc en amfetamine. Marokkaanse hasj werd gesmokkeld met een camper en een touringcar. Via twee bedrijven werden grondstoffen besteld die vervolgens werden doorgeleverd aan producenten van amfetamine. Ook via Tsjechië en Frankrijk werden grondstoffen in Nederland ingevoerd. Amfetamine werd naar Engeland gebracht in een geprepareerde auto.

Casus 29

Fraude: ontduiking van EU-heffingen. Melkpoeder uit het Oostblok had als zogenaamde bestemming onder andere Spanje en Nigeria, maar werd in Nederland afgezet. De T1 documenten werden niet bij de douane aangeboden of de schijn werd gewekt dat aanzuivering had plaatsgevonden. Het 'groene strookje' werd van een (valse) stempel voorzien en weer teruggestuurd naar de douane-expediteur. In feite werd nooit betaald. Valse aankoopfacturen verhulden waar de melkpoeder vandaan kwam.

Casus 30

Invoer van cocaïne vanuit Zuid-Amerika naar Nederland en witwassen. Invoer geschiedde in containers per schip. In een garnalenverwerkingsbedrijf in Zuid-Amerika werd de waar verpakt in dozen garnalen met een dubbele bodem. Ten behoeve van het witwassen had de organisatie de beschikking over ruim 45 bedrijven in Nederland, Zwitserland en de Nederlandse Antillen.

Casus 31

Geld wisselen en vermoedelijk ondergronds bankieren. Drugs- en textielhandelaren die geld wilden wisselen konden hierover telefonisch afspraken maken, of naar de woning of winkel van de hoofdverdachten gaan en daar hun geld afleveren. De wisselaars bekeken eerst of zij te wisselen geld direct aan anderen kwijt konden. De rest werd in België gewisseld.

Casus 32

Heroïnehandel; vermoedelijke productie/handel in xtc, precursoren en amfetamine. De heroïne werd vanuit zuid Oost-Azië in pakketten kleding naar woonadressen of bedrijven gestuurd op naam van een onbekende adressant. Ook werd van daaruit de heroïne in kisten met porselein naar een Duits restaurant gezonden. Doorvoer naar Frankrijk geschiedde met koeriers per auto of trein.

Casus 33

Mensenhandel. Op eigen initiatief of op bestelling werden de vrouwen in Nigeria geronseld. Voor paspoorten werd gebruikgemaakt van een documentenvervalser. Per vliegtuig reisde men af naar Nederland of Duitsland. De vrouwen werden in Nederland, Duitsland en België tewerkgesteld in een bordeel of in de raamprostitutie.

Casus 34

Mensenmokkel (kinderen). Vanuit India werden jongens, veelal van 8 tot 15 jaar, met 'nep ouders' naar Europa gebracht, waarvoor de echte ouders ruim €11.000 per kind moesten betalen. De nep ouders brachten de kinderen naar Europa op hun paspoort waarop hun eigen kinderen stonden bijgeschreven. De reis liep via Duitsland, Frankrijk of Zwitserland en dan naar Nederland. Een volgend paar nep ouders bracht de kinderen vervolgens naar de VS.

Casus 35

Mensensmokkel (Turken). Het traject Turkije - Nederland geschiedde veelal op Russische en Poolse schepen, of in containers op vrachtwagens via België, Frankrijk en Duitsland, of rechtstreeks via luchtverkeer. Door veelvuldige controles in Engeland is de organisatie, na een andere methode, overgestapt op het als verstekeling aan boord zetten in Nederlandse en Belgische havens. Dit gebeurde met de hulp van bemanningsleden, al dan niet met medeweten van de kapitein.

Casus 36

Handel in heroïne en XTC; belastingfraude. Pakistaanse heroïne werd vanuit Turkije met in Nederland geprepareerde auto's naar Nederland gebracht. De xtc werd afgenomen van een onbekend gebleven leverancier. De belastingfraude had betrekking op door de hoofdverdachte georganiseerde colportageactiviteiten en bestond uit verkeerde opgave van aantallen gesloten contracten.

Casus 37

Productie van precursoren en XTC. De groep maakte gebruik van drie laboratoria voor de productie van XTC. Door bepaalde verdachten werden grondstoffen geleverd. Een andere regelde betalingen, personenvervoer van en naar de laboratoria en contacten met opdrachtgevers. Men was ook doende om zelf grondstoffen te maken en om zelf direct uit een bepaalde chemische stof xtc te maken.

Casus 38

Handel in hasj, die vooral in Pakistan werd aangekocht en daarna in containers met dekladingen per schip werd vervoerd naar België, in transit naar Polen of Frankrijk. De aankoop vond plaats via ontmoetingen in onder andere Turkije. Soms werd gebruikgemaakt van een schip waarin de hasj voor langere tijd werd opgeslagen. Met kleine schepen werden vervolgens partijen vanaf het opslagschip gehaald. De waar werd doorverkocht naar de VS of Canada.

Casus 39

Oliefraude: verwerving van olieproducten door middel van verduistering, heling en valsheid in geschriften. De olieproducten werden door een aantal schippers achtergehouden en afgeleverd bij een bedrijf, dat de producten op zijn beurt weer zwart doorverkocht aan een volgend bedrijf. Uiteindelijk kwam alles bij een onderneming terecht die ervoor zorgde dat de producten weer 'witgewassen' in het officiële circuit verhandeld werden. Dit witwassen geschiedde met valse facturen die door verschillende verdachten werden aangeleverd.

Casus 40

Samenstelling, verveelvoudiging en distributie van illegale CD's en CD-roms; flessentrekkerij. Met behulp van 'plof-BV's' liet de groep CD's en CD-roms masteren en persen, om deze vervolgens in het grijze en zwarte circuit te verhandelen. Het masteren en persen gebeurde ook in het buitenland. Via de plof-BV's werden ook grote hoeveelheden goederen besteld bij bedrijven die echter nooit betaald werden.

Casus 41

Heroïnehandel vanuit Turkije. Door Poolse echtparen werd de heroïne in geprepareerde personenauto's vanuit Turkije via Bulgarije naar Polen vervoerd. Daar werd de handel overgenomen door een ander (Pools) echtpaar en vervolgens naar Nederland vervoerd.

Casus 42

Handel in heroïne, cocaïne, xtc en methadon. Cocaïne werd vanuit Zuid-Amerika per vliegtuig door koeriers gesmokkeld in pakketjes, maar ook door het slikken van bolletjes. Heroïne werd in vrachtwagens vanuit Turkije vervoerd via Griekenland, Roemenië en Italië. De handel werd in Nederland afgezet en uitgevoerd naar Engeland, Duitsland, Spanje en België. Aan Turkije werden xtc en methadonpillen geleverd.

Casus 43

Handel in cocaïne, heroïne en marihuana. De invoer liep via Schiphol, door middel van koeriers of verborgen in apparatuur, in containers, of in vrachtwagens. Meestal geschiedde de uitvoer door middel van koeriers in auto's richting Duitsland, Frankrijk en Spanje.

Casus 44

Productie van en handel in synthetische drugs. De benodigde chemicaliën werden bij bedrijven in Duitsland, Italië, Zwitserland en Nederland ingekocht. De grondstoffen werden vervolgens doorgeleverd of verwerkt tot synthetische drugs. De pillen werden geslagen in een bedrijf van de hoofdverdachte. Afnemers zaten door heel Nederland.

Casus 45

Productie van en handel in synthetische drugs en nepdrugs. De grondstoffen kwamen bij andere Nederlandse criminele groeperingen vandaan en via contacten met chemische bedrijven. De productie vond plaats in laboratoria in Nederland. De afzetmarkt lag zowel in Nederland als in het buitenland.

Casus 46

Mensensmokkel vanuit China en vervalsen van paspoorten. De route was veelal dezelfde en liep, grotendeels per vliegtuig, vanuit China via Moskou of de Oekraïne naar Praag. Hier vandaan, maar ook via Oostenrijk, werden de gesmokkelden naar het land van bestemming gebracht, zoals Nederland en Duitsland.

Casus 47

Productie van en handel in xtc en amfetamine. De drugs kwamen uiteindelijk terecht bij Nederlandse afnemers, maar er waren ook lijnen naar het buitenland.

Casus 48

Wapensmokkel vanuit Oost-Europa. De vuurwapens werden rechtstreeks aangekocht bij een fabriek. Via Hongarije, Oostenrijk en Duitsland werden de wapens over de weg naar Nederland vervoerd en verkocht via contacten in onder meer coffeshops.

Casus 49

Creditcardfraude. In Chinese restaurants werden door obers creditcards gekopieerd door de gegevens van de magneetstrip op te slaan. Deze gegevens werden elders op blanco creditcards gedrukt. Met die vervalste creditcards werden allerlei aankopen gedaan in België, Duitsland, Frankrijk, Denemarken en Japan.

Casus 50

Hasjhandel vanuit Marokko. De organisatie verzorgde transporten per vrachtwagen op het traject Spanje - Nederland (deels bestemd voor de Nederlandse markt) en vanuit Nederland naar Denemarken, Noorwegen, Schotland, Engeland en Ierland.

Casus 51

De groep hield zich bezig met het organiseren van schijnhuwelijken, met name van schijnrelaties. Via de hoofdverdachte en zijn dochter werden mensen aan elkaar gekoppeld, met als doel een verblijfsvergunning te krijgen voor degene die zich illegaal in het land bevond. Daarnaast werden er via een stichting valse naturalisaties geregeld.

Casus 52

Geld wisselen. Het ging hierbij om het wisselen van grote hoeveelheden buitenlands geld in Nederlandse guldens, afkomstig van organisaties die softdrugs exporteerden.

Casus 53

Mensensmokkel vanuit Irak. De organisatie had contact met een groep die in Irak voor de uitreis zorgde. Een deel van de mensen werd uit Jemen gehaald. Daarnaast was deze criminele groep een onderdeel van een netwerk van smokkelorganisaties, die de route over land via Turkije, Griekenland, Albanië en Italië gebruikten. Eindbestemmingen waren Noord- en West-Europa.

Casus 54

Mensensmokkel en vervalsing paspoorten. De smokkelactiviteiten van deze groep betroffen vooral de doorvoer van Irakese mannen van Nederland naar Zweden. De route liep van Schiphol via Parijs naar Noorwegen of Zweden voor telkens een of twee personen. De groep regelde de reis en de benodigde valse papieren.

Casus 55

Mensensmokkel en handel in vervalste paspoorten. De ene groep kocht gestolen paspoorten, bewerkte die en hield zich bezig met mensensmokkel uit Iran/Irak naar Nederland en Engeland. De tweede groep gebruikte routes vanuit Italië naar België, Duitsland en Nederland, en vanuit Nederland naar Scandinavië. De derde groep was afnemer van valse paspoorten en exploiteerde illegale raamprostituees uit het Oostblok.

Casus 56

Cocaïnehandel vanuit Zuid-Amerika. De groep maakte gebruik van machines, die in Israël werden opgekocht en geprepareerd. Deze machines werden vervolgens via Europa naar Zuid-Amerika getransporteerd, waar de cocaïne werd ingebracht, waarna zij weer terug naar Europa werden vervoerd, onder meer via Nederland, België en Duitsland.

Casus 57

Heroïnehandel vanuit Turkije. De smokkel werd uitgevoerd met vrachtauto's en gedeeltelijk door middel van een busdienst die eigendom was van familie van de hoofdverdachte. De route liep vanuit Irak/Iran naar Istanbul (in Turkije werd de ruwe opium in een laboratorium verwerkt tot heroïne), via Bulgarije/Roemenië naar Nederland.

Casus 58

Cocaïnehandel vanuit Colombia. Door middel van koeriers werden de verdovende middelen per vliegtuig vanaf de Antillen/Suriname overgebracht naar Nederland.

Casus 59

Mensensmokkel, heling en vervalsing van paspoorten. De groep smokkelde Irakese personen van Nederland naar Engeland. De klanten werden via België door Frankrijk naar Calais vervoerd en van daaruit per veerboot naar Dover. Valse paspoorten werden aangekocht.

Casus 60

Vervaardigen, verveelvoudigen en verspreiden van illegale CD's en CD-rom's. De organisatie maakte gebruik van diverse reguliere buitenlandse bedrijven, onder meer voor het persen. Verspreid werd de handel onder meer in cafés, verenigingen en buurthuizen.

Casus 61

Wapenhandel vanuit de Balkan. De vuurwapens waren afkomstig uit Slovenië/Kroatië en werden over de weg door middel van koeriers naar Nederland gebracht. Het ging om kopieën van bestaande merken die van bedenkelijke kwaliteit waren. Zij kwamen uiteindelijk bij Joegoslavische afnemers terecht.

Casus 62

Mensenhandel vanuit het Oostblok. Vrouwen werden in een discotheek geronseld en onder valse voorwendselen met valse paspoorten naar Nederland gehaald en vervolgens gedwongen om in de prostitutie te werken.

Casus 63

Handel in cocaïne en synthetische drugs. De hoofdverdachte van deze groep kon wel aan synthetische drugs komen (XTC), maar niet aan cocaïne. Om dit op te lossen ruilde hij met een andere criminele organisatie xtc tegen cocaïne.

Casus 64

Productie van en handel in synthetische drugs en invoer van cocaïne. De cocaïne werd per schip vanuit Zuid-Amerika in machines Nederland binnengesmokkeld. Met auto's en vrachtwagens werden xtc en amfetamine vervoerd naar onder meer Hongarije en Engeland.

Casus 65

Geld wisselen voor drugshandelaren en ondergronds bankieren. Het wisselen werd uitgevoerd bij banken en wisselkantoren in België. Daarnaast was er sprake van informele moneytransfers door een aantal ondergrondse bankiers. Deze zorgden ervoor dat illegale verdiensten konden worden weggesluisd naar het buitenland.

Casus 66

Hasjhandel vanuit Marokko. Een Marokkaanse medeverdachte regelde de aanvoer naar Spanje. De organisatie zorgde voor verder transport naar Nederland met vrachtauto's. De hasj was bestemd voor de Nederlandse, de Scandinavische en de Engelse markt.

Casus 67

Oliefraude. Vanuit België en Duitsland werden minerale oliën in Nederland in het vrije verkeer gebracht zonder dat afdracht van btw/accijnzen had plaatsgevonden. Het geleidedocument werd telkens valselijk voorzien van een Nederlands douane-stempel. De goederen werden in het vrije verkeer gebracht door een aantal papieren firma's en werden dan 'gewit' door tussenkomst van legale ondernemingen.

Casus 68

Handel in merkvervalste kleding vanuit Turkije. Een persoon in Turkije regelde inkoop en transport vanuit Turkije en vanuit Thailand via Turkije en Duitsland naar Nederland, via vrachtvervoer over de weg. Na opslag in loodsen werd de kleding doorverhandeld.

Casus 69

Sigarettensmokkel. De sigaretten werden legaal ingekocht, buiten de EU gebracht en vervolgens de EU weer binnengesmokkeld. Daarmee deed men voorkomen dat de handel niet voor de EU bestemd was, zodat geen accijns betaald hoefde te worden. Een andere methode was het valselijk afstempelen van de bij de zendingen behorende documenten. De sigaretten kwamen uiteindelijk terecht in Ierland, Engeland, Spanje en Portugal.

Casus 70

Handel in cocaïne, xtc en marihuana. De cocaïne werd uit Colombia betrokken en kwam per schip naar Nederland, soms via tussenhavens in Duitsland, België of Spanje. De xtc werd gekocht van een andere organisatie. De exacte herkomst van de marihuana is niet bekend.

Casus 71

Autodiefstal. Diefstal geschiedde door het openbreken van auto's, door het benaderen van eigenaren om behulpzaam te zijn bij de diefstal (afgeven van kentekens en autosleutels) en door het huren van luxe wagens bij autoverhuurbedrijven en garages m.b.v. valse rijbewijzen. De auto's werden vervolgens als gestolen opgegeven. Over de weg en via havensteden in Engeland en Italië kwamen de wagens uiteindelijk bij de afnemer terecht.

Casus 72

Valutatermijnhandel. Doel van de organisatie was klanten te bewegen geld te investeren in de valuta(termijn)handel, om zich deze gelden vervolgens wederrechtelijk toe te eigenen. Na ondertekening door de klanten van een contract maakten zij geld over naar een rekening bij een Zwitserse bank. Over dit geld konden zij vervolgens niet meer beschikken, mede doordat de hele handel voornamelijk op papier bestond.

Casus 73

Geld wisselen. De groep hield zich bezig met het wisselen van geld dat door (drugs)organisaties werd aangeleverd. Bij een vast kantoor in België werd het geld gewisseld.

Casus 74

Geld wisselen. De groep wisselde in België geld met een criminele herkomst. Als dekmantel voor het wisselen werden een antiekzaak en een kledingwinkel gebruikt.

Casus 75

Mensenhandel. De groep hield zich bezig met het ronselen van vrouwen, vooral in Nigeria, om hen in Europa te verhandelen aan seksexploitanten. De reis naar Nederland maakten de slachtoffers zelfstandig, per vliegtuig naar Schiphol, onder een valse naam en met een vals paspoort. De eindbestemming was vaak Nederland, maar velen werden verhandeld aan exploitanten in Duitsland, België en Italië.

Casus 76

Diefstal van auto's en motoren, gewapende overvallen en inbraken en handel in cocaïne. Het ging hier om een netwerk van samenwerkende groepen die elk hun eigen specialiteit hadden. De voertuigen werden geleverd aan reguliere motor- en autobedrijven. Verder pleegden zij overvallen en inbraken op onder meer postkantoren en juweliers door het gehele land. Eén van de verdachten bezat een winkel, van waaruit verdovende middelen werden verhandeld. Cocaïne werd ingevoerd vanuit Aruba en uitgevoerd naar onder meer Italië.

Casus 77

Handel in vuurwapens en explosieven. Vanuit Joegoslavië werd de handel met touringcarbussen en vrachtwagens via Duitsland naar Nederland vervoerd. Eén van de verdachten zocht naar kopers; meestal vonden de afleveringen van wapens plaats in wegresters. Bij huiszoekingen werden nog twee hennepkwekerijen aangetroffen.

Casus 78

Handel in vuurwapens. De groep bracht op grote schaal wapens in het zwarte circuit. De aanlevering werd verricht door twee Belgische wapenhandelaren door wapens op papier te exporteren en deze wapens, die gewoon in België bleven, daarna zwart te verhandelen. Een Nederlandse wapenhandel zorgde voor exportvergunningen naar een postbusfirma in Gibraltar.

Casus 79

Geld wisselen, drugshandel en wapenhandel. Door deze groep werd geld gewisseld (verdiend met drugsleveringen aan coffeeshops) en gehandeld in wiet, hasj, xtc, amfetamine en vuurwapens. De wapens werden verkregen van twee Zwitsers in ruil voor drugs. Wiet werd deels ingekocht bij thuishouwers; hasj werd gekocht van verschillende leveranciers.

Casus 80

Handel in vuurwapens. De precieze werkwijze van deze groep is niet duidelijk in beeld gekomen. Vermoedelijk betrof de groep de wapens vanuit het voormalige Oostblok, vooral uit Rusland.

Casus 81

Handel in xtc, MDMA, BMK, PMK, amfetamine, hasj, marihuana en nederwiet. De verdovende middelen werden naar verschillende landen uitgevoerd en verkocht aan afnemers in onder meer Engeland, Zweden en Nederland zelf. Het vervoer van de verdovende middelen werd uitgevoerd per (huur)auto, bestelbus, vrachtauto, via een transportbedrijf, per trein, per boot, per zeecontainer en per touringcar.

Casus 82

Mensensmokkel. Vanuit China werden groepen mensen naar West-Europa gesmokkeld en via Nederland en België naar het Verenigd Koninkrijk vervoerd. Daar werden de gesmokkelden opgevangen en werden zij geholpen bij het aanvragen van asiel.

Casus 83

Mensensmokkel. Crimineel samenwerkingsverband dat zich bezig hield met de smokkel van mensen vanuit China naar West-Europa. Via Nederland en België werden de gesmokkelden verder vervoerd naar het Verenigd Koninkrijk.

Casus 84

Handel in cocaïne, amfetamine, xtc, MDMA-pillen, hasj, hennep en sigaretten door verschillende samenwerkingsverbanden. De verdovende middelen werden per boot en per vrachtwagen in- of uitgevoerd.

Casus 85

Productie van en handel in xtc, amfetamine, MDMA, PMK, cocaïne, hasj en hennep, deels bestemd voor de Engelse markt. Vervoer geschiedde per vracht-, bestel- en personenauto.

Casus 86

Smokkel van heroïne vanuit Turkije via Nederland naar Spanje, deels ook bestemd voor de Nederlandse markt. Als deklading werden machineonderdelen, groente en fruit gebruikt.

Casus 87

Invoer van heroïne vanuit Turkije in Nederland en de distributie ervan en geldsmokkel m.b.v. koeriers naar Dubai en Turkije.

Casus 88

Inkoop bij legale bedrijven van apparatuur en materialen die, al dan niet na bewerking ervan, werden doorverkocht aan afnemers voor de vervaardiging van synthetische drugs.

Casus 89

Uitvoer van xtc naar de VS, Engeland en Panama, via koeriers met koffers en reguliere vervoersbedrijven. Bij dit laatste werd speelgoed als deklading gebruikt.

Casus 90

Bezit en uitvoer van xtc; invoer van cocaïne in Nederland. xtc werd ook gebruikt als betaal- c.q. ruilmiddel voor cocaïne. xtc werd naar de Cariben vervoerd; cocaïne vanuit Zuid-Amerika via de Cariben naar Nederland.

Casus 91

Bezit en uitvoer van xtc naar vooral New York en verder naar Spanje en Duitsland. Daarbij werd onder meer gebruikgemaakt van koeriers en pakketdiensten.

Casus 92

Inkoop van xtc en de uitvoer ervan naar de VS, Australië en Engeland door een organisatie die opereerde vanuit Amsterdam. De pillen werden afgenomen van Nederlanders die zich bezighielden met de productie van de xtc en de verkoop ervan aan groothandelaren.

Casus 93

Mensensmokkel en -handel. Het samenwerkingsverband hield zich zowel bezig met vrouwenhandel vanuit de Baltische staten, met als doel deze vrouwen in Nederland in de prostitutie voor zich te laten werken, als met mensensmokkel. Deze mensen werd beloofd dat zij, in ruil voor grote bedragen, hier werk en een huis zouden krijgen.

Casus 94

Primaire activiteit was de grootschalige invoer van cocaïne vanuit Colombia. Daarnaast vond invoer plaats van hasj en uitvoer van '. Behalve de handel in verdovende middelen hield men zich ook bezig met illegale gokspelen.

Casus 95

Uitvoeren van illegale geldtransacties. Deze bestonden uit het omwisselen dan wel verplaatsen van geld naar het buitenland. Het ging om geld dat afkomstig was van verdovende middelenhandel.

Casus 96

Cocaïnesmokkel van Curaçao naar Nederland, waarbij de cocaïne hetzij door koeriers werd gesmokkeld dan wel door middel van postpakketten werd verzonden. De opbrengsten werden via money transfers naar Curaçao overgemaakt.

Casus 97

Cocaïnesmokkel. Door de groep werd met behulp van een geprepareerd voertuig cocaïne vanuit Nederland naar Italië gesmokkeld, waar zich Joegoslavische afnemers bevonden. De cocaïne werd geleverd door een persoon uit Rotterdam.

Casus 98

Smokkel van xtc vanuit Nederland naar de VS en een enkele keer naar Canada. Hierbij werd gebruikgemaakt van stewards als koeriers. De pillen werden in de handbagage meegenomen van de stewards waarbij gebruik werd gemaakt van de personeelsingang.

Casus 99

Cocaïnesmokkel vanuit Curaçao, de Dominicaanse Republiek naar Nederland door middel van het slikken van bolletjes. Opbrengsten werden via money transfers vanuit Nederland naar Curaçao en de Dominicaanse Republiek verzonden.

Casus 100

Smokkel van cocaïne die per schip naar West-Europa werd vervoerd. Dit gebeurde in containers met verschillende soorten dekladingen, vooral fruit. De andere lijn betrof xtc die voornamelijk in postpakketten naar de VS werd verstuurd. Tijdens het onderzoek werd ook een '-laboratorium aangetroffen.

Casus 101

Er was in deze zaak sprake van twee groeperingen die een samenwerkingsverband hadden teneinde verdovende middelentransporten tot stand te laten komen. De Colombiaanse organisatie zorgde voor de aanvoer van de cocaïne en verzorgde de dekladingen in Latijns Amerika. De Nederlandse c.q. Surinaamse tak verzorgde de invoer.

Casus 102

De groepering bestond hoofdzakelijk uit medewerkers van een bagage afhandelings-bedrijf op een luchthaven. Uit koffers werden rugtassen met cocaïne gehaald, die vervolgens door de medewerkers van 'airside' naar 'landside' werden gebracht. Op 'landside' werd de rugtas overgedragen aan een andere medewerker van de groepering.

Casus 103

Smokkel en fabricage van sigaretten. De smokkel werd per schip uitgevoerd vanuit twee Baltische staten. Via een aantal Noord-Duitse havens werden de containers over de weg met vrachtwagens de EU binnengebracht. Vanuit Duitsland werden de sigaretten naar België vervoerd. Ook beschikte de organisatie in België over een productielijn voor sigaretten.

Casus 104

Fraude. Vennootschappen kochten voor omvangrijke bedragen bepaalde rechten, onder meer in olie, kolen en goud. Geld dat in de vennootschappen aanwezig was werd niet gebruikt om de verworven rechten te exploiteren, maar werd verdeeld onder leden van de organisatie. Om het spoor naar deze begunstigden te verhullen werd bij de verdeling gebruikgemaakt van diverse buitenlandse bankrekeningen, trustkantoren en Limiteds.

Casus 105

Verschillende criminele activiteiten, vooral productie van en handel in '. De organisatie maakte gebruik van verschillende '-laboratoria. Daarnaast was sprake van heling, handel in hasj en in verschillende geneesmiddelen, waaronder Viagra.

Casus 106

Fraude. Aankopen van BV's om vervolgens de belastingheffing te frustreren. Om het geheel voor de fiscus zo ondoorzichtig mogelijk te maken werden onder meer de namen van gekochte rechtspersonen veranderd; bedrijven verkocht (en toch de oorspronkelijke zeggenschap gehandhaafd); documenten vervalst; eigendom en exploitatie verdeeld over verschillende rechtspersonen; en deed men het voorkomen alsof administratie gestolen of incompleet was.

Casus 107

Mensensmokkel. Illegalen uit diverse landen werden vanuit Turkije via Nederland naar het Verenigd Koninkrijk gesmokkeld. Landen van herkomst waren onder meer Albanië, Slovenië, Georgië, Afghanistan en Turkije.

Casus 108

Mensensmokkel. Illegalen werden vanuit Noord-Afrikaanse en Arabische landen via Nederland naar het Verenigd Koninkrijk gesmokkeld. Landen van herkomst waren onder meer Somalië, Ethiopië, Soedan, Saoedi-Arabië, Jemen en Koeweit.

Casus 109

Mensenhandel. De vrouwen waren afkomstig uit Estland met als bestemmingsland Nederland. Gereisd werd via Zweden, Denemarken en Duitsland. De vrouwen werden in de prostitutie tewerkgesteld.

Casus 110

Mensenhandel. Vrouwen werden naar Nederland gesmokkeld en belandden in de prostitutie. Zij waren afkomstig uit de Oekraïne, Moldavië, Polen, Slowakije, Tsjechië, Wit-Rusland, en Rusland.

Casus 111

Mensensmokkel vanuit China naar Nederland. Chinezen werden naar Moskou gevlogen en vervolgens met de trein naar Tsjechië, Slowakije of Polen gebracht om daarna per

auto via Duitsland naar Nederland vervoerd te worden. Chinezen konden ook verder reizen naar Engeland.

Casus 112

Wisselen van geld en innen en uitbetalen van internationale overboekingen. Bij het wisselen van geld opereerde de hoofdverdachte zelfstandig. Bij internationale overboekingen werd samengewerkt met personen in Dubai en Pakistan. Geld was voornamelijk afkomstig van verdovende middelenhandel.

Casus 113

Hoofdactiviteit van de verdachten was de productie van en handel in amfetamine. Ook werd eenmaal hasj uitgevoerd en verkocht in Duitsland. In een aangetroffen amfetaminelaboratorium werden, behalve amfetamine, chemicaliën en BMK aangetroffen.

Casus 114

Inkoop van xtc en uitvoer ervan naar onder meer Australië, Nieuw-Zeeland en Azië. De pillen werden gekocht in Nederland. Wat het smokkelen betreft was er geen vaste modus operandi. Naast xtc was er ook sprake van een cocaïne-transport vanuit Zuid-Amerika dat in Nederland werd geregeld.

Casus 115

De organisatie hield zich bezig met mensenhandel, met de verstrekking en het gebruik van valse paspoorten, met handel in verdovende middelen (vooral het uitvoeren van cocaïne vanuit Nederland naar Italië) en met het witwassen van geld.

Casus 116

Mensenhandel. In Roemenië werden vrouwen benaderd, die tewerkgesteld werden in clubs, bars of op een tippelzone. De vrouwen werden voorgehouden te gaan dansen in een club of te gaan bedienen in de horeca. Het transport werd uitgevoerd met een autobus van een regulier personenvervoerbedrijf en met minibusjes.

Casus 117

Mensenhandel. In Bulgarije werden vrouwen benaderd die vervolgens in Nederland in de prostitutie terechtkwamen. Vervoer geschiedde per vliegtuig, auto of minibusje.

Casus 118

Ondergronds bankieren en mensensmokkel. Het merendeel van de transacties betrof de inleg in Nederland van kleine geldbedragen door personen van voornamelijk Irakese afkomst, bestemd voor familie in Irak. De hoofdverdachte is als organisator en coördinator betrokken geweest bij enkele mensensmokkeltransporten en ook fungeerde hij als borgsteller voor de financiële afhandeling van mensensmokkeltransporten.

Casus 119

Witwassen van crimineel vermogen en handel in drugs. Voor het witwassen werd gebruikgemaakt van diverse rechtspersonen in Nederland en Luxemburg. De verdovende middelen betroffen voornamelijk cocaïne, die per vliegtuig en boot vanuit Zuid-Amerika naar Nederland werd vervoerd, en om xtc die naar Zuid-Amerika werd gebracht. In een woning werd een hennepkwekerij aangetroffen.

Casus 120

Afpersing, waarbij de hoofdverdachte de rol van afperser had. De afpersing vond plaats rondom vastgoedtransacties.

Casus 121

Afpersing van een aantal personen uit de vastgoedwereld en witwassen van de afgeperste gelden. De hoofdverdachte had daarbij de rol van afperser. De modus operandi kwam er (onder meer) op neer dat de slachtoffers een verzonnen probleem werd gepresenteerd en vervolgens werd tegen betaling een oplossing voor dat probleem aangeboden.

Casus 122

Hasjhandel, productie van hennep en witwassen. De hasj werd vanuit Marokko naar West-Europa vervoerd. Door de organisatie werden verder diverse hennepkwekerijen geëxploiteerd waartoe, al dan niet onder valse naam, verschillende locaties werden gehuurd. De hoofdverdachte was ook betrokken bij verschillende growshops.

Casus 123

Mensenhandel. Het netwerk was actief in de prostitutie en hield zich bezig met het uitbuiten van verschillende vrouwen. Deze werden tewerk gesteld in Amsterdam, Utrecht, Alkmaar, Den Haag en Antwerpen. De vrouwen waren voornamelijk afkomstig uit Duitsland en Nederland, een kleiner deel kwam uit (voormalig) Oost-Europese landen.

Casus 124

Smokkel van cocaïne van Zuid-Amerika naar West-Afrika (voorbereidingshandelingen, er is nooit een concreet transport onderschept) en witwassen. Een lege boot werd de zee opgestuurd vanuit Zuid-Amerika en vervolgens bevoorraadt met cocaïne via kleinere schepen. Het lossen van de lading bij West-Afrika ging ook met kleinere bootjes. Zo werd de gehele problematiek rond het in- en uitschepen van boten in havens voorkomen.

Casus 125

Mensenhandel. Het ronselen van vrouwen gebeurde in Hongarije, waarbij het slachtoffer iemand leerde kennen die dan vertelde dat er veel werk was in Nederland. De vrouwen werd voorgehouden dat zij in een bar of elders in de horeca konden werken. Eenmaal in Nederland bleek dat zij in de rosse buurt moesten werken. Sommige vrouwen wisten overigens dat zij in de prostitutie terecht zouden komen.

Casus 126

Invoer van cocaïne door medewerkers van de bagagekelder Schiphol en witwassen. Koffers met cocaïne worden de medewerkers onderschept en buiten het luchthaven-terrein gebracht.

Casus 127

Productie en (internationale) handel in synthetische drugs, invoer en handel in precursoren en witwassen. De organisatie liet verdovende middelen door anderen produceren. Daarom moesten 'laboratoriumeigenaren' zo veel mogelijk zelf zorgen voor de apparatuur en een locatie. Er werd 113 kg. amfetamine in beslag genomen. Andere trajecten (invoer PMK en de productie van LSD) mislukten.

Casus 128

Invoer cocaïne vanuit Midden- of Zuid-Amerika naar Nederland en witwassen. De cocaïne werd voor de kust van Zuid-Amerikaans land door kleine boten naar grote zeeschepen gebracht. Voor de kust van Nederland werden de partijen cocaïne middels kleine boten weer van de zeeschepen afgehaald. Ook vond transport plaats via luchthavens, waarbij koeriers werden ingezet die de cocaïne via een koffer met dubbele bodem probeerden Nederland in te smokkelen.

Casus 129

Mensenhandel, mensensmokkel en het vervalsen van reisdocumenten. Minderjarige meisjes werden in Nigeria geronseld om onder valse voorwendsels in landen als Italië en Spanje in de prostitutie te gaan werken. Nederland was daarbij transitland. De meisjes dienden zich in Nederland als asielzoeker aan te melden. Daar de slachtoffers minderjarig waren, werden zij in open opvangcentra geplaatst. Dit maakte het voor de criminele organisatie in Nederland relatief eenvoudig om de slachtoffers uit de centra te halen, waarna zij verdwenen. Ruim vijftig meisjes werden door de organisatie verhandeld, waarvan er uiteindelijk maar tien werden teruggevonden.

Casus 130

Productie van en (internationale) handel in xtc en witwassen. Zo zien we de uitvoer van xtc naar de VS, handel in PMK, de invoer van aceton vanuit België naar Nederland, uitvoer van xtc naar Australië, uitvoer van xtc naar België. Vervoer werd op verschillende wijzen gedaan, zoals in jerrycans, kroonluchters, in een metalen kluis, een pizzaoven, PVC-pijpen en bloempotten.

Casus 131

Poging tot invoer in Nederland van 485 kg cocaïne (subsidiar de voorbereidingshandelingen daartoe) en witwassen. De cocaïne kwam uit Colombia, vervolgens werd het in Brazilië, Uruguay of Argentinië verpakt, en in Nederland ontvangen en in kleinere porties verdeeld om door te zenden naar andere Europese landen.

Casus 132

Productie en verkoop van xtc, die echter geen (of nauwelijks) MDMA bevatte maar mCPP. Dit middel staat niet op de lijst van de Opiumwet maar valt onder de Wet op de geneesmiddelen. MCPP is een poeder dat, na toevoeging van bijvoorbeeld een antibraakmiddel, meteen tot pillen geslagen kan worden. Je hebt daar alleen een recept voor nodig en een tabletteermachine.

Casus 133

Handel in versnijdingsmiddelen. Verdachten kochten paracetamol en cafeïne in bij de reguliere handel. Zij verkochten het door aan personen die de stoffen gebruikten als middel om onder meer heroïne mee te versnijden.

Casus 134

Leveren van verwarmingsmantels, rondbodemkolven en andere laboratoriumbenodigdheden door een glasblazer aan personen die deze apparatuur gebruikten voor de productie van synthetische drugs.

Casus 135

Een glasblazer houdt zich bezig met het vervaardigen van materiaal (vooral de aanpassing van kolven) voor de productie van synthetische drugs. Dit materiaal wordt afgenomen door producenten van synthetische drugs.

Casus 136

Witwassen, valsheid in geschriften, oplichting en belastingfraude. Het witwassen had onder meer betrekking op miljoenen euro's aan afgeperst geld.

Casus 137

Heroïnehandel. De heroïne werd ingekocht in Turkije en per auto naar Nederland vervoerd. De groep versneed de heroïne en verkocht het aan lokale afnemers en aan afnemers in Frankrijk, Duitsland, België en Ierland. Nederland fungeerde als transitland. Vrouwen fungeerden als tolk.

Casus 138

Hennephandel en witwassen. De groep hield zich bezig met inkoop, bewerking en verkoop van hennep. De natte hennep werd ingekocht via tussenpersonen. De eindafnemers kwamen uit België, Duitsland en Polen, maar er werd bemiddeld door tussenpersonen die in Nederland woonden.

Casus 139

Cocaïnehandel en witwassen. De hoofdverdachten importeerden de drugs vanuit Peru en Brazilië, soms via Suriname, naar Nederland. De drugs werden binnengesmokkeld via Schiphol of per boot afkomstig uit Brazilië via de haven van Vlissingen. Voor het vervoer van de drugs worden koeriers ingeschakeld die de drugs meenemen in een koffer (smokkel per vliegtuig) of tas (boot). Daarnaast werken de broers ook met bolletjesslikkers.

Casus 140

Cocaïnesmokkel door een groepering die voor een belangrijk deel bestaat uit familieleden en wordt aangevoerd door een vrouw. De familie importeert de drugs vanuit Venezuela via Colombia naar Curaçao en van daaruit wordt het per vliegtuig meegesmokkeld naar Nederland. Het wordt (onder meer) via bolletjesslikkers het land binnen gevoerd.

Casus 141

Het ging om een officiële bank die echter zonder vergunning vanuit Nederland opereerde en in een aantal gevallen naliet om een MOT-melding te doen.

Casus 142

Beleggingsfraude. De verdachten zetten een onderneming op waarvan zij het deden voorkomen dat deze investeerde in vakantieressorts. Via mooi ogend promotiemateriaal en professioneel uitzijnde prospectussen wisten zij beleggers te trekken om te investeren. Het ingelegde geld werd echter grotendeels niet geïnvesteerd maar verdween in de zakken van de daders.

Casus 143

Vastgoedfraude. Het crimineel samenwerkingsverband verhoogde de kosten van een bouwproject dat in opdracht van een vastgoedfonds werd uitgevoerd. Als gevolg hiervan had dat fonds teveel betaald aan verdachten G en H. Deze sluisden het teveel

betaalde bedrag vervolgens door naar verdachten K, O en R. Het project is overigens nooit gerealiseerd.

Casus 144

Vastgoedfraude. Het project X was een project van een vastgoedfonds voor eindbelegger Z. Vermoedelijk had hoofdverdachte A van het vastgoedfonds verdachte J van de eindbelegger omgekocht, waardoor J akkoord was gegaan met een te hoge verkoopprijs. Er werd veel gewerkt met onderaanneming en bouwclaims, waardoor het geheel erg onoverzichtelijk is gemaakt. Hierdoor kon de ruimte gecreëerd worden voor de fraude, ook door middel van kosten-batenanalyses. Vervolgens is het geld op basis van valse facturen doorgesluisd naar verschillende bedrijven. Uiteindelijk is het grootste deel van het geld terechtgekomen bij de hoofdverdachten.

Casus 145

Vastgoedfraude. Het betrof veronderstelde fraude met vastgoedtransacties. Verdachten werden echter vrijgesproken.

Casus 146

Witwassen door middel van ondergronds bankieren. De hoofdverdachten opereerden vanuit een telecomwinkel. Hun bedrijf was een legale onderneming en vormde tegelijkertijd een belangrijk knooppunt voor een netwerk van ondergronds bankieren.

Casus 147

Witwassen van criminele gelden, valsheid in geschrifte, faillissementsfraude. Als woningbemiddelaar zocht de hoofdverdachte naar woningen voor zijn klanten uit het criminele milieu. Hij maakte voor zijn klanten onder meer valse documenten op, schakelde katvangers in, nam contant geld aan en betaalde 'salaris' uit. Hierdoor werd de (ware) identiteit van de klant voor de autoriteiten, voor makelaars en voor verhuurders verhuuld. Vaak ging het gepaard met hypotheekfraude, doordat valse inkomensgegevens werden verstrekt.

Casus 148

Witwassen van criminele gelden. De hoofdverdachten waren een autoverhuurbedrijf begonnen om klanten, veelal afkomstig uit het criminele milieu, de mogelijkheid te geven ook contant en 'anoniem' te kunnen betalen. Auto's werden op naam gezet van het bedrijf of van een katvanger. Het bedrijf voldeed de verzekering en belastingen en betaalde zelfs verkeersboetes en dit werd verrekend in de prijs.

Casus 149

Witwassen van geld door middel van ondergronds bankieren. Hoofdverdachte A opereerde vanuit een woning, waar klanten geld kwamen halen en brengen. A kreeg van hoofdverdachte B uit Pakistan door wie er geld kwamen brengen en vervolgens werd het geld, na instructies van B, uitbetaald aan andere klanten. A fungeerde in die zin als een verdeelcentrum. Daarnaast kwamen er ook klanten geld wisselen van kleine naar grote coupures.

Casus 150

Witwassen van geld door middel van ondergronds bankieren. Het crimineel samenwerkingsverband opereerde vanuit een wasserette, waarvan de hoofdverdachten eigenaar waren. Daar kwamen klanten langs die geld wilden overboeken. De overboekingen gingen voornamelijk van Engeland naar Nederland.

Ook vonden er vermoedelijk overboekingen plaats naar Thailand, Turkije, Pakistan en Dubai.

Casus 151

Cybercrime / drugssmokkel. Het CSV hackte met behulp van personen met computerkennis de computersystemen van twee bedrijven (terminal/rederij) en gebruikte die hack om containers met drugs vanuit de Antwerpse haven binnen te halen. De containers werden afgehaald voordat de reguliere bedrijven dit konden doen.

Casus 152

Cybercrime / drugs- en wapenhandel. Via online marktplaats(en) werd gehandeld in cocaïne, hasj, heroïne, XTC, amfetamine en wapens. De goederen werden verstuurd binnen Nederland en naar afnemers in Zweden, België, Frankrijk, Duitsland, het VK.

Casus 153

Cybercrime. Computers en mobiele telefoons werden besmet met malware, met als doel frauduleuze banktransacties uit te voeren. Na inloggen op 'internetbankieren', werden slachtoffers doorgeleid naar een door de verdachten gemanipuleerde internetpagina.

Casus 154

Cybercrime. Een variant van skimmen (ook wel shimmen genoemd) waarbij niet de magneetstrip van een bankpas werd gekopieerd, maar waarbij het dataverkeer werd afgevangen tussen de pas en de terminal waar deze pas werd ingestoken. De aldus verkregen informatie werd op passen geladen waarmee vervolgens op verschillende plekken in de wereld geld werd opgenomen.

Casus 155

Cybercrime. Via banking malware werd geld van rekeningen gehaald. Slachtoffers ontvangen een mail die afkomstig lijkt van een energiebedrijf. In de mail wordt het slachtoffer verzocht een openstaand bedrag te voldoen, waarbij via een link meer informatie kan worden verkregen over de factuur. Wanneer op de link wordt geklikt, wordt de malware geladen. Via deze malware wordt geld vanaf bankrekeningen weggesluisd naar bankrekeningen die waren geopend door speciaal daarvoor geworven money mules. Daarna verdween het geld door middel van cashopnamen en overboekingen naar andere rekeningen.

Casus 156

Cybercrime. Phishing. Slachtoffers ontvingen e-mails die afkomstig leken te zijn van hun bank en waarin om bepaalde informatie werd gevraagd. Vervolgens belde een nep-bankmedewerkster met een verhaal over de beveiliging van de site van de bank, waarna de slachtoffers een code moesten geven (TAN-code). Vanaf dat moment werd ook meteen geld van de rekeningen gehaald.

Casus 157

Witwassen van waarschijnlijk uit drugshandel afkomstig geld. De hoofdverdachte ontvangt contant geld, vermoedelijk afkomstig van cocaïnehandel, en geeft dat door aan andere mensen. Een andere hoofdverdachte geeft hem het geld. De geldtransporten hebben vermoedelijk Zuid-Amerika als eindbestemming.

Casus 158

Hennepsteelt. Het CSV wilde in Spanje hennep verbouwen in het kader van een zogenoemde Cannabis Social Club. Dit wordt daar juridisch beschouwd als een soort 'rokersclub', waarvan men lid kan worden en waarbij het onder strikte voorwaarden mogelijk is om in verenigingsverband legaal hennep te kweken en te gebruiken. Uiteindelijk worden grote hoeveelheden hennep en marihuana in beslag genomen en ook hasj en cocaïne.

Casus 159

Cocaïnesmokkel vanuit Suriname. Een CSV had een eigen schoonmaakbedrijf dat toegang verschafte tot de luchthaven Schiphol. Via het schoonmaakbedrijf kregen daders toegang tot vliegtuigen waarna zij de verborgen cocaïne uit de vliegtuigen konden halen.

Casus 160

Mensensmokkel/-handel. Filipijnse werknemers werden in dienst genomen voor de Nederlandse binnenscheepvaart. Door het CSV werden voor de Filipijnse werknemers een verblijfsvergunning en een tewerkstellingsvergunning aangevraagd, waarbij een valselijk opgemaakte arbeidsovereenkomst werd overlegd.

Casus 161

Productie van en handel in synthetische drugs en softdrugs, export van harddrugs naar Groot-Brittannië, witwassen en ondergronds bankieren. Drugs werden door de afnemer afgehaald in Nederland, of werden met vrachtwagens vervoerd in tassen. De productie van synthetische drugs had het CSV in eigen hand en de geldstromen liepen o.a. via ondergronds bankieren.

Casus 162

Drugssmokkel. Verschillende soorten drugs (amfetamine, hasj en cannabis) werden in vrachtwagens naar onder andere Engeland, Spanje en Frankrijk vervoerd. Hiervoor werd deels gebruikgemaakt van reguliere transportbedrijven.

Casus 163

Cocaïnesmokkel. Een CSV waarvan verschillende drugshandelaren deel uitmaakten, importeerde cocaïne vanuit Zuid-Amerika via de Rotterdamse haven. Daarbij werd gebruikgemaakt van een douanier, die ervoor kon zorgen dat containers met drugs niet door werden gecontroleerd.

Casus 164

Drugshandel. Het CSV handelde in heroïne vanuit Turkije en in cocaïne vanuit Zuid-Amerika. Om bijeen te komen en tot afspraken te komen met derden werd gebruikgemaakt van een café. Tijdens de onderzoeksperiode werd ook een tweetal hennepkwekerijen ontmanteld.

Casus 165

Criminele organisatie die het plegen van liquidaties tot oogmerk had. Er werd een grote partij (automatische) wapens en munitie aangetroffen.

Casus 166

Witwassen van waarschijnlijk uit drugshandel afkomstig geld. Het CSV nam van opdrachtgevers geld in ontvangst, verstopte het in bergplaatsen in koffers of rugtassen en zorgde ervoor dat deze door geldkoeriers naar Zuid-Amerika werden gebracht.

Casus 167

Cocaïnehandel en witwassen. Het CSV hield zich bezig met drugshandel, het financieren ervan en witwassen. Er werd gebruikgemaakt van eigen vervoermiddelen alsook van reguliere rederijen en luchtvaartmaatschappijen om de aangekochte cocaïne te vervoeren vanuit Zuid-Amerika naar Nederland.

Casus 168

Witwassen. De hoofdverdachte had wederrechtelijk verkregen vermogen opgebouwd uit de logistieke facilitering van handel in drugs. Bij de drugstransporten werd gebruikgemaakt van rechtspersonen in diverse landen die als dekmantel fungeerden. Onder hun naam werden met drugs gevulde machinerieën vervoerd.

Casus 169

Hennep teelt. Door de verdachten werden in verschillende panden hennepkwekerijen opgezet. Ook werd een hennepknipperij opgezet.

Casus 170

Internationale handel in verschillende soorten drugs (onder meer cocaïne, hennep en amfetamine). De illegale handelsstroom omvatte verschillende werelddelen. Er werd onder meer gebruikgemaakt van de zogenoemde freezones van Singapore en Dubai. De smokkel vond plaats in machines, waarbij in holle ruimten drugs werden verborgen.

Casus 171

Drugshandel. Een vooral in Brabant opererend CSV was betrokken bij de productie van en handel in onder meer XTC. Het CSV was tevens betrokken bij de handel in cocaïne, de teelt en handel in hennep en het witwassen van het geld dat hiermee werd verdiend.

Casus 172

Witwassen. De hoofdverdachte opereerde vrij zelfstandig in het ondergronds bankieren, zonder aansturing van *brokers*. Hij had een vast netwerk van tussenpersonen en geldkoeriers. De tussenpersonen introduceerden verschillende klanten bij de hoofdverdachte of lieten geldtransacties plaatsvinden via hem. Tevens werden bij de tussenpersonen, in opdracht van de hoofdverdachte, geldbedragen ingebracht en opgehaald.

Casus 173

Cybercrime. Witwassen van bitcoins. Verdachten kochten bitcoins in van personen die ze vermoedelijk via drugshandel op darknet markets hadden verdiend en gaven daar euro's voor terug. Deze bitcoinwisselaars ontmoeten hun klanten vooral in openbare gelegenheden.

Casus 174

Het CSV bestond grotendeels uit leden van een bekende motorclub. Zij werden verdacht van wapenhandel, drugshandel (hennep en harddrugs) en afpersing.

Casus 175

Drugshandel. Een loods werd door het CSV gebruikt als 'marktplaats', als trefpunt voor een groot aantal kopers en verkopers van drugs en benodigde middelen voor de productie van drugs.

Casus 176

Cocaïnehandel. Een CSV hield zich in Amsterdam en Rotterdam bezig met handel in cocaïne die vanuit Zuid-Amerika werd geïmporteerd. Daarbij werd gebruikgemaakt van boten, vliegtuigen en bolletjesslikkers. Het CSV had zowel contacten in Colombia als in Nederland en België. Drugs en geld werden opgeslagen in stashhuizen van waaruit partijen werden doorverkocht aan afnemers.

Casus 177

Witwassen door middel van ondergronds bankieren. Een ondergrondse bankier voerde in samenwerking met *brokers* illegale geldtransacties uit tussen Engeland en Nederland. Britse ponden werden in Engeland bij een ondergrondse bankier ingebracht en in Nederland uitbetaald. De hoofdverdachte maakte daarbij gebruik van meerdere geldkoeriers. De herkomst van het geld betrof vermoedelijk drugshandel.

Casus 178

Witwassen door middel van ondergronds bankieren. Het ging om ondergrondse bankiers die grote contante geldbedragen uitbetaalden en in ontvangst namen in Nederland, veelal in opdracht van *brokers* in het buitenland. Gezien de werkwijze en grootte van de bedragen bestond het vermoeden dat het geld afkomstig was uit de opbrengst van enig misdrijf.

Casus 179

Fraude en witwassen/overige delicten. Met behulp van vals opgemaakte e documenten werden hypotheeken aangevraagd en werden bouwdepots leeggetrokken. Ook werd een aantal kilo hasj en een vuurwapen aangetroffen.

Casus 180

Witwassen. Er vinden op bankrekeningen van rechtspersonen contante stortingen plaats van in totaal miljoenen euro's. Vervolgens wordt geld doorgeboekt naar rekeningen in het buitenland, onder meer in Azië. Het vermoeden bestond dat op deze manier geld werd witgewassen dat door anderen met drugshandel was verdiend.

Casus 181

Cocaïnesmokkel vanuit Colombia naar de haven van Antwerpen en witwassen. De cocaïne werd verstopt in een deklading fruit (fruittransport). Het samenwerkingsverband maakte gebruik van een legitiem transportbedrijf en een dekmantelbedrijf om de invoer en verdere verspreiding van de cocaïne mogelijk te maken.

Casus 182

Cocaïnesmokkel vanuit Colombia naar de haven van Antwerpen middels de rotten-methode en het opzetten van een cocaïnewasserij. Betrokkenheid van een oude bekende uit de Hollandse netwerken.

Casus 183

Onderzoek naar een internationaal opererende cocaïnebroker. Het onderzoek geeft goed zicht op de drugshandel: van bestelling in Zuid-Amerika, het transport naar de haven van Antwerpen, distributie en verkoop in Nederland. Voor de invoer werd gebruikgemaakt van methoden als de rip-off methode en de switchmethode.

Casus 184

Grootschalige smokkel van cocaïne via deklading (fruit), de voorbereiding van andere smokkelmethoden. Verdachte is leider van het criminele samenwerkingsverband en maakte zich schuldig aan witwassen.

Casus 185

Cocaïnesmokkel vanuit Zuid-Amerika naar de haven van Antwerpen en witwassen. De deklading was bestemd voor een fruitbedrijf; een eenmanszaak van een importeur die al tientallen jaren in de business zat.

Casus 186

In een gezamenlijke operatie ontmantelde de recherche van meerdere eenheden een drugsbende die uithalers wierf om grote partijen cocaïne uit de zeehavens van Rotterdam en Antwerpen te halen. In deze zaak werden veel verschillende methoden gebruikt voor de smokkel van cocaïne. Naast de import en export van cocaïne en het vormen van een criminele organisatie, lag de focus ook op niet-ambtelijke corruptie, omkoping, een overval en witwassen.

Casus 187

Grootschalige cocaïnesmokkel naar de havens van Hamburg en Antwerpen. Het onderzoek is gestart op basis van een risicoanalyse. De douane in Rotterdam trof containers aan die ze geselecteerd hadden, maar die al leeg waren gehaald. In deze zaak was er sprake van internationale samenwerking.

Casus 188

Criminele organisatie die het plegen van liquidaties tot oogmerk had.

Casus 189

Cocaïnesmokkel. Strafrechtelijk onderzoek naar een criminele organisatie die zich bezighield met de invoer van grote(re) partijen cocaïne uit Zuid-Amerika, onder meer via de switchmethode. Gebruik werd gemaakt van corrupte contacten van een beveiligingsbedrijf.

Casus 190

Criminele organisatie die het plegen van liquidaties tot oogmerk had.

Casus 191

Witwassen. Criminele organisatie gericht op het witwassen van geld en het verplaatsen van contante geldbedragen, vermoedelijk afkomstig uit de handel in verdovende middelen (cocaïne).

Casus 192

Criminele organisatie die het plegen van liquidaties tot oogmerk had.

Casus 193

Criminele organisatie in de context van de Hollandse netwerken die het plegen van liquidaties tot oogmerk had.

Casus 194

Cocaïnewasserij en witwassen. Grote big bags met houtskool of steenkool werden in containers vanuit Colombia naar Nederland vervoerd. In een aantal containers was

cocaïne ingewassen in de houtskool of steenkool. Die cocaïne werd in het lab eruit gehaald.

Casus 195

Grote zaak naar internationale drugsmokkel (waaronder cocaïne), het gebruik van geweld en witwassen. Relatie met de oude Hollandse netwerken.

Casus 196

Cocaïnesmokkel. Op zee werden pakketten cocaïne vanaf een containerschip uit Zuid-Amerika overboord gegooid. De bemanning van een sportvisboot visten deze pakketten in Zeeland uit het water (drop-off methode).

Het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum (WODC), Kennisinstituut voor de rechtsstaat, is een onafhankelijk kennisinstituut dat valt onder het ministerie van Justitie en Veiligheid. Het WODC draagt bij aan behoud en verbetering van de rechtsstaat via het (laten) uitvoeren van kwalitatief hoog wetenschappelijk onderzoek. En door het aanbieden van gevraagde en ongevraagde kennis, verbeterpunten en (waar mogelijk) denkrichtingen.

Voor meer informatie, bezoek www.wodc.nl